CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I

CİLD II
SÖZLÜK 1

SÖZLÜK

Halil ERSOYLU

Tercüman 1001 TEMEL ESER

Tercüman 1001 TEMEL ESER
158

CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I

II

II.
SÖZLÜK

Hazırlayan:
Dr. Halil ERSOYLU

İSTANBUL
1981

TERCÜMAN GAZETESİ'nin
bir kültür hizmeti olarak
yayınladığı
"1001 TEMEL ESER"
Serisinin
158. Kitabı
"CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVANI" nın
II. Cildi (Sözlük)
KERVAN KİTAPÇILIK
BASIN SANAYİ ve TİCARET A.Ş.
Ofset Tesisleri'nde
dizilmiş ve basılmıştır.

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda "**Gerçek eserler**" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş **-Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış-** binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip-toparlayacak ve günümüzün Türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "**Köşetaşı**" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız **"1000 Temel Eser"** serisi, Millî Etiğim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve **"Tercüman 1001 Temel Eser"** dizisini yayınlamaya karar verdik. **"1000 Temel Eser"** serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâca her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman
Gazetesi Sahibi

A

â (a)	: Kelimenin sonuna gelen ve ey! mânâsını veren bir nidâ edatıdır. Uz VII–36, Uz VII–47, Uz IX–14, Uz IX–33, III–1
âb (f)	: su. Uz IV–68, Uz VI–93, Uz VII–28, Uz VII–47, VIII–4 âb–ı dehân (f): ağız suyu, salya, CLXI–7 âb–ı revân (f): akar su. Uz X–10, XCIX–3, CXIII–1, CLXXXVI–1, CLXXXVII–1. âb–ı zülâl (f): berrak su. Uz I–4
abâ (a)	: yünden yapılmış kaba kumaş, aba. Uz IV–3, Uz X–21
âbâd (f)	: mâmur, şen, bayındır. Uz VIII–3
abbâs (a)	: arslan LXXXVIII–3
âb–dâr (f)	: 1. zarif, güzel. XXXII–5, CLV–2 2. parlak. CVIII–6, CCXXI–5 3. sulu, taze. CLV–7
âbid (a)	: tapan, ibadet eden, zâhid Uz VI–82, CCLII–3
âb–gîne (f)	: şişe, sırça CCLI–5
Âb–ı Hayât (f)	: (hayat suyu) içene ebedî hayat bağışlayan efsanevî su. XXIII–2, LXIII–4, CXV–19, CXL–3

Âb-ı Hayvân (f)	: nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içen kimseye ebedî hayat veren efsanevî suyu, bengi su. CLX-2, CCCXLV-8
Âb-ı Kevser (f)	: Kevser suyu. Uz XI-4, CCLXXVI-6
abîr (a)	: bir ilaç terkibi (bu terkip; beyaz sandal, sünbül kökü, kırmızı gül, turunç ve iğde çiçekleri ile bazı güzel kokulu otlarla bir miktar döğülmüş miskten meydana gelir.) Uz IV-101
aceb (a)	: acaba, şaşılacak şey. Uz IV-63, Uz VI-31, Uz VI-54, Uz VI-62, Uz X-19
acebā (a)	: şüphe ve tereddüt bildiren edat, acaba. LXXXI-5, CIX-1, CXXI-8, CCLXXIII-3
Acem (a)	: 1. İranlı. UzV-5, CVI-1 2. İran, Acemistan. CCC-6
acı-	: keder ve teessüf etmek, merhamete gelmek. UZ VI-42, Uz X-13, CLXII-7
acz (a)	: beceriksizlik. Uz IV-11, Uz VI-70, Uz VI-83, Uz VI-81
aç-	: 1. bir şeyi kapalı halden çıkarmak. Uz IV-33, Uz IV-100 2. yapraklanmak. Uz IV-99 3. örtülü şeyden örtüyü kaldırmak. Uz VI-11, Uz VIII-31, CXXXVI-4

4

açıl– : açmak işine konu olmak veya bu işe kendiliğinden uğramak. V–4, IX–1, XXX–3, CXLV–4, CLXI–21

ad : 1. isim. Uz VI–40, Uz VI–85, Mu–17
2. şöhret, şan. Uz IX–34

a'dâ (a) : en zalim, pek gaddar. Uz VI–55

âdem (a) : adam. Uz IV–39, Uz IX–34, LII–3, LXXIX–3, CXXXIV–1

adem (a) : yokluk, bulunmama. Uz IV–39, Uz V–3, Uz X–38

adem–âbâd (f) : yokluk diyarı, ölüm. Müf. 3

Aden (a) : Yemen'de bir şehir. LXXIV–1, LXXXIV–9, CCLVIII–1

ades (a) : mercimek. CXXXV–4

âdet (a) : görenek, usul, tabiat, alışkanlık Uz X–46, XXXIV–4, XLIV–3, LXXXV–6, CXXXV–2

adl (a) : adalet. LXXXVIII–7

âfâk (a) : ufk'un c. ufuklar, gök kenarları, göğün yerle birleşir gibi göründüğü yerler. Uz VII–8, Uz XI–3

âferîn (f) : beğenme, alkış, yaşa, varol, bravo. CCXXVIII–1

âferîniş (f) : yaratma. Uz VII–26

âfet (a) : büyük felâket, belâ. XXII–4

âf–tâb (f) : 1. güneş.

	Uz X–28, Uz XI–37, XI–1
	2. güneşin ışığı LXXVI–5
	3. pek parlak ve güzel yüz.
	LXXV–1, LXXVI–1
âf–tâbe (f)	: 1. su kabı.
	CXLVIII–2
	2. güneş biçiminde yapılan mücevher.
	CXLVIII–3
âf–tâb–perest (f)	: güneşe tapan.
	XXXVI–3
afv (a)	: suçunu bağışlama.
	Uz IV–92, Uz VI–95, CLXXXIX–5
âgâh, âgeh (f)	: bilgili, haberli.
	Uz XI–29, Uz XI–35, LXXXVII–3
ağ	: kafes şeklinde seyrek örgü.
	CCLXV–1
ağaç	: ağaç, dal.
	Uz III–4, Uz IX–6
âğâz (f)	: başlama.
	Uz IX–15, CXXVIII–2
ağla–	: 1. yakınmak, şikâyet etmek.
	Uz VII–42
	2. gülmenin zıddı olan fiili icrâ etmek (göz yaşı dökerek; sesli veya sessiz olabilir) Uz VIII–9, Uz VIII–14, Uz X–11, XIV–3
ağız	: insan ve hayvanların yüzlerinin alt kısmında olup, yemeğe ve ses çıkarmaya yarayan delik.
	LXI–3, XCV–2, CV–4, CLXXXII–6, CCXV–5
	–a sögmek.
	CLXXXV–2, CXCV–5, CCLXXXVII–2

	–ının suyı akmak CCCXXVIII–5
	–unı tutmak LXXXIX–6
ağlat–	: birini, canını acıtarak ağlamaya mecbur etmek, ağlamasına sebep olmak. CCLXII–6
ağsân (a)	: gusn'un c. dallar, budaklar. Uz VII–50
ağyâr (a)	: gayr'ın c. gayrılar, başkalar, yabancılar. Uz VI–55, XLVII–3, CL–6, CLXVIII–4, CXCIII–3
âh	: ah, yazık. Uz VI–40, Uz VI–64, Uz VIII–7, Uz X – 11
	– almak CCII–1
	–itmek CLXV–4, CCLXXV–3, CCCXLII–5
ahbâb (a)	: dost, bildik, tanıdık. Uz VI–41
ahcâr (a)	: hacer'in c. taşlar. CXCVII–4, CCXXI–2, CCLXVI–2
ahd (a)	: 1. and, yemin. Uz IV–85, IV–4, XLII–3 2. söz verme. CXLVII–5, CLXXVI–9
âhen (f)	: demir. CXXXV–2, CCV–4, CCXCV–10
âheng (f)	: düzen, sesler arasında uygunluk, makam. CCIX–1
âhenîn (f)	: demirden. CXXXVI–6
âheste (f)	: yavaş, ağır, yavaş yavaş.

ahzân (a) : hazen ve hüzn'ün c. kederler, sıkıntılar CCCXLI–3

ak : beyaz. Uz VIII–31

ak– : (sıvı bir madde) bulunduğu yerden aşağıya doğru hareket etmek, cereyan etmek.
Uz VI–42, Uz VII–30, Uz IX–45, LXXXIV–2, CCCXLII–1

akd (a) : 1. bağlama, düğümleme.
Uz IV–43
2. sözleşme, kararlaştırma.
CCX–7
3. bağ.
CCXXXIX–4

akdâh (a) : kadeh'in c. kadehler, bardaklar, kupalar XXVIII–3

akdem (a) : ilk, önce.
CXXXIV–3

âkıbet (a) : nihayet, son.
CXXVIII–5, CCCX–2, CCCXLIV–3

âkıl (a) : akıllı kimse.
Uz VIII–30, XIV–2

akıt– : akmasına sebep olmak, cereyan ettirmek.
Uz XI–38, VIII–4, IX–6, XI–4, CCXI–1

akîk (a) : çok defa kırmızı renkte olan bir cins değerli taş. CCXCIV–4
akîk–i Yemen (f): Yemen akiki.
Uz VII–23, CLXXIV–3

âkîle–bâl (f) : büyük kanatlı.
Uz IV–11

akl (a) : akıl, us.
Uz IV–49, Uz X–40, XLVI–3,

CLXXXIV–1, CXCII–3
–ı irmek.
Uz II–14
akl–ı kül (f): her şeyi kavrayan akıl.
Uz I–10

aks (a) : ışık ve şeklin bir yere vurup geri dönmesi veya orada görünmesi.
Uz IV–95, XIV–1, LXXII–4, CX–5, CXLVIII–6

aksâ (a) : son, en son, uzak.
Uz VI–77, CCCXXIX–4

al : koyu ve parlak pembe.
LXI–4, XCVII–1

âl (a) : hile, düzen, dek.
CCXCIX–3, CCXXXII–4

al– : 1. çevirmek, ihata etmek.Uz IV–5
2. tahsil etmek, hâiz olmak, sahip olmak.
Uz IV–88
3. el ile tutup götürmek, alıp yakalamak.
Uz V–23, Uz VI–9
4. kabul etmek, verilen şeyi almak.
Uz X–14

al– : basmak, istila etmek, kaplamak.
XCVIII–3, CCLXXXII–3

ala : açık gök, açık mavi, kahverengi yeşil karışımı. XIV–5

a'lâ (a) : pek yüksek, en yüksek.
Uz VI–92, CXLVI–1, CCLII–1

Alâ (a) : has isim. Mu 33

alâmet (a) : işaret, iz, nişan, belge.
CLXX–4, CCCVIII–4

alda– : aldatmak, kandırmak, oyun etmek.
CCXLIV–5

aldan–	: hileye kapılmak, yanılmak. LXI–4, XCVII–3
alem (a)	: bayrak, sancak. Uz V–11, LXXXVI–3, LXXXVIII–3, CCXXVII–6
âlem (a)	: 1. dünya, cihan. Uz I–2, Uz 1–9, Uz IV–43, Uz V–11, Uz VII–61 2. insanlar, halk. Uz II–12, Uz IV–46, CCLXV–5, Mu 9
âlem–tâb (f)	: dünyayı parlatan, aydınlatan. XCVIII–1
alın	: başın ön tarafının üst kısmı, göz ve kaşların üstüne gelen taraf. LXVII–2
âlî (a)	: yüce, ulu. Uz VI–90, Mu 9
alîm (a)	: çok bilen (Allah'ın sıfatlarındandır, "bilgisi ezelî ve ebedî olan" demektir.) Uz I–1, Uz VII–27
Allâh (a)	: Tanrı. Uz IX–3, Uz IX–14, LXXXVII–5, CI–1, CXLIX–7
alma	: elma. Uz IX–28
alt	: üst karşılığı, alt. LXXVI–1, CLXXXIX–2, Mu 25
altun	: altın. Uz VI–8, Uz VI–27, Uz IX–17
a'mâ (a)	: 1. kör, 2. mec. câhil. Uz VI–97
a'mâl (a)	: amel'in c. işler. Uz VII–57, CCXLV–3,

CCLXXXI–3

amel (a) : iş. LXX–1

amîm (a) : umuma ait, umumî, genel, yaygın. Uz IV–83, Uz VII–65

âmîn (a) : öyle olsun, yâ Rab duamızı kabul eyle! XLVIII–6, CCXCII–6

–âmiz (f) : ... lç karışık, ...ı içine alan. CXXVIII–5, CCLXVIII–1

âmm (a) : umumî, genel, herkese ait. Uz VII–32, Uz VII–65, CLXXXV–3

ammâ (a) : 1. çokluk bildirir. Uz VI–34
2. ama, fakat. CCXXV–3, CCLXXVII–2

ân (f) : güzellik, alım, cazibe. CXXXVI–8

an– : 1. hatırlamak. Uz IX–45, Uz X–32, Uz XI–31
2. söz açmak, bahsetmek. II–5, V–5

ana : ona. Uz I–13, Uz IV–108, Uz V–19, Uz VII–43, Uz IX–21

anâ (a) : zahmet, meşakkat, güçlük. Uz IV–7

anber (a) : ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. Uz IX–9, Uz IX–22, Uz XI–3, X–1, XX–7
anber–i sârâ (f): hilesiz, katkısız amber. Uz VI–13, CLXXVI–7

anber–bâr (f) : amber yağdıran, güzel koku saçan. XCIII–3, CXXVIII–5, CXXXV–6,

	CCCXVII–3
anber–bû (f)	: amber kokulu .CCXLV–2
anber–efşân (f)	: amber saçan. CCCXII–4
amberîn (f)	: amber kokulu. Uz IX–10, Uz IX–21, XXXI–4, LXXV–6, LXXXVI–3
anber–sâ (f)	: amber gibi. CXVI–5
ancak	: 1. tek, yalnız, sadece. CLXX–1, CLXXIII–7 2. sırf, bilhassa, hususî olarak. CLXX–3, CLXX–5 3. lâkin, fakat, ama. CLXX–1 4. o kadar, öyle. CCCXXXIX–4
anda	: 1. onda, o hususta, o konuda. Uz IV–2, Uz IV–119 2. orada. XCVII–7, CXXXV–6, CCXCVI–3
andan	: 1. ondan.Uz IV–30, Uz VI–49, Uz IX–43, CXXXV–4 2. ondan ötürü. C–2
andelîb (a)	: bülbül. CLXXXI–4, CCXXV–5, CCLXXXIV–7
andur–	: hatırlatmak. XCIX–7, CCXLVI–3
anı	: onu. Uz IV–76, Uz V–26, Uz VI–8, Uz VII–29, Uz VII–57
anıl–	: anılmak. CLXXV–2, CCIV–3, Mu 10
anîd (a)	: çok inatçı. XXXVII–4
ankâ (a)	: ismi olup cismi olmayan bir kuş, zümrüdüanka. Uz VI–87
anla–	: 1, anlamak. Uz IV–7, Uz IV–74

2. araştırmak, öğrenmek.
LXI–3

anlar : onlar.
CLXII–1, CCLX–2, CCCVI–4, CCCIX–3

ansuz : onsuz, o olmadan.
CCCXVI–4

ansuz : ansızın, birden bire.
CLXXX–2

anun : onun.
Uz IV–45, Uz IV–47, Uz VI–46, Uz VII–22, Uz IX–38

âr (a) : utanma, mahcûbiyet.
CCL–2

ara : 1. iki olay arasında geçen zaman, esna.
XV–1, XLI–1
2. iki şeyin arası, orta.
Uz VI–35, Uz VII–59
3. iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık. Uz IV–64
–ya girmek.
CXIV–5

ara– : bulmaya çalışmak,araştırmak.
Uz VI–62, LXX–6, CXX–5, CLI–4, CCLXII–5

–ârâ (f) : süsleyen, bezeyen.
Uz VI–14, CCXXIX–1

Arab (a) : Irak, Şam, Ceziretü'l–Arab, Hicaz, Yemen ile Mısır'da ve Afrika'nın kuzeyinde bulunan semitik kavmin umumî ismi.
Uz V–5, Uz IX–2, CVI–1, CCC–6

Arafât (a) : haccın icaplarından olmak üzere Kurban Bayramının arefesinde usû-

art– : 1. çoğalmak, 2. şiddetlenmek. CCCXXXVI–1

artuk : şimdi, öyle ise. CCLVI–6

artur– : arttırmak. CXVI–4

arûs (a) : gelin.Uz VI–30, Uz VI–38, LVI–2, CXXXVIII–5, CLXI–16

arz (a) : bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme, önüne koyma. Uz IV–123, Uz VI–16, Uz VI–68, Uz VII–35, Uz VII–50

arz–ı hâl (f) : "halin bildirilmesi" ne halde bulunduğunu bildirme, dilekçe. CCXXII–9, Müf 4

ârzû (f) : istek, heves. X–2, CLIII–6, CCXLIX–7,

as– : 1. yüksek bir yere iliştirip sarkıtmak. XX–4, XXXI–4, XCVII–4. 2. asarak idam etmek. XCV–3, CXXX–5

asâ (a) : değnek, sopa. Uz VI–17

âsân (f) : kolay Uz IX–39, XII–3, LVII–4, CXXXIII–7, CCCIX–5

âsâr (a) : eser'in c. izler, nişaneler, alâmetler Uz VI–86, XXX–3

âsâyiş (f) : rahat, huzur. Uz VI–18, Uz VI–34

ases (a) : gece devriye gezen, gece bekçisi. XLI–4

asıl– : 1. asılarak idam olunmak 2. bir yere iliştirip sarkıtılmak. CLXI–9, CLXXIX–2, CCV–2, CCXLV–4, CCLVIII–5

Âsım (a) : has isim. Mu 9

âsî (a) : günahkâr,
Uz III–11, Uz V–6, Uz VI–82, Uz IX–42

âsîb (f) : belâ, âfet, musibet, zarar.
X–2, CCLXXXIV–5, CCXCVIII–2

âsitân (f) : eşik.
CXXX–1, CXL–4, CLXXXVI–3, CLXXXVII–3, CCXX–3

âsitâne (f) : eşik.
CCCXXXIX–6

asl (a) : asıl, esas, temel.
CLIX–6

aslâ (a) : hiç bir vakit.
Uz VI–36, Uz VI–62, CCCXXXII–2

âsmân (f) : 1. gök, sema.
Uz I–12, Uz II–9, Uz X–12, CLXXXVI–3, CCX–8
2. Azrail LXXXV–3

assı : fayda, kâr, kazanç, menfaat.
XLIV–3, CXL–5, CLVII–4

âster (f) : astar.
CXLIX–4

âstîn (f) : elbise kolu, yen.
XCIV–2, CXV–5

âsûde (f) : rahat, gailesiz, dinç (olan)
Uz IV–126

aş– : bir haddi geçmek, aşmak.
CCXCI–4

aşağa : aşağı.
Uz VI–53, Uz VIII–29, Uz X–8, LXXXIV–5, CCXLII–2

âşık (a)	: birine aşk duyan, tutkun. XII–6, XXIV–4, XLVII–4, LIX–1, LXXI–4
âşikâr, aşikâre (f)	: belli, açık, meydanda. Uz III–15, LXXXIV–1, CVIII–4, CLXXVI–9, CLXXXV–6 –itmek. XXX–3, CLXXXIV–3 –olmak. CCXX–6
âşinâ (f)	: bildik, tanıdık, dost. Uz X–17, XVI–8, XLVII–3, LXXIII–3, CXLVII–1
âşiyân (f)	: 1. mesken, ev. LXIX–4 2. kuş yuvası. CXXVIII–3, CLXXV–3, CLXXXIII–4, CCLXXVIII–2
âşûb (f)	: kargaşalık. Uz XI–13, CCXLVIII–1
–âşûb (f)	: karıştıran, karıştırıcı. CVI–1, CXV–7
aşur–	: çok ileri gitmek, sınırı geçmek. CCCXIII–5
âşüfte (f)	: çıldırırcasına seven, bu yüzden perişan bir halde, azgın ve baştan çıkmış deli gibi olan. Uz VIII–23, CCCXIII–4, CCCXXXIV–5
âşüfte –dil (f)	: gönlü perişan olmuş. Mu 26
at–	: 1. bir şeyi elden bırakıp, az çok fırlatmak. Uz IV–109, XXXVI–7, LXIV–4, 2. bırakmak, terketmek. Uz VIII–8, XXVI–2
atâ (a)	: bağışlama, bahşiş, ihsan. Uz VII–23, Uz X–6, Uz X–52,

XVI–15, CLXXXV–3

Atâ (a) : has isim.
Mu 35

atdur– : attırmak .Uz VIII–5

âteş (f) : ateş, kızgınlık, hararet.
Uz VIII–33, Uz XI–33, Uz XI–38, XLIII–2, XLVIII–4
ateş–i sûzân (f): yakıcı ateş.
LXXVI–6, LXXXIII–5, CCXLVII–3

âteşîn (f) : ateşten.
XXX–4, XCVIII–4, CCLXI–3

atlas (a) : üstü ipek, altı pamuk kumaş.
Uz X–21, CXXXVI–5, CXLIX–4, CCXCV–2

atnâb (a) : tınâb'ın c. çadır ipleri.
Uz VI–2

avân (a) : vakit, zaman. Uz VII–25

âvâre (f) : 1. serseri, boş gezen, işsiz güçsüz, aylak.
XXXIV–3, L–3, LXV–4, CCI–4
2. mec. dağınık, perişan.
CL–1, CXCVIII–1, CCCX–1

âvâz (f) : ses, seda.
Uz VI–61, XCVII–6, CXXXVI–7, CXCV–1, CCLXXVIII–5

âvâze (f) : yüksek ses.
Uz VII–29, CCLXXXVIII–4

avla– : avlamak, şikâr etmek.
CII–3

avn (a) : yardım CCCXXII–2

ay : 1. dünyanın peyki, ay.
Uz VIII–28, Uz IX–10, Uz IX–11, I–4, XXI–3
2. bir yılın on ikide biri.

	XXI–2, XXI–6, CXIII–4
ayak	: insanın yürümesine yarayan uzuv. Uz VI–88, Uz X–26, Uz XI–14, V–6, XI–4
	(ğ) a düşmek. Uz V–23, LI–7
	– (ğ) a salmak. CCCXXXVII–2
	–(ğ) ına düşmek. CCXLI–3
	–altı. CXXI–5
ayak	: toplanmış olan suyun alttan akıp gittiği yer. CIV–2, CCLXXXVI–7
ayân (a)	: belli, açık, meydanda. Uz VI–37, Uz VII–48, XXX–2, XL–3, XLVI–2
a'yân (a)	: ayn'ın c. gözler. Uz VII–5
ayâr (a)	: 1. altının, gümüşün ve başka kıymetli madenlerin karışma derecesi. 2. mec. derece, mertebe. Uz IV–93, CCXXIX–6
âyât (a)	: âyet'in c. işaretler. CLXXVII–3
ayb (a)	: utanılacak şey, kusur, ayıp, leke. Uz VII–40, CXXXIX–3, CCXXI–3, CCLVII–2, CCCXLI–5
aydınlık	: ışıklı, ışık. Uz VIII–10
âyet (a)	: 1. alâmet, nişan, eser. Uz IV–32, XXI–5, XXVIII–5, XLIV–1, LX–2
	2. Kur'ân'ın her hangi bir cümlesi. LX–2
ayır–	: uzaklaştırmak, ayırmak. XXXVIII–4
âyîn (f)	: 1. âdet, kanun, usûl.

CCXLII–6
2. merasim, tören.CCXCII–1

âyîne, âyine (f) : ayna.
Uz IV–6, Uz IV–124, Uz VI–80, I–4, XXIV–6

âyine–dâr (f) : ayna tutan.I–4

aylak : bedava, parasız, ücretsiz.CLXXIII–3

ayn (a) 1. kaynak, pınar.
Uz IV–91, Uz VII–16, Uz VII–30
2. bir şeyin eşi, tıpkısı.
Uz IV–7
3. aslı, kendisi.
CXV–18

ayru : ayrı, yalnız olarak.
XLVII–2, CXL–4, CCXIV–1, CCXLIX–5

ayruk : 1. artık, bundan sonra, bir daha.
CXIII–6
2. başka. CXXIV–1

ayrulık : ayrılık, hicran, ayrı olma hali.
LXVI–7, CCCXLIV–5

ayş (a) : yiyip içme, zevk, eğlence.
Uz VI–12, Uz IX–4, Uz IX–7, VIII–3, CXXXIV–6

ayyâr (a) : hilekâr, dolandırıcı.
LIX–3, LXV–1, CCLVII–2

az : çok karşılığı, az.
Uz VII–32, CXLVI–7, CLXXXIII–2, CCLXXXVIII–1
–kaldı. Uz X–21

azâb (a) : işkence, keder.XI–3

âzâd (f) : kurtulmuş, serbest olan, kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden.

XLI–2
bâd–ı sabâ (f): doğudan esen hafif, hoş rüzgâr.
II–3, CLXXI–3, CCLXXIV–1, CCLXXIX–6, CCCXXXI–2
bâd–ı subh (f): sabah rüzgârı.
XLV–1, CXVI–5, CCX–3

bâdâm (f) : 1. sevgilinin güzel gözü, 2. badem.
Uz IX–24, LXXVIII–2, XCIX–7, CLXXXV–5, CCCII–1

bâde (f) : şarap, içki.
XXV–2, CLXVII–3, CCXXXIX–3,
bâde–i gül–reng (f): gül renkli (kırmızı)şarap. CXIV–1, CXXXVIII–4, CCLIII–5,

bâdincân (a) : patlıcan. XXII–4

bağ : bağlayacak şey, bent.
CCLXVII–1, CCXCVI–5

bâğ (f) : bağ, büyük bahçe.
Uz I–7, Uz II–3, Uz VI–19, Uz VII–68, XVI–16
bâğ–ı cinân (f): cennet bahçesi.
Uz IV–107

bâğ–bân (f) : bahçıvan, bağcı.
CIX–6, CCCI–7

bâğ–çe (f) : bahçe (bâğ ile küçültme edatı olan –çe'den yapılmıştır) küçük bağ demektir. Uz VI–75, Uz IX–5, LXXX–5, CVI–4

Bağdâd (a) : Irak'ta bir şehir, Bağdat.
Uz IV–80, CLVI–4

Bâğ–ı İrem (f) : Cennet.XCVIII–2

bağır : göğüs, sine, yürek.
Uz VIII–17, XIV–1, LXIII–5, CXV–12, CLXXX–1

—ı kan eylemek.
CLXV–7, CCXXXV–4
—ı kan olmak.
LXXXVIII–6, CLXXXIII–10,
CCXCII–4

bağışla— : karşılıksız vermek, hediye ve ihsan eylemek, bahşetmek.
Uz I–13, XLIX–1, CCLI–2,
CCXCIII–5

bağla— : 1. takmak, asmak, kuşanmak.
XCIV–3, CXIV–4
2. meydana getirmek, elde etmek.
CCXXI–5
3. ip ve ona benzer bir şeyle bir şeyi diğerine veya bir kaç şeyi birlikte rabt ve bendetmek, bir araya getirmek.
CCCXLIII–1
4. kapamak, alıkoymak, men etmek.
CLXXXIV–5
5. yapmak, teşkil etmek.
CCLV–2

bağlan— : 1. kuşanmak.
XVI–14, LVII–2, CCLXXXII–5,
CCCXXXIX–6
2. kapanmak.
XXVIII–2, XXXV–4, CCC–7

bağlu : 1. bağlı, düğümlü.
CCLVII–4
2. kapalı. CCLXIII–6

bahâ (f) : kıymet, bedel, değer.
Uz IV–8, Uz VI–45, XVI–12,
XXIX–3, CXV–8

bahâne (f) : vesile, sebep.
CCXCI–5, CCXCIV–4,
CCCXXXIX–9

bahâr (f)	: kışla yaz arasındaki mevsim, ilkyaz. Uz III–9, Uz IV–24, LVI–1, LVI–4
bahr (a)	: deniz. Uz IV–82, Uz V–22, Uz VI–72, Uz VII–23, Uz VII–46
Bahr–ı Mağrib (f)	: Atlantik okyanusu Uz VIII–21
bahs (a)	: 1. konuşulan şey, söz. XXV–1 2. iddialaşma. XXV–2
bahş (f)	: bağış, ihsan. Uz VI–32, Uz VI–33, Uz VIII–1, CCLXXIV–5 –itmek. CXCII–11
baht (f)	: talih, kısmet, kader. Uz VI–37, Uz VI–40, Uz VI–50, Uz VII–37, CCCXXXV–2 baht–ı siyâh (f): kara talih. VII–7, LXV–12, LXXV–4, CCXI–3, CCXII–3
bahtiyâr (f)	: bahtlı, talihli, kutlu, mutlu, mesut. Uz III–16
ba'îd (a)	: uzak, ırak. XXXVII–1
bâ'is (a)	: sebep olan. Uz VII–62
bak–	: 1. bakmak, görmek üzere gözleri bir yana çevirmek. Uz VI–61, CXXI–3 2. dikkat ve itina etmek, gözleri açmak. Uz X–12 3. itibar etmek, dikkate almak. Uz VII–54, CCLVII–5
bâkî (a)	: daimî. Uz IV–21, Uz IX–4, Uz IX–34, CLVII–3

bal	: bal, arının yaptığı tatlı madde. Uz VI–44
bâl (a)	: kalb, yürek, gönül. CXXIII–1
bal (f)	: 1. kol CV–6 2. kanat CCXCVII–4, CCCXXIX–5
bâlâ (f)	: 1. yüksek, yukarı, üst, yüce. XVI–2, LXXXVI–4, CI–4, CXVI–9, CXLVI–1 2. boy. XVI–2
balık	: su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen omurgalıların genel adı. Uz IX–27
bâlîn (f)	: yastık. XIX–2, CX–8, CXXXIII–7, CXLIX–3, CCXLII–2
balta	: odun vesaire kesmeye yarayan saplı kesme âleti. Uz X–26
bân	: İsklâvon dilinde bey, hâkim demek olup İsklâvonya ve Macaristan taraflarında sancak beylerine ve küçük prenslerine verilen ünvandı. İsklâvonya, Eflâk, Sırp, Dalmaçya hükümdarlarına da "ban" denilirdi. Uz IX–14, Uz IX–16
bana	: bana. Uz VI–44, Uz VI–45, Uz VII–35, Uz VIII–22, Uz X–3
Bânî	: has isim. Uz IX–8
bâr (f)	: 1. yük. Uz IV–103, Uz VII–51, CXIII–2, CLXVI–3, CXCVII–1 2. meyve, yemiş. LV–5, CXCIX–4

—çekmek.CCCXX—6
—dan ayağa .Uz IV—31
—dan başa.Uz X—8, XLVIII—5, CXII—1, CXLIX—2, CCLXVII—4
—dan çıkarmak. CVI—2, CCCXLIV—7
—ın aşağa salmak, CCCXXXII—4
—a su koymak. XXIII—4
—a toprak dökmek.CCLXXXI—2
—ına toprak koymak. CLV—3
—komak. CCLXXVII—3
—koşmak. XLI—5, LXXXVIII—1, CXXI—2, CLXVIII—5, CLXXVII—4
— oynamak. XVI—3, CXXXVIII—8, CLXXXIV—9, CCLXVIII—3,
—virmek.CV—2

baş : yara. CLXXXIV—3

başla— : başlamak. Uz VII—67, Uz X—32, CCLXVI—1, CCCXXXII—3

bat— :1.ufuktan aşağı gitmek,gurup etmek CIX—3, 2. girmek, nüfuz etmek. CCLXXXVII—4

Bathâ (a) : Mekke—i Mükerreme. Uz VI—59

bayağı : eskisi, evvelki. XXVII—5, CIV—6

Bâyezîd : has isim. Mu 7

—bâz (f) : oynayan, oynatıcı mânâsını vererek birleşik kelimeler yapar.

CLXX–2, CLXXXII–7

bâzâr (f) : 1. çarşı, pazar.
Uz IV–113, Uz VI–79, Uz VII–55,
2. alışveriş.
LXV–9, XCIX–8, CV–5
3. pazarlık, fiyat kararlaştırıp alış–verişte uyuşmak için yapılan konuşma veya çekişme.
CCXXXIII–3

bâzû (f) : kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı
Uz VII–21, LXXXIII–1

bed (f) : fena, yaramaz, çirkin.
XXII–4

Bedahşân (f) : (ismini Afganistan'daki Bedahşân eyaletinden alan) Bedahşân yakutu.
Uz VII–13

bed–âyîn (f) : geleneği, göreneği ve âyini kötü olan XL VIII–1

bedel (a) : bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan şey, karşılık.
Uz X–41, CXCIII–4

beden (a) : gövde, vücut, cisim, ten.
LXXIV–1

bed–endîş (f) : kötülük düşünen.
Uz VI–58, Uz X–46

bed–hâl (f) : hâli kötü, düşkün.
CCXLV–1

bedî (a) : eşsiz ve görülüp işitilmemiş.
CCLXIV–8, CCXCI–3

bed–mest (f) : sarhoşluğu kötü, fena sarhoş.
CXCII–4

bedr (a) : ayın ondördüncü gecesi, dolunay.
Uz I–5, Uz IV–28, Uz IX–10,
LXXVI–1, CCCXXIII–2

beg : bey, amir, ileri gelen, sözü geçen .
CXXXIII–4, CCXIX–1, CCXIX–6, CCXXVIII–1

be–gâyet (a) : pek çok, aşırı, son derece, pek ziyade.
Uz IX–7, LX–1

begen– : beğenmek .
Uz X–21, CLXXXI–3

behey : hey, ey, be (daha çok, hiddet ve gücenme belirtmede kullanılır.)
CLXXIII–7, CXCII–11

behişt (f) : cennet, uçmak .
XXXIX–2, CXVIII–6, CLXXXIII–11, CCXXXIV–2, CCCXXVIII–3

bekâ (a) : devam, sebat, evvelki hal üzere kalma, bakilik .
Uz I–6, Uz IV–21, Uz IX–37

bekle– : 1. beklemek, korumak, muhafaza etmek .
CLXXVII–6

belâ (a) : 1. gam, keder, musibet .
Uz IV–103, Uz VI–35, Uz VI–44, Uz VII–51, CXCV–2
2. ceza, mücazât .
Uz V–13, CXXIII–1
–ya uğramak . CXCVI–1
–ya uğratmak .CCCIII–4

belâ –bâr (f) : belâ meyveli .
LXV–7

belâbil (a) : bülbül'ün c. bülbüller.CXCV–1

belâbil (a) : belbâl'in c. vesveseler, telaşlar, tasalar, kuruntular.
CXCV–1

belâ–keş (f) : bela çeken, eziyet ve sıkıntı çeken .
CXXXIV–6, CCCXXXII–8

belür–	: meydana çıkmak, belli olmak. Uz X–45
belvâ (a)	: keder, gam, tasa, felâket, ıztırap. Uz VI–99
ben	: şahıs zamiri. Uz VI–36, Uz VI–46, Uz VII–34, Uz VII–36, Uz VIII–28
ben	: tende ve bilhassa yüzde bulunan tabiî benek. Uz IX–9, L–2, XCII–3, CLXIV–4, CCXXVI–3
bencileyin	: benim gibi. LXV–2, LXV–12
bend (f)	: 1. bağ, yular, bağlama. Uz VI–69, XX–6, XXIII–1, XLIII–5 2. kendi hükmü altına alma, ayrılamayacak ve her hususta tâbi olacak surette celbetme. 3. başından sonununa kadar aynı vezinde bir çok beyitli parçalardan meydana gelen ve kısım kısım, gazel tarzında kafiyeleri değişen manzumelerin her bir parçası. Uz X–33 –itmek. CCXXXIX–4
bende (f)	: kul, köle. Uz III–16, Uz VI–33, Uz VII–4, Uz VII–69, Uz VIII–14
benefşe (f)	: menekşe. L–3, CVII–1, CXIII–8, CII–7, CLXXIV–4
beniz	: beniz. –i sararmak.

CCXXX–5

benna (a) : yapı yapan, mimar.
Uz VI–47

benze– : benzemek.
XXIX–6, XXXII–6, XL–2, LXXV–2, LXXVI–5

benzer : öyle görünüyor ki, öyle anlaşılıyor ki.
XXII–3, LIV–5, LXXIII–5, LXXIV–2, LXXXV–7

benzet– : benzetmek.
Uz VI–14, XXXII–4, LXIX–2, CLXXXIX–3, CCCXII–1

berâber (f) : birlikte bulunan.
Uz XI–2, LXXXVIII–7

berât (a) : (eskiden) rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren ferman.
Uz IV–108, CXIII–5, CLXXXIII–8, CXCI–8, CCXLVII–5

berâyâ (a) : beriyye'nin c. halk, mahlukat, yaratıklar, insanlar.
Uz VI–72

Bercîs (a) : Müşteri denilen yıldız.
Uz VI–7

ber–dâr (f) : asılmış, darağacına çekilmiş.
CCXXXVI–2
–itmek.
XCVII–4, CLXXXII–6

berg (f) : yaprak.
Uz VII–6, XCIII–3, CIV–8,
berg–i gül (f): gül yaprağı.
LVIII–2, CCLVIII–4, CCLXIX–4

berîn, berrîn (f) : pek yüksek, en yüce.
Uz IV–42, Uz VI–72

berü : beri

	Uz VII–11, Uz VII–23, Uz X–14, LXVI–5, CXXXII–4
bes (f)	: yeter, yetişir, tamam, kâfi. Uz II–17, LXXVI–4, XC–1, CXV–7, CXXXVII–1
beşâret (a)	: müjde, muştu. CCLII–2
beşer (a)	: insan. LXXIX–4, CXV–17
beter (f)	: daha fena, çok çirkin. CXV–20, CCCXIII–5
beyân (a)	: anlatma, açık söyleme, bildirme. Uz IV–13, Uz IV–116, Uz VII–42, CLXXV–1
beyâz (a)	: aklık. CLIII–4
beydak (a)	: satranç oyununda piyade denilen taşların her biri, paytak. XXXIII–3, CCCXXXI–4, CCCXXXVII–4,
beyt (a)	: aynı vezinde iki mısradan ibaret söz. Uz XI–5, Uz XI–12, CLIII–4, CLX–1
Beytü'l–Harâm (a)	: Kâ'be. Uz IV–5, CXC–4
Beytü'l–Mukaddes (a)	: Kudüs câmii. CX–4
Beytü'l–Mutahhar (a)	: Kâ'be. CX–4, CCXXXVI–5
bezm (f)	: içkili, eğlenceli meclis, dernek. Uz VI–6, Uz VI–13, CXXVII–6, CCXL–2, CCLXXXIX–5
bezm–gâh (f)	: eğlence yeri. Uz IX–30
bıçak	: kesecek alet, ki, hançerin küçüğü ve

çakının büyüğüdür.
CCLXV–3

bî– (f) : –sız, –maz mânâları ile Farsça kelimelerin başına getirilir.
Uz I–8, Uz VII–61, Uz VIII–1, Uz VIII–15, LXVIII–3

bî–âmân (f) : amansız, aman vermez, acımaz, merhametsiz.
Uz VIII–1, Uz VIII–15, CXL–1

bî–âr (f) : arsız, utanmaz, sıyrık.
CCCXV–3

bî–bahâ (f) : paha biçilemeyecek kadar değerli.
Uz VII–23, CXI–3, CXLVII–6

bî–bâk (f) : korkmayan, çekinmeyen, sakınmayan.
CXCII–9

bî–bekâ (f) : bekasız, sebatsız, eski halinde kalmayan, bâki olmayan.
Uz VIII–16

bî–cân (f) : cansız, ruhsuz.
LXXXIV–6, CXVII–1

biç– : 1. ekin vesaire oraklamak, hasat etmek.
UZ VII–37, VII–2, CXXXVI–3
2. (elbise) ölçüp kesmek.
Uz X–4

bî–çâre (f) : çaresiz, zavallı.
LXV–4, CL–3, CXCVIII–5, CCLII–6, CCLIV–4

bî–çûn (f) : emsalsiz, eşsiz.
Uz VI–84

bîd (f) : söğüt ağacı.
Uz VIII–29; Müf 11

bîdâr (f) : uyanık, uyumayan.
CXCIX–3

bî–dil (f)	: 1. gönülsüz, kalbsiz. CXXIX–7, CCCXIV–3, Mu 23 2. âşık, tutkun. CCCXIV–3, Mu 15
bî–dîn (f)	: 1. dinsiz. XLVIII–1, CCCIX–3 2. acımaz, merhametsiz. XLVIII–1
bî–gâne (f)	: yabancı. LIX–2, CCLXX–5
bî–gerân (f)	: nihayetsiz, sınırsız, uçsuz bucaksız. Uz V–22
bigi	: gibi Uz VI–20, Uz VII–12, III–5, IV–3, CCCXXXII–8
bî–gümân (f)	: şüphesiz. Uz IV–17, CXCI–1, CCXCV–6
bî–günâh, bî–güneh (f)	: günahsız, suçsuz, zavallı. Uz X–26, VII–6, LXXIX–4
bih (f)	: ayva. CCLXXXII–2
bîh (f)	: kök. Müf 11
bî–had (f)	: hadsiz, sınırsız, pek çok. Uz IX–41, CIV–7, Mu 3, Mu 4, Mu 6
bî–hâr (f)	: dikensiz. Uz VI–49
bihâr (a)	: bahr'ın c. denizler. Uz III–5, Uz IV–12, Uz IV–14, CXXXVIII–7
bî–hisâb (f)	: hesapsız, sayısız. Uz IX–28, Uz IX–41
bî–ihtıyâr (f)	: kendiliğinden, elde olmayarak.

	CLVIII–7
bī–karâr (f)	: 1. kararsız . Uz I–5, Uz III–12, CLXXXIV–1, CCCXIII–4, CCCXL–4 2. rahatsız . CLXVIII–5
bil	: bel . Uz VI–69, XII–5, LXXXIX–5, XCIV–1, XCIX–9
bi'l– (a)	: ile mânâsına gelip,eklendiği kameriye harfleriyle başlayan kelimeleri zarf yapar . CLIV–1
bil–	: 1. bir şey hakkında vukuf ve malûmatı olmak, vâkıf olmak . Uz V–25, XXXV–3 2. öğrenmek, malûmat edinmek . LXXXVI–1, LXXXVII–2, CXIX–5
bile	: 1. birlikte, beraber . CXXI–5, Müf 12 2. ile . CI–5
bilek	: kol ile el arasında yani dirsekten aşağı olan oynak yeri . Uz VIII–31
biliş	: bildik, tanıdık, dost, âşina . Uz VI–53
billâh, billâhi (a)	: Allah için . Uz XI–25, XXXIV–7, LXXI–5, C–4, CCXVIII–7
bilmezlen–	: bilmez gibi görünmek, tecâhül etmek.CLXXXIV–3
bîmâr (f)	: hasta, sayrı . Uz V–14, Uz X–5, Uz XI–25

XXXIX–3, CXXII–1

bî–misâl (f) : eşsiz, eşi bulunmayan.
Uz I–1, Uz I–6

bin : ben (şahıs zamiri).
Uz V–27, CLXVII–5, CCXX–1, CCCIII–4, CCCVII–4

bin : bin.
Uz IX–2, Uz IX–9, XV–1, XVI–12, XLI–1
–bin.
Uz VIII–11

binâ (a) : 1. yapı.
CXVIII–2
2. ev.
CXXXVI–4

bî–nazîr (f) : benzersiz, misalsiz.
Uz I–1, Uz III–2

bî–nevâ (f) : nasipsiz, zavallı, fakir, çaresiz, muhtaç.
Uz IV–86, LXXIII–7, CCXII–5, CCCXVII–3, Mu 20

bîni (f) : burun (insanda).
CCCXXII–3

bî–nihâyet (f) : nihayetsiz, sonsuz, tükenmez.
LX–3

bir : 1. sayının en küçüğü ve ilki.
Uz IV–23, Uz IV–35, Uz VII–5, CII–1, CCXLII–7
2. tek.
LI–4, CII–1
–arada.
CLV–4
–bir.
XVIII–6
–dürlü.

Uz VI–67; CIV–6
–gün .
Uz IX–2, Uz X–30, Uz x–38,
CXXXI–2, CLXI–16
–i biri .
Uz VI–88, CXV–20
–i birisi .
XCII–8, CXV–14, CXXVIII–2
–iki .
XXXIX–9, CCIII–3, CCXIX–2
–lahzada
Uz VI–39
–lokma vü bir hırka bes
CXXXV–8
–yana olmak .
CXVIII–7

bî–rahm (f) : merhametsiz, kalbsiz .
XXI–1, LXV–3, CCXV–1

birlik : bir ve tek olma, vahdâniyyet .
Uz I–9, Uz IX–42

birûn (f) : dışarı .
CLXXIX–3

biryân (f) : tava, tepsi gibi şeylerde susuz veya az suda pişirildiktn sonra kızartılan et kebabı.(Anadolu'da toprak çukurda pişirilir ve adına "pîren" denilir.)
Uz IX–25, CCXIX–2, CCXXIX–7, CCLXXXVI–5, CCCI–2

biryân –ciger (f) : ciğer kebabı .
LXXXIX–4

bisât (a) : kilim, minder, döşeme .
Uz IV–94, Uz VI–3, CCLIV–7

bî–sebeb (f) : sebepsiz, yok yere .
IX–4, CLVIII–1

bisle–	: beslemek, yetiştirmek. CCCXXXVII–2
bismil (f)	: Kesilmiş, boğazlanmış. CCXVIII–1, Mu 22
bister (f)	: yatak, döşek. XIX–2
biş–	: pişmek. Uz VIII–6, Uz IX–27
bişür–	: pişirmek. CCLXXXVI–5
bit–	: tohum durumunda iken filizlenip topraktan dışarıya çıkmak. Uz IV–53, Uz VI–20, Uz VI–49, Uz VII–11, Uz VII–23
bitür–	: tohumun filizlenip topraktan dışarı çıkmasına sebep olmak, yeşertmek. Uz III–4, CXCVII–6, CCLXVII–9
bî–vefâ (f)	: vefasız, hayırsız, dönek. Uz X–24, II–7, IV–4, XVII–4, Mu 32
biz	: biz (şahıs zamiri). Uz VI–62, Uz VI–64, Uz VIII–7
bîzâr (f)	: rahatsız, bırkmış, usanmış, küskün. XCIX–8, CXII–6, CCCXLVI–1
bizen–	: bezenmek. Uz VI–1, CCCXXI–6
bî–zer (f)	: 1. altınsız 2. hasis, cimri, pinti. XCIX–8
bi'zzât (a)	: kendi kendisi. CLIV–1
bostan (f)	: bahçe, çiçek bahçesi. Uz IX–30, CCLVIII–2
boş	: boş, içinde bir şey olmayan. –elle gel– CLXXXVI–6

boy : vücudun uzunluğu ve yüksekliği,kad.
XXXIV–6, CCXXXIII–1

boya– : boya sürerek veya boyaya batırarak bir renk vermek.
Uz X–13, Uz X–28, CXIV–6

boyan– : boya vurulmak, boya sürülmek.
Uz VI–42

boyın : boyun.
Uz VI–91, Uz VII–64, Uz XI–40, X–1, XX–6
–ına salmak.
CCCVIII–3
–tutmak..
Uz IV–10
–una almak.
CCXXIX–4

boz– : geçersiz bir duruma getirmek, kaldırmak, gidermek.
XXIX–4, CLXXVIII–1

bozıl– : düzgünlüğünü kaybetmek, başka hâl almak.
Uz X–8

böyle : bu türlü, bunun gibi, bu tarz ve üslupta.
Uz IV–112, Uz VI–64, XXXII–3, CLXVII–4

bu : yakına işaret içindir, uzak için kullanılan o'nun karşılığıdır.
Uz II–15, Uz IV–24, Uz IV–30, Uz V–3, Uz V–25
–gün.
XVIII–3, CXVI–8, CLIV–4
CLXIX–3, CLXXV–6
–resme.
XL–4, XLII–5, XCIX–5, CXXIII–

	4, CXXVII–4 –sana kalmak. CCXLIV–3
bû (f)	: koku. CXV–2, CXXI–2, CLXVI–4, CXCIX–5, CCLI–2
Bû Cehl (a)	: Ebû Cehil. Asıl adı Ömer olup, Hz. Muhammed'e düşmanlığı ile ünlüdür. Bedr Gazası'nda öldürülmüştür. Uz IV–90
budak	: dal. CIV–1, CIV–8, CCLXXXVI–1
bugün	: içinde bulunulan zaman. XVIII–7
buhûr (f)	: tütsü. Uz VI–13, Uz IX–23, CXII–2, CLV–5, CCLXVI–3
bul–	: 1. nâil olmak, ele geçirmek, hâsıl etmek. Uz I–7, Uz XI–6, XLIX–2 2. arayarak veya tesâdüfen bir şey elde etmek. Uz VI–14 3. varmak, erişmek. Uz VII–27
Bû Leheb (a)	: Ebû Leheb, "alev babası" Hz. Muhammed'in amcası ve Abdülmuttalib'in oğludur. İslâm dinini kabul etmemiş ve halkı da bu dini kabulden uzaklaştırmayı kendisine iş edinmiştir. Uz IV–90
bulın–	: bulunmak. CXX–1, CXXVIII–4, CCLXIV–7, CCLXXX–4, Mu 31

bulış–	: buluşmak. CCCXLVIII–6
bulıt	: bulut. Uz VIII–10, XL–1
bun	: sıkıntı, gam, kasavet. XIII–4
bunca	: bu kadar. Uz VI–57, LXXIII–7, CCXII–3, CCXXXII–5, CCLXXVI–5
bur–	: bükmek, sarmak. CLXXXII–4
bura	: bu yer, bu mahal. CCLXXXIII–7
Burâk (a)	: Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği binek. Uz IV–40, Uz IV–77
burc (a)	: kale hisar çıkıntısı, kule. CXLVII–3, CCXL–2, CCLXXII–6, CCLXXVI–2
bûs, bûse (f)	: öpme, öpücük, öpüş. II–5, V–5, XVI–12, XXIII–3, XXIII–3, LXXXIV–3
bûse–gâh, bûse–geh (f)	: öpülecek yer. XXIX–6, CLXXXIX–3
bûse–lik	: Türk müziğinin iki numaralı basit makamı; lâ (dügâh) perdesinde kalır. CCLXXVIII–4
busu	: pusu. LV–2
bûy (f)	: koku. Uz IV–101, Uz VII–8, Uz VII–11, LIX–6, LXXIX–1
buyur–	: emretmek. LXXXV–4, CVI–5

bük–	: bir kaç tel ipliği bir araya getirerek, tek bir iplik durumuna gelecek biçimde, uçlarını birbirine ters yönde çevirmek. V–7
bükil–	: bükülmek. Uz VI–21, Uz XI–10
bülbül (a)	: güzel öten maruf kuş. Uz I–7, Uz IV–99, Uz VI–24, Uz XI–8, XXIV–4 bülbül–i zar (f): inleyen bülbül. CCXV–7
bünyâd (f)	: asıl, esas, temel. Uz IX–19, XXXVIII–3
bürhân (a)	: delil, isbat. Uz VII–15
bürkâ' (a)	: kadınların örtündükleri peçe, tül, yaşmak, yüzörtüsü. I–1, CLX–5, Mu 9
büstân (a)	: bostan, bağ, bahçe ("büstân" Farsça "bûstân" kelimesinin Arapçalaştırılmışıdır.) Uz VII–51, LXV–7, C–5, CLVII–7, CXCII–3
büt (f)	: dilber, güzel. CCLXIII–1, CCLXXXII–1, CCCXXXVIII–2
büt–hâne (f)	: puthane. CCCXXXI–5
bütün	: sağlam, mükemmel, tamam. XXVII–5

C

câ (f)	: yer.

Uz VI–69, IV–1, LXVI–4, CXCVI–4, Mu 14

Ca'fer (a) : has isim .
Mu 37

câdû (f) : cadı, büyücü .
Uz IX–20, LXVI–3, CX–7, CLXV–2, CLXVII–5

cahîm (a) : cehennem, tamu .
Uz X–41

câh (a) : itibar, makam, orun, mevki .
Uz IV–125, LXXXVII–4, CCXX–3

câm (f) : sırça, cam; bardak, kadeh, şişe ve toprak cinsinden şarap kadehi .
VI–1, XXV–2, XXX–5, LVI–5, LXX–2, CCXC–3
câm–ı Cem (f): Şark mitolojisinde, şarabın icatçısı sayılan Cem'in sihirli kadehi; şarap .
Uz VIII–33, Uz IX–1, CLXXXV–1, CCXI–6, CCXXVII–7

câme (f) : elbise .
Uz X–4, Uz X–13, LXXVIII–5, CXXXVI–5, CCCXXIX–3

câmi' (a) : içinde namaz kılınan ibadet yeri .
Uz IV–56, XX–4, XXXI–4, XCIV–5, CCXLIX–3

cân (f) : 1. can, ruh .
Uz II–3, Uz IV–48, Uz VIII–12, Uz XI–15, III–4
2. gönül
Uz IV–33, Uz IV–114, Uz XI–20 CXXXIII–3, CCX–9
3. ruh gibi sevgili ve aziz, dost .
CLXVII–7

4. hayat, yaşayış.
III-1
-a kıymak.
CCCXI-2
-almak.
Uz IX-38, XII,-4, LXXII-2,
LXXXV-6, CLVIII-1
-atmak.
UzVI-90, CCLXXXIII-6
CLVIII-1
-atmak
Uz VI-90, CCLXXXIII-6
-a ateş düşürmek.
CCLXXVIII-4
-dan.
Uz V-8, Uz VI-24, Uz VII-55,
LIII-7, LXXXII-4
-gelmek.
LVII-1
-gözi.
Uz IV-33, Uz IV-114
-ı istemek.
LVIII-1
-mı eritmek.
CCIV-5
-ısmarlamak.
CCX-1
-ı tudağa getürmek
CLXVIII-2
-mülki.
LXXXVII-1
-nakdi.
XL-5, CXCVIII-6, CCCXXXIV-5
-oynamak.
CCCIX-5, CCCXLVII-1

–ıma minnet .
CCLXX–4
–unı almak .
CCLXX–4
–ü dilden .
XVI–3, XXVII–1, CXVII–5
–üstine .
CCCI–3
–teslîm eylemek .
CCLVIII–4
–tudağa gelmek .
CCLXV–4, CCCII–7
–virmek .
Uz VII–60, Uz IX–38, Uz XI–6, Uz XI–12, III–4, IX–3, XXXI–3, LIII–8, CCLVIII–5

cân (a) : cin tâifesi .
Uz II–7, Uz IX–36

cânâ (f) : ey can, ey sevgili!
Uz XI–5, Uz XI–23, XLIX–4, LIX–1, LXVIII–2 .

cânân, cânâne (f) : sevgili, gönül verilmiş, maşuka.
Uz IX–13, LIX–1, C–1, CXVII–1, CCXXXIV–1

cân–bahş (f) : can veren, hayat bağışlayan, cana can katan, sevgili.
XLVI–2, CXVI–2, CXVII–4, CXXXIII–2, CXLV–2

cân–güdâz (f) : can eritici, acıma uyandıran .
CXXIV–3

cârî (a) : cereyan eden, akan, geçen, yürüyen .
Uz II–11, Uz VI–93

cârû, cârûb (f) : süpürge .
Uz VII–28, Uz XI–14, XCII–2,

XCV–6, CCLXI–5

cāvîdân, câvidân (f) : daimî kalacak olan, sonrasız, ebedî, bengi.
Uz IX–40, Uz XI–6, XLIX–2, LXXXV–7, XCI–7

cây (f) : yer.
Uz VII–49, LXXVIII–3, XC–2, CCCIII–2

cây–gâh (f) : yer.
Uz III–5

cebîn (a) : alın.
Uz IV–37

cebr (a) : zor, zorlama.
Uz X–15

Cebre'il (a) : Cibrîl.
Uz IV–77

cedbe (a) : kuraklık.
Uz IV–53

cedel (a) : kavga.
CXCIII–6, CCIV–3

cedvel (a) : 1. düzgün çizgi çizmeye yarayan ağaçtan veya madenden yapılmış âlet, cetvel.
CLV–2
2. fildişi, oyma ve kakmalarda bir kaçı birbirine paralel olarak yerleştirilen çubuk halindeki motif.
CCLXXX–6

cefâ (a) : eziyet, incitme.
Uz VI–57, Uz VII–33, Uz VII–43, Uz X–2, Uz X–17

cefâ–berg (f) : cefa yaprağı.
LXV–7

cefâ–dîde (f) : cefa görmüş, cefa çekmiş.
LXV–2

cefâ–kâr (f) : cefa eden, eziyet eden.
CCCXV–4

cefâ–keş (f) : cefa çeken, eziyete dayanan, katlanan.
CCLXIX–5

cefa–pîşe (f) : zalim, gaddar.
LXXI–3

cehd (a) : çalışma, çabalama.
Uz I–10, LXIX–6

cehennem (a) : âhirette, günahkâr kulların gideceği azap yeri, tamu.
CXXII–4, CXXXIV–4

celâl (a) : büyüklük, ululuk.
Uz IV–30, Uz IV–87, Uz VI–78

cem (a) : hükümdar, şah.
CCXXX–3

Cem (a) : Cem Sultan'ın, mahlas olarak da kullandığı ismi.
Uz I–15, Uz III–17, XX–6,
CXLVIII–7, CLXXXIV–9

cem' (a) : toplama, yığma.
XXXIV–3, CLVIII–5, CCVI–2,
Mu 41

cemâl (a) : yüz güzelliği, güzellik.
Uz IV–25, Uz IV–87, Uz XI–2,
XII–1, XXXI–4

Cemâl (a) : has isim.
Mu 25

Cem–garîb (f) : kimsesiz, zavallı Cem.
CXVII–5

Cem–haste (f) : hasta Cem.
CCCIII–5

cem'iyyet (a) : 1. topluluk.
Uz VI–41
2. düğün, dernek.

Mu 25

Cem Sultan : Sultan Cem.
Uz IX–46

cenâb (a) : şeref ve büyüklük terimi olarak kullanılır, hazret.
Uz IV–70, Uz IV–75

ceng (f) : savaş, vuruşma.
CXIV–5, CCCXLIV–6

cennet (a) : 1. uçmak, âhirette müminlere, Tanrı tarafından vâadedilen ebedî hayat yaşanacak yer.
Uz IV–99, Uz IV–123, Uz IX–23, II–6, XI–3,
2. pek süslü ve ferah verici.
LVIII–3

Cennet–i Firdevs (f) : sekiz cennetden biri.
CLIII–5, CCXXIII–4

Cennet–i Me'vâ (f) : sekiz cennetten biri.
Uz VI–18, Uz VI–75, Uz IX–30, CCLXXII–3

cer (a) : çekme.
CX–1

cerâhat (a) : irin, yara.
Uz VI–52, Uz X–45

ceres (a) : çan.
XC–3, CXXXVII–3, CCLXXVIII–3, CCCXXXIV–2

cevâb (a) : sorulan şeye verilen karşılık (söz veya yazı ile).
Uz IV–60, XI–5, CXVI–6

cevâhir (a) : cevher'in c. cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar (bazen elmas mânâsı ie teklik gibi de kullanılır.)
Uz VI–5, CLXXVI–6

cevelân (a) : dolaşma, dolanma, gezinme.

Uz VII–12

cevher (a) : 1. elmas, değerli taş.
CLIV–1, CLXXXIX–4, CCXVIII–5,
2. maya, öz.
Uz X–54, CLIV–5, CCXXVIII–7

cevherî (a) : cevhere, değerli taş veya inciye ait olan, bunlarla yapılmış veya işlenmiş bulunan. CCVI–6

cevr (a) : haksızlık, ezâ, cefa, eziyet, gadir, zulüm; sitem.
Uz X–17, XIII–2, XVI–15, XLIII–3, LXXI–3

cevşen (f) : örme zırh, vaktiyle giyilen savaş elbisesi.
CCXLVI–6, CCXCV–6

Ceyhûn (a) : Amuderya nehrineArap ve Farslar tarafından verilen isim.
XIV–3, LXII–2, CLXXX–3, CCCXLI–4

ceyş (a) : asker.
LV–2, CCLI–8, CCLV–2

cezâ (a) : ceza, azap.
II–5

cezbe (a) : ruhun, hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelmesi.
Uz IV–101, Uz VI–22

cezm (a) : kesin karar, niyet.
Uz IV–17

Cibril (a) : Cebrâil, Cebreil.
Uz IV–41, Uz VI–90, XLVIII–6, CCXLIX–4, CCXC–1

cidâl (a) : karşılıklı kavga, savaş.
CCXXXII–5

cinân (a) : cennet'in c. cennetler, uçmaklar; bahçeler.
Uz IV–112, Uz VI–19, Uz VI–26, LXV–7, CXXXIV–4

cinn (a) : cin.
Uz IX–40

cirm (a) : cisim.
CXV–3

cism (a) : vücut, gövde, ten, beden.
XLIX–1, LIV–8, LXXX–7, CLXXXIII–14, CCXLVIII–2

cû (f) : akarsu ırmak, çay.
CCCXVI–3, CCCXLII–1

cûd (a) : cömertlik, elaçıklığı.
Uz VII–1, Uz VII–7, Uz IX–46

cûş (f) : coşma, kaynama.
VII–3, LXI–1, CXXXVIII–7
–a gelmek.
Uz VIII–21

cûy (f) : nehir, ırmak.
CLVI–4, CLXV–3, CLXXXVI–1

cûy–bâr (f) : akarsu, ırmak.
LVI–3, CCXXXI–4

cübbe (a) : (evvelce) sarıklı din adamları ile bazı yaşlı kimselerin giydikleri uzun üstlük.
Uz VII–22, Uz X–27, XCVIII–5

cüdâ (f) : ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.
CCCXXI–5

cüllâb (f) : gülsuyu.
XXXIX–6, CXV–9, CCLIV–3

cümle (a) : bütün, hep.
Uz I–3, Uz II–9, Uz IV–4, Uz V–5, V–4

cünbiş (f) : kımıldanma, hareket.

Uz III–8

cünd (a) : asker.
Uz V–11

Cüneyd (a) : has isim.
Mu 36

cür'a (a) : yudum, içim.
LXX–2, CLXXXV–7
cür'a–i câm–ı leb (f): dudak kadehinin yudumu, bir damlası.
LXIII–2

cürm (a) : suç.
Uz III–18, Uz IV–92, Uz V–14, Uz V–25, Uz VII–54

Ç

çağır– : çağırmak, haykırmak, yüksek sesle seslenmek.
Uz VI–65, CCII–2, CCLIV–3, CCLXXXIII–4, CCCXXXIII–7

çağla– : (su) kaynayarak ve köpürerek, taşlara ve kayalara çarparak düşmek veya köpürerek taşmak.
Uz VIII–21

çâh, çeh (f) : çukur, kuyu.
XX–2, LXXXVII–4, C–7, CL–3, CCXXIX–5
çâh –ı gabgâb (f): çenealtı çukuru.
CXCII–2
çâh–ı Pijen (f): Bijen'in Efrâsiyab tarafından hapsolunduğu kuyu.
CCXCV–12
çâh–ı zekân (f): çene çukuru.
LXXIV–2
çâh–ı zenahdân (f): çene çukuru.

LVIII–4, LXXXIII–4

çâk (f) : yarık, yırtık.
Uz VI–15, Uz VIII–12, Uz X–12, II–4, XCVIII–5
–itmek.
Uz X–27, LIV–8, XCIV–7, CCXXIII–6, CCXXXIII–4

çal– : vurmak.
Uz VII–19

çâlâk (f) : adam öldüren, hırsız, yol kesici.
LXXXI–3

çâr–bâliş (f) : (evvelce) padişahların ve büyüklerin üzerine oturdukları dört katlı şilte.
Uz IV–58

çâr–deh (f) : on dört.
CLXXXIX–1

çâre (f) : 1. ilaç, çare, tedbir.
Uz VI–67, Uz VI–101, Uz X–49, XXXIX–7,
2. yol.
XXX–5, XLV–3

çarh (f) : felek, gök.
Uz I–12, Uz III–8, Uz IV–25, Uz VI–41, Uz VIII–6
çarh–ı felek (f): talih.
Uz VI–76

çâr–sû (f) : dört taraf, dört tarafı olan şey; pazar, çarşı.
Uz VII–55

çehre (f) : yüz, surat.
CLXV–3, CCCXXXIV–1

çek– 1. sürmek, koymak.
Uz IV–65, XLV–2, CCVIII–5
2. çizmek, çizerek uzatmak.
Uz VI–27, CLV–2

3. asmak.
Uz V–11, LXXXVI–3
4. germek.
Uz VI–51
5. kendine doğru celp ve cezbetmek.
Uz IV–93
6. terazi ve kantarla tartmak.
XX–7
7. zahmet ve meşakkate, dert ve kedere uğramak.
Uz VIII–20, LXXXVII–5
8. sürükleyerek götürmek.
CIX–2
9. nefesle çekip yutmak.
LXXVI–1

çekdür– : eziyet etmek, tahammül ettirmek, yüklemek.
CCCVII–3

çelîpa (f) : haç.
CCCXXIV–5

çemen (f) : ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik.
Uz I–7, Uz IV–99, Uz VII–29, XXXIV–6, LXXIV–3

çenâr (f) : çınar, çınar ağacı.
CCIX–4

çenber (f) : tahtadan veya demirden yapılan daire veya halka, kasnak.
Uz X–8

çeng (f) : 1. kanuna benzer, dik tutularak çalınan bir çeşit saz.
CXIV–1, CLI–7, CLXVII–3, CCLXXXVIII–4
2. eğri, eğri büğürü.

	CLI–7, CCLXXXVIII–4
çengâl (f)	: çengel. XCVII–4, CCXLV–4
çeng–misâl (f)	: çeng gibi, çenge benzer. CCCV–2
çerâğ (f)	: mum. LXXXII–3, CVII–2, CLXI–3, CLXI–21, CLXXIV–1
çeşm (f)	; göz. Uz V–26, Uz VII–28, Uz X–56, Uz XI–13, IV–7 çeşm–i giryân (f): ağlayan göz. LXIII–3 çeşm–i mest (f): sarhoş göz. CCCXXXI–1
çeşme (f)	: pınar, su kaynağı. Uz VI–16, CIV–2, CLVII–1
Çeşme–i Hayvân (f)	: Ab–ı Hayat denilen suyun, bengi suyun çeşmesi. Uz VII–16, Uz IX–9, XLII–1, XLIX–2, LVIII–3
çeşme–sâr (f)	: çeşmesi bol olan yer. CCXXXI–3
çetr (f)	: çadır. Uz IV–69
çevgân (f)	: ucu eğri değnek, baston, çevgen. Uz VII–19, Uz XI–21, LXXI–2, CLXXXIV–9, CCXLVIII–4
çevür–	: çevirmek. CCCXXXII–7
çık–	: VII–1, CXXXVI–8, CXLIV–2, CCXCVIII–3
çıkar–	: LXXIV–1, CCXLIII–3, CCLXXXV–3, CCCXL–3

çınrat– : çınlatmak, ses çıkartmak, şıngırdatmak.
CXXXVI–7, CCLXXVIII–5

çiçek : bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan göz alıcı renklerle bezenmiş ve çoğu güzel kokulu kısmı.
Uz IX–6

çîn (f) : kıvrım, büklüm.
Uz IV–43, Uz IV–87, XLVIII–2, CXC–3, CXCII–8

Çîn (f) : Çin.
Uz IX–12, Uz IX–19, XXVI–5, XXXV–1, LXXXVIII–2

çînî (f) : çini, sırlı kap.
Uz IV–15, Uz IX–25, Uz IX–27

çizgin– : dönmek, dolaşmak.
CXXXVI–6

çoğ, çok : Uz XI–34, XXXV–5, CXXXV–7, CCXV–3, CCCXXXII–6
–dan.
Uz VI–63, CVI–6
–görmek.
Uz VII–48, LXXIII–1, CXXXVIII–9, CCLXXXII–3, CCCXL–1

çök– : inmek, konmak.
Uz VI–28

çöz– : düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak.
XCIV–6, CL–5, CLXVIII–3, CXC–3, CCXLVI–1

çû (f) : mademki, çünkü.
CCXXIII–3

çul : kıldan yapılmış bir çeşit kaba dokuma.

LXXX–6

çul : kıldan yapılmış bir çeşit kaba doku- ma.LXXX–6

çü (f) : gibi, mademki, çünkü, nasıl, niçin. Uz III–17, Uz IV–13, Uz IV–16, Uz VII–21, Uz VII–48

çün (f) : 1. çünkü, mademki. Uz I–15, Uz IV–102, Uz VI–83, XIII–4, LXXVIII–3
2. nasıl, nice. LIII–5

çünki (f) : şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zi- ra. Uz IV–104, Uz VI–51, Uz VII–36, Uz VII–19, XXV–2

çün–kim : çünkü. VIII–1, XXVI–3, LXIII–2, LXXXIX–4, CXXXIX–4

D

da, de : dahi, keza. Uz IV–51, XLVI–1, CXX–5, CXLIII–2, CLIX–5

dâd (f) : eyvah, feryat, figan. XXXV–3, CCXL–4

dâğ (f) : yanık yarası. III–5, LXXIX–6, LXXXIX–1, CXV–12, CXXX–4

dağıt– : bölüştürmek, ayrı ayrı vermek. CCLXXIII–4

dahı : 1. dahi, da, de. Uz IV–35, Uz IV–124, Uz V–4, Uz VI–11
2. henüz, hâlâ.

V–4, CII–2, CCXIX–6
3. bundan sonra, artık, bir daha.
XXXIV–3, CCLI–7
4. başka, diğer.
CCXXVIII–2

da'im (a) : devamlı, sürekli.
Uz IV–22, Uz IV–78, Uz VII–30,
Uz IX–37, Uz IX–42

dâ'imâ (a) : her vakit, bir düziye.
Uz I–8, Uz X–25, Uz X–27,
XXIV–5, XCIV–7

dâ'ire (a) : çember.
Uz IV–5, Uz VI–11, Uz VI–78,
XLIV–1, LXVII–4

dak– : takmak.
XXXV–4, CLXXX–4,
CCCXLV–6

dakîk (a) : ince.
Uz VI–7

dâl (a) : Osmanlı alfabesinin onuncu harfi olup ebced hesabında dört sayısının karşılığıdır.
XCVII–8, CCXXXII–9

dalâlet (a) : doğru yoldan sapma.
Uz IV–46, Uz IV–71

dâll (a) : delâlet eden, gösteren, işaret eden.
Uz I–9, Uz IV–121, XCVII–8,
CCXLV–2

ḍâll (a) : sapıtmış, doğru yoldan ayrılmış.
Uz IV–4

dam : zindan.
II–1

dâm (f) : tuzak, ağ.
Uz VI–35, Uz X–18, Uz X–42,
II–1, LXV–4

—a düşürmek.CCLX—3
dâm—ı belâ (f) : belâ tuzağı.
CXCVIII—7
dâm—ı zülf (f): zülfün tuzağı.
CXC—7

dâmân, dâmen (f) : etek.
Uz VII—22, Uz VII—43, XIII—3, LXXXIV—4
dâmen—i sahrâ (f): kırın eteği, ovanın bir yanı.
CXVI—8, CCLXXII—7

dânâ (f) : bilen, bilici.
Uz VI—81

dâne (f) : tâne, tohum.
CIX—2, CLXIV—4, CCLX—3, CCXCV—2

dâr (a) : 1. ev.
Uz IV—105, LXX—6, CCXXIX—3, CCLXXXV—3, CCCXV—5
2. yurt.
Üz VII—18, Uz VII—74
dâr—ı şifâ (f) : şifa yurdu, sağlık yurdu.
Uz VII—53, V—4
darü'ş—şifâ (a): şifa yurdu, hastahane.
CCLIV—3, CCLXXXV—5

dâr (f) : dar ağacı.
CCL—2, CCXXXVI—2, CCCXXVI—5,
—itmek
CCCXXVI—5
—olmak.
CL—2, CCCXV—5

Dârâ (f) : Keyâniyân denilen eski Fars hü-

	kümdarlarından dokuzuncusu, Keykûbâd. CLXXVI–6
Dârâ–râ (f)	: Dârâ düşünceli. Uz VII–15
dârû–hâne (f)	: eczahane. LXX–7
Dârü's–selâm (a)	: cennet. Uz IV–78
dâs (f)	: orak. Uz VII–37, VII–2, CXXXVI–3
dâstân (f)	: destan, hikâye. CLII–2, CLXXV–1
da'va (a)	: iddia. CXX–2
dâver (f)	: doğru, insaflı, olan hükümdar. Uz VII–2
da'vet (a)	: çağırma, çağrı. CV–2
Dâvud (a)	: has isim. Mu 16
def (f)	: tef. CLXVII–3
def' (a)	: giderme. CLXIV–5, CLXXX–3, CCC–1
deffâf (a)	: tef çalan. Uz VI–11
defter (a)	: dikilmiş kağıt mecmuası, defter (Farsçası da defter'dir) Uz VII–54, Uz VII–72, Uz VIII–23, LXXXVIII–4, CXXXI–4
deg–	: 1. ulaşmak, varmak, vasıl olmak. Uz VI–45

2. yetişmek .
Uz XI–14
3. eşit olmak, karşılık olabilmek, denk olmak .
CXV–8
4. bir paha ve kıymette olmak .
CCXXX–4
5. dokunmak .
CCXLII–2

degin : dek, kadar.
CCLVI–1

degmede : 1. her yerde, gelişigüzel yerde.
CXXXIII–7
2. kolay kolay, her zaman .
CCC–2

degül : değil .
Uz IV–9, Uz IV–46, Uz V–6, Uz V–17, Uz VII–7

degür– : eriştirmek, yetiştirmek, ulaştırmak, duyurmak .
CCX–7

dehân (f) : ağız .
I–5, XI–5, XII–5, XXXIX–3, XXXIX–6

dehen (f) : ağız .
XIV–1, XXX–4, XLII–4, XCV–2, CXIV–5
dehen–i teng (f): küçük ağız .
Müf 3

dehr (a) : 1. dünya .
Uz VII–44, Uz X–30, CCXXX–7, CCLVI–5
2. zaman, devir .
Uz VII–60
dehr–i dûn (f): aşağılık dünya .

	Uz X-20, Uz X-35, CXXXIV-6
dek	kadar, değin .
	Uz VII-9, Uz IX-35, CXXXIII-5, CLXI-4, CLXII-2
	-turmak .
	LII-5
del-	: delmek, bir şeyin içine delik açmak.
	Uz VIII-17, XV-6, CXLIX-1, CCXXVIII-1, CCLXIV-7
delîl (a)	: 1. yol gösteren, kılavuz.
	Uz II-15, LXXXII-3, CLXXXIII-9, CCCXXV-2
	2. şahit, tanık.
	CLXI-10
delin-	: delik meydana gelmek, delikli olmak .
	LXIX-5
dellâl (a)	: tellal, satılacak şeyi satan .
	XCVII-6, CLXXXVIII-5, CCCXVII-4
delü	: deli .
	XCIX-5, CCLXIV-1, CCXCIV-8
delür-	: delirmek .
	CII-4
dem (f)	: 1. an, vakit, zaman.
	Uz IV-41, Uz VI-58, Uz X-27, Uz X-32
	2. soluk, nefes .
	UZ VII-9, CCCXLIV-1
dem (a)	: kan .
	XLVII-1, LXXXVI-1, CXIII-1, CCXVI-1
dem-âlûd (f)	: kana bulaşmış.
	Uz VIII-17
dem-be-dem (f)	: daima, vakit vakit, zaman zaman .

XI–4, LXIII–7, LXXII–1, XCVI–2, CCXII–3

dem–beste (f) : nefesi bağlanmış, susmuş, soluğu kesilmiş .
CLXXI–1, Mu 4

demür : demir .
XL–2

dendân (f) : diş .
Uz VII–68, CCLVIII–1, CCCII–6
CCCXLVIII–5

dendâne (f) : tarak, çark, testere gibişeylerin dişi .
CCCXXXVII–1

dene– : dikkatle bakmak, gözetmek, intizar etmek .
Mu 32

deniz : deniz .
Müf 5

denlü : kadar .
Uz IV–24, Uz VIII–20, Uz VIII–21, Uz XI–35, XXXI–3

der (f) : kapı .
Uz IV–50, XXVIII–2, XLV–2, LXVIII–7, CL–8

der–âgûş (f) : kucaklama, sarma .
XVIII–3

der–bân (f) : kapıcı, kapıya bakan .
Uz VII–41

derc (a) : toplama, biriktirme .
Uz VI–1, Uz VI–48

derd (f) : dert, gam, keder, kasavet, tasa, kāygı .
Uz V–19, Uz VI–35, Uz VI–63, Uz VII–53, Uz VIII–2

derdâ (f) : yazık, vah vah!
Uz X–44, CCXXXIII–1

derd-mend (f)	: dert sahibi, tasalı, kaygılı. CCLXXIV-4
derd-nâk (f)	: dertli, tasalı, kaygılı. Uz VIII-12
derecât (a)	: derece'nin c. rütbe, kerte. Uz IV-23
der-gâh, der-geh (f)	: kapı önü, kapı yeri. Uz VII-41, LXXXIX-7, CXLI-3, CCXIII-4, CCXX-1
derle-	: toplamak, devşirmek, dermek. IX-5
dermân (f)	: ilâç. Uz VII-53, Uz XI-20, XV-5, XXI-7, XLIX-1
dermânde (f)	: biçare, aciz, zavallı, beceriksiz. CCLXXIV-4, Mu 28
der-miyân (f)	: ortada, arada. -itmek. CLXXXVII-6
ders (a)	: 1. bir şeyi öğrenmek için öğretmenden azar azar alınan vazife. CLXXIX-5 2. tenbih, telkin; talimat, direktif. CCCXXII-1
derûn (f)	: gönül, kalb, yürek. CCVII-6
dervîş (f)	: Allah için alçak gönüllülüğü ve fıkaralığı kabul eden veya bir tarikata bağlı bulunan kimse. CXXXI-3, CLXX-2, CCXIX-2
deryâ (f)	: deniz. Uz III-17, Uz VI-42, Uz VIII-18, Uz X-13, LXVI-1
dest (f)	: 1. el. Uz V-23, Uz VII-19, Uz VII-31,

	LXXXIII–1, CCXXXIII–4
	2. güç, kuvvet.
	CLXXVII–7
destân (f)	: hikâye, kıssa, destan.
	Uz VII–4, Uz VII–54
deste (f)	: 1. demet, tutam.
	LV–1, XCVII–2, CCXLVIII–5, CCLXVII–1
	2. kabza, tutacak yer.
	Uz VII–21
dest–gîr (f)	: elinden tutan, yardımcı.
	Uz I–15, Uz V–19, LI–7, CCLVII–3, CCLXX–VIII–2
dest–keş (f)	: el çeken.
	CCVIII–2
dest–mâl (f)	: elbezi, mendil.
	CCCXIX–1, CCCXIX–7
dest–res (f)	: eli yetişen, nâil olan, isteğine kavuşan.
	CI–6, CXXXV–1, CXXXVII–1, CXXXIX–1, CLXXI–5
devâ (a)	: 1. ilaç.
	Uz VII–53, Uz X–5, Uz X–20, Uz XI–20, III–6
	2. çare, tedbir.
	CI–3
devât (a)	: divit, kalem koymak için uzun madenî sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan alet.
	Uz IV–15, XXXV–2
devha (a)	: büyük, ulu ağaç.
	Uz IV–53, Uz IV–107
devlet (a)	: 1. baht, talih, kut.
	Uz IV–9, Uz IV–47, Uz VI–34
	3. bir hükumet idaresinde teşkilat-

landırılmış olan siyasî topluluk.
Uz VII–18, Uz VII–74

devlet-âşiyân (f) : saadet evi, baht yeri.
CCXXI–4

devr (a) : 1. dönme.
Uz I–11, XXVIII–3, XXXVII–4, LXXIV–5, CCLXXXVI–7
2. zaman, çağ.
VIII–1,XXXII–4,LX–3,LXXXV–2, CLXXXII–4
3. aktarma, nakil XXV–1
devr-i felek (f): zaman, talih, kader.
LXXIV–5
devr-i gül (f): gül mevsimi.
CCLIII–4, CCLIV–8
devr ü teselsül (f): dâvânın delîle ve delîlin dâvâya ilgisiyle dâvânın dönüp dolaşıp yine eski hâline gelerek hallolunamaması.
XXV–1, CXCIII–6, CCIV–3

devrân (a) : dünya, felek, zaman, talih, kader; devir.
Uz VII–2, Uz VIII––23,, Uz IX–1
Uz X–44, CXXXIII–1

deycûr (a) : çok karanlık.
LXVII–3

Deylem (f) : İran'ın kuzeyinde, büyük bir kısmı bugünkü Gilân (Geylân) ilinin sınırları içinde bulunan, dağlık bölgede yaşayan halkın adı. Deylem (Deylâm veya Deylîm) halkı, özellikle IX ve X. yüzyıllar İslâm dünyasında çok önemli rol oynamıştır.
Uz V–5

deyr (a) : 1. manastır, kilise 2. mec. meyhâne

Uz X–37, CCLXII–5, CCCXXXI–5

di– : söylemek, demek.
Uz IV–84, Uz V–8, Uz VI–36,
Uz VII–17, CXLII–5

dîbâ (f) : renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş, canfes kumaş.
Uz IV–96, Uz VI–3, Uz X–4,
LVI–3, CCLIV–7

dibâce (a) : başlangıç, önsöz. Uz VII–72

dîdâr (f) : yüz, çehre.
Uz IV–71, CXCIX–1, CCLXXX–7
CCLXXXI–1

dîde (f) : göz.
Uz III–15, VII–3, XIV–3, C–2,
CLXXXIV–6
dîde–i giryân (f): ağlayan göz.
XXXV–2, CXXXIII–5, CCCIII–3

dih (f) : köy, karye.
CCLXXXII–3

dihkân (f) : çiftçi, köylü.
Uz VII–37

dik– : kumaşı biçip, parçaları iplikle tutturarak bir şey meydana getirmek.
V–7

diken : bitkilerde bulunan sivri ve batan iğne.
Uz IV–96, LXV–5, CCXCIV–5

dikkat (a) : 1. inceden inceye düşünme veya bakma.
XCIX–1, CXX–6
2. incelik, dakiklik, doğruluk.
XCVII–7, CXL–6

dil : 1. ağızdaki dil.
XXXIX–4, CCLXXIII–7
2. lugat, lisan, zeban.

Uz IV–11, Uz IV–24, Uz VII–34,
Uz IX–15, CCLXXIII–7
–almak.
XIV–5, XCVII–3
–ini tutmak.
CXIII–6
–lü dilince.
Uz IV–76, Uz VI–25
–urmak.
Uz VI–58
–uzatmak.
VII–2, LII–2, XCV–2
CLII–4, CLXI–1

dil : yazı kaleminin ucu.
CIII–1

dil : terazi ibresi. CIII–3

dil : anahtar.
CIII–4

dil : sözleşme
CIII–5

dil (f) : gönül, kalb, yürek.
Uz II–3, UZ XI–8, III–5, IV–1,
XI–3
dil–i bîmâr (f): hasta gönül.
CXLIV–4, CCXXXIII–2,
CCLXVI–5
dil–i divâne (f): deli gönül.
CCCXLV–1
dil–i sengîn (f): taştan yürek, katı
kalb.
VI–2, CLXIII–7, CLXXXIV–4
CCV–4, CCXLII–7
dil–i pâre pâre (f): parça parça, paramparça olmuş gönül.
CCLXIX–3

–virmek.
LXIII–6

dil– : uzun uzun yarmak, dilim dilim kesmek.
CCXCVIII–1

dil–ârâ (f) : gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönlü dinlendiren.
Uz VI–6, I–2

dil–âver (f) : yiğit, yürekli.
CV–1

dil–âvîz (f) : gönül çeken, cazip, güzel.
CCCXXVI–5

dil–âzâr (f) : gönül inciten, hatır kıran, kalb kıran, merhametsiz.
LXV–3

dil–ber (f) : gönlü alıp götüren, güzel.
Uz VI–20, XXI–1, XXVI–4, XXVII–3, XXXV–3

dil–cû (f) : gönül arayan, gönül çeken.
CXXX–3

dil–dâde (f) : gönül vermiş, âşık.
LXV–2

dil–dâr (f) : birinin gönlünü almış, sevgili.
XXIV–1, XLIV–4, XCII–6, CXLVII–5, CL–1

dile– : 1. istemek, arzu etmek.
Uz VI–51, XXII–5
2. aramak, istemek, talep etmek.
Uz XI–23, LI–3, LVIII–4

dil–haste (f) : gönlü hasta, hasta gönüllü.
Uz IV–126, Uz VII–63, CCXXVII–2, CCXLI–1

dilim : uzunluğuna kesilmiş parça; bu şekilde parçalara bölünmüş bir şeyin her parçası, umumiyetle parça.

CCXIV–2

dil–sitân (f) : gönül alan ve zapteden güzel, kendine meftun eden.
CCLXXXIX–1

dil–sûz (f) : gönül yakan, yürek yakıcı.
Uz VI–42, Uz VI–56

dil–teşne (f) : gönül susamış, pek istekli.
CXL–3

dimâğ (a) : akıl, şuur.
Uz V–15, XLV–1, LXIV–2

dîn (a) : din.
Uz IV–27, Uz IV–37, Uz V–10, Uz VII–3, CXLIV–2

dînâr (a) : eski zamanın çeyrek lirası değerinde bulunan bir nevi altın parası.
CCXVIII–4, CCC–6

dinle– : dinlemek.
Uz VII–36, CXIV–2

dinlen– : sönmek.
CLXI–15

dir– : toplamak, dermek, biriktirmek.
CCCXIX–4, CCCXLII–3, CCCXLIII–3

dirâz (f) : uzun.
CXXIV–2, CLXXXII–1, CCLXXXVIII–5

dirîğ (f) : esirgeme.
Uz VIII–13, II–7, VII–7
LXXIII–4, CCXC–5

dirîğâ (f) : yazık, eyvahlar olsun!
Uz VI–35, XCI–2, CXLVII–7, CLIX–3, Müf 8

diril– : yaşamak, ömür sürmek.
CCLIX–6

dirilt– : hayat vermek, hayata geri getirmek.

dokun– : el ile veya vücudun diğer bir organıyla ilişmek.
Uz XI–3

dol– : (boş bir yer) içine giren bir şeyle boş olmaktan çıkmak, dolu hale gelmek. Uz V–7

dost (f) : sevilen kimse.
Uz VI–55, Uz X–1, Uz X–19, Uz XI–9, I–3

dög– : dövmek.
LIX–5, CCXCVII–5

dögin– : dövünmek.
Uz X–10

dögün : yakı, dağlamakla açılan yara.
–urmak.
XVIII–1

dök– : 1. akıtmak.
Uz IV–122, Uz VI–16, Uz VII–6, CCCII–3
2. sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları yerden veya kaptan başka bir yere boşaltmak.
Uz IV–54

dökil– : dökülmek, akmak.
CCXIII–7

dön– : 1. caymak, vazgeçmek, sözünü tutmamak.
CLXXXII–2, CCXXXIII–3, CCXCVIII–5
2. benzemek, bir hal almak.
CLXXXVII–2, Müf 18

döndür– : çevirmek.
CLXXVII–5

döş : kaburga altı.
X–3

döşe– : yaymak, sermek.
Uz VI–76, Uz VII–71, LVI–3

döşen– : serilmek, yayılmak.
Uz X–13, CXCVIII–2, CCLXVI–2
CCCXVIII–5

döyeme–, döyime– : katlanamamak, dayanamamak, tahammül edememek.
CLXIX–3, CCVI–5

döyme– : dayanamamak, katlanamamak.
XXVI–7, CXV–6, CCXXX–3

drahmi (Yunanca) : Eskiden Yunanistan'da kullanılan gümüş para.
CCC–6

du'â (a) : Allah'a yalvarma, niyaz.
Uz VII–67, Uz X–23, Uz X–51
IV–6, V–2
du'â–yı Kadeh (f): Kadeh duası.
XXIX–5
du'a–yı Seyf (f): Kılıç duası
XXIX–5

dûd (f) : duman, tütün.
VII–1, XXXVI–4
dûd–ı âh (f): beddua, ilenç.
CLXV–4, CCXII–1

dudak : ağzın üst ve alt kenarı.
Uz IX–31

duhân (a) : duman
CLXI–8, CLXV–4, CLXXXIII–9

dûlâb (f) : kuyudan su çıkarmaya yarayan ağaçtan veya demirden yapılmış çark.
Uz VI–16, Uz VII–14, XIX–1,
CCLIV–4

dûn (a) : aşağıda, altta.
CCLV–7

dur– : bulunmak, kalmak, mevcut ve baki olmak.
LIV–4

dûr (f) : uzak.
Uz IV–50, LXVII–7, LXVIII–7, XCVIII–1, CXXII–3

durak : yurt, oturulan yer.
Uz X–2

dut– : kaplamak, zaptetmk, işgal etmek.
Uz XI–3, Mu 16

dutıl– : tutulmak.
Uz X–42

dutış– : tutuşmak, yanmak.
Uz X–48

duy– : işitmek.
CCXLV–5

duzağ : tuzak.
CLXIV–4, CCLXV–1, CCXCVI–3

dûzah (f) : cehennem, tamu.
Uz VI–75

dücâ (a) : karanlık.
IV–1, LXXVI–1

dü–cihân (f) : iki cihan (dünya ile âhiret).
Uz VII–59, Uz XI–13, Uz XI–32

düğün : düğün.
XVIII–2

dükkân (a) : içinde öteberi satılan oda, yer (Farsçası dükân'dır).
Uz IV–113, Uz VI–28, Uz VII–55, CLXI–21, CCLXXX–1

dükel : hep, bütün, herkes, hepsi.
CCLXVII–2

düken– : tükenmek.
CLXXXII–1

dün : gece.

Uz VI-1, Uz VII-37, VI-1, XVIII-6,

u gün .
CCCVI-5, CCCXXIX-2

dün : bir önceki gün, bir gün önce, dün .
XVIII-3, XVIII-5, CXVI-3,
CCXIX-4, CCXXIX-1

dünyâ (a) : içinde yaşadığımız âlem, yer yuvarlağı .
Uz IV-45, Uz V-7, Uz V-11, Uz VI-82, Uz IX-4
dünyâ-yı dûn (f): alçak, sefil dünya
Uz IX-33

dürc (a) : 1. hokka .
Uz VI-1, Uz VI-48
2. mücevher kutusu, hokka şeklindeki küçük kutu.
CLXXIV-4

dür-dâne (f) : inci tanesi .
CCCXXXVII-2

dür-efşân (f) : inci serpen .
Uz VII-9

dürer (a) : dürre'nin c. büyük inci taneleri .
Uz VI-1

dürer-bâr (f) : inciler yağdıran, inci gibi söz söyleyen .
XXXI-1, CCXXVI-5, CCLXIV-2

düriş- : çalışmak, sebat etmek, gayret etmek .
CXXIV-5, CCXXVI-4

dürlü : nevi, cins, çeşit
Uz VI-33, CLIX-1

dürr (a) : inci (Farsçası dür şeklindedir) .
Uz VI-66, Uz VII-9, Uz VIII-17, LIV-6, CCXXIII-3

dürr-i Aden (f): Aden incisi.
LXIX-3, CCXXXVI-1, CCXCIV-2
dürr-i hoş-âb (f), iyi inci.
XI-4, CLXVII-6, CCXIII-7
dürr-i meknûn (f): mahfazalı parlak inci. CCXXXVII-3
dürr-i şeh-vâr (f): (padişaha lâyık) iri inci. CCCXV-6
dürr-i yetîm (f): sedefinde tek olarak çıkan iri, büyük inci; mec. Hz. Muhammed. Uz IV-8

dürüst (f) : bütün, tam.
CXXXII-2

düş : rüya, mânâ aâlemi.
XVII-3, XVIII-3, CXVI-3, CXXXV-6, CXLIX-3

düş- : 1. uymak, yakışmak, âit olmak, münasip olmak.
LXXXI-2, CXXIX-1, CCXLVII-6
2. yukarıdan aşağıya birden bire, ansızın ve elde olmayarak inmek.
Uz IV-31, V-6
3. uğramak, tutulmak, musâb olmak.
Uz VI-35, XXXIV-3
4. tesadüf etmek, vaki olmak.
Uz IV-26, Uz IV-124

düşmen (f) : düşman, yağı.
Uz X-16, Uz X-19

düşnâm (f) : sövme, sövüp sayma.
XVI-6, LXXVIII-4, C-4, CLXXXV-2, CCXCII-6

düşün- : düşünmek, fikir ve mülâhaza eylemek.
LXIII-4

düşür– : aşağıya bırakmak, indirmek.
LVI–5, CCIX–3, CCCIV–2

düşvâr (f) : güç, zor.
LVII–4, LXIX–6, CCCIX–5

dü–tâ, dü–tâh (f) : iki kat, bükülmüş, eğrilmiş.
XLVI–4, CCCIII–4, CCCXXIV–5, CCCXXVI–5

düz– : 1. yapmak, meydana getirmek, tertip ve tanzim etmek
XCIV–5, CXXXVII–4, CCVII–3, CCXLV–4 Müf 2
2. hazırlamak.
CLXI–17

düzd (f) : hırsız, uğru.
XCVII–4, CCX–4, CCXLV–4

düzd–âne (f) : hırsız gibi, hırsızca, hırsıza yakışır şekilde.
CXCII–4

düzel– : tertip ve tanzim olunmak, yoluna konmak.
Uz VIII–25

düzet– : yapmak, inşa etmek.
Uz VI–28

E

ebed (a) : sonu olmayan gelecek zaman.
Uz II–2, Uz IV–48, Uz V–8, Uz IX–44, CLXXXV–1

ebedî (a) : ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan.
Uz VII–11, XLVI–5, CXLV–6, Mu 6, Mu 8

ebr (f) : bulut.
Uz VII–6, Uz X–11, CCVIII–1,

CCXIX–3, Mu 29

ebrû (f) : kaş.
XIX–3, XLIX–5, LVIII–5, XCI–6
CXV–14

ebter (a) : faydasız şey.
CLVI–3

ebyât (a) : beyt'in c. iki mısradan meydana gelen manzum sözler.
XX–5, Mu 10

ecel (a) : muayyen olan vâde, ömrün sonu, hayatın son demi.
IV–5, LXX–3, CXXXVI–3,
CLXX–3, CCIV–2
–irmek.
CCCVIII–5

edeb (a) : 1. iyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik.
IX–1, CXCII–10
2. hayâ, utanma.
CVI–5

Edhem (a) : has isim.
Mu 28

ednâ (a) : az, pek az.
Uz VI–92

efgende (f) : düşkün, biçare.
Uz VII–4

efgân (f) : ıztırap ile haykırma, bağırıp çağırma; inleme, bağrışma.
Uz VIII–2, Uz X–32, Uz XI–8, Uz XI–26, CXVI–13

efkâr (a) : düşünme, endişe, vesvese, kuruntu.
Uz VI–66

eflâk (a) : felekler, semâlar, gökler.
Uz III–12, Uz VI–16, Uz VI–44,
VII–1

Efrencî (a)	Frenklere yani Avrupalılara mensup ve ona ait . CCLXXXII – 1
Efreng (f)	Avrupalı . Uz IX – 7
Efrengân (f)	: Efreng'in c. Avrupalılar . Uz IX – 11, Uz IX – 19
efser (f)	: taç . Uz IV – 88, CLXXVI – 6
efsûn (f)	: büyü, sihir, gözbağıcılık . XIV – 5, CCLV – 3
–efşân (f)	: saçan, serpen, dağıtan, silken . Uz IX – 27, CXV – 17
eger (f)	: eğer, şâyet . Uz III – 14, Uz IV – 20, Uz VI – 67 Uz VII – 10, VII – 4
egerçi (f)	: her ne kadar, olsa da, ise de . Uz V – 9, CIII – 1, CLI – 5, CCI – 1, Mu 5
egin	: sırt, arka . Uz X – 4, XXXVII – 4
egle–	: geciktirmek, vakit geçirtmek . CLXXII – 5, CCVIII – 4, CCCVIII – 2
eglen–	: vakit geçirmek, beklemek, oyalanmak . CXLV – 3, CCCIII – 2, CCCXVI – 2, CCCXXXIII – 6
egri	: 1. bir tarafa meyleden, doğru olmayan, eğri . CCCXXIII – 1, CCCXXIV – 1 2. kemerli, bükülmüş, yay şeklinde CCCXXIII – 2 3. doğru olmayan, yalan . CCLXXVII – 4

4. mec. söz ve işinde doğruluk olmayan, yalancı.
CCCXXIV–3
–çekmek
LXXXIII–2

egri : çevgân, ucu baston gibi eğri ağaç.
CCXXXII–7

ehl (a) : sahip, malik, mutasarrıf olan.
Uz VIII–26, Uz X–7, Uz X–52,
XLIX–1, CXIX–2
ehl–i safâ (f): safâ adamı, keyif adamı.
III–4

Ehrimen (f) : Zerdüştlerin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı; şeytan, dev.
CCXI–2

ejder, ejdehâ, ejderhâ (f) : büyük yılan.
XVI–5, XVII–3, LXVI–3,
CXCVI–4, CCXCIII–4

ek-- : tohum atmak, tohum serpmek.
Uz VII–38

ekin : ekilmiş tahılların sürmüşü, tarlada bitmişi, hububat.VII–2

eknâf (a) : kenef'in c. yanlar, taraflar, cânipler.
XLI–6

ekrem (a) : çok kerim, en kerim, çok şeref sahibi, pek cömert, çok eliaçık.
Uz VII–24

ekser (a) : en çok, daha ziyade.
CCXCV–7

eksük : eksik.
Uz VI–80, LXXVIII–7, CCIX–1
–itmek.
XVI–15, CCCXIII–3,
CCCXLV–4

–olmak.
CCLXXV–3, CCCX–4, CCCXII–3, CCCXLIV–6, Mu 30
: insanın tutmak, işlemek, asılmak gibi işlerde kullandığı iki organın her biri.
Uz VI–88, Uz VII–64, Uz IX–18, CXV–5
–açmak.
XLVIII–6
–almak.
CCCIV–2
–bağlamak.
Uz IX–30
–bir itmek.
CLXXVII–5
–den çıkmak.
LXX–4
–den düşürmemek.
LVI–5, CXXXVIII–4
–den gelmek.
XIII–4
–den gitmek.
CCCXVII–1
–den komak.
Uz VI–46
–den ne gelir.
LIII–1, LIII–9
–e almak.
CXCVI–2
–e girmek.
LII–4, LIII–3, LXXVI–4
C–6, CL–6
–i irmek.
CCXXVI–4

—ı kanda.
CCLVII–5
–inden, –ünden.
Uz VIII–8, Uz VIII–15, Uz IX–29, XXIV–1, CLXI–13
–inden hiç nesne gelmemek.
LXXXVI–5
–in tutmak.
XCVII–9, CCLVII–3
–öpmek
CCXLI–3,CCLVII–1,CCLXXXIX–3
–sunmak.
XII–7, CCV–2, CCXLI–4, CCLVII–2, CCXCVIII–2
–urmak.
CCXCV–4, CCC–1
–uzatmak.
CCIV–1, CCXVIII–5, CCXCIII–1, CCCXXXVII–1
–virmek
Mu 36
–yumak.
CCXXXI–4

el (a) : harf–i tarif olup kelimelerin başında bulunur; ismin mânâsını tarif ve tayin etmeye yarar.
Uz IV–121, XXIV–1, XXIV–5

elâ : (aslı ala) açık gök, açık mavi, kahverengi yeşil karışımı.
Uz VIII–31, XCVII–3, CCXXXII-4, CCXCIX–2

elbette (a) : kat'î olarak, mutlaka, behemehal.
CXIX–2

tırıp
Uz V–13

el–hak (a) : hakikaten, doğrusu, doğrusu ya .
LXV–11, CLXXIII–1

elif (a) : 1. Osmanlı alfabesinin ilk harfinin ismi 2. mec. güzel ve düzgün boy bos .
XCVII–5, CXLVII–2, CCXXIII–2, CCXXXII–9

el–kıssa (a) : hulâsa, hâsılı, sözün kısası .
Uz X–48

elvân (a) : levn'in c. rengârenk, alacaklı, bir kaç renkli .
Uz IX–28

el–vedâ (a) : Allah'a ısmarladık. Allah'a emanet olun, esen kalın'
CLVIII–7

em, emsem : ilaç, deva, çare .
Uz V–14, V–4, CCCXVIII–3

em– : içine çekmek; dudak ve dilin yardımıyla boşluk olmasına yol açarak bir şeyi içine çekmek .
V–4, XXXIX–7, LXXXIV–7, CXXXIV–2, CCCXXVIII–1

emânet (a) : emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya .
Uz IV–41

emdür– : emdirmek .
CCCXVIII–3

emel (a) : ümit, umma, arzu .
Uz VII–31, Uz VII–37, LXX–1, LXX–7

emîn (a) : 1. emniyet sahibi, korkusuz .
Uz IV–41
2. kendisine güvenilen .

elem (a) : acı, keder, dert, maddi ve manevi iz-

emîr (a) : bir kavmin, bir şehrin başı, beyi.
Uz I-1, Uz X-46

emn (a) : eminlik, korkusuzluk, rahatlık.
Uz VIII-1, Uz VIII-15

emr (a) : iş buyurma, buyruk.
Uz I-3, Uz III-6, Uz VII-64, Uz IX-39, LIX-5

emrâz (a) : maraz'ın c. illetler, hastalıklar.
CLIII-3

emrûd (f) : armut.
UZ IX-28

enâr (f) : nar (meyve).
Uz IX-28

enbâz (f) : ortak, eş.
CXXVIII-4

enbiyâ (a) : nebî'nin c. müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler, yalvaçlar.
Uz IV-51, Uz IV-55, Uz X-57

encâm (a) : nihayet, son.
CXXVIII-2

encîr (f) : incir.
Uz IX-28

encüm (a) : necm'in c. yıldızlar.
Uz I-13, Uz VI-89, CLXI-15

encümen (f) : meclis, cemiyet.
CLXI-15

enek : çene
C-7

enfâs (a) : nefes'in c. nefesler, soluklar.
CLXXXIII-13, CCLII-2

-engîz (f) : koparan, karıştıran.
LXVI-3

enîs (a) : dost, arkadaş; yar, sevgili.
Uz V-19, XLVII-5, CXCVI-4

envâr (a) : nur'un c. ziyalar, aydınlıklar,

ışıklar, parlaklıklar
Uz VI–80, Uz VII–2, Uz XI–28, LXXVI–5, CLXII–1

enver (a) : çok nurlu, en nurlu, pek parlak, çok güzel.
Uz XI–1, CCLXXIII–1

epsem : sessiz, ses çıkarmayan.
CXIII–6, CCXVI–2
–olmak.
CXVIII–5, CXXXIV–2, CCXLV–5

erbâb (a) : rabb'ın c. sahipler, mâlikler.
Uz VII–24

erba'în (a) : dervişlerin çile çıkarmak için hücreye kapandıkları kırk günlük müddet.
Uz IV–39, CLIII–7

erḳâm (a) : rakam'ın c. yazılar, resimler, sayılar.
Uz V–4

erkân (a) : rükn'ün c. 1. reisler.
Uz VII–74
2. esaslar, destekler.
Uz IX–24

ermağān (f) : armağan, hediye.
Uz X–14, CLXI–11, CLXXV–4, CLXXXVI–6, CCX–6

ervah (a) : ruh'un c. canlar, ruhlar, hayatın cevherleri.
Uz IV–29, Uz IV–36, Uz V–17, Uz VI–34, Uz VII–26

erzân (f) : 1. lâyık, uygun, yerinde.
Uz VII–24
2. ucuz.
CLXXV–6

es– : (yel) hareket etmek.
CXXVII–1, CCLVIII–3

esâs (a) : asıl, temel, dip, kök.
CXXXVI –4

esbâb (a) : sebeb'in c. sebepler
CCLXXII –4

esen . sağ, salim, rahat.
CCLVIII –3

eser (a) : 1. nişan, iz, alâmet.
Uz VI–100, XLV–1
2. tesir, etki.
Uz X–30, XXXVII–3, XLI–3

esır (a) : 1. savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak. Uz VI–58, Uz X–7, Uz X–26, LI–1,
2. düşkün, vurgun.
Uz IV–103

eski : 1. kıdemli, kıdem kazanmış.
Uz VI–53
2. ortaya çıkmasından beri çok zaman geçmiş olan. XCIII–5,
CCXXI–3

esmâ (a) : ism'in c. adlar.
Uz VI–85

esrâr (a) : sırr'ın c. gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.
Uz IV–111, Uz IX–40, Uz X–56,
XXX–2, LI–2

esved (a) : siyah, kara; mec, ârlı, utançlı.
XXXIV–2

eşcâr (a) : şecer'in c. ağaçlar.
Uz VI–49, Uz VII–50, Uz VII–51

eşek : binek ve hizmet için kullanılan bilinen hayvan.
CXXX –2
–dibâ çul ile âdem olmaz.
CXVIII–3

eşk (f) : gözyaşı.
Uz VI 43, Uz VIII 17, VII -3, VIII–3, LXVI–1

Eşref (a) : has isim.
Mu 22 .

eşya (a) : şey'in c. nesneler, mevcut olan şeyler, levâzım .
Uz I–9, Uz IX–38, Uz IX–40

et : insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ile yağdan meydana gelen tabaka .
Uz IX -27

etek : elbisenin belden aşağıda kalan kısmı.
CXVIII–5

etrâf (a) : taraf'ın c. yanlar, uçlar, kıyılar.
Uz VI–3, XLVIIII–5, LVI–3

ev : her ailenin oturabileceğ ibiçimde yapılmış yapı .
Uz VI–53, LXVIII–3

evc (a) : yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası, doruk .
Uz VII–20, CLXXXII–4

evfâ (a) : en çok .
Uz VI–95

evhâm (a) : vehm'in c. zanlar, kuşkular, esassız şeyler,kuruntülra .
CLXXXV–6, CXC–5

evlâ (a) : daha uygun, daha lâyık, daha iyi, üstün .
Uz VI–90

evrâk (a) : varak'ın c. yapraklar, kâğıtlar.
Uz XI–17, XXI–5, CLXXVII–3, CCLII -6, Müf 13

evtâd (a) : veted'in c. ağaç veya demir kazıklar, direkler.

	Uz VI–1
evvel (a)	: önce, ilk, birinci.
	Uz VI–53, Uz IX–43, LIV–7, Mu 23, Mu 27
evzâ' (a)	: vaz'ın c. haller, vaziyetler, tavırlar, duruşlar.
	Uz IV–30
eyâ (a ve f)	: "ey, hey!" mânâsına gelen bir edat.
	Uz V–21, Uz X–24, Uz X–30. LXVII–7, CCCXLVII–5
eyle	: öyle.
	Uz X–36, CCXV–3
eyle–	: demek, söylemek.
	XXII–2
eylik, eylük	: iyilik.
	CLXXXII–1
	–eyle suya at.
	XXIII–3
–eyn (a)	: Arapça'da tesniye (ikili çokluk) yapmak için kullanılan bir ektir.
	II–1, XIV–2, XCIII–2, CX–3, CXXXI–5
eyt–	: söylemek, demek.
	Uz VI–9, Uz VII–24, II–1, CCLXXXVI–7, CCCXXI–4
eyvân (f)	: çardak.
	Uz VII–71, Uz VIII–29
eyvây (f)	: eyvah.
	CCCXLVIII–5
eyyâm (a)	: yevm'in c. 1. zaman.
	Uz VI–46, Uz VI–63, CCCXLVI–2.
	2. günler.
	Uz VI–63, Uz VII–25
Eyyûb (a)	: Kur'an'da adı geçen ve kendisinden

"kulumuz" diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrail oğul'ları peygamberlerinden biri.
Uz VIII–4, CCXXXIX–5

eyzân (a) : yine öyle, kezâ, bu dahi, öteki gibi.
CCLXXXIX–2

ez–ân (f) : ondan CCLXIII–1

ez–ber (f) : 1. zihinde tutma, unutmamaya çaalışma.
Uz XI–5
2. kitaba bakmadan okuma ve buna alışma.
CX–6

ezberle– : CLXII–2

ezel (a) : başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
Uz III–9, Uz IV–119, Uz VII–74, LXX–2, LXXX–3
ezel bezmi.
CCXXXI–2

ezelî (a) : ezele mensup, ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
LIII–9

F

fağfûr (f) : Çin'de porselenden yapılan kapkacak. Uz IX–25

fahr (a) : 1. öğünme, büyüklenme, şeref, kıvanç.
Uz IV–3, Uz IV–7, Uz VII–59
2. fazilet, erdem.
Uz IV–3

fâ'ide (a) : kâr, kazanç, fayda.
CXLVII–3, CCLXXVI–1

fakîr (a) : 1. zengin olmayan, yoksul, züğürt.
Uz IV–104, XXIII–5, LI–6
2. zavallı, biçare, aciz.
XXIV–7, CCXXIV–2
3. dilenci.
XXVI–4

fakr (a) : fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık, züğürtlük.
Uz IV–7, CCL–1

fâl (a) : 1. talih deneme; kahve fincanına, iskambile bakmak gibi bir takım garip usûllerle insanın talihine ait şeyler söyleme.
Uz IV–26, XCVII–5, CCLXXXI–4
2. uğur, iyi talih.
CCXXXII–6

fân (a) : 1. fâni, ölümlü, 2. geçici.
Uz IX–43

fânî (a) : geçici, muvakkat.
Uz IX–4

fânûs (a) : içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza.
CLXI–14

fâriğ (a) : 1. vaz geçmiş, çekilmiş, 2. rahat, âsude.
CXXXIV–7, CLXXVI–10, CLXXXII–5

fark (a) : 1. ayrılık, başkalık; iki veya daha çok şey arasındaki ayrılık.
XCIX–4, CLXXXVI–3
2. başın tepesi; baştaki saçın ikiye ayrıldığı yer.
VII–4, CCL–1
3. baş. XXVII–4

farz (a) : 1. Allah'ın işlenmesi katî olarak lü-

zumlu, terki günah olan emirleri (namaz, oruç, hac, zekât gibi).
Uz IV-55
2. zarurî, lüzumlu, gerekli.
CCCXX-5

fasl (a) : bir kitabın başlıca bölümlerinden her biri.
CCXIII-1
fasl-ı bahâr (f): bahar mevsimi
CXXI-4, CCXXX-5

fâş (f) : meydana çıkma, açığa vurma, duyulma, dile verme.
CLVIII-2
-itmek.
XXX-2, CXXXVI-7, CLXXXII-6

fazl (a) : iyilik, fazilet, erdem, lutuf.
Uz IV-10, Uz IV-18, Uz IV-67

fehm (a) : anlama, anlayış.
Uz I-14, Uz VI-92

felek (a) : 1. gökyüzü, sema.
Uz I-6, Uz VI-8, Uz VII-14, CXLVIII-2, CLXI-16
2. talih, baht, kader.
Uz VIII-1, Uz VIII-33, Uz X-59

fem (a) : ağız.
Uz V-8

fen (a) : hüner, mârifet, sanat, ilim.
CXXVIII-4, CCCXI-5

fenâ (a) : yok olma, yokluk, geçip gitme, geçici dünya.
Uz IV-21

fer (f) : parlaklık, aydınlık.
XXXIV-5

fer' (a) : kısım, bölüm, şube.
Uz IV-60

ferah (a) : gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
Uz V–7

ferah–nâk (f) : sevinçli.
XCV–5

ferd (a) : tek beyit; altı üstü olmayan, başka bir yere bağlı bulunmayan beyit.
Müf 1, Müf 19

ferdâ (f) : yarın, yarınki gün, günün ertesi.
CXVI–6, CLXIX–3

Ferhâd (f) : Husrev ile Şirin hikâyesinin erkek kahramanı,
XXXVIII–6, CCV–6, CCXLII–3
CCCXI–4, CCCXXXVIII–4

Ferîdûn–fer (f) : Ferîdûn (gibi) kuvvetli. Ferîdûn, Pişdâdîlerin altıncı padişahı olup Cemşîd sülalesinden demirci Gâve'nin yardımıyla Dahhâk–i Mâri'yi öldürmüştür. Lâkabı Ferrûh'tur.)
Uz VII–15

ferişte (f) : melek.
CCXIX–6, Müf 18

fermân (f) : emir, buyruk; (evvelce) padişah tarafından verilen yazılı emir, berat.
Uz VII–64, Uz IX–21, CCXCIII–4

ferrâş (a) : döşeyen, döşemeci.
Uz VI–2

ferseng (f) : fersah, üç millik mesafe.
CXIV–4

ferş (a) : yeryüzü.Uz IV–40

feryâd (f) : yardım istemek içinn çıkarılan yüksek ses; bağrışma, çağrışma.
XXXVIII–1, CXVII–2, CXXXIX–4, CLVII–5, CLXV–1

feryâd–res (f) : feryât edenin imdadına yetişen.
CXXXIX–4, Mu 37

ferzâne (f)	: hakîm, feylesof; bilgili (kimse). CCCXXXI–4, CCCXXXVII–4
ferzîn (f)	: satranç oyununda şahın müşâviri, veziri suretinde kullanılan bir taş. XXXIII–3
fesâne (f)	: asılsız hikâye, masal. CCCXXXIX–7
feth (a)	: açma, açılma. Uz IV–17, CL–8 feth–i bâb (f): kapının açılması. CIII–4, CCXIII–4
Fettâh (a)	: kullarının kapalı işlerini açan, Cenâbıhak. XXVIII–2
fettân (a)	: fitne ve fesâda teşvik eden, fenalık yapan, ayartan. CXXXIII–1,CLXIX–4,CCXXXII–2, CCLXI–3, CCLXXXIII–5
fetvâ (a)	: müftü tarafından verilen şer'î hüküm veya karar. CCCXXII–1
fevâkih (a)	: fakihe'nin c. meyveler,yemişler, XXXIX–6
fevt (a)	: bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma. Uz VIII–30, Uz IX–4, CXXIII–5
feyz (a)	: 1. ilim, irfan. Uz IV–83 2. bolluk, çokluk, fazlalık, gürlük. Uz VII–25, Uz VII–30 3. nimet, ihsan, kerem. CLIII–1
Feyyâz (a)	: feyiz, bereket ve bolluk veren; Allah. CLIII–1

fidâ (a) : 1. birinin uğruna verilen veya sarfedilen şey, kurban.
Uz XI–29, XI–7, XXXIV–7, CCXL VII–1
2. uğruna verme, gözden çıkarma.
Uz XI–29, XI–7, CCLXX–1

–figen (f) : atıcı.
CXV–10

figân (f) : ıztırap ile bağırıp çağırma, inleme.
Uz X–11, XC–3, CXXI–1, CXXXVII–3, CLI–5

fikr (a) : düşünce, fikir.
Uz IV–23, Uz VI–65, XVII–1, LII–5, LXIV–2
–itmek.
CXLIX–5, CLXXX–2

fi'l–cümle (a) : nihayette, sonunda.
LXXX–4

fi'l–hâl (a) : bu anda, hemen, şimdi.
Uz VI–8, Mu 25

fi'l–mesel (a) : bu anda, hemen, şimdi.
Uz VI–8, Mu 25

fi'l–mesel (a) : meselâ, misâldeki gibi.
Uz IV–5

firâk (a) : 1. ayrılık, ayrılma, 2. hüzün, keder.
Uz VII–60, Uz VIII–9, XV–6, LVI–1, LVII–4

Fir'avn (a) (a) : Allah'lık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı.
CCLII–7, CCCXXII–2

firâz (f) : yüksek, yukarı.
CCXII–1

firdevs (a) : cennet, uçmak.

	CCLII–1, CCLXXXVI–1
fitne (a)	: 1. karışıklık, fesat, ara bozma. XLI–5, LXXXV–2, XCI–5, CXL–2 2. ara bozan, karıştırıcı. CVI–1
fitne–ger (f)	: fitneci. CCCIX–1
fitrâk (f)	: terki kayışı. LXXXI–4, XCV–3
Franca (Fran.)	: Fransa. Uz IX–5
Freng–istân (f)	: Frenklerin memleketi, Frenklerle meskûn yer, Avrupa. Eskiden Fransa için kullanılırdı. Uz VIII–7, Uz VIII–18, Uz IX–1, Uz IX–3
Frenk (a)	: Fransızca Franc'ın Arapçalaştırılmışı; Avrupalı. Uz VIII–31
funduk (a)	: fındık. Uz IX–28
fursat (a)	: uygun zaman, elverişli durum, faydalanma sırası, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hâl ve münâsebet. Uz VIII–30, Uz IX–4, CXXVI–7
fülfül (a)	: kara biber. Uz IX–21, CCLXIII–4
fünûn (a)	: fenn'in c. hüner, marifet, sanat, ilim. CLXXIX–5
Fürât (a)	: Fırat (nehri). Uz IV–14
fürkat (a)	: dostlardan vesaireden ayrılık, ayrılış. Uz VI–42, Uz VI–50, Uz X–20, III–3, XV–3

fütûh (a) : 1. açma; açılma, ferahlanma, gönül ferahlığı.
CL–8, CCXXXIX–1
2. zafer, galibiyet, üstünlük
CCXXXIX–4

G

gâh, geh (f) : arasıra, bazı, kimi.
Uz I–5, Uz VIII–5, Uz VIII–19, XLVI–1

gâh gâh (f) : zaman zaman, vakit vakit.
Uz VI–63, Uz X–29, LXXXVII–2, CCCXXV–4

geç– 1. geçinmek, yaşamak, ömür sürmek.
CXXV–5, CCIX–4, CCLXXVI–6
2. bitmek, sona ermek.
Uz X–59
3. tesirli ve itibarlı olmak, tesir etmek, sözü dinlenmek, makbul olmak.
Uz VII–70
4. girmek, dahil olmak.
CCXCIV–7
5. vaz geçmek.
CCXCIV–7, CCXCV–12

gedâ (f) : 1. dilenci, yoksul, fakir.
LII–5, LXVIII–8, CI–1, CXXV–4, CCXXIV–5

gehî (f) : bazan, arasıra.
Uz III–4

gel– : 1. uymak.
Uz IV–13, Uz IV–34
2. olmak.

Uz IV -81
3. girmek.
CCLI-4
4. gelmek.
Uz IV-35, Uz IV-56, Uz V-25, Uz VI-12
-gör.
Uz IV-84

genc (f) : hazine, define.
Uz VIII-11, LXXVI-3, CIX-5, CXXXI-2, CLI-6
genc-i nihân (f): gizli hazine.
LXXVI-3, CCX-2

gene : yine.
LXXIV-2, CCCXVI-4

gendüm-gûn (f) : buğday renkli
CCLV-1

ger (f) : "eğer" kelimesinin kısaltılmışıdır, nazımda kullanılır.
Uz I-11, Uz IV-2, Uz V-18, Uz VI-12, CL-1

gerçi (f) : her ne kadar; ise de (eğerçi'nin kısaltılmışıdır).
Uz III-15, Uz V-10, Uz VI-52
Uz VII-57, Uz VII-66

gerd)f) : toz, toprak.
Uz IV-33, CLXXXIX-3, CCCXXXV-3

gerdân (f) : dönücü, dönen.
Uz VII-14

gerdiş (f) : dönüş, dönme.
Uz I-11, Uz III-8, CCCXLVI-2

gerdûn (f) : felek.
VII-4, CCLV-7
gerdûn-ı dûn (f): alçak felek; sefil

dünya.
CCCXLVI–5

gerdūne (f) : araba.
Uz IV–58

gerek : lâzım, gerek.
CI–6, CCVII–4, CCXXV–4,
CCLXX–1,

gerek– : 1. lâzım ve gereği olmak.
XXVI–4, CXXV–5, CLXXXI–1,
CCLIII–1, CCLIX–3
2. yakışmak, lâyık olmak.
CXXV–2, CXXV–3

germ (f) : kızgın.
Uz IV–113, LXV–9, CLII–4,
CLXII–8, CXCVIII–6

germâ (f) : sıcak.
Uz VI–96

getür– : getirmek.
XLV–1, LIII–6, CLXXV–4,
CCLXX–5, CCXCI–4

gevher (f) : elmas, cevher.
Uz IV–12, Uz IV–98, LXIII–1,
CXXV–1

gevher–bâr (f) : cevher yağdıran.
XCVI–3

gev–şeb (f) : gecenin kahramanı.
CCL–3

gevşek : gergin olmayan, koyuverilmiş.
CLXXXII–4

gey : çok, pek, gayet, pek çok.
XLVIII–2, CLIV–2, CCXXVIII–4,
CCXLIV–4, CCCXXVII–4

gey– : giymek.
UZ VII–22, CCXLIV–4,
CCCXXVII–4

gez–	: 1. yürümek, devir ve hareket etmek. Uz X–11, LV–2 2. dolaşmak, gezip seyahat etmek, dolanmak. CXV–1, CXCII–3, CCLXIX–5
gezdür–	: gezdirmek. CLXXVII–1
gibi	: benzetme ve örnek edatıdır. Uz III–14, Uz IV–5, Uz IV–28 Uz VI–17, Uz VII–26
gice	: gece. Uz IV–34, Uz VI–11, Uz VI–38, Uz IX–32, –gündüz. LXXI–4
gider–	: uzaklaştırmak, kaldırmak çıkarmak, yok etmek. XCIII–4, C–7, CIV–5 CXLVI–4, CLXXXIII–2
gil (f)	: balçık, su ile ıslanmış toprak, lüleci çamuru, kil. CCXIV–5, CCXXVIII–8, CCXLVIII–2
–gir (f)	: tutan, tutucu Uz VII–43, CII–8, CCCXXXII–2
gir–	: 1. geçmek. Uz IV–65, Uz VI–88 2. içeriye varmak, sokulmak, dahil olmak. CII–6, CXLVIII–1
girân (f)	: ağır. CLXXXVII–4
girçek	: doğru, hakiki CXXXIII–1
gird (f)	: yuvarlak, değirmi. LXIII–4, CVIII–3, CLVI–3,

CCXLVIII 6, CCLXXXVI -7

girdâb (f) : suların döküldüğü ve çukurlaştığı yer, anafor, burgaç.
Uz VIII-18

giribân (f) : elbise yakası.
Uz VI-15, Uz VII-22

giriftâr (f) : tutulmuş, yakalanmış, esir.
Uz VII-56, LXV-4, XC-1, XCII-7, CLXXXVIII-3

girih (f) : düğüm, bağ.
CCLI-2, CCLXXXII-1

girih-gîr (f) "düğüm tutmuş", düğümlü, dolaşık.
CXLI-1, CCXXXVII-5, CCLXX-6

girü : yine, tekrar, bir daha, sonra.
CCXXXVII-4

giryân (f) : ağlayan, ağlayıcı.
Uz XI-19, LVII-5, CXXXIX-6

gîsû (f) : omuza dökülen saç, uzun saç, saç örgüsü, kâhkül.
CCLXIII-4

git- 1. bir yerden ayrılıp uzaklaşmak, hareket.
V-3, C-1, C-5, CLIX-6
2. geçmek, bitmek.
XLVI-1, CCXVII-5
3. sarfolunmak, tüketilmek.
C-3
4 yok olmak.
C-4

gîtî (f) : dünya.
LXX-7

gîtî-nümâ (f) : cihanı gösteren.
CXVI-12

gîtî-serây (f) : dünya sarayı.

Uz IV-74

giy- : (elbise vesaireyi) vücuda geçirmek.
Uz IX-17, CXVIII-3, CCXLIV-4, CCCXXIII-5, CCCXXIV-1

giyâh (f) : nebat, bitki, ot.
Uz IV-123, VII-2, CXXIX-7, CCII-3, CCLXXV-5

giydür- : giydirmek.
Uz X-9

giyeh (f) : giyâh'ın hafifletilmişi.
CCCXII-5

giyür- : giydirmek.
CCCXXV-1

gizle- : saklamak, örtmek, belli etmemek.
CCLXXXVI-6

gizlen- : saklanmak.
CIX-3

gizlü : gizli, saklı.
CCLXXXIV-3

gök : 1. gökyüzü, sema.
Uz IV-20, Uz IV-117, Uz VI-4, Uz VI-85
2. mavi, açık lacivert.
Uz VI-42, Uz X-13

gölge : bir cismin ışığa engel olmasıyla karanlıkta bıraktığı yer ki, o cismin şekil ve suretini gösterir.
Uz IV-95

gönder- : yollamak, salmak.
LX-5, LXVI-2, CLXXX-2, CC-4 CCLXXXIII-5

gönil- : yönelmek, istikamet almak, yüzünü döndürmek.
Uz VI-83

gönül : gönül.

XVII–3, XIX–4

göster– : 1. gördürmek
Uz VI–10, Uz X–9
2. çıkarmak, gözüktürmek.
XII–1
3. saklamamak, meydana koymak.
XXXV–1
4. hasıl etmek.
LXXV–5

götür– : 1. tahammül etmek, kaldırmak, yüklenmek, taşımak.
Uz X–15, CCLXVII–3
2. ortadan kaldırmak, bertaraf etmek.
Uz VI–23, Mu 9

göz : uz IV–65, Uz VI–59, Uz VII–39, Uz VIII–5, Uz VIII–18
–bunarı.
CCXI–1, CCXXXI–4
–de uçmak.
Uz VI–61
–e göz.
XLIV–2
–e kan görinmek
CCVI–4
–e turmak.
Uz VII–39
–e yasağ olmaz.
CCLXXXVI–4
–göre.
Uz VI–56, Uz VI–97, LXXXVIII–1, CL–4
–ine toprak girmek.
CLXXIII–8
–nurı.

CCVII–5

–ucı

CCCXXIV–1

–üm

CXCVI–4, CCVI–6

–üzre

Mu 35

–yaşı .

XXIII–3, XCV–6, CXI–3, CXVI–3, CXXXIX–7

–yaşı dökmek .

CCCXLII–5

–yumup açınca .

CXXXI–3, CXLIX–6

gözet– : dikkatle bakmak, dikkat etmek .

Uz IV–63, Uz IV–121

gözgi : ayna .

Uz IV–22

gözle– : 1. gözetlemek, bakmak .

LXXV–5, CXXXIII–1, CCLXXXVI–6

2. arzu ile beklemek, intizar etmek .

XXXVII–2, CXXXII–5

3. gözetmek, riayet etmek .

CL–5

gûş (f) : kulak .

Uz VI–61, CCL–2

–itmek . Uz XI–23, LXI–1

gûşe (f) : köşe, bucak .

Uz VI–24, Uz VI–77, Uz X–37, XIV–5, CX–4

gûy (f) : Acemlere mahsus bir çeşit oyun topu .

CLXXXVI–4

gûyâ (f) : 1. söyleyen, söyleyici .

Uz VI–24, LXVI–7, CXVI–13, CLXIX–5
2. sanki.
Uz VI–46

guyiyâ (f) : sanki, diyelim ki.
LXIII–4, CXVII–1

güc : zor, müşkül, güç.
CCCXXIV–3

güftâr (f) : söz.
CCIII–3, CCLVIII–2, CCLXXXVII–5

gügercin : güvercin.
Uz IX–25

güher (f) : elmas, cevher (gevher'in hafifletilmişi).
Uz III–4, Uz IV–13, Uz IV–88, Uz VI–4, Uz VII–13

gül (f) : gül, gülağacı.
Uz I–7, Uz IV–99, Uz VI–23, Uz VII–8, CL–6
gül–i ra'nâ (f): Güzel gül; dışı sarı içi kırmızı renkte olan bir çeşit gül.
Uz VI–20, Uz VI–30
gül–i ruhsâr (f): güle benzeyen yanak, gül yanak.
LXXX–2
gül–i ter (f): taze gül.
CCXXXVI–4

gül– : insana ait olan bir duygu ile "kah kah" diyerek veya sessiz ve ekseriya ağzı açarak ve dişleri göstererek duygusunu açığa vurmak.
Uz VII–58, Uz X–16, V–5, XLV–3, CCLXXIX–3

gül–âb (f) : gülsuyu.

	Uz IX–27, IX–5, XCV–2, CVII–3, CXXIX–2
gül-berg (f)	: gül yaprağı. XX–5, CCLIV–1
gül–bûy (f)	: gül kokulu, gül gibi güzel kokan. Müf 19
gül–gûn (f)	: gül renkli, pembe. XIV–1, LXII–3, LXXII–4, LXXX–6, XCV–3
gül–istân (f)	: gül bahçesi. Uz VII–8, CXVII–2, CXIX–4 CCCX–5, CCCXLVI–4
gül–izâr (f)	: gül yanaklı, al yanaklı. CXVI–8, CCIX–5
gül–pîrehen (f)	: gül gömlekli, gömleğikırmızı gül renginde olan. CCCXXXVIII–3
gül–sitân (f)	: güllük, gül bahçesi, gül ağaçları çok olan bahçe. LVI–4, LXI–3, CLXXXVII–1, CCCVI–1, CCCXXXII–7
gül–şeker (f)	: gül tatlısı. XXXIX–3, XLV–4, CCCXXVIII–2
gül–şen (f)	: gül bahçesi. Uz VII–6, Uz X–2, XXXIII–4, LXV6, LXVI–7
gül–zâr (f)	: gül bahçesi, gül tarlası. Uz I–7, Uz VI–26, XCIII–1, XCVIII–2, CLXVI–7
gümân (f)	: şüphe. Uz IV–97, XLIV–2, CCCVI–4
güm–râh (f)	: yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış. Uz VII–45
gümüş	: 1. değerli beyaz maden ki, altından

sonra gelir.
CCCXXII -7
2. gümüş gibi beyaz.
CCCXXV-1

gün : 1. güneş.
Uz IV-71, Uz VI-37, Uz VIII-28, Uz IX-11, XVIII-4
2. gün, yirmi dört saatlik zaman.
Uz I-15, Uz IV-10, Uz V-23
3. vakit, zaman.
Uz X-20
—toğmak.
CXLVII-4

günâh (f) : Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dinî suç.
Uz IV-15, Uz VII-65, VII-6, XLIII-4, LII-7

gündüz : günün aydınlık olan, yani güneşle aydınlanan kısmı, gece karşılığı.
XLVI-4, XCIX-6

güneh (f) : günah.
Uz VII-62, CCXII-3

güneh-kâr (f) : günah işleyen, günahlı.
Uz I-15, CLXXXVIII-2, CCLVII-5, CCLXXXV-4

güneş : güneş, mec. parlak.
Uz VI-11, Uz IX-15, XVIII-7, XXXVI-3, LXVII-2
—dokunduğu, yirde nem olmaz.
CXVIII-4

günile— : kıskanmak, çekememek, haset etmek.
XCIX-1, XCIX-9

gürûh (f) : cemaat, bölük, takım.
Uz V-11

güşâd (f) : açılma, açılış.
XXXV–4

güvâh (f) : şahit, delil.
Uz IV–119, VII–5, LXXXII–6, CCCXXIV–3

güzel : 1. sevgili, dilber
CXXXIV–5, CXXXVI–1
2. göze iyi görünen şekil ve sureti takdir ve sevgi uyandıran.
Uz IX–16, LXX–4
3. iyi, hoş.LXX–4

güzer (f) : geçme, geçiş.
XLI–3, CXV–1, CCII–3, CCLXXXIII–6, CCCXI–6

G

gabgab (a) : çenealtı, çifte gerdan.
CCXXV–4, CCLXXXII–2, CCXCVIII–2, CCCXX–1
gabgab–ı sîmîn (f): gümüş (gibi) gerdan.
CLXIII–6, CCXLII–4

gâfil (a) : gaflette bulunan, ihmal eden, ilerisini iyi düşünmeyen, dikkatsiz, ihtiyatsız, dalgın.
IV–5, LV–2, LXXXIV–3, CLXXXIV–2, CCI–3

gaflet (a) : gafillik, boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık.
CXCII–5

galat (a) : yanlış, yanılma.
XXXI–2, LXIII–2, LXXXVI–2, CLVI–5, Mu 27

gâlib (a) : üstün gelen, yenen.

CCXLVIII–I, CCCXXIV–2

gam (a) : keder, tasa, kaygı, dert
UzV–6, Uz V–19, Uz VI–27, Uz VII–44, Uz VII–58
-çekmek .
CXVIII–6, CCXIV–5, CCCXIII–2, Mu 5
–degül .
CLXVIII–4
gam–ı ışk (f): aşk gamı .
CIV–6, CLVII–5, CXCVIII–4, CCXL–4, CCCXXXIV–5
–yimek
LXXIX–2, CXLIII–5, CL–4, CCXLVII–7, CCLV–7

gam–âbâd (f) : hüzün ve kederi bol .
XCVII–6

gam–dîde (f) : gam görmüş, kederli, tasalı .
LXVI–1, CCL–5

gam–gîn (f) : kederli, tasalı, hüzünlü .
LXV–2, CLXVII–7, CCV–1, CCCVII–2

gam–güsâr (f) : gam ve kederi def eden, teselli veren, gam ortağı; arkadaş .
CXXI–6

gam–hᵂâr (f) : kederlenen, taslanan, üzülen .
Uz XI–27, LXV–2

gammâz (a) : birine, iftira ederek zarar veren, münâfık, fitneci, koğucu .
CXXVIII–1, CCLXXVIII–1, CCLXXXVIII–1

gam–nâk (f) : gamlı, tasalı, kaygılı .
LXXXI–1

gam–perver (f) : gam arttıran, tasa veren .
CCCXVI–1

gamz (a) : göz ucu ile.
LXIV-4

gamze (a) naz ve şive ile kirpik süzerek bakma, süzgün bakış.
VI-1, XXVII-2, XXIX-5, XXXIX-3, XLII-4
gamze-i hun-h^{w}âr (f): kan içen yan bakış.
CCCXVII-1

ganî (a) : zengin, varlıklı, bol, doygun.
XXIII-5, LI-6, XCII-2

garâmet (a) : borç, diyet gibi şeyleri ödeme.
CCCVIII-3

garaz (a) : hedef, gaye, maksat.
CLIV-4

garb (a) : güneşin battığı taraf, günbatısı, batı.
CLXX-4

gâret (a) : çapul, yağma; akın(eski zamanlarda düşman toprağına yağma için yapılan saldırış).
XV-2

gâret-ger (f) : yağmacı, çapulcu.
LXXVIII-1

garîb (a) : 1. kimsesiz, zavallı.
Uz VII-44, X-5, CLXV-6, CCIII-3, CCCXV-3
2. yabancı, kendi memleketinin dışında bulunan.
Uz IV-58, Uz IV-59

garîk (a) : garkolmuş, suya batmış; suda boğulmuş.CCCXXI-5

gark (a) : 1. batma, batırma.
Uz IV-122, Uz V-22, Uz VII-46, Uz VIII-23
2. boğulma.

CXVI – 3

ġarka (a) : suya batmış.
XXI – 3

ġâşiye–dâr (f) : at uşağı, seyis.
Uz IV – 77

ġavġa (f) : kavġa, döğüşme, vuruşma.
Uz VI – 9, I – 5, CCCIV – 1

ġâyet (a) : 1. çok, fazla, son derece.
CXCV – 4, CCCXLVI – 1
2. son, bitim, nihayet.
CLXX – 3

ġayb (a) : gizli olan, göze görünmeyen şey, kayıp.
LI – 2, CLXXXV – 6, CCXVI – 4

ġayr (a) : 1. başka, özge.
CLIII – 1, CLXIV – 3
2. yabancı, tanıdık olmayan.
IV – 3

ġayret (a) : 1. kıskanma, çekememe.
CLXIV – 2, CCCXXXIX – 3
2. çalışma, çabalama.
Uz VI – 62

ġayrı (a) : 1. ayrı, başka, özge, diğer.
Uz IV – 9, VII – 6, XXXV – 5, CXIX – 1
2. artık, hele.
CXLVIII – 2

ġazab (a) : kızgınlık, hiddet, öfke.
Uz VI – 60, Uz VI – 75

ġazâl (a) : geyik
CLXXVI – 7, CCLXVII – 6

ġazel (a) : klasik şark şiirinin en önemli ve en çok kullanılmış olan nazım şeklidir. Araplardan Acemlere ve onlardan da Türklere geçmiştir.
LXX – 6, CXLII – 1, CLX – 1

gazel-hân (f) : gazel okuyan.
CCLXXXIV–7

gılâf (a) : kılıf, kın, mahfaza.
Uz VI–11, CLXI–6

gılmân (a) : gulâm'ın c. tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler.
Uz IX–23

gınâ (a) : zenginlik, bolluk.
Uz IV–7, Uz IV–104

gıyâs (a) : yardım, imdat.
XXIV–1, XXIV–5

gonce (f) : konca, tomurcuk, açılmamış çiçek (bilhassa gülün açılmamışı); şiirde sevgilinin ağzına benzetilir.
Uz VI–23, Uz VII–58, LXI–3, LXXXVIII–6, CL–6
gonce–i handân (f) : gülen konca.
CVI–3

gonce–dehen (f) : konca ağızlı, ağzı konca gibi küçük ve güzel olan.
CCXLIV–2

gonce–leb (f) : dudakları konca gibi, konca dudaklı
IX–5, CLXXXVI–2, CXCIX–3, CCXXVII–3

gubâr (a) . 1. toz, toprak.
XVIII–4, C–2, CXXI–5, CXLI–3
2. bir yazı stili.
XXXII–2

gulâm (a) : köle.
Uz IV–74

gulgule (f) : bülbül ve kuşların feryatları, nağmeleri.
CCLXXI–3

gurbet (a) : 1. yabancı bir memleket, yabancı

habîr (a)	: haberli, bilgili. LI–2
Habîr (a)	: Cenâbıhak. Uz I–1
habl (a)	: ip, urgan, halat. hablü'l–metîn (a): sağlam ip (İslam dini). Uz IV–69
habs (a)	: tutma, zaptetme. CCLI–8
hacâlet (Osm.)	: utanma, utangaçlıkla şaşırma. CXLVII–6
hâcât (a)	: hâcet'in c. istekler, dilekler.
hacc (a)	: İslam'ın beş şartından biri olan ve muayyen zamanda Mekke'deki Kâ'be–i Şerîfe'yi ziyaret etmek üzere yola çıkma farîzası. Uz X–53, XXVI–6, XLI–7, LXXVIII–5
hᵛâce (f)	: hoca, efendi, ağa, çelebi. CCXLIII–2
hacer (a)	: taş. XLI–3
Hacerü'l–Esved (a)	: Kâ'be'nin kapısı yanında, duvarda bulunan siyah göktaşı, hac töreninde ziyaret edilir. VI–2, CCXXVI–3
hâcet (a)	: ihtiyaç, lüzum, gereklik, muhtaçlık. Uz X–49, XII–4, LIII–5, CC–1
hâcı (a)	: hacca giden, Kâ'be'yi ziyaret eden, hacı. XVI–13, CCCI–8
hacîl (a)	: utanmış, utancından yüzü kızarmış. C–6, CCXIII–3, CCLXII–1, CCLXVI–1, CCCXI–4

haclet (a)	: utanma, şaşırma.
	Uz III–10, Uz VII–40
hadd (a)	: sınır.
	CCXXX–7, CCXCI–4, CCXCIV–3, Mu 31
	–ini bilmek.
	CL–5
hadd (a)	: yanak.
	LXIII–1. CVIII–1, CCXXII–5, CCXCVIII–2, CCCIII–3
hadeng (t)	: 1. kayın ağacından yapılmış ok.
	LII–1, LXXXII–6, LXXXIV–6, XCI–6
	2. kyın ağacı
	CXL–7
hâdî (a)	: 1. hidayet eden, doğru yolu gösteren.
	Uz IV–4
	2. kılavuz, rehber.
	Uz VI–84
hadîd (a)	: demir.
	XXXVII–3
hadîs (a)	: haber, kıssa, söz.
	XXV–4, CLXXXIII–13, CCCXXXIX–7
	hadîs–i Leylâ vü Mecnûn (f): Leyla ile Mecnun hikâyesi.
	CCCXXXIX–7
hâ'il (a)	: iki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, mâni olan, arayı kapayan, engel.
	Müf 17

hâ'in (a) : hıyanet eden, nankörlük eden, hayın.
Uz VIII–1, Uz VIII–16

hak (a) : bir insana ait olan şey.
Uz VI–85
–kı(içün).
Uz VI–84, Uz X–57, Uz X–58, LXVIII–4

hâk (f) : toprak
Uz III–12, Uz IV–81, Uz VII–5, Uz VII–28, Uz VIII–12
–e berâber itmek.CCCVIII–2
–ile yek–sân olmak.Uz VIII–12
hâk–i pâ; hâk–i pây (f): ayak toprağı, tozu.
CCXXIV–2, CI–6, CXXXI–4, CLXXIII–8, CCVI–6, CCIX–2

hak (a) : kazıma, oyma.
CCXCV–5

hâkân : Türk imparatorlarına verilen isim.
Uz VII–4, Uz IX–46

hakem (a) : iki hasım tarafın, aralarındaki anlaşmazlığı halletmek üzere, hâkim olarak seçtikleri kimse.
Uz V–20

hakîkat (a) : gerçek, doğru, gerçekten, doğrusu.
Uz IX–38, CCCXIII–4

hakîkî (a) : hakikate mensup, gerçek.
CXXIV–5

hâkim (a) : hükümdar.
CCXLI–2

hakîm (a) : âlim, bilgin
CCXXIII–5, CCXLVII–2

Hakîm (a) : âlim, her şeyi bilen (Allah adlarındandır).

Uz I–2

hakîr (a) : itibarsız, değersiz, aşağı, adi, bayağı.
Uz V–18

hâkister (f) : kül, ateş külü.
CCXXVIII–7

hâkî–veş (f) : toprak rengi gibi.
Uz IV–109

Hakk (a) : Allah, Tanrı.
Uz II–15, Uz IV–50, Uz V–3, Uz VI–68, Uz VII–19

hâk–râh (f) : yol toprağı.
CXV–15, CXX–7

hâk–sâr (f0 : toz ve toprağa bulaşmış.
CCXXXI–5

hâl (a) : keyfiyet, durum, suret.
Uz IV–34, Uz VI–53, Uz VII–33, Uz VII–36, Uz VIII–24
–sormak.
CCXXXVII–4

hâl (a ve f) : vücutta meydana gelen ben, nokta.
V–4, VI–2, X–5, XVIII–1, XIX–4
hâl–i siyâh; hâl–i siyeh (f): kara ben.
LXXXVI–3, CLXXXIX–2, CCXLVII–6, CCLX–3

hal (a) : çözme.
CCXIV–3

halâ (a) : boş.
CXLVII–1

halâs (a) : kurtulma, kurtuluş.
Uz IV–93, Uz VI–99, Uz VII–56, Uz X–23, IV–7
–bulmak.
CLI–1

halâvet (a) : 1. tatlılık, şirinlik.
LXIV–1, CXX–1, CLXXVI–8
2. zevk.
LXIV–1

Haleb (a) : Suriye'nin Şam'dan sonra en önemli şehri.
IX–7

halef (a) : sonradan gelen, birinin yerine geçen kimse, selef karşılığı.
Uz X–57

halel (a) : bozma, bozukluk, eksiklik.
LXX–6, CXCIII–5

hâlet (a) : hâl, suret, keyfiyet, nitelik (kelime, hâl kelimesinin eşiti ve müennesi olmakla beraber "dikkate değer hâl" mânâsına gelir).
Uz VI–65, Uz X–10, XCVI–4, CXVI–13, CLXXIV–2
hâlet–i nez (f): can çekişme.
XCVI–5

hâlî (a) : boş, tenha.
Uz X–35, CCCXXII–6

hâlik (a) : yaratan, yoktan var'eden, yaratıcı.
Uz IX–44

halîl (a) : dost, yâr.
CXXXV–4

Halîl (a) : has isim.
Mu 26

hâlis (a) : hilesiz, katkısız.
Uz VII–5

halk (a) : 1. insanlar.
Uz I–2, Uz IV–89, Uz V–14, Uz VII–12, CLXVIII–4
2. yaratılma.
Uz IV–29

halka (a) : ortası boş, yuvarlak şekil, daire biçiminde olan şey.
Uz VI–74, XLIV–1, LXXVI–7, CIX –4, CXIII–2

Hallâc (a) : Hallâc–ı Mansur; 922 yılında asılmak suretiyle öldürülen ünlü sofî, adı Hüseyin'dir.
CCL–2

hallâk (a) : hâlık, yaratıcı, yaratan.
Uz IX–36, Uz IX–43

halvet (a) : tenha yer.
CCCXXXVII–3, CCCXLI–3

ham (f) : eğri, bükülmüş.
CXLIII–1, CCLXXIX–1

hamâ'il (a) : kılıç bağı, kılıç kayışı.
CCCXLVII–2

hamâme (a) : güvercin.
CCCXXIX–4

hamd (a) : Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme.
Uz IX–41

hâme (f) : kalem.
Uz VII–33, CLXXIII–2, CCXXII–10, CCCXXIX–1, CCCXLI–1

hamîd (a) : övülmeye değer.
Uz IV–31

hamle (a) : atılış, atılma, saldırış, saldırma.
Uz IV–100, CXV–6

hamr (a) : şarap.
CCXXXI–2

hamrâ (a) : çok kırmızı, en kırmızı.
Uz VI–29, LXVI–4, CLXXVI–1

hâmûş (f) : susmuş, sessiz.
LXI–3

Hamza (a) : Has isim.

Mu 27

hân (t) : hükümdar, hakan
Uz VII –30, Uz VII –67, XLIV –4, CLXV –1
hân (f) : 1. yemek sofrası üstüne konulan tepsi, sini.
Uz VII –32, CXXXV –4, CLXXXV –3
2. nimet, yemek.
XVII –5, CCX –8

hancer (a) : ucu sivri, iki yanı keskin bıçak, hançer.
Uz VI –9, VI –1, LXXXVIII –1, CV –1, CX –1

handân (f) : gülen, gülücü, güler; sevinçli.
Uz VII –58, CXXXIX –6

handek (a) : kale etrafında açılan uzun çukur, hendek.
Uz VI –75

hâne (f) : ev.
Uz IV –105, XXXIII –5, XXXIX –9, LXXXIX –4, XCII –4
hâne–i hammâr (f): şaraphane.
CL –8

hânedân (f) : kökten asil ve büyük aile, ocak.
CLXI –13

hâne–kâh (f) : dervişlerin yeri, tekke.
CCXII –2

hân–ü mân (f) : ev bark, ocak.
CXXX –7

har (f) : eşek.
CV –8, CXVIII –3

hâr (f) : diken.
Uz III –4, Uz VII –58, Uz X –2, LIV –2, CXXII –5

hâr (f) : hor, hakir, aşağı, bayağı.
CXL–4

hârâ (f) : üzeri menevişli kumaş
CXVIII–3

harâb (a) : yıkık, viran.
VIII–2, XI–6, LIX–7, LXVII–6, LXVIII–3

harâbe (a) : virane, eski yapı yıkıntısı, bozulmuş bina kalıntısı.
CCXXXII–5

harâc (a) : vergi.
XXVI–2

harâm (a) : şeriatçe, dince yasak edilmiş şey.
XXV–5, CXXXIII–9

harâmî (a) : hırsız, haydut, yolkesen.
XCVIII–3, CCXXXII–2

harâret (a) : sıcaklık.
CVII–3

harc (a) : sarf, gider, bir iş için kullanılan madde.
XL–5, LXV–10, CCX–8
CCCXVII–5

harekât (a) : hareket'in c. tavır, tarz, muamele.
Uz IV–17, Mu 27

harem (a) : 1. herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.
Uz VI–77, VI–1, CCXXXII–2
2. hac zamanında ihrâma girilen yerden itibaren Kâ'be'ye doğru olan kısım.
Uz V–21, CCCXXXIX–6

harem (a) : (evvelce) büyük İslâm konaklarında bulunan kadınlar dairesi.
Uz XI–26

harf (a) : 1. alfabeyi meydana getiren işaret-

lerden her biri.
Uz IV–36, Uz VII–31, Mu 23
2. söz, lâkırdı.
Mu 27

hâric (a) : suçlu, günah işlemiş.
Uz IX–42

harîdâr (f) : satın alıcı.
LXV–10, CLXXXVIII–5, CCLXXXV–3, CCCXVII–4

harîm (a) : 1. herkesin girmesi yasak olan kutsal yer.
LXXX–5, CIV–5, CLII–5, CLV–5 CLXI–4
2. hacıların, hac zamanında büründükleri örtü.
CCXXIII–1

harîr (a) : ipek.
Uz IV–96

has (f) : ot kırıntısı, çerçöp.
hâr ü has (f): çalı çırpı.
XIX–2

hâs (a) : saf, halis.
CLI–4

hâsâ (a) : hasseten, hususiyle.
LVI–6

Hasan (a) : has isim.
Mu 21

hased (a) : kıskançlık, çekemezlik.
II–3

hâsıl (a) : husule gelen, peyda olan, beliren, olan.
Uz IV–41, Uz VII–38, XXXV–1 XXXVIII–1, LXVIII–3

hâsılı : hülâsa, sözün kısası.
XXII–3, CCXXI–1, CCXLIV–2

hasîr (a) : hasır.
CLXI–13

hasret (a) : ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete üzülüp yanma, iç çekme, inleme; üzüntü, iç sıkıntısı, keder, zahmet, eseflenme, göreceği gelme, özleyiş.
Uz VIII–13, Uz VIII–24, II–4, III–5, XIII–1

haste (f) : hasta, rahatsız, sayru.
Uz VII–44, III–6, XVI–10, XXXIX–3, Mu 31
–yatmak.
CCLXXI–1

haste–dil (f) : gönlü hasta, hasta gönüllü.
Uz VI–36, XV–5, XVIII–1

hâşâ (a) : asla, kat'iyen, hiç bir vakit. Allah göstermesin, uzak olsun.
Uz VI–83

Hâşim (a) : has isim.
Mu 39

haşr (a) : 1. ölüleri diriltip mahşere çıkarma; kıyamet.
Uz VII–9, Uz VII–18, LXXXII–2, CCCXXI–7, CCCXXXVIII–6
2. toplama, cemetme.
CCLXII–7
–e dek.
LIV–3, CLXI–18, CCCVIII–4, CCCXXXI–7

hatt (a) : 1. (sevgilinin yanağındaki) ince tüyler, ayva tüyleri.
Uz VI–20, IV–5, XXIV–6, XXV–3, XXVI–5
2. yazı.

Uz IV–38, XXXII–5, XXV–1, LXX–3
3. ferman, buyruk.
XXXII–1, CLXXVII–7
hatt–ı gubâr; hatt–ı gubârî (f): bir yazı stili.
XXXII–3, CCXLVII–4
hatt–ı reyhân (f): bkn. reyhân hat.CII–7
hatt–ı sebz (f): delikanlılarda sakal ve bıyıktan önce çıkan ince tüy.
VI–3, XL–2, LXXVI–2, CCXLIII–2

hatâ (a) : 1. kabahat, kusur.
Uz VII–66, Uz VIII–1, Uz X–22
2. yanlış; yanlışlık; yanılma.
Uz VIII–1, II–6
3. günah.
Uz VII–38

Hatâ (a) : Kuzey Çin.
II–6, LXVIII–5, LXXIV–4, CXV–11, CXVI–5

hâtem (a) : mühür, üstü mühürlü yüzük.
Uz II–7, LXVII–4, CIX–4, CXIII–2, CCXI–2

hâtem (a) : çok cömert (adam).
Uz IV–38

hat–gubâr (f) :bkn. hatt–ı gubârî.
CLV–1

hâtır (a) ; 1. gönül.
Uz VI–63, Uz IX–13
2. zihin, fikir.
CXII–5

hatîb (a) : camide hutbe okuyan.
Uz IV–56

hâtif (a) : gayipten haber veren melek .
Uz VI–65, Uz VI–69

hatm (a) : hitama erdirme, bitirme .
Uz IV–38, Uz V–24, Uz VI–27

hattât (a) : yazı yazan .
hattât–ı ezel (f): ezel hattatı (mec. Allah) .
CCCXXXIII–2

havâs (a) : bazı manevî tesirler için okunan dualar.
CLI–6

havâle (a) : bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne brakma, ısmarlama .
CCXXVII–2, CCCXXII–2, Müf 1

havâşî (a) : haşiye'nin c. haşiyeler, derkenarlar.
XXV–3, CCXLIX–1, CCXC–2, CCCXXI–4

havf (a) : korku; korkma .
CXXXIII–6, CCXCVI–3

havrâ (a) : ahu gözlü (kız, kadın) .
Uz IV–65, Uz VI–88

havz (a) : havuz .
Uz VI–16, Uz VI–59, Uz VII–14

hây (f) : vay! eyvah!
CLIV–2, Müf 5

hayâ (a) : utanma, sıkılma .
IX–5

hayâl (a) : insanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey
Uz I–14, Uz IV–35, XVI–5, XVIII–1, XXI–2

hayâsuz : utanmaz, arsız . LI–3

hayât (a) , dirilik, canlılık, yaşayış, ömür.
Uz IV–21, Uz VII–43, Uz XI–6, Uz XI–12, XLIX–2

hayyât (a) : dikici, terzi .
hayyât-ı ezel (f): ezel terzisi (Allah) .
CCCXXVII-4

hazân (f) : sonbahar, güz .
CXXI-4, CCXXX-5

hazâne (a) : hazine, hazne .
CCXCI-1, CCCXXXIX-1

hazer (a) : sakınma, kaçınma, korunma, çekinme .
XLI-2, XLI-4, LXXVII-5, CCXX-5, CCCXXV-5

hâzır (a) : huzurda, meydanda, gözönünde olan, bizzat bulunan .
VII-5, CCLXIV-2

hâzırla- : hazır etmek .
CCXXXVI-2

hazîn (a) : hüzünlü, kederli, gamlı .
CCCXXXVIII-3

hazîne (a) : içinde para, mücevher ve diğer değerli şeylerinbulunduğu muhafazalı yer.
Uz IV-32, Uz IV-89, CCLI-7

hazret (a) : 1. ön, huzur.
Uz IV-9, Uz X-48
2. saygı belirtisi olarak büyüklere verilen ünvan .
Uz VII-3, CXCII-10

hebâ (a) : israf, telef, boş, nafile, yok yere .
II-7, CXLVII-7

hedef (a) : nişan, nişan alınacak yer, amaç, nişangâh .
CLXIII-2, CLXVII-7

helâk (a) : 1. mahvolma, ölme .
CLII-1, CCCXXII-2

2. çok yorma.
CCCI–1

helâl (a) : kullanılması şer'an câiz olan, dinin hükümleri bakımından kullanılabilen, haram olmayan şey.
XXV–5, CXX–4
–itmek.
CCXXXII–2

hele : hiç olmazsa, bari.
LIII–7, CCXVII–4

helvâ (a) : unlu, yağlı ve şekerli maddelerle yapılan bir tatlı.
Uz VI–28, Uz VI–45, XXXVI–4, CXVI–11, CCCXXXVI–3

hem (f) : 1. iki veya daha fazla şeyin ve bilhassa zıt şeylerin birlikte bulunduğunu gösterir, çok defa ardarda kullanılır.
Uz I–2, Uz III–6, Uz III–7, Uz IX–40, CCLVI–5
2. zaten, şurası da var ki.
XLVII–1, CXIII–1
–de.
CCXCIV–8

hemân (f) : 1. hemen, derhal, o anda, çarçabuk.
Uz II–17, Uz VII–24, XXXVIII–6, LXXVII–2
2. yalnız, tek.
XVII–5, CCCXXXIX–4

hem–çünân (f) : böylece.
Uz I–6

hem–dem (f) : sıkı fıkı, canciğer arkadaş.
Uz II–4, Uz X–31, III–3, VII–7, XLVII–1

heme (f) : cümle, hep, bütün.

	CCC–4
hemîn (f)	: bu bile, çok. Uz IV–91, LXXVI–4, CVI–6, CCXVII–2, CCXLV–2
hem–inân (f)	: dizgini bir, atbaşı beraber olan, yanyana birlikte bulunan, arkadaş. CCCXXXV–2
hemîşe (f)	: daima, her vakit, her zaman. Uz IV–21, Uz V–26, Uz VI–52, Uz X–6, XXVII–4
hem–meşreb (f)	: meşrepleri bir, huyları uygun, kafadar. CCCXX–4
hem–nefes (f)	: arkadaş. CXXV–3, CLXXI–3, CCXVII–1
hem–nişîn (f)	: beraber oturup kalkan, teklifsiz arkadaş. CLXIV–1
hem–râh (f)	: yol arkadaşı, yoldaş. XLI–7
hem–ser (f)	: arkadaş, kafadar. CCLXXIX–6
hem–tâ (f)	: benzer, taydaş, denk, müsâvi. Uz VI–19, Uz VI–26, CCLXXII–1
henüz (f)	: şimdiye kadar, bu ana dek; daha, hâlâ. Uz X–47, CXXVI–1
hep	: Uz IV–30, Uz IV–68, Uz VI–39
her (f)	: hep, bütün. Uz IV–72, Uz IV–75, Uz V–9, Uz VI–21 –bir. L–3, CCIX–4, CCXCIV–5, CCCXL–5, –biri. Uz IV–76, Uz IX–5, Uz IX–31,

IV–1, XCIII–2
–gün
LII–7, CXXXVIII–3, CLXXXIX–5, CXCVI–5, CCLXXV–3
–kim.
Uz IV–48, Uz IV–109, Uz V–13, Uz VII–38
–kişi
CCLXXXIII–3
–ne
Uz VII–64, Uz IX–43, LII–6, LXI–5, CCCXXX–2
–neyse.
XLII–2
–niçe.
CLXVIII–2
–yirde.
XCI–3

her–bâr (f) : her defa, daima.
LXV–6

hercâyi (f) : derbeder, kararsız, sebatsız, fikir ve zevk değiştiren.
LXIX–2, CCCXXII–4

her–dem (f) : her dakika, her zaman, daima.
Uz IX–14, Uz XI–5, Uz XI–11, VIII–4, IX–3

her–gâh, her–geh (f) : her zaman, her vakit.
Uz VIII–30, XXIX–4, XXXIII–2, CIX–3, CXII–1

hergiz (f) : asla, katiyen, hiç bir vakit, hiç bir suretle.
Uz VIII–14, Uz IX–36, XXIV–7, XXVI–5, XLI–3

hevâ (a) : heves, istek, arzu, sevgi.

I–6

hırâmân (f) : 1. salına salına, naz ve edâ ile yürüyen.
V–7, CCCVI–1
2. salına salına, salınarak.
CXCII–5

hıred (f) : akıl, us.
CCCXI–1

hırka (a) : kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş, ceket uzunluğunda bir giyecek.
XXXVII–4, CXXXVI–2

hırka–pûş (f) : hırka giyen, fakîr, derviş.
LXXV–5

hırz (a) : tılsım.
CXXIII–6

hısâl (a) : haslet'in c. huylar, tabiatlar, ahlâklar.
Uz IV–42, Uz IV–112

hışm (f) : kızgınlık, öfke.
Uz VII–64, I–5, IV–7, XLII–4, L–4

Hızr (a) : içenlere ölmezlik veren Ab–ı Hayat'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle ünlü olan peygamber.
LXI–2, LXIII–4, CLXXVII–6

hibr (a) : mürekkep.
LII–2

hicâb (a) : 1. perde, örtü, engel.
Uz IV–64, CXLVIII–1, CCXCVII–1, CCCXXVI–2, CCCXIX–6
2. utanma, sıkılma.
CXLVIII–1, CCVII–2

hicr (a) : ayrılık.

Uz X–5, LXXXIV–7, LXXXVI–4, CXI–5, CC–5

hicrân (a) : 1. ayrılık .
LXXXIV–4
2. unutulmaz acı, keder, iç acısı .
CCLXXV–6

hîç (f) : yok denecek kadar az olan; yok olan .
Uz IV–9, Uz IV–34, Uz VIII–30, Uz XI–4, XVI–7

hidâyet (a) : hak yoluna, doğru yola kılavuzlama .
Uz II–10, Uz IV–127

hidmet (a) : hizmet, vazife.
Uz IV–77, XCIV–3

hikâyet (a) : anlatma .
Uz X–44, XXI–6, CCCXXXIX–7

hikmet (a) : 1. gizli sır, ne olduğu anlaşılmaz sebep ve gerçek .
Uz I–4, Uz I–12, Uz V–20
2. hakîmlik .
Uz X–56

hilâf (a) : yalan .
Uz IV–10

hilâl (a) : yay şeklindeki yeni ay .
Uz I–5, Uz IV–28, Uz IX–10, XCIV–4, CCXXXII–1 .

hilâl–ebrû (f) : hilâl kaşlı .
CCCXXV–5

hil'at (a) : eskiden, padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan .
Uz IV–52, Uz VII–59, CXXXVI–5

hîle (a) : oyun, aldatma, dubârâ .

	CCXCIX-3
himâyet (a)	: koruma. Uz X-44
himem (a)	: himmet'in c. gayretler, emekler, çalışmalar. Uz II-1, Uz V-6
himmet (a)	: 1. lutuf, lutufkâr muamele. Uz VII-10, CCCXLVI-5 2. gayret, emek, çalışma, çabalama. Uz VI-69 3. yüksek irade Uz V-18
Hind (a)	: Hindistan. Uz IX-20, LXXXVI-3
Hindistân (f)	: Hindistan. CXV-11
Hindû (f)	: Hint halkı gibi pek esmer (adam). L-2, CXLVI-6, CLXXVII-4 CCXLIII-2, CCCLIV-3
hindû-beççe (f)	: (Hintli yavru): siyah nokta, ben. XXXIII-4, CCLXXI-2
Hindustân (f)	: Hindistan. Uz IX-22
hirmân (f)	: nasipsizlik, mahrumluk. Uz VII-38, Uz VII-62
hirmen (f)	: harman. Uz VII-38, Uz X-12, CLXXXIX-1, CCXLII-4, CCXCV-9 hirmen-i mâh (f): ay ağılı. LXXXII-4
hisâb (a)	: hesap, sayma. Uz IV-68, LXXV-7, CCXL-5, CCLXII-7, CCXCVIII-6
hisâr (a)	: kale.

Uz III–5

hisse (a) : pay, nasip .
Uz IV–51, Uz IV–63, Uz VI–57, Uz X–14

hitâb (a) : bir veya bir çok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme .
Uz IV–60, Uz XI–39, LV–3

hod (f) : kendi, dahi, da, de; bazan da vezin doldurma için kullanılır.
XVII–3, CLIII–6, CXX–5, CCXXIV–1, CCCXXIV–3

hod–bîn (f) : kendini beğenmiş, bencil.
CCXLIII–4

hod–rây (f) : bildiğinden şaşmayan .
Uz X–58

hokka (a) : küçük yuvarlak ve ekseriya tek parça kutu, kap .
Uz IX–26, XCV–4

hoş (f) : güzel, iyi .
Uz II–10, Uz IV–33, Uz IV–66, Uz IX–13, CLXI–11

hoş–bû (f) : güzel kokulu, güzel kokan .
XXXIV–2, XLVIII–2

hoş–elhân (f) : makamı güzel; güzel ve tatlı okuyan .
Uz VII–29

hoş–hâl (f) : Hali vakti yerinde, geçimi yolunda olan .
Uz VI–32

hoş–hû (f) : güzel huylu, iyi tabiatlı .
CCLXIII–1

hoş–reftâr (f) : güzel gidişli; yürüyüşü, gidişi güzel .
CCCXVII–2

Hotan (f) : Doğu Türkistan'da halkı Müslüman olan büyük bir şehir.
LIV–1, LXXIV–4, CXV–2,

Uz VI–30, XXXV–5, XXXIX–8
XLVIII–3, LXI–4
hûn–ı sâğar (f): (kadeh kanı); şarap.
CIII–5

hûn–âb (f) : 1. kanlı su 2. gözyaşı .
CCXXVII–3

hûn–h˘âr (f) : kan içen, kan dökücü, zâlim .
Uz VIII–16, XXIV–2

hûnî (f) : kanlı, kan dökmeye meyilli .
LXII–4, LXXII–3, CCCI–1

hûnîn (f) : kanlı, kana bulaşmış .
XI–4, XIV–3, LIV–3,
LXXVIII–5, CCXII–2

hûnîn–kefen (f) : kanlı kefenli, kefeni kana bulanmış .
CCCXXXVIII–6

hûn–rîz (f) : kan döken,kan dökücü .
LXIV–4, LXXII–3, CCLXVIII–1

hûr (a) : ahver ve havrâ'nın c. cennet kızları, hurîler. Dilimizde teklik gibi kullanılmış ve nisbet î'sini alarak hûrî şekline girmiştir.
LXVII–1, CXXXIV–1, CCXLVII–5
CCLII–1, CCCXLVII–3

hurde (f) : ufak değersiz şey, kırıntı .
Mu 36

hurde–dârân (f) : hurda toplayanlar.
Mu 36

hurde–bîn (f) : ince, ufak şeyleri gören .
Uz IV–35

hûrî–sıfat (f) : hûri yüzlü .
LXV–11

hurma (a) : bir sıcak iklim meyvesi .
Uz VI–49, XXXIX–1, CCCXX–1,
CCCXXVIII–3

hurrem (f) : şen, sevinçli, güleryüzlü .

	CXXXIV–6, CXXXIX–1, CXLIII–1, CLXVIII–1
Hurrem (f)	: has isim. Mu 30
hurşîd (f)	: güneş. XCI-1, XCII–8, CCLXXII–5
husrev (f)	: padişah, hükümdar, sultan. Uz VII–3, Uz VII–36, Uz VIII–2, Uz IX–7, Uz IX–14
Husrev (f)	: 1. eserlerini Farsça yazmış bir Türk şairi ve edibi olup 651 (1253') de Hindistan'da doğmuştur. (1253–1325) Uz VII–4 2. Husrev ile Şirin hikâyesinin erkek kahramanı. XXXVIII–6
huşk (f)	: kaba, katı. CCLII–3
hûş–mend (f)	: akıl sahibi; akıllı, aklı başında. Uz III–13
hûş–yâr (f)	: aklı kendisine yar olan, akıllı. Uz III–13
hutûr (a)	: hatıra gelme, akla gelme. CXII–5
huzûr (a)	: 1. ön, nezd, yan, kat. CXCII–10, CCLXXXV–4 2. rahat. CXII–4
hüccâc (a)	: hâcc ve hâcı'nın c. hacca gidenler, Kâ'be'yi ziyaret edenler, hacılar. Uz X–53
hüccet (a)	: senet, vesika, delil (eskiden şeriat mahkemesinden verilen bir hak veya sahiplik gösteren resmı vesika). LIII–6, CXLVI–5
hücre (a)	: göz, odacık.

CCVII–9, CCX–4, CCXCV–8

hükm (a) : hüküm, emir.
Uz I–5, Uz III–6, Uz V–19,
Uz VII–4, CXLI–4

hükûmet (a) : devlet.
Uz III–6

hümâ (f) : devlet kuşu, cennet kuşu.
II–1, CXXVIII–3, CXLVII–4,
CLXVI–5, CLXXXIV–5

hüner (f) : marifet, bilme.
CXXVIII–5

hüsn (a) : güzellik, iyilik.
Uz IX–11, Uz IX–12, Uz XI–5,
Uz XI–13, X–5
hüsn–i hatt (f): yazı güzelliği.
XX–5, CLVI–3
hüsn ü letâfet (f): güzellik ve hoşluk.
CCXIX–1

hüzn (a) : gam, keder, sıkıntı.
Uz VII–49

I

ıra– : uzaklaşmak, ayrılmak.
CCLII–3

ırağ-ırak : uzak, ırak.
LXVIII–4, LXXIV–5, CLXIV–1
CCLXV–7, XVII–2, CCXCIX–7

ısır– : dişlemek, dişle tutup sıkmak.
CXXX–8, CCCXI–2

ısmarla– : 1. emanet etmek.
CCX–2, CCX–4
2. bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini bu işlerle uğraşan birine söy-

lemek.
CCX–3
3. Kendi hesabına başkalarına yedirip içirmek.
CCX–8

ıssı ot : biber.
Uz IX–26

ışk (a) : aşk, sevgi.
Uz IX–11, Uz X–53, Uz XI–15, IX–3, XIII–2
–ına.
CCXXXII–9
ışk–ı hakîkî (f): ilahî aşk, Tanrı aşkı.
CLXXXII–2
ışk–ı mecâz (f): dünyadaki güzelleri ve dolayısıyla Allah'ı sevmek.
CLXXXII–2

ıyâdet (a) : hatır sorma, ziyaretinde bulunma, gidip görme.
CXXXVIII–9

İ

i : ey.
LXXVII–6

i– : olmak, olunmak.
Uz IV–29, Uz IV–119, Uz VI–97
CXXI–4, CLXXVII–1

iblîs (a) : şeytan.
CCC–4

İbrâhîm (a) : 1. Halilullah ve Halilürrahman da denir. Peygamberlerden İshak ve İsmail'in babasıdır. Yirmi sahifelik kitap kendisine nâzil olmuştur. Sürya-

nice konuşurdu. Hz. Muhammed'in ceddi idi. Urfa'da doğduğu da rivayet edilir. Zamanının kralı Nemrud tarafından ateşe atılmak istendi, mucize olarak ateş onu yakmadı. En zor durumlarda dahi Allah'dan başka kimsenin dostluğunu kabul etmediğinden, sadece ondan medet beklediğinden kendisine Halîlullah denilmiştir. Oğlu İsmail ile birlikte Kâ'be–i Muazzama'yı yeniden inşa etti. Kudüs'te medfundur.
CCXLVII–3
2. has isim.
Mu 29

ibrîşim (f) : bükülmüş ipek, ipek ipliği.
XXXV–2

ibtidâ (a) : 1. başlangıç.
Uz I–6, Uz I–11, XXIX–1
2. ilkin, en önce, başta.
CXC–2

icâd (a) : vücuda getirme.
XVI–8

i'câz (a) : aciz bırakma, acze düşürme.
Uz IV–28

icâzet (a) : izin, ruhsat.
Uz VII–41

icrâ (a) : yapma, yerine getirme, bir işi yürütme.
Uz VI–93, Uz VII–14

ictimâ' (a) : bir araya gelme, toplanma.
CLVIII–5

ictinâb (a) : sakınma, çekinme, uzaklaşma.
CCXIII–2

iç : iç, içeri.

Uz I–4, Uz III–14, Uz VI–3, Uz X–15

iç– : (sıvı) bir şeyi ağızdan içeriye çekmek.
Uz V–12, VI–1, CXX–4, CCC–1

içerü : içeri.
CII–6

içün : için.
Uz VI–13, XIX–2, LIII–4
LXXVIII–5, LXXXII–7

içre : iç taraf, dahil, taşra karşılığı; içinde, dahilinde.
Uz I–9, Uz IV–39, Uz IV–55, Uz VII–68, XXXIX–2

îd (a) : bayram.
Uz VI–26, Uz VI–30, XV–7, XXXVII–1, XLII–2

idin– : edinmek.
CCLXXIX–7, CCC–3

idrâk (a) : anlayış, akıl erdirme.
Uz VI–92, LXXXI–2

igen : çok, gayet, ziyade, daha çok.
Uz VI–66, XI–6, XIII–2, XLI–5, XCI–5

igende : çok, pek, daha çok.
LXXXIV–3, CCLXXXVIII–1
CCLXXXVIII–5, CCXCIV–3

ihrâc (a) : dışarı, atma; çıkarma.
CCL–6

ihrâm (a) : 1. hacıların Kâ'be'yi tavâf için Mekke dışında örtünmeğe mecbur oldukları dikişsiz bürgü.
LXXVIII–5, CXXXVI–2, CCCXXXIX–6
2. yün yaygı.

iklîl (a) : taç .
Uz IV–120, Uz VI–91

iklîm (a) : ülke, memleket.
LI–4

ikrâr (a) : 1. tasdik, kabul.
XCVI–4, CCLXXIX–2
2. dil ile söyleme, bildirme.
XXIV–3

iksîr (a) : vaktiyle simya (eski kimya) ile uğraşanların harikulade bir kuvvet ve tesir taşıdığını sandıkları, mevcut olmayan bir madde.
XVIII–4, CV–3, CXLI–3, CLXI–4, CCXXVIII–7

iktibâs (a) : ödünç alma.
CXXXVI–1

il : dost, yâr.
XVIII–2

ilâc (a) : derde deva olan şey, ilaç.
Uz XI–9, XXVI–1, XXVII–3

İlâh (a) : Tanrı.
Uz X–33

İlâhî (a) : Allahım, ey Allah!
Uz IV–126

ile : ekleme, birleştirme, bağlama için vasıta ifadesi olarak kullanılır.
Uz I–5, Uz VII–73, VII–2, XII–5, XIII–1

ilen– : beddua etmek, küfretmek, kötü söylemek.
XXII–4

îlerü : önce, evvel.
CLXXI–3

ilet– : bir yere götürmek, nakil etmek, ulaştırmak.

Uz II–15, XXXVIII–2, LXXIV–4, Müf 3

ilin– : alâka göstermek, ilgi göstermek .
CLXXIII–4

ilk : en evvel, en başta, birinci olarak .
Uz VI–47

ilkâ (a) : bırakma .
Uz VI–71

illâ (a) : 1. ille, mutlaka .
Uz VI–67, VII–5, X–5, LIII–2
2. ... den başka .
XCIV–2, CXV–5

illet (a) : hastalık; sakatlık .
CXV–12

ilm (a) : bilgi, malumat, biliş .
CXXVIII–4, CCCXI–1

ilticâ (a) : sığınma, barınma .
IV–7

iltifât (a) : dikkat, itina .
CLXIV–3

iltimâs (a) : 1. yapılmasını isteme .
CXXXV–5
2. kayırma
CCXVII–4

imâme (a) : sarık .
CCCXXIX–2

îmân (a) : 1. inanç; inanma .
Uz IX–19 XV–2, XLIX–3, LVII–2
2. İslâm dinini kabul .
XLIX–3, CV–2
–a gelmek .
CCLXI–2

imâret (a) : umran, bayındırlık, mamurluk .
VIII–2, LXVII–6

imdi : artık, şimdi, o halde.
CLIII–3

imkân (a) : olabilecek vaziyette bulunma; olabilirlik.
Uz VII–65, Uz VIII–13

imtihân (a) : deneme, sınama.
CCLXXXIX–6

imtisâl (a) : alınan emre boyun eğme.
Uz I–3

imzâ (a) : bir kimsenin, mektup vesair kâğıtların altına, kendi eliyle, her zaman aynı biçimde yazdığı kendi adı.
Uz VI–8

in– : 1. aşağı gelmek.
Uz VI–53, CCLXXXIII–1, CCCXXVI–1
2. düşmek.
CCLI–1
3. misafir olmak.
CCLII–1

in'âm (a) : nimet verme, iyilik etme.
Uz VII–25, LXXVIII–7, LXXXIX–6, CLXXXV–3, CXC–6

inan– : doğru gözüyle bakmak, doğru diye kabul etmek; kabul ve tasdik etmek.
XCIII–5, CXXVI–6

inâyet (a) : lutuf, ihsan, iyilik.
Uz I–15, Uz IV–126, Uz V–3, XXI–1, LX–1

ince : kalın karşılığı.
CXX–6

incin– : çarpma, sıkışma gibi durumlar sonunda görünürde hiçbir değişiklik olmadan, vücut kısımlarından biri

intihâ (a) : 1. nihayet bulma, sona erme.
Uz I–6, XXIX–1
2. nihayet, son.
Uz I–6, XXIX–1, CXC–2
3. bitme, tükenme.
XXIX–1

intihâb (a) : en güzel.
CCXCVII–3

intizâm (a) : nizamlı, tertipli, düzgün olma, düzgünlük.
Uz IV–43

intizâr (a) : bekleme.
CVIII–3, CXXI–7, CCXXX–3, CCCVII–3, CCCXIII–5

ir : sahip.
CCCVIII–7

ir– : 1. yetişmek, vasıl olmak.
Uz I–14, LI–1
2. isteğine erişmek, nail ve mazhar olmak, kavuşmak.
Uz VII–53, XVII–5, XLV–2

i'râb (a) : Arapça'da kelimelerin sözdeki yerrine göre uğradıkları değişiklikler.
XIX–4

Îrân (f) : Asya'da bir ülke, İran.
Uz IX–12

i'râz (a) : 1. yüz çevirme, başka tarafa dönme.
CLIII–1
2. çeknme, sakınma.
CLIII–5

İrem (a) : Ad kavmi zamanında, Şeddâd tarafından cennete benzetilerek yapılan bir bahçe olup Şam'da veya Yemen'de bulunmuş olduğu söylenir.
Uz VI–19, Uz X–37

irgür– : ulaştırmak, eriştirmek.
Uz VII–46, XXIV–3, CXCIX–2, CCIII–5, CCCVII–4

iriş– : yetişmek, vâsıl olmak.
Uz X–18, XVII–5, XXI–7, XXXI–2, XXXVI–2

irlik : yiğitlik, kahramanlık, mertlik.
CCXCVI–2

irtifâ' (a) : yükseklik.
–tutmak.
CLVIII–4

Îsâ (a) : dört büyük peygamberden biri olup, kendisine vahiy yoluyla İncil nâzil olmuştur.
Uz VI–22, Uz XI–9, XL–1, LV–3, CXVI–2

Îsâ–nefes (f) : İsa nefesli, nefesi Hz. İsa gibi olan.
CCLXXXV–5, CCLXXXVI–8

îsâr (a) : 1. dökme, saçma, serpme.
XI–4, CXCIX–6, CCXCVIII–6,
2. ikram.
LXXI–5

isbât (a) : 1. şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma.
VII–5
2. var etme.
Müf 7

ise : imek fiilinin şart kipinin 3. teklik şahsı olup, varlık ifade etmekte ve şart belirtmekte kullanılır.
Uz IV–22, Uz IV–124, Uz VI–64, Uz VII–43, Uz VII–45

isgâ (a) : dinleme, işitme.
Uz VI–25

iskâ (a) : sulama, su verme, suvarma.

Uz VI–94

İskender (f) : İskender–i Zülkarneyn diye de tanınmakta olup Kur'an–ı Kerîm'de adı geçen büyük bir hükümdardır. Ab–ı Hayat'ı, Hızır ile beraber aramış olduğuna inanılmaktadır.

Uz VIII–20

İskender (f) : M. Ö. 356–323 yılları arasında yaşamış, Aristo'dan ders almış bir padişahtır. Yunancada Aleksandros olarak bilinen Büyük İskender Makedonya'dan Hindistan'a kadar olan memleketler üzerinde bir imparatorluk kurmuştur. İskender–i Rûmî olarak da tanınır. Eski yazarlarca dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen, Mısır'daki İskenderiye Feneri'nin, limana girecek gemilere kılavuzluk eden ve 40 mil uzaktan görülen aynası ün kazanmıştır.

CXV–8, Müp 2

İslâm (a) : Müslüman.

Uz VI–62, Uz IX–22, Uz X–7, Uz X–15, LXXVIII–1

ism (a) : isim, ad.

Uz IV–119, Uz IX–8

İsmâ'îl (a) : İbrahim peygamberin oğlu olup, kendisi de peygamberdir. Küçükken Hz. İbrahim'e oğlunu Allah için kurban etmeşi emredildi. Halilullah olan İbrahim, İsmail'i kurban etmek isterken Allah, koç gönderdi. Mucize olarak,bıçak,İsmail'i kesmedi; yerine koç kurban edildi.

CCXLIX–2

isrâ (a) : geceleyin yürütülme; gönderme.
Uz IV–41, Uz IV–121

–istân (f) : yer adı yapmaya yarayan ek.
Uz VIII–9, Uz IX–6, Uz IX–32

iste– : 1. dilemek, talep etmek.
Uz IV–81, Uz V–25
2. arzu etmek, isteklisi olmak.
Uz X–43, IV–6
3. aramak, araştırmak.
Mu 40
4. kast veniyet etmek Uz XI–35

isyân (a) : itaatsizlik, emre boyun eğmeme.
Uz IV–46

iş : 1. çalışma, uğraşma, meşguliyet.
Uz VII–66, Uz X–34, XVI–14
2. insanın çalışarak yaptığı şey.
Uz VIII–25, XIII–5
3. yapılan şey, davranış.
XVI–7
4. hal, durum, vaziyet.
LIX–2
–eylemek.
Uz X–50, CCCV–5

işâret (a) : 1. bir şeyi (kaş, göz, el, parmak, baş ile) gösterme.
Uz IV–91, CCLXXXV–5
2. iz, alâmet, nişan.
CCLII–2

işbu : bu, işte bu.
Uz X–4, LXXXIV–9, LXXXIX–6, CVI–2, CXVII–2

işde : işte.
LII–3, LXIV–3, XCII–6, CLXXXVIII–2, CCXXVIII–2

işig	: eşik. Uz VII–4, II–3, III–4, VII–4, VIII–4
işit–	: 1. duymak, kulakla hissetmek. Uz VI–69, Uz XI–39, XXXVI–2 2. haber almak. Uz VIII–27, Uz X–23
işret (a)	: içki. CXXXVI–4
iştihâ (a)	: iştah, yemek yeme isteği. CXXVII–3
iştihâr (a)	: şöhretlenme, şöhret bulma, meşhur olma, ünlü olma. Uz IV–112
it	: köpek, mec. değersiz ve ahlâksız adam. LIV–4, LXX–5, LXXXIX–3, CVI–6, CXXIX–8
it–	: etmek. Uz I–3, Uz VI–6, VI–3, X–3, CXXI–7, CXXVI–3
itâ'at (a)	: boyun eğme, dinleme; alınan emre göre davranma. LIX–5
itâb (a)	: azarlama, tersleme, paylama; darılma. itâb–âlûde (f) azarlama bulaşmış, paylama bulaşık. LV–3, CCLXIII–5
i'tibâr (a)	: 1. önem verme. Uz VIII–30, CCXXX–4 2. şeref, haysiyet. Uz III–14
i'tizâr (a)	: özür dileme. Uz III–10
itmâm (a)	: tamamlama, bitirme, tamam etme. CXC–2
iv–	: acele etmek.

XLII–3, CXCVIII–6, CCCXVI–2, Mu 21

ivaz (a) : karşılık, bedel, karşılık olarak verilen şey.
CLIV–2, CCXCIII–5

iy : ey.
Uz I–1, Uz III–11, Uz VI–98, Uz VII–31, XXXVIII–1

iz : insan veya hayvan ayağının yerde kalan resmi.
Uz XI–14, LII–4, CXVI–4, CXXIX–8, CCLXXVI–3

izâr (a) : yanak.
L–2, CX–3, CXXIX–2, CXCVII–6, Müf 19

izhâr (a) : gösterme, meydana çıkarma
Uz V–16

izz (a) : ululuk, yücelik.
Uz VI–77, XXXVIII–4

izzet (a) : diğer, kıymet; ululuk, yücelik.
Uz IV–47, Uz IV–125, Uz VI–72, LIV–4

J

jâle (f) : kırağı, çiğ.
LXXX–4, CCXCIX–5

jeng (f) : pas, küf, kir (âjeng sözünden bozmadır).
Uz IV–6, Uz IV–22, CXXIII–2

jengâr (f) : bakır pası.
XXIV–6

kabâ (a) : üste giyilen elbise, cübbe, kaftan.
Uz IV-3, Uz X-4, Uz X-9, II-4,
V-7

kabak : içki kadehi, şarap tası, şarap kabı.
Uz VI-29, CCLXXXVI-3

kaçan : nasıl, ne suretle, ne zaman, vakta ki, ne zaman ki.
Uz VI-5, Uz VI-49, Uz VII-45,
Uz XI-31, LXXXI-1

kadar (a) : miktar ve sayı bildirir.
Uz VI-70, Uz XI-41, VII-3,
XXXIX-2, LXXI-3

kadd (a) : boy.
Uz VI-21, Uz XI-10, I-6, II-4
XIV-4

kadd-i bâlâ (f): uzun boy.
I-6, CXXIII-1, CXXXVIII-1,
CCCIII-4, CCCIV-5

kadd-i bülend (f): yüksek, uzun boy.
CCLXXIV-1

kadd-i mevzûn (f): mevzun, biçimli boy.
CLXXX-5, CXCIV-3

kadd ü kâmet (f): boybos.
CCLXXVII-1

kadeh (a) : bardak; küçük bardak, içki bardağı.
Uz VIII-31, Uz IX-18, XXIX-6,
XXX-1, CVII-5

kadem (a) : 1. uğur.
Uz II-5
2. ayak.
-basmak.
CXIV-4

kader (a) : talih, baht,

Uz IV–79

Ḳâdi–i Hâcât (f) : hacetleri, istekleri, dilekleri yerine getiren, Allah .
Uz VI–100

kadîm (a) : 1. öncesini bilir kimse bulunmayan .
Uz I–2, Uz III–7, Uz IV–48
2. eski .
Uz III–7, Uz IV–85, CCIII–1

kadîmî (a) : eskiden mevcut olan, eskiden bulunan, daimî.
CLXXXVIII–8

ḳâdir (a) : kudret sahibi; kudretli, kuvvetli, güçlü .
Uz III–7, Uz IX–36

Ḳâdir (a) : Allah .
Uz IV–127, Uz VI–81, Uz VI–84, Uz IX–40

kad–kıyâmet (f) : kıyamet (koparan) boylu .
CLXX–1

kadr (a) : 1. değer, itibar .
Uz IV–81, Uz VI–77, CXXX–1
2. şeref, haysiyet, meziyet .
Uz VI–76
3. rütbe, derece .
Uz IV–81

Kâf (a) : masallarda zümrüdüanka kuşunun yaşadığı rivayet olunan dağ; şark kavimleri kozmolojisinde arzın etrafını çepeçevre kuşatan dağın adı .
Uz VI–87

kâfer (f) : kâfir .
LXXXVIII–3, CLXXVII–5

kafes (f) : kafes .
XL–2, XC–2, CXXXV–2, CXXXVII–2, CXXXIX–3

kâfî (a) : elveren, yetişen; yeter, yetecek.
CCLV–4

kâfile (a) : birlikte yolculuk eden topluluk; zümre
XC–3, CXXXVII–3

kâfir (a) : 1. Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan 2. hakkı tanımayan, bilmeyen.
Uz VI–60, Uz VIII–17, Uz IX–15, Uz IX–19, Uz X–26

kâfir–istân (f) : İslam dininde olmayanların ülkesi.
Müf 5

kâfir–kîş (f) : kafir mezhepli.
CCXLIII–3

kâfiye (a) : kâfi, yeterli.
XXVIII–4

kâfûr (a) : uzak doğuda yetişen bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, ıtırı kuvvetli bir madde.
Uz VI–7

kâğıd (f) : yazı yazmak için kullanılan; pamuk, ağaç vesaireden yapılan yaprak.
LII–2

Kâhkeşân (f) : samanyolu, saman uğrusu.
Uz VI–15

kahr (a) : üstün gelerek mahvetme, helâk etme, batırma, ezme.
Uz III–5, Uz VI–75, Uz VIII–6, Uz IX–41, Uz X–4

kâ'il (a) : razı olmuş, boyun eğmiş.
CCXCIV–1

kâ'im (a) : ayakta duran, ayakta bulunan.
Uz IX–37

kâ'inât (a) : var olan şeylerin cümlesi, hepsi, yaratıklar.
Uz IV–29, Uz V–4, XXIII–1

kâkül (f) : alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, perçem.
X–1, LVII–2, LX–3, LXXII–1, XCVII–4
kâkül–i müşgîn (f): misk kokulu kâkül.
XX–1, CCV–1

kâl (a) : söz, laf.
Uz IV–34
ḳîl ü ḳâl (f): dedikodu.
Uz I–10, XCVII–7, CCXXXII–3

kal– : 1. olduğu yerde ve halde durmak, devam ve karar bulmak.
Uz IV–64, Uz VII–49, CCCXLVIII–4
2. bir tarza dökülmek, bir hale girmek.
Uz IV–4, Uz VI–43, Mu 23
3. sürmek, devam etmek.
Uz IX–34
–dı ki.
XIII–4

kal'a (a) : kale, hisar.
Uz VI–39, Uz VI–75

kalan : öbür, diğer, başka, geri kalan.
Uz X–8

kalb (a) : 1. gönül.
Uz II–6, Uz VI–71, CII–2, CCI–3, CCIV–5
2. değiştirme, diğer bir şekle çevirme.
Uz VI–79

kalb (a) : sahte, taklit.
Uz IV–93, CCL–5

kalem (a) : 1. kalem.
Uz IV–108, Uz IV–119, Uz VI–86, LII–2, CIX–1
2. yazı.
Uz II–11
–çekmek.
Uz IV–15, LXXXVI–2, CLVI–5

kalender (f) : dünyadan elini eteğini çekip her şeyi hoş gören (kimse).CV–7

ḳâlıb (a) : vücut, beden.
Uz VII–26

kafîl (a) : az, çok olmayan (şey)
CCCXXXIX–3

kalkan : eskiden savaşlarda ok, kılıç gibi silahlara karşı, öne tutulup, vücudu korumaya yarayan savunma silahı.
CII–1

kâm (f) : 1. lezzet, zevk.
III–1
2. arzu, emel, istek.
CLXXXV–4

Kamâme (a) : Kudüs'te Hıristiyanlarca pek kutsal sayılan ünlü kilise.
CCCXXIX–4

kamer (a) : ay.
Uz VI–92, VIII–1, LII–4, LX–3, LXVII–2

kamer–çehre (f) : ay yüzlü.
LXIII–3, CXXXIX–5, CLXXVIII–2, CCLXVIII–5

kamer–ruh (f) : ay yanaklı, yanağı dolunay gibi parlak ve güzel olan.
XCI–2, XCIII–2, CXLIII–2,

C-5
2. neden.
LXXIII-1, CXLV-5

kandîl (a) : kandil.
CXV-3, CLII-5, CLXI-1, CLXII-4, CLXVI-1

kandur– : doyurmak, yeterli miktarda yedirmek veya içirmek.
Uz VII-47

kangı (kankı) : hangi.
Uz II-6, Uz II-12, Uz IV-78, CCXIII-2

kanı : hani, nerede.
Uz VI-58, Uz VII-42, Uz VII-66, Uz X-37, CXXI-8

ḳâni (a) : kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen.
CLIX-2, CCLXXXIII-3

kanlu : 1. kana bulaşmış, kana boyanmış.
Uz VI-38, Uz VIII-18, Uz VIII-20. XIV-3
2. katil, câni.
Uz VI-46

ḳânûn (a) : 1. âdet, yol.
LXII-4, LXXII-2
2. kaide, değişmez nizam.
CXCIV-5, CCXXXVII-2

kap– : birdenbire uzanıp, atılıp şiddetle almak, kavramak; alıp götürmek.
CLXXXIII-3, CCCXXIV-4

kapdur– : kaptırmak, kapılmasına veya ele geçirilmesine yol açmak.
Uz VI-31

kapla– : her tarafını çevirmek, ortaya almak.
Uz IV-22

kapu : kapı, her iş için başvurulan yer.
Uz III–10, Uz III–16, Uz V–17, Uz VII–40, CCXX–1

kapuş– : her biri bir taraftan çekip yağma etmek.
Uz VI–88

kâr (f) : 1. iş, iş güç.
CXXI–1, CLXVI–6
2. işleme, tesir.
VII–1, CLXIII–7, CCCXLVI–1

kara : 1. siyah.
Uz VII–5, Uz IX–15, CCXXXVIII–5
2. mec. ayıp, arlı.
Uz VII–57, Uz VIII–10
–gün.
XVIII–2
–haber.
CXIII–8, CCCII–4
–lar giymek.
Uz VII–28

karala– : siyahlatmak, siyah etmek.
Müf 14

Karaman : merkezi, sonradan "Karaman" denilen Lârende şehri olan ve Konya ile bütün çevresini elinde tutan, iki asır kadar yaşayan büyük bir Anadolu beyliği.
Uz IX–2

karanfül (a) : karanfil.
CCLIII–1

karanu : karanlık.
XXIII–2, CVII–2

karanulık : karanlık.
Uz VIII–10, LXI–2

karâr (a)	: 1. durma, sükûn . Uz X–40, VIII–5, LXIX–2, CCLXXVIII–4, 2. rahat, istirahat . Uz X–40, LXXXIV–8, CXXI–2
karârsuz	: rahatsız, huzursuz . CLXVIII–5
kârbân (f)	: kervan . CLXVIII–3, CLXXV–4
kâr–ger (f)	: tesirli, nüfuzlu . CCXLII–7, CCXLVI–7
ḳarîb (a)	: yakın, yakın olan . Uz II–4, Uz IV–50
karîn (a)	: yakın . Uz VI–50
karşû	: 1. bir şeyin karşısında bulunan yer veya şey, mukabil, hiza, karşı . Uz VII–17, Uz IX–16, Uz IX–30, IV–6
Ḳârûn (a)	: Benî İsrail'de zenginliği ile ünlü olan bir insan, Krezüs . Uz VIII–11
karz (a)	: ödünç verilen veya alınan şey; borç . Uz IV–85
kas–	: çekip daraltmak, kasmak . CCXXXV–5
kasd (a)	: 1. dövme, yaralama, öldürme gibi işlere kalkışma . Uz VI–51, XV–2, CLXV–6 CCXCIX–4 2. niyet, kurma . Uz VI–56, II–5, LX–3 –itmek . X–3, XXIV–2, XLVIII–1, LXVII–4, CXXXV–7

kâse (f)	: çiniden, fağfurdan, billurdan, porselenden, madenden veya topraktan yapılmış çanak . Uz VI–13, Uz VI–81, Uz IX–25, CXCIII–1, CCXXXV–4 kâse–i ser (f): kafatası . CCCXXX–3
kasem (a)	: yemin, and . Uz II–13
kâse–ser (f)	: kafatası . CCLXIV–5
Ḳâsım (a)	: has isim. Mu 14, Mu 15
ḳâsır (a)	: kusurlu . Uz IV–54
kâsid (a)	: sürümsüz, geçmez, aranmaz . Uz VI–79
kasr (a)	: köşk, kâşâne, saray . CXXXVI–4
kassâb (a)	: yenecek koyun, sığır gibi hayvanları kesip satan adam, kasap . XIX–5
kassâm (a)	: kısım kısım ayıran, kısım kısım veren . kassâm–ı ezel (f): Allah . CXCIII–2
kaş	: insanın gözleri üzerinde yay şeklinde uzanan kısa kıllardan ibaret iki çizgi . Uz IX–10, Uz IX–20, XV–7, XX–4, XXI–5 –kurmak . CXCI–1
kâşâne (f)	: 1. yuva . CCLIV–6 2. köşk .

	CCCXXXI–3
kat	: nezd, yan, huzur, ön. Uz IV–81, XXXIV–2, LXI–2, CV–3, CCIII–3
kat' (a)	: 1. kesme. Uz IV–23, Uz IV–64, CXXVI–3, CLX–3 2. geçme, ilerleme, yol alma. CCI–1 3. ayırma, bağlantısını kaldırma. CLVIII–6
kat–	: karıştırmak. Müf 12
kat'â (a)	: hiç bir zaman, asla, hiç. CLVIII–6
katı	: 1. çok, çok ziyade, pek, gayet Uz VI–60, XLVIII–2 2. haşin, şiddetli, sert, kırıcı. CCXCV–10
kâtı'	: kesen. CLIX–7
kâtib (a)	: kitabet eden, yazan, yazıcı. CVIII–2, CXLI–2 kâtib–i ezel (f): (Levh–i Mahfuz'u yazmış olan) Allah. CLV–2, CCXCVII–3
kâtil (a)	: katleden, öldüren. CCLIX–5
katl (a)	: öldürme. XXXVIII–5, XLIV–3, CXXVI–7, CCCXI–3
katlan–	: dayanmak, tahammül etmek. CCLXV–3
katre (a)	: damla, damlayan şey. Uz III–4, Uz IV–92, Uz V–22,

Uz VI–94, Uz VII–7

kavâfil (a) : kafile'nin c. birlikte yolculuk eden topluluklar, zümreler.
CCCXXXV–5

kavl (a) : lâkırdı, söz.
Uz IV–60, LV–5, CCXCVIII–5
kavl ü karâr (f): söz ve karar.
CXXXIV–5

kavm (a) : insan topluluğu.
Uz VI–46, Mu 41

kavs (a) : yay, keman.
Uz IV–79, Uz VI–51, Uz VII–21
kavs–i kuzah (f): gökkuşağı, ebem kuşağı.
CCCI.–4

kayd (a) : 1. ayağa vurulan zincir, pranga, bukağı.
Uz X–42
2. bağlayacak şey, bağ, bend.
XXXI–2
3. yazma.
CCXVIII–3
kayd ü bend (f): bağlama.
Uz X–18, CLXXXVIII–3

kaygulu : kaygılı.
CVII–1

kayna– : şişip kabarmak.
Uz IX–29

kaysı : kayısı, gülgillerden, cevizden büyük, derisi ince, açık turuncu renkte, eti sulu, tatlı, güzel kokulu, tek ve sert çekirdekli yemiş.
Uz IX–6

kayurmaz : zarar vermez, önemi yok, beis yok.
XIX–3

kaz– : kazma vesair aletle toprağı eşmek, açmak.
XCVI–3, CCLXXXVI–8

kazâ (a) : 1. olacağı ezelden Allah tarafından takdîr olunan şeylerin vukua gelmesi.
Uz VI–53
2. ansızın gelen bela.
CXVIII–5
3. vaktinde yerine getirilmeyen namaz ve oruç gibi bir borcu sonradan şer'î icabına göre ödeme.
CXXIII–5

kazâ–gerdân (f) : kaza döndüren.
Uz VIII–1

kazğan : kazan, büyük tencere.
Uz VIII–6

kazı– : ustura ile tıraş etmek.
CLV–6

kazıt– : tıraş ettirmek.
XCIII–4, CCVIII–1, CCXLII–5, CCCXV–2

kebâb (a) : 1. doğrudan doğruya ateşte veya kap içinde pişirilen et.
VIII–3, XXXVI–5, XXXIX–9, XLV–5, LXXVI–6
2. mec. yanmış, yanık.
CCXL–1

kebûter (f) : güvercin.
CV–6, CCXCVII–4

kec (f) : eğri.
CXLVI–4, CCCIII–6

kec–nazar (f) : eğri bakışlı; hasetçi, kıskanç.
CCCXXIII–4

kec–râ (f) : reyi, düşüncesi kötü, ters (olan).

XVI–11, LXXIII–6, CXLVI–4, CCCIII–6

kec–rev (f) : eğri giden, tuttuğu yol aykırı, sakat olan.
CCCXXXI–4

kefen (a) : ölüyü sardıkları bez.
Uz VII–64, VI–5, LIV–3, LXXX–7, XCII–8

keff (a) : el içi, el ayası, avuç.
Uz VII–9, CIII–3

keffe (a) : kefe, terazi gözü, terazi tablası.
XX–7, CCXXIX–6

kej (f) : eğri.
Uz X–39, CCVI–5, CCLXXXIII–7

kej–âyìn (f) : kötü törenli, yanlış merasimli.
Uz VIII–15

kej–devrân (f) : kötü talihli.
Uz VIII–15

kej–rev (f) : eğri davranışlı, kötü yola sapan.
Uz VIII–15, Uz X–8.
CCCXXXVII–4

kej–şekl (f) : eğri şekilli, çarpık biçimli.
Uz VIII–15

keklik : tavukgillerden, tavuktan küçük, güzel bir kuş.
Uz IX–25

kelâm (a) : söz.
Uz IV–27, Uz IV–72

Kelâm (a) : Kur'an.
Uz IV–44

kelb (a) : köpek.
CXIII–3

kem (f) : az, eksik, noksan.
Uz V–22, XVI–12, CXVIII–1.
CXLIII–7

kemâhi (a) . olduğu gibi .
CCXVI–4

kemâl (a) 1. en yüksek değer, mükemmellik; değer, baha .
Uz I–13, Uz IV–25, Uz IX–37, XII–6
2. olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik .
Uz IV–25, XII–6, CCLII–2

kemân (f) : yay .
Uz IV–97, Uz VII–21, XXVII–2, XLII–2, LXXXV–1

kemân–ebrû (f) : kaşı yay gibi güzel, biçimli olan, keman kaşlı .
XCVII–4

kemân–keş (f) keman, yay çeken, ok atan .
CXCI–6, CCCXLIV–4

kemend (f) : uzakta bulunan her hangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli uzun ip .
Uz XI–40, LI–1, LXXV–6, LXXXIII–4, LXXXIV–1
kemend–i zülf (f): saçın kemendi
CII–3

kemer (f) : 1. bele takılan kuşak, kayış, bel bağı .
Uz VI–69, XVI–14, LXXXIX–5, XCIV–1, XCIX–9
2. kapı ve pencere gibi bir açıklığın üstünde yarım daire mimarî şekli, tâk .
XCIV–5

kemîn (a) : pusu .
CCLI–8

kem–terîn (f) en küçük .

Uz VII–20

Ken'an (a) : Hz. Yakub'un memleketi, Filistin.
Uz VII–49

kenâr (f) : 1. kıyı, çevre.
Uz III–17, Uz IV–82, CIV–8
CXXI–3, CXLIX–6
2. uç, köşe.
CXXXVIII–1, CCXXXI–6
3. kucaklama, kucağa alma.
LXXXIV–3

kendü : kendi, öz, zat.
Uz IV–84, Uz VI–54, Uz VI–70,
Uz VIII–4, Uz IX–37
–ye gelmek.
CXCVIII–1

kendüzi : kendisi.
Uz VI–14, LXXXIII–5,
CCXLIII–4

kenz (a) : hazine, define.
Uz IV–27, Uz IV–111

kepenek (f) : çobanların giydiği, kolsuz, dikişsiz, keçeden –dövülerek– yapılmış giyecek.
CCC–5

kerâmet (a) : 1. velilerin lüzumu anında gösterdikleri olağanüstü hal.
XXI–4, LXXV–5, CXXXI–3,
CXLIX–6
2. kerem, bağış, ihsan.
Uz VII–27, XXI–4

kerem (a) : 1. cömertlik, el açıklığı, bağış, lutuf.
Uz II–17, Uz IV–89, Uz V–24, Uz VII–72
2. asalet, asillik, soyluluk.
Uz VII–1

kerîm (a) : kerem sahibi, cömert .
Uz I–6, Uz IV–127, XIII–5

Kerîm (a) : has isim .
Mu 19

kerre (a) : defa, kez CCCXXXII–3
Uz VI–23, XXXII–6, CLII–4, CCXCV–10

kerte : çentik, çizgi, işaret, nişan .
Uz VI–15, CCXCV–2

kes– : 1. ucunu almak .
XXII–3, LX–3, XCI–2, CXXIV–2
2. bir kesici âletle ayırmak .
CLXII–8, CCCXXVII–2
3. biçmek .
CCCXXVII–4
4. kaldırmak, yok etmek .
CCCXXVII–1

kesâd (a) : alışverişte durgunluk, sürümsüzlük .
XXXV–1

kesil– : kesmek işine konu olmak .
CLXI–9, CCXCIV–6

kesr (a) : kırılma .
Uz IV–17

–keş (f) : çeken, çekici .
Uz VII–21

keşf (a) : 1. açma, meydana çıkarma .
Uz IV–115, Uz XI–37, Uz XI–41, LXXXIX–3, CXCIX–1
2. bir sırrı öğrenme, bilme.
CLIII–7
3. Allah tarafından ilham olunma .
CCCVIII–7

keştî (f) : gemi .
Uz VII–46, CLXIX–2

Uz IV–35.

kıl– : etmek, eylemek, yapmak .
Uz I–4, Uz IV–102, Uz VII–12,
Uz VIII–25, Uz IX–7

kılıc : kılıç, dürtücü silahların en ünlü olanı
CLXXXVIII–2, CCCXXXIX–8

kıl kalem : bir kalem çeşidi .
CVIII–7

kıpkızıl : tamamen kızıl, pek kızıl .
Uz IX–27

kısas (a) : kıssa'nın c. kıssalar, hikâyeler .
Uz VII–54

kısmet (a) : talih, nasip, kader .
LIII–9, CXVI–11, CXXXIX–6,
CXCIII–2, CCLVI–5

kıssa (a) : 1. macera, vak'a, olay .
Uz IV–51, Uz IV–63, LXXXIX–2
2. hikâye .
Uz X–14, CVIII–2

Kıvâm (a) : has isim .
Mu 41

kıy– : acımamak, gadretmek .
CCLV–1

kıyâm (a) : kalkma, ayağa kalkma .
–itmek XXII–1

kıyâmet (a) : 1. dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman .
Uz VI–54, Uz VI–96, CXVI–6,
CCXXXVIII–3
2. büyük sıkıntı, bela .
Uz VI–54, Uz X–47
–kopmak .
XXII–1
–koparmak .

Uz X –47, XCVII–5,CCLXXVII–1

kıyâmet–kâmet (f) : kıyamet (koparan) boylu .
CCLXII–7

kıyâs (a) : 1. bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme, bu yolda verilen hüküm .
Uz IV–81, Uz IV–92, CXXXVI–6
2. karşılaştırma .
Uz IV–81, Uz IV–92, XCIX–6

kıymet (a) : 1. değer.
CV–3, CCXVIII–4
2. bedel, baha .
LIII–3
3. şeref, itibar.
CLXXVIII–1

ki (f) : ki .
Uz II–17, Uz III–15, Uz IV–18, Uz VI–37, Uz VII–27

–ki : aitlik eki .
Uz IV–32, Uz IV–34, Uz IV–52

kifâyet (a) : yetişme, elverme, yeterlik .
XXI–7

kilîd (f) : anahtar .
CIII–4

kilk (f) : kamış kalem .
Uz IV–119, CCXXVIII–6, Müf 14

kim : 1. şahıslar hakkında soru için kullanılır.
CI–2, CXI–4
2. belirsiz ve umumî olarak ve„her kim„mânâsı ile yine şahıslar hakkında kullanılır.
Uz II–4, Uz IV–18, Uz V–12
3. kimse, kimse ki .

	CII -2, CXXX -6
kim	: bağlama edatı olup şimdi hafifletilmiş ve Farsça'ya benzetilmiş şekli olan "ki" kullanılıyor. Uz I-2, Uz V-3, Uz VII-16, LXIII-5, CXXXVI-4
kimerde	: bazan, arasıra LXIV-5, CCLXIV-1
kimesne	: kimse . Uz II-14, CXIII-3, CCXXV-5, CCXXXVIII-3, CCLXIX-5
kimse	: belirsiz şahıs, her kim olursa, adamın biri, (menfi cümlede) hiç bir, hiç biri . Uz VI-93, Uz VIII-14, Uz IX-4, Uz X-7, V-1
kimsene	: kimse . Uz I-10, Uz VI-36, Uz VI-62 XCIV-2, CLXIV-3
kîmuht (f)	: deri . Müf 13
kîmyâ (a)	: kimya, iksir . Uz IV-93, Uz X-54,CXV-18
kirâm (a)	: 1. soydan gelenler, soyu temizler, ulular, şerefliler, 2. cömertler, eli-açıklar. Uz IV-3, Uz V-24, Uz VII-24
Kird-gâr (f)	: Allah . Uz III-7
kirpük	: kirpik, gözkapaklarının kenarlarındaki sıra kılların hepsi veya her biri. CXXVIII-2, CXXXIII-7, CLXV-6, CCLXI-5, CCLXXXVII-4
kîse (f)	: kese, küçük, büyük torba, kap .

	CXCIII–1, CCCXXX–3
kisrâ (a)	: İran hükümdarlarından Nuşirevân–ı Adil'in lâkabı, ki kendinden sonra gelenler de bu ünvanı almışlardır. CCXXVIII–5, CCLII–5
kisvet (a)	: elbise. CCL–1
kişi	: adam, şahıs. Uz II–10, Uz V–8, Uz VI–32, XXVII–4, LVIII–1
kişver (f)	: memleket, ülke. CLXXVII–4
kitâb (a)	: kitap. Uz V–9, Uz XI–41, XXV–3, LXXV–2, LXXXVI–2
Kitâb (a)	: Kur'an–ı Kerîm. Uz IV–61
kitâbe (a)	: bir levhanın etrafına yapılan çiçekli, yaldızlı nakışlar. CXLVIII–4
ko–	: 1. bırakmak, terketmek. Uz IV–46, Uz V–26, Uz X–58, LXXV–3, LXXXVIII–3 2 yerleştirmek. Uz IV–75
kohu	: koku, burunla duyulan şey. LXXIV–4, CXVI–5, CXX–3 CLXXVI–7, CLXXXIII–10
kohula–	: koklamak, burunla nefes çekerek bir şeyin kokusunu almak, kokusunu duymaya çalışmak. CXXIX–7
kol	: insanın omuz başından parmakları ucuna kadar uzanan organı. Uz IX–17, LXXXIX–5, XCIV–1,

XCIX-9, CCCII-5

kon- : 1. yolculuklarda bir yere inip oturmak, konaklamak.
LXXXIX-4, XCVII-6, CLXXV-4
2. uçan şeyler bir yere inmek.
CXXXIX-5, CCXCI-2
3. misafir olmak.
CCCI-5

Konya : İç Anadolu'da tarihî bir şehir.
Uz X-41, IX-7

kopar- : çekip çıkarmak, sökmek.
CCXCIII-2

kork- : 1. çekinmek, sakınmak.
CCLXXXIII-2, CCCXLIV-7
2. korkuya uğramak.
CCCXLII-1

korku : 1. tehlike ve hoşa gitmez ihtimal.
LXXII-2, CCXCVII-4
2. kaygı, ürkme.
CLXXVI-9

koş- : arkadaş olarak vermek.
CCCXXVIII-2

kov- : kabul etmemek, geri çevirmek, reddetmek.
LXXIII-7

koy- : 1. bırakmak, terketmek.
Uz VI-12. CI-1
2. yerleştirmek.
CX-9. CCVII-8

köhne (f) : eski, eskimiş.
CXXXVI-5

köpri : köprü, suyun üzerinden öte tarafa geçmek için keresteden veya kemerler üzerine kârgir veya demirden yapılmış yol.

CCXC–4

kubbe (a) : yarım küre şeklinde yapılmış kârgir dam, kümbet.
Uz X–9, LXXXI–6
kubbe–i mînâ (f): gökyüzü.
Uz VI–1, CLXXVI–10

kû–be–kû (f) : köyden köye.
CCLXII–5

kubur : ok çantası, sadak.
CXII–3

kuc–, kuç– : kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.
XVIII–3, LIV–8, XCIV–2, CXV–5, CXLIX–3

kucak : açık kollarla göğüs arası.
CCLXV–2, CCLXXXVI–2

kudret (a) : 1. kuvvet, takat, güç.
Uz I–4, Uz I–7, Uz VIII–22, Uz IX–38
2. Allah'ın ezelî gücü.
Uz VI–65, Uz VI–71, Uz VIII–22
3. Allah yapısı.
XXXVIII–5
–eli.
Uz V–4

kuds (a) : kutsallık, mübareklik.
Uz V–17, CXXVIII–3, CLXXXIII–4,

kufl (a) : kilit, sürgü.
Uz IV–111, CL–8, CCXCV–7

kûh (f) : dağ.
Uz III–6, CCXLII–3, CCCXI–4

kuhl (a) : göze çekilen sürme.
Uz IV–65, Uz VI–3, Uz VI–88, CCVI–6

kul : 1. esir, tutsak 2. köle .
XV I–15, XXXVIII–4, LX–1, LXVII–7
3. yaratık .
Uz IX–1

kulak : insan ve hayvanda bulunan işitme organı .
Uz VI–65, CIV–7, CCLXVII–8
–(ğ) a düşmek .
CCLXV–5

kulkul (a) : akıştan, bilhassa içkinin kadehe akışından çıkan ses .
CCLXXIII–5

kullâb (a) : çengel, kanca, ucu eğri nesne
CC–3

kulzüm (a) : deniz .
Uz VI–66, CCL–4

kumaş (a) : ipek, yün, keten vesaireden yapılan dokuma .
Uz VI–79, LXV–9, CXVI–4, CCL–5

kumrı (a) : kumru.
Uz VI–71

kur– : 1. parçalardan meydana gelen bir şeyin parçalarını bir yere getirip birleştirmek, çatmak .
Uz VI–2, CCCXXX–2
2. germek .
CCLXXXVI–6, CCCXLV–4

kur'a (a) : yalnız tesadüfe ve talihe bağlı bir ayırma yapmak üzere başvurulan her türlü vasıta; ad çekme .
Uz IV–26

Kur'ân (a) : Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap .
CCLXXXIV–2

kurb (a)	: yakın . Uz IV–57
kurbân (a)	: 1. Allah'ın rızsını kazanmağa vesile olan şey . Uz VII–21 2. mec. bir uğura feda olma . Uz XI–23, XV–7, XXVII–2, XL–1, CXXXII–3
kurı (kuru)	: 1. faydasız, değersiz, boş . Uz IV–115, CCCXLIV–7 2. yaşın zıttı, rutubeti cekilmiş . Uz I–4, Uz IV–53, Uz IV–115
kurıl–	: kurulmak, tesis olunmak . Uz VII–17,Uz VII–71, CCCI–4
kurıt–	: kurutmak, kuru hale getirmek . XV–3, CCLXI–6
kurs (a)	: yuvarlak ve yassı nesne, çörek . Uz IV–115, XLIX–4, CCX–8
kurtar–	: tehlikeden çıkarmak, selâmete eriştirmek . CXVII–3, CXCVIII–7, CCXLI–3
kurtıl– (kurtul–)	: 1. bir tehlike veya bir sıkıntıdan uzaklaşmak . XIII–3, CXC–7, CCXIV–3 2. selâmete cıkmak . CLXVIII–6, CLXXXII–7
kusûr (a)	: 1. suç, kabahat . Uz VI–70 2. ihmal, müsamaha, gevşeklik . CXLV–3
kuş	: kanatlı olan, iki ayak üzere yürüyen ve havada uçan hayvan sınıfı . Müf 10
kûteh (f)	: kısa . Uz X–4

kût-vâl (f) : kale muhafızı, dizdar .
Uz I-12

kuvvet (a) : güc, takat, kudret .
CCXXXIX-1

kûy (f) : 1 mahalle ve işlek yol; sokak .
X-4, XV-7, XVII-2
2. sevgilinin bulunduğu yer .
XI-3, XXXVIII-2

kuyu : su damarlarını buluncaya kadar de-rin kazılıp su ile dolu duran, kova veya tulumba ile suyu alınan çukur.
Uz VIII-5

kuzu : koyun vavrusu .
Uz IX-25

küffâr (a) : kâfir'in c. kâfirler, hak dinini inkâr edenler.
Uz VI-58, Uz X-7, Uz X-15, CCLVII-4

küfr (a) : 1. Allah'a ve dine ait şevlere inan-mama, Cenâb-ı Hakk'a ortak koş-ma .
Uz II-2, Uz IV-4, Uz V-10
2. dinsizlik, imansızlık .
Uz V-11, XLVIII-1, XLIX-3, LVII-2
küfr-i zülf (f): zülfün karalığı .
XLVIII-1. CXXXII-2, CCXXII-8, CCXXXIII-5

kühen (f) : eski, yıpranmış .
CCXI-4

kül : 1. vanan odun vesaireden kalan toz .
LXXX-2, CCXVI-2
2. vanmış .
CCXVI-2

külâh, küleh (f) : külâh (eskiden) giyilen, ucu siv.

XLVIII–4, LXIII–7, LXXX–3, CCCVIII–5

lâceverdî (f) : lacivert renkte .
CCLXXX–6, CCCXXXI–3

lâf (f) : söz, lâkırdı
CCLXVII–8

lafz (a) : söz .
Uz IV–49, Uz IV–61

lahza (a) : göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman, an .
Uz V–26, Uz X–31, V–6, XVI–7

lakab (a) : lağap, bir kimseye, kendi asıl adından başka takılan ad .
CVI–6

lâl (a) : dilsiz .
Uz VI–73, CCXLV–5

la'l (a) : 1. dudak .
Uz IX–9, Uz IX–18, CXCV–2
2. kırmızı ve değerli bir süs taşı .
Uz III–5, Uz VII–6, Uz VII–10
3. kırmızı, al .
XVIII–1, CXCV–2

la'l–i nâb (f): saf dudak, kıpkırmızı dudak .
LV–4, CCXC–2, CCCXXXI–1

lâle (f) : lale .
Uz VI–29, Uz VI–30, Uz VIII–31
III–5, XLVIII–3

lâle–gûn (f) : lâle renkli, lale renginde olan .
XXVIII–3, CLXXIX–4

lâle–ruh (f) : lâle yanaklı, yanağı lâle gibi kırmızı olan .
LXVI–7, CLXX–1

lâle–veş (f) : lâle gibi, lâleye benzeyen
CCCXXXVIII–6

lâle–zâr (f) : lâlelik, lâle yetiştiren yer, lâle bahçesi.
LVI–1, CLXXXIV–6

la'lîn (f) : la'lden yapılmış, kırmızı.
Uz IX–29, CCCX–2, CCCXX1

lâm (a) : Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi olup, ebced hesabında otuz sayısının karşılığıdır.
Uz IV–121, LXXVIII–6, XCVII–8, CXLVII–2, CCXXIII–2

lâ–mekân (a) : mekânsız, yersiz, yere ihtiyacı olmayan; Allah.
Uz IV–111

latîf (a) : yumuşak, hoş, güzel; nazik.
Uz IV–61, Uz XI–13

lâ–ya'kıl (a) : dalgın.
CCLXXXVI–3

lâ–yemût (a) : ölmez.
Uz IX–43

lâ–yezâl (a) : zevalsiz, bitimsiz.
Uz I–2, Uz IX–44

lâyık (a) : yakışan, yaraşır, vakışık, uygun, yerinde.
CXXVIII–3, CCCXXX–4, Mu 1
–görmek.
Uz VII–56

lâzım (a) : gerek, lâzım.
XXX–2, CLVI–4, CCLVII–3, CCLXXVIII–3, Mu 29

leâlî (a) : lü'lü'nün c. inciler.
Uz VI–57

leb (f) : dudak.
Uz VII–68, Uz VIII–32, Uz IX–9,

Uz XI-20, III-1
leb-i cânân (f): sevgilinin dudağı.
CXLV-1

leb-â-leb (f) : ağzına kadar dolu.
XXXI-5

leb-be-leb (f) : dudak dudağa.
CCCII-7

Leclâc (a) : satranç oyununun icatçısı.
CCL-7

legen (f) : leğen.
CXLVIII-2

lehu (a) : onun için, ondan yana.
CCLXXXIX-2

lem-yezel (a) : zeval bulmaz, baki, kalıcı (Allah'ın sıfatlarındandır).
Uz I-2, Uz III-11

lenger (f) : gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa.
Uz VIII-16

leşker (f) : asker.
Uz VI-39, Uz IX-22, VIII-2, XV-4, LXVI-2

letâfet (a) : 1 güzellik.
Uz IX-8, XXX-3, CXX-1, CLXXVI-8
2. latiflik, hoşluk.
Uz IX-8, Mu 6

levh (a) : yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne.
Uz IV-73, Uz IV-119, Uz VI-86, XCVII-8, CVIII-2
Levh-i Mahfûz (f): Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha; ilm-i ilâhi.

Uz II–11

levha (a) : bir yere asılmak üzere yazılmış veya yapılmış yazı veya resim.
XI–2, LXXV–2, CCXCVII–7, CCCXXI–6

levlâk (a) : bir kudsî hadisten alınmış olup Hz. Muhammed'e hitaptır.
Uz IV–52

leyl (a) : gece.
Uz IV–62, Uz IV–121
leyl ü nehâr (f): gece gündüz.
CLV–4

Leylâ (a) : Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin kadın kahramanı.
CCLII–6

leyle (a) : gece.
Uz VI–50

Leyletü'l–Kadr (a) : Kadir gecesi. Ramazanın yirmi yedinci gecesi olduğu kabul edilmektedir.
CCLXXIII–3

leylî (a) : gece gibi karanlık, gece ile ilgili.
XIV–2, LXII–5, LXIX–4, LXXII–5, CXXIX–5

lezîz (a) : lezzetli, tatlı, hoşa gider (şev).
XXXIX–1, XXXIX–9

lezzet (a) : tat, çeşni.
Uz IV–53, Uz VII–39, Uz VII–50, XXIX–1, XXXIX–4

libâçe (f) : elbise.
Uz IX–17

libâs (a) : elbise.
CXXXVI–2

licâm (a) : hayvanın ağzına vurulan gem (Farsça "ligam"dan alınmıştır).

	Uz IV–77
lîk (f)	: lâkin, fakat, amma, ancak.
	Uz VI–52, Uz VII–35, XC–4, CLXXVI–9, CXCVIII–4
lîkin (f)	: lâkin.
	Uz III–15, Uz V–9, Uz VI–70, XVII–5, LXXXIV–4
limon	: Turunçgillerden portakala benzer sarı meyve ki, yemeklere konur. limonata ismiyle şurubu yapılır.
	Uz IX–6
lisân (a)	: 1. konuşulan dil.
	Uz IV–34, CCX–7
	2. dil (ağızdaki).
	CLXI–12
	–a gelmek.
	Uz IV–68
livâ (a)	: bayrak.
	Uz IV–1, CII–8
liyâkat (a)	: iktidar, hüner, fazilet.
	Uz VI–70
lokma (a)	: bir defada yutulan yiyecek.
	Uz VI–44, XXXIX–9
Lokmân (a)	: İslâmlıktan önceki Araplarda efsânevi bir şahsiyet olup, Kur'an'da da zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsane ve şiirinde ögüt veren sözleriyle ünlü olan pek eski bir hekımin veya hikâyecinin adı.
	Uz VII–44.
lu'b (a)	: oyun.
	CCL–7
lûle (f)	: lüle, çeşme, musluk gibi şeylere takılan küçük boru.
	Uz VI–16

40 TL.

CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I

CİLD III

SÖZLÜK 2

Tercüman 1001 TEMEL ESER

Tercüman 1001 TEMEL ESER

159

CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I III

Sözlük

Hazırlayan:
Dr. Halil ERSOYLU

İSTANBUL
1981

TERCÜMAN GAZETESİ'nin
bir kültür hizmeti olarak
yayınladığı
"1001 TEMEL ESER"
Serisinin
159. Kitabı
"CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVANI" nın
III. Cildi (Sözlük)
KERVAN KİTAPÇILIK
BASIN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Ofset Tesisleri'nde
dizilmiş ve basılmıştır.

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda "**Gerçek eserler**" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş **-Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış-** binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip-toparlayacak ve günümüzün Türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "**Köşetaşı**" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız **"1000 Temel Eser"** serisi, Millî Etiğim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve **"Tercüman 1001 Temel Eser"** dizisini yayınlamaya karar verdik. **"1000 Temel Eser"** serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâca her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman
Gazetesi Sahibi

lutf (a) : 1. iyi muamele, iyilik ·
Uz I–13, Uz IX–41, LXXI–1,
XCIII–5, C–7
2. güzellik, hoşluk.
LXXIV–3

lü'lü' (a) : inci.
Uz III–5, Uz VI–89, LXXV–1,
LXXX–4, LXXXIV–9
lü'lü'–i lâlâ (f): parlak inci.
Uz VI–4, CXV–16, CLXXVI–1

M

mâ (a) : su.
Uz VI–16
mâ'–i ma'în (f): akar su.
Uz IV–91, Uz IV–122

ma'ânî (a) : mânâ'nın c. mânâlar.
Uz VI–7

ma'bed (a) : ibadet edilecek yer, tapınak.
XXXIV–1

mâ–cerâ (a) : cereyan eden, geçen, olup geçen şey, sergüzeşt.
Uz X–51, CCVI–7, CCIX–2,
CLXXIV–2, CCLXXXVII–4

Mâçîn (a) : Çin ülkesinin güney bölgesine verilen bir ad (daima Çin kelimesiyle beraber kullanılır).
CCXLV–4

mağbûn (a) : şaşkın, şaşırmış.
Uz VIII–25

mağfûr (a) : Allah tarafından günahları affedilmiş olması için dua edilen (kimse).
Uz VI–82

mağlûb (a) : kendisine üstün gelinmiş, yenilmiş,

yenilen (kimse) .
CCXLVIII–I

mağrûr (a) : büyüklük taslayan, kibirli, övünen .
CCXIII–3

mâh (f) : 1. ay .
Uz I–5, Uz VI–14, LXVII–3, LXIX–2, LXXXVII–1
2. güzel kız .
LXXXV–2, CVI–6
mâh–ı tâbân (f): parlayıcı, parlak ay.
LXIII–1, CCXIX–5

mahabbet (a) : aşk, sevgi .
V–7, CXLIII–4, CCLXXVI–4, CCCXXIII–3, CCCXXV–3

mahabbet–nâme (f) : aşk mektubu .
CXLII–4, CCXXII–2

mahal (a) : yer .
LXX–5, CXCIII–7, CCIV–4, CCCXXXII–2

mâ–hasal (a) : hasıl olan, meydana gelen şey, netice .
CXV–20

mâ–hazar (a) : daha önceden hazır olan, hazır bulunan şey, hazır olarak her ne varsa .
XXXIX–9, XLV–5, LXXI–5, CCXIII–5

mahbûb (a) : muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen, sevgili .
Uz IX–11, Uz IX–31, Uz X–13, CCXLVIII–7

mahfûz (a) : hıfzolunmuş, saklanmış .
Uz VI–39

mâhiyyet (a) : bir şeyin aslı, esası, içyüzü .
Uz I–10, Uz I–14

mahlas (a) : halas olunacak, kurtulacak yer.
CCLXXXI–5

mâh–likâ (f) : ay yüzlü, güzel.
XLVI–3

mahlûk (a) : halk olunmuş, yaratılmış, yaratık.
Uz I–3, Uz I–8

mahmidet (a) : övme, methetme.
Mu 3

mahmil (a) : mahfe, deve üzerine konulan –iki kişinin bineği– sepet.
CLXVIII–3, CCCXXXIV–2

Mahmud (a) : has isim.
Mu 34

mahmûr (a) : 1. uyku basmış, ağırlaşmış göz, baygın göz, süzgün bakan göz.
LXVII–5, CVIII–5, CCC–2
2. sarhoşluktan veya uykudan sersem.
CCCIII–5

mâh–peyker (f) : yüzü ay gibi parlak, nurlu, güzel (olan).
CLXV–1

mahrem (a) : 1. (birisiyle) çok samimî, içli dışlı olan.
Uz IV–19, Uz V–21, Uz X–52, XLVII–5, CCXI–1
2. haram, şeriatın yasak ettiği şey.
Uz II–10
mahrem–i râz (f): kendisine sır verilmiş kimse
CCLXXXVIII–3

mâh–rû (f) : ay yüzlü, yüzü ay gibi olan, güzel.
CXV–20, CXX–6, CXXVIII–1, CLXXII–5, CCXVIII–6

mâh–ruh (f) : ay yanaklı

XXXIII–1

mahrûm (a) : bahtsız, nasipsiz.
Uz VI–83

mâh–rûy (f) : ay yüzlü.
Mu 32

mahsûs (a) : ayrı, müstakil, başlı başına.
Uz V–9, CCLIV–9

mahşer (a) : 1. haşrolunacak, toplanılacak yer; ölülerin dirilip ayağa kalkacakları yer ve zaman, kıyamet.
Uz I–15, Uz IV–10, Uz V–23, CLXX–4, CCLXXXI–3
2. çok kalabalık.
LXXV–7, CCXLV–3

mahv (a) : 1. yok olma, batma, bitme, ortadan kalkma.
LXXXI–5, CCC–4
2. yok etme, ortadan kaldırma; harabetme, perişan etme.
Uz XI–37

mahzen (a) : mal ve eşya koymaya mahsus kapalı yer, ambar.
Uz IV–111, XXVIII–5, XXIX–2, CCXCV–7

mahzûn (a) : hüzünlü, tasalı, kaygılı.
LXII–1, CLXXX–3, CCCXXXVIII–3, CCCXLI–3

mâ'il (a) : hevesli, istekli, düşkün.
Uz VI–21, CXXX–2, CCCXI–4, Mu 19

makâl (a) : söz, lâkırdı.
Uz I–7, Uz IV–27

makâm (a) : kıyam edilen, durulan, durulacak yer; durak.
Uz IV–78, Uz IV–81, Uz VI–10,

Uz X–41, CX–3

makar (a) : karar edilen, durulan yer, karargâh
CXV–19

makas (a) : makas.
CLII–4

makbûl (a) : kabul olunmuş, alınmış, alınan.
Uz III–16

makhûr (a) : 1. kahrolmuş, mağlup olmuş, yenilmiş.
2. Allah'ın gazabına uğramış.
Uz VI–82

maksad (a) : kasdolunan şey, istenilen şey.
Uz VI–77, CCCXXIX–4

maksûd (a) : kasdolunan, istenilen şey, istek.
Uz VI–32, LXXXIV–5, CLIV–1
CCC–3, Mu 8

makta' (a) : bir gazelin veya kasidenin son beyiti.
CLX–3

mâl (a) : bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey, var, varlık, servet.
Uz IV–32, Uz VII–31, XXIII–5,
LI–6

mâlihûlyâ (f) : karasevda.
LII–5

mâlik (a) : sahip, bir şeye sahip.
LXXXVIII–2

ma'mûr (a) : bayındır, şenlikli, harap olmayan.
Uz VII–74, VIII–2, XV–4,
XXXVIII–3, LXVII–6

ma'nâ (a) : 1. mânâ, anlam.
Uz IV–91, Uz XI–17, CXCV–1
2. iç, içyüz.
Uz IV–21
3. akla yakın sebep, mâkul sebep.

CXXXVII–1

Mânâ (f) :. Mânî, ünlü Çinli nakkaşın adıdır. Behram Şâpûr zamanında İran'a gelip zerdüşt ve İsa dinleri halitası olan bâtıl mezhebini neşre başlamış olduğundan idam edilmiştir. "Erteng" ve "Erjeng" adlı eserleri ünlüdür.
CCLII–4

mânend (f) : benzer, eş.
Uz VI–19, LXIX–3, CXVI–1, CCLXXXIV–4, CCLXXXVI–1

mâni' (a) : engel
CLIX–5, CCXL–3

Mansûr (a) : Hallâc–ı Mansûr.
CL–2

manzar (a) : görünüş.
CVII–2

mâr (f) : yılan.
XCVI–2, CVIII–7, CL–4, CLXVI–7, CCLXXXVII–1

maraz (a) : hastalık.
CLIII–3, CLIV–3, CLIX–4

mâ–sadak (a) : tasdik edilen, olunan husus, uygun, tıpkı.
CLXXIV–2

masâdır (a) : "masdar" ın c. bir şeyin çıktığı yerler, kaynaklar, temeller.
Uz IV–27

mâ–sivâ (a) : 1. bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allah'tan başka bütün varlıklar.
Uz IV–23, Uz IV–36, Uz IV–76
2. dünya ile ilgili olan şeyler.
Uz IV–8

ma'siyet (a) : asilik, itaatsizlik; isyan, günah.
Uz IV–22

mâşıta (a) : kadınlara tuvalet yapan kadın.
Uz VI–38

ma'şûk (a) : aşk ile sevilen, sevgili.
CLXXXII–7

matbah (a) : mutfak.
Uz VI–44, Uz VIII–6

mâtem (a) : hüzün, keder ve musibet zamanındaki ağlayış, yas; yaslı, kederli bulunma.
Uz VIII–28, Uz X–36, CXIII–8, CCXI–3

matla' (a) : 1. gazel veya kasidenin kafiyeli olan ilk beyiti.
Uz VI–71, CLX–1
2. doğacak yer.
Uz VII–1, CLX–4
matla'–ı garrâ (f): her iki mısrasında kafiye bulunan beyit.
Uz VI–25

matlab (a) : taleb olunan, meram, maksat, istek, istenilen şey. CCCXX–6

matlûb (a) : taleb edilen, istenilen, aranılan şey.
Uz XI–15, IX–3

mâü'l–ayın (a) : göz suyu, göz yaşı.
CCCXXXIII–5

mazhar (a) : nâil, olma, şereflenme.
Uz VII–2

ma'zûr (a) : özürlü, özürü olan.
LXIV–5, CCXIX–2

mecâl (a) : güç, kuvvet, tâkat.
XII–1, XII–7

mecâz (a) : gerçek mânâsıyla kullanılmayıp ilgi ve benzerliği olan diğer bir mânâ-

sı kullanılan, hakikat karşılığı
CXXIV–5

mecâzi (a) : mecaza ait, mecazla ilgili olan
CXXIV–5

meclis (a) : oturulacak, toplanılacak yer
Uz IV–54, Uz VI–5, Uz VI–14,
Uz VIII–32, Uz IX–13

mecmu' (a) : toplanmış şey, top, yığın.
Uz IX–40

mecmû'a (a) : toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi.
XCIII–4

mecnûn (a) : 1. çılgın, deli. 2. mec. fena halde aşık.
Uz VIII–27, XIV–2, LXII–5,
LXXII–5, CXXIX–5

Mecnûn (a) : Leylâ ile Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.
LXIX–4, LXXII–5

mecrûh (a) : yaralanmış
CLI–2, CLXX–5, CCLXXXIII–4,
CCCXL–1

medâr (a) : dayanma noktası, vasıta, vesile.
Uz III–11

meded (a) : 1. yardım, imdat.
Uz VI–36, CXXXII–6, CCLII–7,
2.aman, eyvâh!
Müf 5

Medenî (a) : Arabistan'daki Medîne şehrine ait olan.
Uz IV–19

meder (a) : kuru çamur, kuru balçık; kerpiç.
CXV–16

medh (a) : övme, birinin iyi şeylerini söyleme.
Uz VII–34

medîd (a)	: uzun, çok uzun süren . Uz VI–64
Medîne (a)	: Hicaz'da Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir. Uz IV–80
mefhar (a)	: övünmeye sebep olan, övünmeyi gerektiren . Uz V–24, Uz VII–2
meftûn (a)	: gönül vermiş, tutkun, vurgun . LXXII–1, CXCIV–1, CCXXXVII–4, CCCXLI–2, Mu 39
meger (f)	: meğer, oysa ki, halbuki . Uz VI–50, Uz VI–67, XCIV–2, CXI–4, CXVI–13
meges (f)	: sinek . Uz VI–87, XC–2, CXXXV–6 CXXXVII–4, Müf 15
meh (f)	: 1. ay . Uz IV–115, Uz VII–20, Uz VII–32, Uz X–12 2. güzel kız veya kadın . Uz XI–15, XCIII–3, CXXXIV–1 meh–i nev (f): yeni ay, hilâl . Uz VI–13, Uz VI–28 meh–i tâbân (f): parlayıcı, parlak ay . Uz IX–31
meh–likâ (f)	: ay yüzlü, güzel . Uz IX–31, CXXXIX–3, CXCVI–5
meh–rû (f)	: ay yüzlü, güzel . Uz VIII–19, III–5, LXXXIX–6, CXXIV–5, CCLXIII–1
meh–tâb (f)	: ay ışığı . CC–5
mekân (a)	: 1. yer, mahal .

CLXI–19.
2. ev, oturulan yer.
CCXC–3

mekkâr (a) : hileci, düzenbaz.
Uz IX–20

Mekketu'llah (a) : Kâ'be.
Uz IX–2

Mekkî (a) : Mekke'ye ait, Mekke ile ilgili.
Uz IV–19

mekremet (a) : kerem, izzet, şeref.
Mu 1

mekteb (a) : mektep, okul.
CCCXX–2

mektûb (a) : 1. yazılı, yazılmış (şey).
Uz XI–17, CCXLVIII–3
2. mektup.
Uz VI–27

melâhat (a) : güzellik, yüz güzelliği.
CXIII–5, CCXIX–1, CCXL–2, CCLVIII–2

melâ'ik (a) : melek'in c. melekler.
LII–3

melâl–efzûn (f) : çok sıkıntılı, fazla sıkıntı veren.
Uz VIII–26

melâlet (a) : sıkılma, sıkıntı.
CLXIV–5

melâmet (a) : ayıplama, kınama; çıkışma, azarlama.
XXVIII–7, Mu 18

melcâ (a) : iltica edecek, sığınacak yer (aslı melce).
Uz IV–70, Uz VI–82, CXXXVI–1

melek (a) : Allah'ın, halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.

	Uz IV–2, V–2, LXVII–1, LXX–1, CIV–5
melek–gonce–fem (f)	: konca gibi küçük ağızlı melek (kadar güzel olan sevgili). CCC–7
melek–hûy (f)	: melek huylu. LXV–11
melik (a)	: padişah, hakan, hükümdar. Uz IX–11
memât (a)	: ölüm. Uz IV–20, Uz VI–22
men' (a)	: yasak etme, esirgeme, vermeme. CXC–5, CCCXXXIX–4
menâzil (a)	: menzil'in c. menziller, duraklar, konak yerleri. CCI–1
menba' (a)	: kaynak, pınar. CXXXVII–6, CXLV–6, CLX–2
mensûb (a)	: bir kimseye, bir şeye nisbeti olan, bir şeyle ilgisi bulunan. Uz XI–16
•me'nûs (a)	: ünsiyet olunmuş, alışılmış; alışık. CXXXIV–1
menzil (a)	: 1. konak. Uz VI–84, Uz VI–90 2. oturulan yer, mesken, ev. CCVII–7, CCLIX–3
menzil–geh (f)	: menzil yeri, konak (aslında menzil, konak yeri demek olduğuna göre "geh" ekinin eklenmesi yanlış olmakla beraber Osmanlıcada eklenip kullanılmıştır.) LXXVI–4
Meram (a)	: Konya'da eskiden, güzelliği ile ünlü olan bir yer.

mest–âne (f) : sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça, sarhoşçasına.
Uz III - 13, XV–1, XLI–1, LXIII–5, LXXV–4

meşakkat (a) : zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
CCLXXVI–5

meş'ale–gerdân (f) : dönen, devreden, meşale.
Uz VII–45

meşâm (a) : burun, koku alacak yer.
Uz IV–83, Uz IV–101, Uz VII–11, LIX–6, CXC–6

meşgûl (a) : bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
Uz IX–33, CCXCIX–3

meşhed (a) : bir adamın şehit olduğu veya bir şehidin gömüldüğü yer.
CCXLVI–7

meşhûr (a) : şöhretli, şöhret kazanmış, ün almış, ün salmış.
Uz V–5, Uz VII–70, LXVII–1, CXXVIII–1

meşşâta (a) : gelini süsleyen, gelin tuvaleti, kadın tuvaleti yapan kadın.
CCXCII–3

metâ' (a) : satılacakmal, eşya.
Uz IV–113, XXXV–3, CLXXV–6, CXCVIII–6

metn (a) : bir yazıyı şekil ve noktalama hususiyetleriyle birlikte meydana getiren kelimelerin topu.
CLXXXIII–13, CCXLIX–1, CCCXXVIII–6, CCCXXXIX–7

me'vâ (a) : yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.
Uz IV–70, LXVI–5

mevc (a) : dalga.
Uz IV–12, Uz IV–14, , Uz VII–48

mevcûd (a) : var olan , bulunan .
CLIX–6

mevîz (a) : muz (aslı mevz).
Uz IX–28

Mevlâ (a) : Allah.
CCLII–2

mevt (a) : ölüm.
Uz IV–20

mevvâc (a) : çok dalgalanan, pek dalgalı .
CCL–4

mevzûn (a) : biçimli, yakışıklı, güzel, uygun, düzgün.
XIV–4, CLXXX–5, CXCIV–3

mey (f) : şarap.
Uz IX–29, I–5, XXVIII–6, XXX–4, LVI–5
mey–i nâb (f): halis şarap
CCLIV–1

meydân (a) : 1. geniş, açık, düz yer, alan .
Uz VII–19, Uz VII–71, XCII–6
2. yarışma veya karşılaşma yeri.
CXXXVIII–8, CLXXXIII–3

mey–gûn (f) : şarap renginde olan, kırmızıya çalan.
Uz IX–9, LX–4, LXIII–6,
LXVI–4

mey–hâne (f) : şarap, içki içilen ve satılan yer.
LIX–3, LXX–2, CVII–5,
CCXII–2, CCCXXIX–2

mey–kede (f) : meyhane.
CCXI–6, Müf 16

meyl (a) : 1. sevme, tutulma.
XLVIII–2, LXVI–4, CCXXIX–2
2. eğilme, eğiklik.

Uz IX –20, Uz IX –25

mıstar (a) : satırları doğru gösterebilmek için gerekli çizgileri çizmeye yarayan âlet.
XX–5, LXXXVIII–4, CIV–3, CLXXVII–3

mi : soru edatı.
Uz IV–9, Uz X–7, XXI–4, LIX–6, LXVII–1

micmer, micmere (a) : buhurdan, içinde tütsü yakılan kap.
Uz VI–13, XX–1, CXI–4, CXLIV–3, CLV–5

midâd (a) : yazı mürekkebi; yazı yazmaya mahsus siyah veya renkli sulu madde.
XXXV–2

midhat (a) : methetme, övme.
XCV–2

miftâh (a) : anahtar.
Uz IV–111, XXVIII–5, CL–8

mîh (f) : çivi, mıh.
CCCXXX–2

mihen (a) : mihnet'in c. eziyetler, meşakkatler, sıkıntılar.
CCCXXXVIII–7

mihmân (f) : misafir, konuk.
XLV–5, LXXXIX–4, CXIX–1, CXXXII–1, CXXXIII–6

mihnet (a) : 1. gam, keder, sıkıntı, dert.
III–3, XLVII–5, CIV–4
2. zahmet, eziyet.
Uz VIII–2, XI–6
3. belâ, musibet.
Uz VIII–2

mihr (f) : 1. güneş.
Uz I–5, XCVIII–1, CIX–3, CX–8,

CXX–2
2. sevgi, muhabbet .
XCVIII–1
mihr–i cihân–ârâ (f): cihanı süsleyen güneş .
CXVI–1
mihr–i dirahşân (f): parlak, parlayan güneş .
Uz VII–20
mihr ü mâh, mihr ü meh (f): güneş ile ay .
XLIII–2, CLXII–1, CLXXXIX–1, CCX–8, CCLXXV–1

mihrâb (a) : 1. mescit, cami veya namazgâhın kıble yönündeki cephesinin iç tarafında yapılan oyuk ki, imam onun önünde namaz kılar .
XIX–3, XX–4, XXXI–4, XXXIV–1, CXXIV–1
2. mec. sevgilinin kaşları .
XIX–3
3. mec. ümit bağlanan yer .
CLXXXVI–5

mikrâz (a) : kesecek âlet, makas .
CLIII–2

millet (a) : bir dinde veya mezhepte bulunanların topu .
Uz VI–97, Uz VII–3

mîm (a) : Osmanlı alfabesinin yirmi yedinci harfi olup, ebced hesabında kırk sayısının karşılığıdır.
Uz IV–91, CCXXIII–2

mi'mâr (a) : inşaat plânlarını yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr .
Uz VII–74

minber (a)	: camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü. Uz IV–56
minnet (a)	: 1. şükür, teşekkür etme. Uz IX–14, LIII–7, CXCIII–4 2. bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme. LXXII–2, CLXXXI–1
mi'râc (a)	: göğe çıkma. Uz IV–34, Uz IV–63, Uz VI–89 Uz IX–32, CCLXXIII–3
Mi'râc (a)	: göğe çıkma (burada Hz. Muhammed'in göğe çıkışı kastediliyor). CCL–3
mir'ât (a)	: ayna. Uz IV–124, Uz X–55, CCLII–4, CCXCII–3
Mirrîh (a)	: Merih (kelimenin aslı Mirrîh olduğu halde, Merîh şekli yaygındır), Mars. Uz I–12, Uz VI–9
misâl (a)	: 1. örnek, nümûne. Uz IV–29, LII–2, Müf 14 2. benzer, andırır. Uz IV–90, Uz IV–96, Uz VII–49, CLV–3
miskîn (a)	: 1. aciz, zavallı, elinden bir şey gelmeyen. Uz VI–69, LVIII–5, LXXIV–2 LXXXV–5, CLXIII–1 2. miskli. C–7
misl (a)	: benzer, eş. CXVI–1
miyâh (a)	: mâ'ın c. sular. Uz IV–122

miyân (f) : 1. bel, kemer yeri.
XXXV–2, LXXXIX–5, XCIV–1, XCIV–4, XCIX–9
2. ara, aralık.
CLXXXIII–11

mizâc (a) : huy, tabiat, karakter.
XXVI–1, CCVII–8

mîzân (a) : terazi, ölçü âleti, tartı; ölçek.
LXXXVIII–7, CCXXIX–6

mû (f) : 1. kıl.
LXXXIX–3
2. kıl kadar, pek az
CCXC–5

mu'abbir (a) : rüya tâbir eden, görülen rüyalardan mânâ çıkaran (adam).
CLXXVIII–4

mu'allâ (a) : yüce, yüksek.
Uz VI–1

mu'allak (a) : havada, boşta duran (bir yere dayanmadan)
CCXII–1

mu'allem (a) : talim görmüş, talimli.
CXIII–3

mu'allim (a) : talim eden, öğreten, öğretmen, hoca.
Uz IV–84

mu'ammâ (a) : usûlüne göre tertibolunmuş bulunan ve çok defa ismine delâlet eden bilmece.
Uz VI–86

mu'anber (a) : amberleşmiş, güzel kokan, güzel kokulu.
XX–2, CLXXXVI–4, CCX–5

mu'attar (a) : ıtırlı, güzel kokulu.
Uz V–15, Uz IX–23, XX–1, CCCXXXVIII–5

mu'ayyen (a) : tayin edilmiş, belli, belirli.
Uz III–9, CCVII–7

mûcib (a) : 1. icabeden, lâzım gelen, gereken, gerektiren.
Uz VII–62
2. sebep, vesile.
CXIV–2
mucîbe's– sâ'ilîn (a): bir şey dileyenlerin (dilencilerin) isteğine icabet eden, kabul eden.
CXXXII–6

mu'ciz (a) : acze düşüren, bir şey yapmada başkalarını geri bırakan.
Uz IV–94, Uz VI–92, XXXI–3, CLV–4, CCCXXII–3

muğaylân (f) : deve dikeni.
Uz IV–96, LIV–2, CCXXXVI–4

muğtenim (a) : ganimet olarak alan, ganimet bilen.
Uz IV–104

muhakkak (a) : tahkik olunmuş, hakikati, gerçekliği, doğruluğu belli olmuş; doğru.
CLXXIII–1

muhâl (a) : mümkün olmayan, olamayan, imkânsız. XII–3

Muhammed (a) : 1. bir çok defalar hamdü senâ olunmuş, tekrar tekrar övülmüş mânâsına gelen bu kelime, Peygamberimizin adıdır. (Kendisinden önce bu adı almış kimse yoktur.)
Uz IV–1, Uz IV–129, Uz VI–85, XXXIV–5
2. has isim.
Mu 4

muharrem (a) : kamer takviminin birinci ayı, aşure ayı (Müslümanlıktan önce bu ayda savaş haram olduğu için muharrem adı verilmiştir. Bu ayın ilk on gü-

nünde Kerbelâ vakasının yıldönümü olarak matem yapılır ve onuncu günü de aşurepişirilir.)
CXIII–4

muhaşşâ (a) : tahşiye olunmuş, not konulmuş, açıklamalı.
CXLVI–2

muhayyer (a) : seçmeli, beğenmeye bağlı, beğenmece.CV–5

muhibb (a) : seven, sevgi besleyen, dost.
CCXLVIII–7

muhît (a) : 1. büyük deniz, okyanus.
CIV–7, CLXXIV–2, CCXI–2
2. ihata eden, etrafını çeviren, kuşatan.
Uz IV–82

muhkem (a) : tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, kuvvetli, berk.
Uz V–21, CXVIII–2, CXXXIV–5, CXXXVI–4, CXLIII–4

Muhsin (a) : has isim.
Mu 20

muhtâc (a) : ihtiyacı olan, kendisine bir şey lâzım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen.
CCL–1

muhtâr (a) : aklı, iradesi tam, yerinde olan, istediği gibi hareket edebilen.
Uz V–12

muhtasar (a) : kısaltılmış, kısa.
Uz IV–116, LXXXIX–2, CXI–6, CCXLVI–3, CCLXIV–8

muhterem (a) : ihtiram olunmuş, saygıdeğer.
Uz V–18

mu'în (a) : yardımcı.

	Uz III–7, Uz IV–45
mukâbil (a)	: 1. bir şeye karşı, bir şeye karşılık yapılan, karşılık.
	CCI–1, CCLXXXIII–1, Müf 17
	2. karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan.
	CV–1, CCXLVI–6
mukadder (a)	: yazılı, alında yazılı.
	CCLXXIII–3
mukayyed (a)	: 1. kayıtlı, bağlı, bağlanmış.
	XXXIV–3
	2. bir işe önem verip dikkat eden.
	XXXIV–4
mukîm (a)	: ikâmet eden, oturan.
	X–4, CXXXIV–4, CLXXI–4, CLXXXI–2,
mukrî (a)	: (Kur'ân) okuyan.
	Uz VI–71
muktebes (a)	: iktibas edilmiş, faydalanmak üzere aynen alınmış, aktarılmış.
	CXXXV–3
mûnis (a)	: alışılan, yadırganmaz, alışılmış.
	XVI–5
muntazır (a)	: gözleyen, bekleyen.
	CXCIX–3
mûr (f)	: karınca.
	Uz III–14, Uz VII–32, Uz VII–36, LXVII–4, CIX–2
murâd (a)	: 1. arzu, istek, dilek.
	Uz VII–21, Uz VIII–25
	2. meram, maksat.
	Uz VII–21, CCL–4
murtâz (a)	: perhiz yapan.
	CLIII–7
Mûsâ (a)	: Sina yarımadasında Eymen vadisin-

de Tûr dağında Allah'ın lutfuna mazhar olarak kavmine "Evâmir-i Aşere" (On Emir) adı altında ahlâk ve prensip kaidelerini bildiren peygamber. (Mısır'da firavunların İsrail oğullarına zulmettikleri sırada dünyaya gelmiş ve ölümden kurtulması için bir sepet içinde Nil nehrine atılmış, kurtarılıp büyüdükten sonra Firavun'a asasını (asâ-yı Musâ'yı) yılan şekline sokmak mucizesini göstermiş ve bu suretle kavmini Mısır'dan dışarı çıkarmak müsaadesini almıştır. Kızıldeniz kıyısına gelince asasıyla denizi yararak kavmini geçirmiş ve arkadan gelen Firavun ve adamları, tekrar birleşen su içinde kalmıştır.)
Uz VI-17, CCLII-7, CCCXXII-2

musaffâ (a) : tasfiye edilmiş, süzülmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
CXXXVIII-1

musallâ (a) : cami civarında cenaze namazı kılınan yer.
Uz VI-61

mushaf (a) : sahife haline getirilmiş şey, kitap.
XXXII-5, LXXV-2, XCVII-5, CX-6, CXXXVI-1

Mushaf (a) : Kur'ân.
CXLVII-2

musîbet (a)	: felâket, ansızın gelen bela, sıkıntı. Uz IV–20
Mustafâ (a)	: 1. Hz. Muhammed'in adlarındandır. 2. seçilmiş. Uz IV–28, Uz X–57
mustatâb (a)	: iyi, güzel. LV–3
mutabbak (a)	: kapak gibi kapanmış. Uz VI–74
mu'tâd (a)	: itiyat edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış. XXXVIII–4
mutallâ (a)	: yaldızlanmış, yaldızlı. Uz VI–3, Uz VI–91
mutarassıd (a)	: tarassut eden, gözleyen. Uz VI 24
mutavvel (a)	: tatvil edilmiş, uzatılmış, tafsil edilmiş Uz IV–116, LXXXIX–2, CXI–6, CCXLVI–3, CCLXIV–8
mu'tekif (a)	: bir ibadethâneye çekilip namaz, niyaz ve ibadetle meşgul olan. CCLXXXIV–3
mutî' (a)	: itaat eden, boyun eğen. Uz V–13, Uz V–20, CXCI–8
mutlak (a)	: tek, yalnız. Uz VI–93
mutrib (a)	: çalgı çalan, çalgıcı. CLXVII–3, CCLXXVIII–4
muttasıl (a)	: aralıksız, hiç durmadan, biteviye. Uz IV–56
mûy (f)	: kıl.

XCIV–4, CXX–6, CLXXXVII–2

mûze (f) : çizme.
CCCXX–7

müberrâ (a) : temize çıkmış, aklanmış.
Uz VI–72

mübtelâ (a) : tutkun, tutulmuş.
Uz X–1, XVI–1, CXXXIX–1, CXCVI–2, Mu 33

mücâvir (a) : komşu.
CCXCV–3

mücellâ (a) : cilalı, parlatılmış, parlak.
Uz VI–80, I–4, CCLXXXIII–1

mücerreb (a) : tecrübe olunmuş, denenmiş, sınanmış.
CXXIII–6

mücevher (a) : cevher ile süslenmiş, elmaslı.
Uz IV–65, Uz VI–88

mücrim (a) : cürüm işlemiş, suçlu.
Uz II–17, Uz III–11

Müdâm (a) : 1. sürekli süren, devam eden.
Uz IV–7, Uz IV–126, Uz VI–40, Uz VIII–9
2. şarap.
CCLV–7, Müf 12

müdârâ (f) : yüze gülme, dost gibi görünme.
Uz VI–60

müdâvâ (a) : deva arama, hastaya bakıp ilâç verme.
Uz VI–35, Uz VI–67, CCXXI–5

müdde'î (a) : 1. iddia eden, haksız yere bir şey isteyen veya esassız bir hak ve selâhiyet dâvâsında bulunan.
LXXVII–7, CXIV–7, CCLXX–4
2. dâvâ eden, dâvâcı.
XLVII–3

müddet (a)	: 1. muayyen vakit. Uz I–6 2. zaman, vakit. Uz VI–64
müdgam (a)	: karışmış, karışık. CXIII–7
mü'ebbed (a)	: ebede kadar süren, sonsuz. Mu 3
mü'ezzin (a)	: ezan okuyan. Uz VI–61
mühekkâ (a)	: üzeri kazınmış. Uz VI–89.
müheyyâ (a)	: hazır, hazırlanmış. CCLXXII–4
mühr (f)	: mühür; imza. Uz VI–79 –urmak*. CXCI–8
müje (f)	: kirpik. XCII–2, XCV–6, CII–6, CVIII–7, CLVII–6
müjgân (f)	: müje'nin c. kirpikler. Uz VII–28, CXV–10, CXCII–6
mükâfat (a)	: bir hizmet ve iyiliğe karşı edilen iyilik. LXXXII–5
mükerrer (a)	: tekrarlı, tekrarlanmış, tekrar olunmuş. XX–3, XXXIX–4, CX–9
mül (f)	: şarap. Uz VIII–32, Uz IX-31, CC–1, CCLIII–5, CCLV–7
mülhem (a)	: ilham edilmiş, (birinin) içine doğmuş. Uz II–16

mülk (a) : bir devlet ve hükümdarın idaresinde bulunan memleket, ülke.
Uz VI–39, Uz VII–2, Uz VII–70, Uz VIII–3, Uz VIII–7

mülket (a) : ülke
XLIV–4, LXXXVI–3, CLXXXIII–8,
mülket–i Osmân (f): Osmanlı ülkesi
Uz VIII–11, Uz IX–2

mültemes (a) : iltimaslı, kayırılan.
CXXXV–5, CCXVII–4

mülûk (a) : melik'in, c. hükümdarlar.
Uz VIII–3

mü'min (a) : iman etmiş, İslâm dinine inanmış, İslâm. Müslüman.
CCLXIII–2

mümkin (a) : mümkün, olabilir, olabilen.
Uz IV–117, CCXXIV–1, CCXXVI–1, CCLXX–3, CCXCV–12

mümkinât (a) :mümkin'in c. olabilen, olabilir şeyler.
Uz IV–30

münakka (a) : hıfzedici, koruyucu.
Uz VI–57

münevver (a) : nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış, ışıklı.
Uz V–10, Uz X–56, CLXIV–2, CCLXXIII–1

münhezim (a) : hezimete uğrayan, bozguna uğrayan, uğramış, bozgun.
Uz V–11

münîr (a) : nurlandıran, ışık veren, parlak.
Uz IV–98, CCLII–1

münkalib (a) : inkılap eden, dönen, dönmüş, değişen, bir şekle, kılığa girmiş,giren.

Uz IV–93

müntehâ (a) : 1. nihayet bulmuş; bir şeyin varabildiği en uzak yer, son derece, son kerte.
XVI–16, XLVIII–6, CI–5, CXCV–3
2. son, nihayet, uç.
CCCXVII–2
3. Sidretü'l–Müntehâ (yedinci kat gökte bir makam) için de telmih yapılmıştır.
XLVIII–6

müntehâ–bâlâ (f) : son derece yüksek.
CXXIX–6

münzel (a) : inzal olunmuş, aşağı indirilmiş, gökten indirilmiş.
CCXLIX–6

mürde (f) : ölü, ölmüş.
Uz XI–9, Uz XI–39, XXXI–3, XLIX–1, LVII–1

mürebbâ (a) : terbiye olunmuş, terbiye görmüş.
Uz VI–44

müreffe' (a) : yükseltilmiş, yüceltilmiş.
Uz VI–34

müreffeh (a) : refâha, rahata, bolluğa kavuşturulmuş.
Uz VI–96

mürekkeb (a) : terkip edilmiş, iki veya daha çok şeylerin karışmasından meydana gelen.
Uz IX–26

mürevveh (a) : rayihalandırılmış, kokulandırılmış (güzel).
Uz VI–34

mürg (f) : kuş.

Uz VII–29, XXXVI–5, XXXVIII–1
CCLXXXV–2, CCXCVI–3
mürg–i dil (f): gönül kuşu.
CCLXXVIII–2, CCCXXXV–6
mürg–i hoş–elhân (f): bülbül.
CXXXIII–9, CXXXVIII–2

mürgân (f) : mürg'ün c. kuşlar.
Uz VI–87, CXIV–2

mürg–zâr (f) : kuş yatağı.
CCIX–1

mürg–zâr (f) : ağlayan, inleyen bülbül.
CCIX–1

mürselîn (a) : mürsel'in c. peygamberler.
Uz IV–38

mürşıd (a) : doğru yolu gösteren, kılavuz.
Uz X–57

mürtecâ (a) : umulmuş, ümit edilmiş.
LXXIII–5

mürtesem (a) : resmolunmuş, resimlenmiş.
Uz V–9

mürüvvet (a) : 1. insaniyet, mertlik, yiğitlik.
2. cömertlik, iyilikseverlik.
Uz VII–19

müsâferet (a) : misafirlik, konukluk.
Mu 16

müsâfir (a) : misafir, konuk.
CCXCV–3

müsellem (a) : 1. teslim edilmiş, verilmiş.
CXIII–5, CLXXXIII–8
2. doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan.
Uz IV–16

Müselmân (f) : Müslüman, İslâm.
CXXVI–3, Mu 12

müsemmâ (a) : adlanmış, adlı.

Uz VI–85

Müslim (a) : İslâm dininde olan.
Uz VI–60

Müslimîn (a) : Müslim'in c. Müslümanlar.
CCLVII–4

müstahak (a) : hak etmiş, hak kazanmış, lâyık.
CLXXIV–5

müstecâb (a) : kabul olunmuş (dileği).
IV–6

müstedâm (a) : devamlı, sürekli.
LXIX–7

müstemend (f) : mahzun, kederli; biçare, zavallı.
CCLXXIV–5

müşebbek (a) : ağ ve kafes gibi örülmüş olan.
CXII–3, CXXXVII–2,
CCXXVII–6

müşerref (a) : şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, şerefli.
CCCXXXV–6

müşevveş (a) : karışık, düzensiz, karmakarışık
CXIII–7

müşg (f) : misk.
Uz IX–23, Uz IX–27, II–6,
XX–7, XXVI–5

müşg–âgîn (f) : misk dolu, misk doldurulmuş.
CCXLIII–1

müşg–âlûde (f) : miske bulanmış.
LV–1

müşg–bû (f) : mis kokulu.
CVII–4, CXXI–2,
CCLXII–1, CCLXXII–7

müşg–efşân (f) : müşk, misk saçıcı, misk saçan.
Uz IX–15, CCCXXV–4

müşg–feşân (f) : misk saçan.
XLIV–1, CCCXXXIII–2

müşgîn (f) : 1. miskli, misk kokulu.
XLVIII–5, LXXV–6
2. siyah, kapkara şey.
Uz VI–7, XXXV–2, LXXV–6,
XCI–4, CCXXXVI–2

müş'ir (a) : haber, veren, bildiren.
CCCXXII–3

müşkil (a) : 1. güç, zor, çetin.
LXXV–7, CI–1, CXXIII–1
2. güçlük, zorluk, çetinlik, engel.
Uz VI–60, CCXIV–3

müşrik (a) : Allah'a şerik, ortak koşan.
Uz IX–42

müştebih (a) : şüphelenen, şüpheci.
CCLXXXII–5

müşterî (a) : satın alan, alıcı.
Uz VII–55, CLXXXVII–4

mütâla'a (a) : 1. tetkik, inceleme.
CLXI–2, CCVII–9
2. okuma.
CCVII–9

müttehem (a) : kabahatli, suçlu.
Uz V–27

mütûn (a) : metn'in c. metinler.
CCCXXI–4

müyesser (a) : kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan.
Uz VI–66, CCXLVI–4,
CCLXXIII–2

müzerkeş (a) : altın sırmalı, altın sırma ile işlenmiş.
Uz VI–3

müzil (a) : izâle eden, yok eden, gideren.
CXXIII–3

müzeyyen (a) : süslü, süslenmiş.
CCXCVII–7

N

nâ – (f)	: başa gelerek kelimeyi menfileştiren bir edat. Uz VIII–15, LXX–5, CXXVI–3, Mu 12
nâb (f)	: halis, saf, arı LXXV–1, CCXXVII–3
nâ–bînâ (f)	: a'mâ, gözü görmez, anadan doğma kör. CXXIX–4
nâ–çâr (f)	: çaresiz, mecbur, ister istemez. XXX–5, CCLXXXV–7, CCCX–2
nâfe (f)	: 1. misk âhûsu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku. XLI–6, CXX–3, CL–5, CCX–6, CCXXX–2 2. mec. güzelin, sevgilinin saçı. XLI–6, CL–5
nâfi' (a)	: menfaatli, faydalı, kârlı. CLIX–4
nâ–gâh (f)	: ansızın, birdenbire. Uz X–26, CCLXXIV–3
nâ–geh (f)	: ansızın. CI–2, CV–4, CXV–1, CXXX–7, CXLIX–2
nâ–gehâni (f)	: ansızın, birdenbire. CLXI–1
nağam (a)	: nağme'nin c. âhenkler, ezgiler, güzel sesler. Uz V–7
nağme (a)	: âhenk, ezgi, güzel ses. Uz IX–15, CXVI–13, CCLXXXVIII–4

nâ-hak (f) : 1. haksız.
CLIX-7, CLXXVII-7
2. beyhude, boş.
CLIX-7

nahcîr (f) : av.
Uz IV-100, CII-3, CCXXVIII-4

nahîf (a) : zayıf, arık.
CLXXXVIII-4

nahl (a) : hurma ağacı.
XXXIX-5

nahl-bend (f) : balmumundan taklit süs ağacı yapan kimse, balmumcu.
Uz IV-24

nahs (a) : uğursuz şey.
CCCXLVI-3

naîm (a) : 1. bollukta yaşayış.
Uz X-6, UZ X-15
2. cennetin bir kısmı.
Uz IX-5

nakd (a) : (paradan ibaret olan) mal ve servet
CLXVII-2, CLXXXIV-9
nakd-i cân (f): en kıymetli şey.
Uz IV-113, LXV-10,
CLXXXVIII-5, CCCXXX-3

nakl (a) : anlatma, söyleme.
Uz IV-60

nakş (a) : 1. resim.
Uz IV-38, Uz IV-106, XXXIII-2,
CCLII-4
2. sırma veya ipekle işleme.
XXXV-2

nâlân (f) : inleyen, inleyici.
Uz XI-22, XV-6, XXIV-4,
CXXXIX-6, CCXXXVII-4

nâle (f) : inleme, inilti.
XIX–1, XXXVI–2, CXIV–1, CXXXII–5, CLI–7

na'leyn (a) : bir çift ayakkabı.
Uz VI–91

nâliş (f) : inleyiş, inilti, inleme.
Uz VI–25, Uz VI–56, XIX–1, CXVI–13

nâm (f) : 1. isim, ad.
Uz IV–73, Uz V–4, Uz VII–73, CXIV–7
2. ün, lakab.
Uz VII–1, LXXVII–7
nâm ü neng (f): ad ve ün.
CXIV–7

namâz (f) : namaz, İslâm dininde günde beş defa yapılan ibadet.
CXXIV–1, CLXXXII–3

nâme (f) : 1. kitap, mecmua.
Uz VII–33, Uz VII–57, CCXLV–3
2. mektup, aşk mektubu.
LXXXII–2, CCXXII–10

nâ–mihr–bân (f) : muhabbetsiz, sevgisiz, vefasız.
CXCI–9, CC–5, CCXX–5

nân (f) : ekmek.
Uz IV–115, Uz VII–39, XLIX–4, CCX–8

nâr (a) : ateş, od.
Uz X–54, XXXIV–5, LVII–5, XCIII–2, XCVI–1
nâr–ı cahîm (f): cehennem ateşi.
Uz X–6, CCXXIII–4

nâr (f) : nar
Uz IX–6, XCVI–1, CCLXXX–4,

CCXCVIII–2

nârencât (a) : (aslı nîrencât; nîrenc'in c.)büyüler, tılsımlar.
CXXIII–6

nârencî (f) : turuncu, turunç renginde.
Müf 13

nârvend (f) : karaağaç cinsinden bir ağaç.
CLXXVI–3

nâs (a) : ins'in c. insanlar, halk, herkes.
CXXXVI–1

nasârâ (a) : nasrânî'nin c. Hristiyanlar.
Uz IV–102

nasb (a) : dikme, saplama.
Uz IV–1

Nâsır (a) : has isim.
Mu 40

nasîb (a) : 1. pay, hisse.
X–3, CXVI–11, CLXXIV–5, CXCIX–3, CCXXV–4
2. Allah'ın kısmet ettiği şey, kısmet, alın yazısı, kader.
Uz IV–51, Uz IV–63, CLXXIII–5, CLXXXI–5

nasîhat (a) : öğüt.
CLXIII–3

nasîr (a) : nusret eden, yardımcı.
Uz IV–102

Nasr (a) : has isim.
Mu 18

nass (a) : sarihlik, açıklık, katilik.
Uz VII–15, XXXVIII–5, CLII–1
nass–ı katı' (f): mânâsı sarih,açık olan Kur'an âyetlerinden delîl olarak gösterilen âyet.
CCCXI–3

Nasûh (a) : has isim.
Mu 38

nat' (a) : sofra bezi.
Uz VI–17, Uz VI–76, Uz VII–71, XXXIII–1, CCL–7
nat'–ı zemîn (f): yeryüzü.
Uz X–38

na't (a) : 1. bir şeyi medhederek anlatma, vasıflandırma 2. Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılan şiirler.
Uz V–8

nâtıka (a) : düşünüp söyleme hassası, kuvveti.
Uz VI–73

nâ–tüvân (f) : zayıf, kuvvetsiz.
CXCI–6

nâr–dân (f) : oluk
CLXI–4, CLXXXIII–5, CLXXXVII–3

nâvek (f) : ok.
CXV–10

nâz (f) : kendini beğendirmek için takınılan yapmacık, cilve, işve.
Uz VI–26, Uz X–6, Uz XI–15, I–6, V–7

nazar (a) : 1. göz atma, bakma, bakış.
Uz IV–95, LXXIX–6, LXXXV–2, XCIX–2, CLXXVII–2
2. iltifat, teveccüh.
LXIV–3, LXXI–3, CCXII–4
3. nazaran, göre.
LXXIX–3

nâzenîn (f) : cilveli, oynak 2. çok nazlı yetiştirilmiş.
Uz IX–7

nâzil (a) : yukarıdan aşağı inen, inici.

	Mu 8
nazîr (a)	: benzer, eş. Uz IV–95, LI–3, CXV–17, CLXIII–3, Müf 7
nazm (a)	: 1. vezinli, kafiyeli söz. Uz IV–43, CCXXI–5 2. sıra, tertip. Uz VI–41, LIV–6, LXXIV–1
nâzük (f)	: güzel, zarif. LXIV–1
nâzüklik	: incelik, dikkat, narinlik. CXCII–6
nâzük–mizâc (f)	: nazik tabiatlı. XXVI–7
ne	: 1. nasıl, ne şekilde. Uz II–1, Uz VI–51, L–2, CIII–1, CCLV–1 2. soru sormak için kullanılır, ne XLII–2 3. şaşkınlık ve bolluk gösterir. XI–2, LII–5 –den. Uz VII–49, LIV–1, LIX–1, CCXXXII–9 denlü. CXX–2, CXLII–2, CCXXII–4, CCCX–1 gam. V–1, XXI–7, XLVI–5, LXXIV–5, CLXVI–3 gerek. CXCVI–2, CCCXXII–2 hâcet. XIX–1, XIX–5, XXXVI–4, CLXVI–3, CCXCII–3

kim.
LXVIII–1, CCLXIV–2.
lâzım.
CLXVI–5
resme.
CIV–6, CCXXXI–7
tan
Uz VIII–6, CCXXXIII–2
var.
LXIX–2, CCCXXXI–4
–ye.
XXIII–1, CI–6

ne : iki şeyden her birini red ve inkâr edatıdır, hiç biri, ne bu ne öteki.
CLIII–6

ne'am (a) : evet, pek güzel, hay hay.
V–5

nebât (a) : topraktan biten, çıkan her türlü şey, bitki.
Uz VI–22, XXIII–4, CCLV–3

nebî (a) : peygamber.
Uz V–9

necât (a) : kurtulma, kurtuluş, selâmet.
Uz IV–18, Uz IV–80, Uz VI–66, Uz VII–46, Uz X–52

necm (a) : yıldız.
Uz VI–43, Uz VII–61

Necm (a) : has isim.
Mu 24

nedem (a) : pişman olma, pişmanlık.
Uz X–35, LXXXVI–1, CXIII–1

nef' (a) : menfaat, fayda, kâr, çıkar.
CXI–1

nefes (a) : 1. soluk alacak kadarg eçen zaman, an.

Uz X-40, I-7, V-3, XXX-1,
CCCXV-4
2. üfürülen hava, soluk.
XL-1, CLXXI-1

nefha (a) : üfürme.
LV-3

nefrîn (f) : 1. ilenç, beddua, 2. lânet okuma, sövüp sayma.
XXII-4

nehâr (a) : gündüz.
Uz IV-71

nehr (a) : ırmak.
Uz VI-93, Uz VII-14, CCLIV-8

nem (f) : hafif ıslaklık, az yaşlık.
Uz V-26, Uz VII-68, CXIII-9,
CXVIII-1, CXLIII-3

nemed (f) : keçe, kebe.
CCC-5

neek (f) : 1. tuz.
Uz VII-39, CCCXXI-3
2. bağlılık.
CCCXXI-3

nem-nâk (f) : nemli, yaş.
LXXXI-5, XCV-6

neng (f) : şöhret, ün.
CXIV-7

nerenc (f) : (aslı nârenc) turunç, portakal.
Uz IX-6

nergis (f) : 1. nergisgillerden, çiçekleri ayrı veya bir köksap üzerinde şemsiye durumunda bulunan ve beyaz, sarı çeşitleri ile olan bir süs bitkisi.
LXVII-5, CXV-15, CXXIX-4,
CLXXXIII-11
2. mec. güzelin gözü.
LXXV-4, CCXLI-1

nergis–i şehlâ(f): şehla göz, güzel ve baygın bakışlı göz.
Uz VI–31

nesh (a) : 1. fesih ve lağvetme, kaldırma, hükümsüz bırakma.
Uz IV–61, XXXII–1
2. Hoca İmadüddin–i Yakut–i Müstasamî'nin icat ettiği yazı usûlü. Sonradan tashihe elverişli olmadığından, yazanın ustalığını deneme bakımından, hattatlar arasında bir mehenk olmuştur. Kur'an, tefsîr ve hadîs yazmakta çok kullanılmıştır.
XXXII–1, XXXII–6, CLXXIII–1

nesîm (a) : hafif rüzgâr.
Uz IV–83, Uz IV–106, Uz XI–3, CCXXIII–6, CCLXXIII–4
nesîm–i subh (f): sabah rüzgârı.
LIX–6

nesne : 1. (menfî cümlede) bir şey, hiç bir şey.
X–3, XXXV–3, CLXXXII–5
2. şey.
CXLVI–7

nesrîn (f) : 1. yaban gülü, ağustos gülü.
Uz IX–10, LVI–3
2. mısır gülü.
CXLIX–4

neşv (a) : canlının büyümesi, boy atması; yeniden peydâ olup hayata gelme neşv ü nema (f): yetişip büyüme, sürüp çıkma.
Uz IV–67, Uz VII–8, LXXX–2

nev (f) : yeni.
CCCXXXIII–2

nev' (a)	: çeşit, türlü. CCLVI–3
nevâ (f)	: 1. ses, sada. Uz IV–56, CCXVIII–6 2. nasip, behre. Uz IV–86
nevâle (a)	: bağış. Uz IV–86
nevâle–bahş (f)	: yiyecek, içecek bağışlama. Uz IV–89
nevâziş (f)	: okşama, gönül alma, iltifat. CCXI–7
nev–bahâr (f)	: ilkbahar. CLXVIII–1
nev–resîde (f)	: yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış, taze. CCCXXXVI–4
nev–reste (f)	: yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş. LXXVI–2, CCLV–2
ney (f)	: 1. ney, kamıştan yapılan nefesli bir çalgı. XV–6, XVI–14, CCLVI–4, CCCV–2, CCCXIV–3 2. kamış. Uz I–4, Uz III–4
n'eyle–	: ne yapmak. IV–4, LII–6, LXX–3, CLVI–1
ney–şeker (f)	: şeker kamışı. XCIV–3, CXLIX–2, CCXLVI–2
nezâre (a)	: bakma, seyir. LXXXIV–5, CCLXIX–2, Rü
nezd (f)	: yan, kat. XCIII–2
ni'al (a)	: na'l'in c. ayakkabılar.

Uz IV–33

ni'am (a) : ni'met'in c. nimetler.
Uz II–9, Uz IV–86, Uz VII–55, XIII–5

nice (niçe) : 1. ne kadar, ne çok.
Uz II–14, Uz IV–23, Uz X–19
2. nasıl.
Uz IV–23, Uz VI–28
3. hangi.
CLXXVI–5
bir.
Uz VI–99, Uz VII–58, III–2, XLVII–4, CCXLIV–5
kez.
CCXIV–3
kim.
Uz VII–68, LXXV–4, CXXXIII–1, CLXV–5
–si.
Uz VIII–8, CXVII–3, CXXII–3, CCCXVIII–2

niçün : niçin.
IX–4, XII–2, XVIII–1, XXVIII–6, LIII–9

nidâ (a) : ses verme, seslenme, çağırma.
Uz III–12, Uz IV–1

nigâh (f) : bakış, bakma.
Uz IV–124, CCCXXIII–4, CCCXXIV–1, CCCXXVI–3

nigâr (f) : (resim gibi güzel) sevgili.
LXXVIII–1, XCI–3, CVIII–1, CXXV–4, CLXIX–2

nigâr–ibtân (f) : güzelleri çok olan yer.
CXCII–8

nigerân (f) : bakan, baka kalan, bakıcı.

CCCXXXIII–4

nigîn (f) : 1. mühür.
Uz IV–38, Uz VII–3
2. yüzük kaşı.
CXIII–2

nigûsâr (f) : başaşağı.
Uz VI–40

nihâl (f) : taze, düzgün fidan, sürgün.
Uz IV–107, CXXIX–6, CCVII–7,
CCLXXXII–2

nihân (f) : 1. gizli, saklı.
Uz III–15, Uz VII–16,
LXXVII–4
2. görünmeyen.
XI–1, XXIV–6

nihâyet (a) : son, uç, bitim.
Uz I–6, Uz X–48, XXI–2
XXII–3, CCLXXII–5
bulmak.
CCCXXVII–5

nikâb (a) : peçe, yüz örtüsü.
Uz IV–62, Uz XI–37, LXXV–3,
LXXVI–1, CCXCVII–1

nîl (a) : nehir.
CCCXXI–5

Nîl (a) : Mısır'dan geçerek Akdeniz'e dökülen ünlü nehir.
CXXXVII–6, CXXXIX–7,
CCVII–3, CCXVII–3, CCXC–4

nîlûfer (f) : nilüfer, beyaz, sarı ve mavi çiçek açan birçeşit su bitkisi, çadır çiçeği.
CCXCV–2

ni'me'l–bedel (a) : ne güzel karşılık.
Uz X–2, CCCXLVI–4

ni'met (a)	: 1. iyilik, lutuf, ihsan Uz IX–41, CLXVII–4, CCXXXIV–3
nirh (f)	: narh, çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmî makamlarca gösterilen fi-at. CXVI–4
nisâb (a)	: 1. asıl, esas. Uz IV–63 2. mal. CCXCV–9
nîsân (Süryanice)	: mart ile mayıs arasındaki ay, nisan. Uz VI–4, LXIX–3
nisâr (a)	: 1. serpme, saçma. Uz VI–89, Uz VII–9, LVI–2, CLXXXIV–9 2. saçı, düğünde saçılan para vesaire. Uz IV–12
nîş (f)	: zehir, ağı. Uz X–3, Uz X–50, XCV–4, CXCV–2
nişân (f)	: 1. amaç, hedef, vurulması istenilen nokta. Uz IV–97, XLIV–5, LVII–3, LXXXV–1 2. iz, belirti, nişan Uz IV–79, Uz IV–108, L–1
nişâne (f)	: 1. iz, alâmet, belirti. Uz IV–62, Uz IV–114, CXXXVII–1 2. hedef. CXCI–1, CCXCI–1
n it–	: ne etmek, ne yapmak. VII–5, CCCIV–2, CCCXXXIII–6, Mu 26, Müf 14

nitekim : nasıl ki, gibi.
CCCXLI–1

niyâm (f) : kın, kılıf.
CXXXVI–8

niyâz (f) : 1. yalvarma, yakarma.
Uz VI–68, CLXXXII–5, CCLXXXVIII–2
2. dua.
Uz VI–68, CXXIV–1
3. ihtiyaç, muhtaçlık.
CLXXXII–5

niyyet (a) : niyet, meram, kurma.
XLI–7

nizâ' (a) : çekişme, kavga.
CXIV–5, CLVIII–1, CXCIII–6, CCIV–3, CCXXXII–5

nizâm (a) : düzen, tertip, usûl.
Uz I V–43, Uz IV–72, CCXXI–5

Nizâm (a) : Has isim.
Mu 10

nizâr (f) : zayıf, arık, düşkün, bitkin.
LXV–5, CXCIX–2

nîze (f) : kargı, mızrak.
Uz IV–110, CLXI–17

noksân (a) : eksiklik, azalma, azlık.
Uz VII–52

nokta (a) : hiç bir boyutu olmayan işaret, nokta.
Uz IV–5, XCII–3, CXI–2, CLVI–1, Mu 17

n'ola : ne olur, ne çıkar, şaşılır mı?
Uz V–24, I–5, IV–1, V–2, CCLXV–6

Nûh (a) : Nuh Peygamber. Kur'an'daki kronolojik sıraya göre yirmi beş peygam-

berin baştan üçüncüsü.
Uz VII–46, Uz VIII–4,
CCXXXIX–5

nukat (a) : nokta'nın c. noktalar.
XIX–4, CLVI–1

nukl (a) : meze, çerez.
Uz IV–54, LXXVIII–2,
CLXXXV–5

nûn (a) : Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci harfi olup ebced hesabında elli sayısının karşılığıdır.
XXXVIII–5, CCXXXII–9,
CCLV–4, CCCXI–3

nûr (a) : aydınlık, parıltı, parlaklık.
Uz II–6, Uz IV–4, Uz IV-31,
Uz V–10, Uz VI–97
Nûr âyeti: sûretü'n–Nûr, Kur'an–ı Kerîm'in 24. sûresinin ismi.
CLXII–2

nûrânî (a) : nurlu, ışıklı.
CXXVII–6, CCXL–2

nusret (a) : 1. yardım.
Uz IV–102
2. Allah'ın yardımı.
Uz II–12

nûş (f) : 1. içki, işret.
Uz IX–1, Uz X–3, Uz X–50,
LVI–5, LXI–2
2. tatlı; bal.
CXCV–2

–nûş (f) : içen, içici mânâlarıyla kelimelere gelerek birleşik sıfat yapar.
CXXXVII–4

nûş–dârû (f) : 1. şarap 2. panzehir.
CXC–5

nutk (a) : 1. nutuk, bir kalabalığa karşı söylenilen söz.
Uz VI–70
2. söz, lâkırdı.
Uz VI–73
3. söyleyiş, söyleme kuvvet ve hassası.
Uz I–7
–a gelmek.
Uz VI–71, XXI–4

nübüvvet (a) : nebilik, peygamberlik, Tanrı haberciliği.
Uz IV–40, Uz IV–115, Uz V–5

nücûm (a) : necm'in c. yıldızlar.
Uz VI–2

nükte (a) : herkesin anlayamadığı ince mânâ.
LI–2

–nümâ (f) : gösteren, bildiren mânâlarıyla kelimelere katılır.
Uz IV–6, Uz IV–124

nümûne (f) : örnek.
LXXXIX–3, CCLII–4

nüsah (a) : nüsha'nın c. nüshalar.
CVIII–6

nüsha (a) : 1. yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
XXXI–1, XXXII–2, CVIII–6
2. muska.
CLV–1, CLVI–3

O

o : o
Uz II–2, LXVIII–6, LXXXI–4, CXLII–5, CCXIX–4

ocak : ateş yakılan yer.
XXXVI–5, CIV–4, CCLXXXVI–5

od : ateş .
Uz VIII–8, Uz X–12, Uz X–54,
Uz XI–31, VI–4
–a atmak .
Mu 7
–a yakmak .
LXXVII–2, LXXXII–4, CLXI–9,
CLXXIII–4, CLXXXVIII–6
–a yanmak .
LXXI–4, LXXVII–1, LXXXVII–3
CLXI–1, CLXII–7
–a tutışmak .
CCXXIV–3
–urmak .
CCXCV–9

oğlan : 1. (erkek olsun, kız olsun) evlat.
Uz VIII–31, Uz IX–16, CIX–7
2. erkek çocuk, yavru .
CCXIX–6, CCXCVII–6

oğul : erkek evlat.
Uz IX-14, Uz IX–16

Oğuz Hân : Cem Sultan'ın, II. Bayezid tarafından öldürtülen oğlu .
Uz VIII–8, Uz VIII–13

ok : yayla atılan, ucu sivri, demirden ve arkası tüy şeklinde ince, kısa bir değnektir.
Uz VI–52, XV–6, XXVII–2,
XLI–3, XLIV–5

okı–(oku–) : 1. okumak, kıraât etmek .
Uz IV–16, XXIX–5, CXLVII–2,
CLXI–12, CLXXIX–5
2. söylemek, demek .

Uz IV–125, XXV–4
3. anmak, yâdetmek.
Uz IV–115

ol : o.
Uz V–8, Uz V–22, Uz VI–55,
Uz VII–27, Uz IX–36
araya.
LXXXIX–7
kadar.
Uz V–3
ki.
CXLI–3
kim.
CXVIII–5

ol– : 1. vuku bulmak, vâki olmak, cereyan etmek.
Uz I–7, Uz IV–102
2. Arapça sıfatlar ve mastarlarla birleşik fiiller yapar.
Uz II–4, LXIX–3
3. münasip olmak, yakışmak.
Uz IV–12
4. bulunmak, var olmak.
Uz V–3
5. mümkün ve kabil olmak.
Uz IV–117
–a ki.
CCXXVI–1, CCLXIX–1,
CCCVIII–2, CCCXXXIII–4
–a kim.
CCXXVI–4
–a mı.
CCXXVI–5, CCCXXI–1,
CCCXXI–7

olar : onlar.

	Mu 40
on	: dokuzdan sonra gelen sayı.
	iki
	Uz VI–10, Uz IX–16.
	sekiz
	Uz IX–16
	sekiz bin.
	Uz I–8, Uz II–8, Uz IX–43
on–	: iyileşmek, şifa bulmak, düzelmek.
	CCCXIV–2
ora	: uzak yere işaret içindir, o yer, o mahal, o cihet.
	CCLXXXIII–7
orta	: 1. iki uçtan eşit uzaklıkta olan yer.
	CCCXXVII–2
	2. meydan.
	Uz VII–64
Osmân (a)	: has isim.
	Mu 32
otla–	: (hayvan) gezerek yerden ot yemek.
	CCCXLII–2, CCCXLIII–2
otlak	: çayır, mera.
	CCLXVII–6
otur–	: hareket etmeyip durmak, kalmak, vakit geçirmek, eğlenmek.
	Uz VI–24, CXCIX–3, Müf 15
oyna–	: 1. kımıldanmak, hareket etmek.
	CCLXXXVI–3
	2. harcamak.
	CCCXLVII–4
	3. eğlence için olan oyunların biriyle meşgul olmak.
	XCVI–2, Müf 15
oyun	: eğlenmek ve vakit geçirmek için karşılıklı yapılan ve hesap, dikkat,

çeviklik veya raslantılara dayanan yarış.
Uz X–38

oyuncak : 1. çocukların oynayıp eğlenmesine yarayan şey 2. mec. eğlenilen veya istenildiği gibi hükmedilen kimse
CCXCVII–6

Ö

ögdül : ödül, mükâfat.
LXXX–6

ögin– : iftihar etmek, övünmek.
CCXLIV–1

öğret– : 1. bilmeyene bilmediği şeyi bildirmek.
LXXXI–2
2. alıştırmak.
CCVI–5

ögüt : öğüt, nasihat.
CCLXXXVIII–2

öl– : yaşamaz olmak; hayatı terketmek, can vermek, vefat.
Uz VI–48, Uz VI–54, Uz VII–44, Uz X–36, XIII–4

öldür– : 1. katletmek.
Uz VI–46, Uz VI–56, III–2, LXI–5
2. mec. çok eziyet etmek, fazlaca can sıkmak, kuvvet ve kudretini kesmek.
LII–7

öli (ölü) : ölmüş kimse, cenaze, nâş, ölü.
XXI–4, LXXX–7

ömr (a) : ömür, yaşama, yaşayış, hayat

Uz VII–73, Uz VIII–29, VII–2, XVII–4, XXII–3
ömr–i güzerân (f): geçici ömür.
CLVII–2, CCCXXXIII–6

ön	: 1. huzur, nezd, kat. CLVI–4, CLXI–16, CLXXXIV–3 2. önce, evvel. CCIX–2 3. yüze gelen taraf, ileri. CCXCVI–1
öndin	: önce, önceden, önden, daha evvel. Uz IV–29, CCI–3
öp–	: dudakla dokunmak, sevgiyle ve çok defa kucaklayarak dudaklarını değdirmek. Uz IV–25, XXXIX–3, XCIV–2 CCLXXXVI–8
öpil–	: öpmek işine konu olmak. CCLXXXIX–3
örtü	: örtmeye yarayan her şey. XX–4, CXCI–2
ört–	: üstüne bir şey çekip görünmez etmek, kapatmak. CCCXXV–2
ötrü	: dolayı, sebebiyle. CLXXVI–6
öykün–	: taklit etmek, taklide çalışmak, özenmek. IX–1, CII–4, CXX–3, CXXIX–4, CXCVII–1
öz	: nefs, zât, kendisi, benlik. Uz VIII–4, CXCIX–5, CCCXXVII–2, CCCXXXVI–2
özge	: başka, gayrı, diğer.

Uz IX–13, Uz IX–43, X–3,
CXIX–1, CCLIV–7

özr–h^{w}âh (f) : özür dileyen, özür bildirerek, af isteyen.
LXXXII–5, CCXII–4, CCLXXV–6

P

pâ–beste (f) : ayağı bağlı, hareketsiz.
Uz VII–53, Mu 7

pâd–şâ (f) : padişah, hükümdar.
XVI–4, LXVIII–8, CCXXIV–4

pâd–şâh (f) : padişah, hükümdar.
Uz III–16, Uz IX–13, Uz IX–36,
XLIII–3, CCII–5

pâd–şeh (f) : hadişah, hükümdar.
Uz III–11, LX–1

pâk (f) : 1. temiz, arık, pâk.
XCV–6, CCXLVIII–5,
CCCXLIII–1
2. kutsal, mübârek.
Uz V–8

pâlûde (f) : pâlüze, pelte.
LV–4

pâ–mâl (f) : ayak altında kalmış, çiğnenmiş.
XCVII–9, CCXLV–6,
CCLXXXIII–2
itmek.
CCLXXXI–5, CCCXLIV–2

pâre (f) : parça.
Uz VI–45, Uz X–45, L–4
C–3, CXXXVI–5

pas : 1. bazı şeyler üzerindeki kir.
Uz X–55
2. bazı madenlerde ıslaklık tesiriyle

meydana gelen oksit .
CXXXVI-8

pâs–bân (f) : gece bekçisi .
Uz I–12

pay : hisse, nasip, kısmet .
LXIX–7

pây (f) : 1. ayak .
Uz IV–125, Uz VI–89, XXVI–4,
LXIX–7
2. dip .
XXIX–6

pâyân (f) : son, nihayet .
Uz VII–27, Uz X–44

pây–dâr (f) : iyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli .
CLV–6

pâye (f) : 1. rütbe, derece .
Uz IV–23, Uz IV–125,
Uz VIII–6
2. basamak, merdiven basamağı .
Uz VI–74

pâyende (f) : duran, sürekli .
Uz IX–44

pây–mâl (f) : ayak altında kalmış, çiğnenmiş .
Uz I–15
itmek .
CCXXXII–8

pelâs (f) : aba, çul .
CXXXVI–5

penâh (f) : sığınma, sığınacak yer .
Uz III–11, Uz IV–128, VII–4,
XLIII–1, LXXXII–1

–penâh (f) : (bir şeyin) sığınağı, koruyucusu, dayanağı mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.

Uz IV–128

penbe (f) : pamuk.
CCL–2

penc (f) : beş.
XXI–5

pençe (f) : pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları.
Uz IV–100

pend (f) : nasihat, öğüt.
CLXIII–4

per (f) : kanat.
Uz IV–66, Uz VI–87, Uz VIII–10, CV–6, CCLXXIII–6

perâkende (f) : dağınık, darmadağın.
Uz VI–41

perçem (f) : kâkül.
Uz IV–87, CLXVI–5, CCXCVIII–7

perde (f) : 1. kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü.
Uz VII–43, CXC–4, CCXXXVI–5
2. iki yeri birbirinden ayıran şey, gergi.
Uz VI–10, Uz VI–23
3. hakikati görmeyi engelleyen şey.
Uz IV–64
4. müz. bir müzik parçasını meydana getiren seslerden her biri.
CCLXXVIII–4

perde–dâr (f) : perdeci, büyük bir kimsenin kapısında bekleyip içeri gireceklere kapı perdesini açmakla vazifeli olan kimse.
CLV–5

pergâr (f) : pergel.
Uz VI -78, CXXXVI-6, CCLXXX-6

perhîz (f) : dince yasak edilen şeylerden tamamiyle uzak kalma.
CCLXVIII-4

perî (f) : cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerineverilen bir ad.
V-3, XXV-4, LXVII-1, CV-5
CXV-18

perî-peyker (f) : peri yüzlü, peri suratlı, çok güzel.
CCCX-3

perî-rû (f) : peri yüzlü, çok güzel.
LXI-1, LXIX-1, CXXXIX-2.
CCCXLV-5, Mu 14

peri-rüh (f) : peri yanaklı.
LXXXIX-1

perî-sıfat (f) : peri vasıflı, peri halli.
CXL-2, CLXVIII-7

perîşân (f) : 1. dağınık, karışık, 2. kederli, kaygılı.
Uz XI-16, XLII-5, CXXVI-1,
CXXXI-5

perî-şân (f) : peri tabiatlı, peri huylu.
CCXLV-6

perî-vâr : peri gibi.
LXV-11

perî-zâd (f) : peri çocuğu, peri çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel.
XXXV-5

perr (f) : kanat.
CCXLV-7, CCXC-1,
CCXXXV-3

pertev (f) : ışık, parlaklık, yalın.
XLIX-3, LXXXII-3,
LXXXVII-1, CXXXV-3,

peygam-berî (f) : peygamberlik.
CCCXXII-3

peyk (f) : haber ve mektup getirip götüren.
Uz VII-41

peykân (f) : temren, okun ucundaki sivri demir.
XL-2, LVII-3, LXIII-5, LXXXII-6, CXXXV-2

peymân (f) : yemin, and.
CCXXXIV-4, CCCXXXVIII-2

peymâne (f) : büyük kadeh; şarap bardağı.
CCLX-5, CCCXXXI-1, CCCXXXVIII-2

peymân-şiken (f) : andını bozan.
CCCXXXVIII-2

peyveste (f) : ulaşmış, bitişik.
Mu 26

pîç (f) : büklüm, kıvrım, dolaşık.
pîç ü tâb (f): ıztırap, sıkıntı, endişe.
Uz XI-40

pinhân (f) : gizli.
Uz XI-4, XXVI-3, CXXXV-3, CLXXXIII-7, CLXXXIV-3

pîr (f) : yaşlı, ihtiyar.
Uz X-45

pîrâhen (f) : gömlek.
LIV-8, LXXX-7, CCXCIV-8, CCCXXVII-4, CCCXXIX-3

pîre-zen (f) : kocakarı.
Uz X-30

pîrûze (f) : firuze, mavi renkli ve değerli bir süs taşı.
LXXVI-5

piste (f) : fıstık.
Uz IX-28, CVI-3, CLXXXV-5

piste-dehen (f) : fıstık ağızlı.

XCII–3, CLXXXV–2
CCXLIV–5

piste–fem (f) : fıstık ağızlı.
CXI–7

piste–leb (f) : fıstık dudaklı.
XXIII–4, LXIII–6

pister (f) : yatak, döşek.
CX–8, CXLIX–3, CCLXXIX–7

pîş–keş (f) : peşkeş, hediye, armağan.
–çekmek.
CCCXXXIX–3

piyâde (f) : paytak, satranç taşlarından biri.
CCCXXXVII–4

pûl (f) : para.
Uz VI–45, CCCXXXVI–3

–pûş (f) : örten; giyen, giyinmiş mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
LXI–5, LXXXVIII–2,
CCXXXVII–3, CCLXI–4

pûte (f) : içinde maden eritilen tava.
Uz X–54, CLXI–5

pür– (f) : 1. dolu.
Uz II–6, Uz IV–75, Uz VI–13,
Uz VI–45, Uz VIII–2
2. sahip, mâlik.
Uz III–10, Uz VI–84

pür–bîm (f) : korku dolu.
Uz VI–101

pür–çîn (f) : çok bükülmüş, çok buruşuk ve karışık.
Uz XI–40, X–1, XLVIII–2,
LXXVIII–1, CXXXV–7

pür–hûn (f) : kan içinde.
XIV–1, LXII–1, LXXII–1,
LXXII–3, LXXXIX–1

pür–sûz (f)	: çok yanık. CCXL–4
püser (f)	: oğul, erkek çocuk. CCLXIV–9
püşt (f)	: arka, sırt. Uz IV–40, Uz IV–128, VII–4 püşt–i pâ (f): taban. VII–4

R

râ (a)	: r harfinin bir adı. XXXV–4, CXLVI–4, CCVI–5, CCXLVI–5, CCCIII–6
rabt (a)	: bağlama. Uz IV–72
Rabbü'l–âlemîn (a)	: âlemlerin terbiye edicisi, sahibi. CCXVIII–2
râci' (a)	: geri dönen. CLIX–6
ra'd (a)	: gök gürlemesi. Uz X–11
rağm (a)	: aksine yapma, inadına, zıddına davranma. CCCXLVII–5
râh (f)	: yol. Uz II–1, Uz II–15, Uz XI–32, LXXIX–5, LXXXII–3 râh–ı ışk (f): aşk yolu. CV–8
râh (a)	: şarap. XXVIII–1, CCXXXIX–1
râhat (a)	: üzüntüsüzlük, tasasız, kedersiz bir halde bulunma. CCLXXVI–1

	râhat-ı dil (f): gönül rahatı . XXIX-1 râhatü'l-ervâh (f): ruhların rahatı . XXVIII-1
râhatlık	: istirahat . XC-2
Rahîm (a)	: esirgeyen, koruyan, acıyan, merhametli olan Allah . Uz I-1, Uz I-2, Uz IV-127
rahm (a)	: acıma, esirgeme, koruma . Uz IV-18, Uz IV-70, Uz VI-36, Uz X-10, I-7
Rahmân (a)	: dünyada her canlıya, mümin, kâfir ayırdetmeksizin herkese merhamet eden Allah . Uz IV-84
rahmet (a)	: acıma, esirgeme, merhamet etme, koruma . Uz I-2, Uz III-15, Uz IV-14, Uz V-21, Uz IX-41
rakam (a)	: 1. yazı, yazma, yazı ile kayıt ve işaret. Uz II-6, Uz V-4, XIII-1, CLXXIV-4, CCXXVII-1 2. sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden her biri. CCXLVII-2
rakîb (a)	: diğerleriyle aynı şeyi isteyen, bir sevgiliyi seven aşıkların birbirlerine nisbeten her biri . V-2, X-3, XXII-4, LXIX-7, LXXIX-3
rakkâs (a)	: oynayan, dans eden, köçek . CLI-7
raks (a)	: sıçrayarak oynama, dans etme .

CCCXXI–3
urmak.
Uz VIII–32, CV–6

râm (f) : itaat eden, boyun eğen, kendini başkasının emirlerine bırakan kimse.
Uz II–7
eylemek.
CCXCIII–4

ramazân (a) : kamer takviminin dokuzuncusu, üç ayların sonuncusu olan ay, oruç ayı.
Müf 9

râst (f) : doğru.
XXXIII–2, CLXXVI–3, CCXXXVI–3, CCLXXXIV–1, CCCIII–6
gelmek
CCLXII–4

ravza (a) : ağacı, çayırı, çimeni bol olan yer, bahçe.
Uz IV–78, XCIII–1, CIV–5, CLIII–6, CLXXI–4
ravza–i Rıdvân (f): cennet.
Uz VII–18, Uz IX–5, CCLIX–3

rây (a) : rey, fikir (nazımda râ şeklinde de kullanılır).
XVI–11, LXXIII–6, CCVI–5, CCVIII–4, CCLXXXIII–7

râygân (f) : bedava, parasız.
LXXXIV–3, LXXXV–6, XCI–3, CLXXXIII–12

râygânî (a) : değeri olmayan.
CCCVI–7

râz (f) : sır, gizlenilen şey.
XXVI–3, CXIII–7, CXXXVI–7, CXL–6, CLXV–5

râz-ı nihân (f): gizli tutulan sır.
CXL-6

râzı (a) : rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen.
XL-4

rebâb (a) : bir çeşit yaylı çalgı.
Uz VI-14

recâ (a) : istek, dilek.
Uz IV-9, CXXXIV-7

Receb (a) : has isim.
Müf 9

redd (a) : 1. geri döndürme, geri çevirme; kabul etmeme.
Uz IV-109, Uz VI-100, XXXIV-7
-itmek
CCXX-1,CCLXV-7,CCCXLIV-6

redîf (a) : her beyitin sonunda kafiyeden sonra tekrarlanan kelime veya ek.
Uz VII-35

refîk (a) : arkadaş; yoldaş.
LXX-6

reh (f) : yol (râh'ın hafifletilmişi).
Uz IV-88, Uz VII-5, XVI-9, CLXXXIX-3, CCVIII-5
reh-i ışk (f): aşk yolu.
XXXV-5, CCCXXXII-6

rehâ (f) : kurtulma, kurtuluş.
CII-1
bulmak.
XIII-4

reh-güzer (f) : geçit, geçecek yol.
XC-3

reh-nümâ (f) : yol gösteren, kılavuz.
CXXIV-5, CCXXIV-3

reh–nümûn (f) : yol gösteren, kılavuz.
Uz VII–45, CLXXXII–2

remz (a) : işaret, işaretle anlatma, imâ.
XI–5, XXXI–5, XCVII–7

renc (f) : 1. ağrı, sızı 2. zahmet, eziyet, sıkıntı.
Uz VIII–4

reng (f) : renk.
LXXII–4, XCV–5, CV–3,
CXIV–6, CXXX–2

rengîn (f) : 1. renkli, parlak renkli.
Uz VI–23, Uz IX–9, XXXII–3,
XLII–1, XLVIII–3
2. güzel, latif.
Uz VI–23

resen (f) : ip, urgan, halat.
XXXIV–1, CL–3, CLXVI–1,
CCXXXVI–2, CCLVIII–5

resm (a) : 1. tarz, üslûp.
Uz VII–42, CI–2
2. âdet, usûl.
CCXLII–6
3. çizme, yazma.
Uz VI–78
4. alâmet, nişan, eser, iz.
Uz IV–38

resul (a) : peygamber, yalavaç.
Uz V–24

reşk (f) : kıskanma, haset, günü, gıpta.
C–2, CIX–6, CCLXVI–2,
CCLXXIX–3, CCLXXXI–4

revâ (f) : yakışır, uygun, yerinde.
Uz VII–56, Uz VII–59, Uz X–7,
XXVII–2, XXXIV–7

revâc (a) : sürüm, itibar, geçerlik.
XXVI–5

revân (f) : yürüyen, giden, akan.
Uz VII–41, CLXV–3,
CCCXXXIII–1, CCCXXXIV–3

revnâk (a) : parlaklık, güzellik, tazelik, süs.
CLXXVIII–1

revzen (f) : pencere.
I–3, LXXXIV–5, XCII–4, CII–6,
CLIX–3

revzene (a) : pencere.
CCXCV–8

reyhân (a) : fesleğen.
Uz VII–11, Uz IX–10, XCVII–2,
CCLXIV–5, CCCI–7
reyhân hat: hatt–ı reyhanî diye bilinen bir yazı çeşididir. Kur'an ve dua yazmakta çok kullanılmışsa da sonraları kullanılmaz olmuştur.
İbn–i Bevvâb tarafından icat edildiği söylenir.
XXXII–2

rezm (f) : kavga, savaş, cenk.
Uz X–45

rıhlet (a) : göç, göçme.
Uz IV–21

rıkâ' (a) : hatt–ı rıka'; bir yazı çeşididir. Çabuk yazılabilir bir yazı olduğundan mektup vesaire yazmakta kullanılmıştır. Bunun, Bağdatlı Ebü'l–Fazl bin Hâzin tarafından icat edildiği söylenir.

rızâ (a) : 1. razı olma, peki deme.
CXLVI–6, CXCII–3, CCLXXV–4
2. istek, kendi isteği.
CI–1
3. hoşnutluk, memnunluk.

Uz IV–2

rızk (a) : azık, yiyecek içecek şey.
Uz I–8

ridâ (a) : hırka
Uz IV–10

rif'at (a) : yükseklik, yücelik.
Uz IV–125, Uz VI–74, CCXIII–3

rîg (f) : rıh, yazı kurutmaya yarayan ince kum.
CCXLVIII–3

rind (f) : kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.
CCLXIV–9

risâle (a) : 1. mektup.
XXXII–1, CIV–3
2. mecmua.
CXLVIII–4, CLXXIV–4
3. kısa yazılmış küçük kitap.
Uz IV–116

rîsmân (f) : ip, halat.
XX–2, LXXXV–3, CXXX–5, CLII–5, CLXI–9

rîş (f) : yaralı.
CXV–16

rişte (f) : 1. iplik, tire.
Uz IV–69, CLXXIV–1, CLXXXII–1, CCLXVII–5, CCXCVII–2
2. bağ.
Uz IV–69, Uz IV–75, CCXCVII–2
rişte–i cân (f): can ipliği, can bağı.
V–7

rivâyet (a) : söylenti, bir haber, söz veya hadise-

	nin hikâyesi.
	XXI–3, LX–4
riyâ (a)	: özü, sözü bir olmama, iki yüzlülük.
	CCC–4
riyâz (a)	: ravza'nın c. bahçeler, ağaçlık, çimenlik yerler.
	CLIII–6
–rîz (f)	: döken, akıtan, saçan mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
	Uz VIII–17
rîzân (f)	: dökülen, akan.
	Uz IX–29
rû–be–rû (f)	: yüzyüze.
	Müf 17
rûh (a)	: 1. en mühim nokta, öz.
	Uz IV–29, Uz IV–78
	2. can.
	Uz IV–49, CCCXXXIII–1
	3. canlılık, kuvvet, duygu.
	CCXXXIX–1
ruh (f)	: yanak, yüz, çehre.
	Uz IV–62, Uz VI–20, Uz VIII–32, Uz IX–9, Uz IX–20
Rûh–ı Kuds (f)	: Cebrâil.
	Uz IV–44
ruhsâr (f)	: yanak.
	IX–5, XXXIII–4, XLVIII–3, LVII–5, LXVI–1
ruhsat (a)	: izin, müsaade.
	CLII–3
Rûm (a)	: Anadolu.
	Uz IX–46, LXXXVI–3, LXXXVIII–2, CVI–1, CLXXVII–4
rumûz (a)	: remz'in c. işaretler, mânâsı gizli

olan sözler.
CXL–6

rû–siyâh (f) : kara yüzlü, yüzü kara, ayıbı olan.
CLXIV–1

rû–siyeh (f) : yüzü kara.
CCXXXII–6, CCCXLIV–6

rûşen (f) : 1. belli, meydanda.
Uz IV–28, XCII–3, CXLV–7, CCLXV–6
2. aydın, parlak.
Uz IV–129, XCII–4

rutab (a) : hurma, olgun hurma.
Uz IV–53, CVI–4

rûy (f) : yüz, çehre.
Uz III–10, CV–3, CVIII–2, CXV–3, CXLIV–4
rûy–ı zemîn (f): yeryüzü, dünya.
Uz IV–37, Uz IV–75, Uz VII–3, Uz X–13, CCXCVII–2

rûz (f) : gün.
CCXXIII–8
rûz ü şeb (f): gece ve gündüz.
Uz III–8, IX–2, IX–6, XLVIII–4, CCCXLIV–5

rûze (f) : oruç.
Uz VI–27

rûzgâr (f) : 1. zaman, devir.
Uz III–8, XXX–1, CXXI–1, CCXXVII–1
2. yel.
XXX–1, CCXXVII–1
3. dünya.
LVI–5

rûzî (f) : nasip, kısmet.
Uz VI–33

rüstâyi (f) : köylü
CXCII–9

Rüstem (f) : İran'ın ünlü pehlivanı ve savaşçısı.
Uz VII–4, CCXCV–12

rüzvâ (f) : rezil.
CCCXXXII–1

rüsvây (f) : rezil, itibarsız, haysiyetsiz.
LXIX–1, CLXIX–1,
CCVIII–3, CCCV–5

S

–sâ (f) : benzetme edatı olan âsâ'nın hafifletilmişi CCLXVII–7

sa'âdet (a) : mutluluk, mut.
Uz IV–79, Uz IV–97, Uz V–18
Uz VII–20, XXII–5

sâ'at (a) : 1. vakit, zaman.
Uz VI–96
2. kıyamet.
Uz VI–54

sabâ (a) : gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgâr.
Uz XI–3, XLV–2, LXXIV–4,
LXXXVIII–4, CXXVII–1

sabâh (a) : sabah.
XXVIII–1, CCVII–1

sabr (a) : sabır
Uz X–27, LIV–8, XCIV–7,
XCV–1, XCVIII–5

sabûh (a) : sabah vakti içilen şarap.
XXVIII–1, CCXXXIX–3

saç (saç) : insanın başının kılları.
Uz IX–15, XLV–1, CXX–3,
CCXXV–6, CCLII–4

sad (f) : yüz (sayı).
Uz VI–69, Uz VIII–13

sâd (a) : Osmanlı alfabesinin on yedinci harfi olup ebced hesabında doksan sayısının karşılığıdır.
XXXVIII–5, CCCXI–3

sadâ (a) : ses. L VI–4

sâde (f) : düz, basit, yalın, gösterişsiz.
CCLIV–6

sadef (a) : sedef, inci kabuğu.
Uz IV–8, Uz VI–4, Uz VII–10, CLXVII–6

sâde–ruhsâr (f) : sade yanaklı, yanağı süssüz.
CCCXV–2

sâdık (a) : sadakati,içten bağlılığı olan.
Mu 5

sad–pâre (f) : yüz parça; parça parça olmuş.
CXCVIII–4, CCCX–3,CCCXL–5

sadr (a) : 1. göğüs
Uz IV–110, LXXX–3
2. yürek.
Uz IV–87
3. oturulacak en iyi yer.
Uz IV–94
4. en baş.
CXII–4

saf (a) : dizi, sıra.
Uz II–12, CCLV–2

sâf, sâfî (a) : temiz, halis, katkısız, karışık olmayan.
Uz IV–13, XXIX–2, I–4, CXXIII–2, CLIII–7

safâ (a) : 1. gönül şenliği, kedersizlik, eğlence.
Uz II–5, Uz IV–99, Uz V–15, Uz VI–32, Uz VII–2

Safâ (a) : Mekke civarında bir yer olup hacılar, burası ile Merve denilen yer arasında Hz.Hacer'in gidiş geliş hareketini remzederek dört defa gidip üç defa gelirler.
Uz X–53, LXVIII–4

safha (a) : 1. yüz, bir şeyin düz yüzü.
CXLII–1, CXLVI–2, CLXXVII–2
2. yazılmış veya yazılabilir sahife.
XXXV–1
3. levha.
LXXXVIII–4

sâfî–dil (f) : temiz gönüllü, kalbi temiz.
Uz VI–68

safîr (a) : ince, güzel ses.
Uz IV–99

sağ (şağ) : sağlam, sıhhatte.
Uz VI–15, Uz IX–3, CCXXXIII–2, CCLIII–4, CCLVIII–3

sâğar (f) : kadeh, içki bardağı.
Uz IX–12, LXXXVIII–6, CCLXXI–4, CCLXXIII–5

sağluk : sağlık, sıhhatte bulunma, esenlik.
Uz IX–3

sah (a) : "doğrudur, yanlışsızdır" mânâsına resmî yazılara konulan bir işaret.
CCXVIII–3

sahâ (a) : cömertlik, el açıklığı.
Uz VII–16

sahâvet (a) : cömertlik, el açıklığı.
Uz IX–8

sahbâ (a) : şarap (asıl mânâsı al, kızıldır)
Uz VI–40, CCCXXXII–5

sâhet (a) : saha, arazi.
Uz VI–78, Uz VI–99, Uz X–37

sâhib (a) : sahip.
Uz IX-46

sâhib-zemân (f) : zamanın sahibi, devrin hükmedicisi.
Uz VIII-2

sahîh (a) : 1. doğru, gerçek.
Uz IV-60
2. sağlam, kusursuz.
XXXI-2

sâhil (a) : deniz, nehir, göl kenarı, kıyı.
Uz VI-72

sâhir (a) : büyücü.
CCCXI-1

sahn (a) : 1. sahne.
Uz II-5, Uz V-18, Uz VI-61, VI-6.
2. meydan, orta, aralık; cami ve medreselerde umumun toplanmasına mahsus üstü kubbeli, örtülü yer.
Uz VI-18, Uz VI-61

sahrâ (a) : ova, kır.
Uz IV-69, CLXXVI-5, CCCXXXII-3, CCCXLII-2, CCCXLIII-2

saht-rû (f) : pek yüzlü.
LI-3

sa'îd (a) : 1. mutlu, uğurlu.
Uz IV-26, Uz V-8, XXXVII-5
2. âhiretini hazırlamış (kimse).
Uz IV-26

sâ'id (a) : kolun dirsekle bilek arasındaki kısmı.
sâ'id-i sîmîn (f): gümüş gibi kol.
CCLXXXIII-3

sakf (a) : tavan, çatı, dam.
Uz X-32

sakın– : 1. çekinmek, kaçınmak.
L–4, LV–2
2. esirgemek.
XCIX–2, C–3, CLIV–2
3. saklamak, muhafaza etmek
CCCI–6

sâkî (a) : kadeh, içki sunan.
Uz VIII–32, Uz IX–16, Uz IX–23
XXVIII–1, XXIX–4

sakîm (a) : 1. yanlış.
CCXVIII–3
2. hasta, hastalıklı.
CCXXIII–7

sâkin (a) : (bir yerde) oturan, mukîm.
Uz IV–59

sakk (a) : vesikalar.
Uz VI–8

sakkâ (a) : su dağıtan, saka.
Uz VI–94, CCCXLII–5

sakla– : 1. gizlemek.
XXVI–3, CVIII–4, CXIV–3,
CXXXVI–7, CCXCVIII–4
2. korumak, gözetmek.
C–3

sâl (f) : yıl.
Uz I–11

sal– : 1. koymak, bırakmak.
Uz VI–91, Uz X–12, LXXXI–7
2. yaymak, saçmak, sermek
Uz IV–77, Uz XI–13, LXXV–5,
CCXXIII–3
3. uzatmak.
Uz IV–105, CCLXXXIII–3

salâ (a) : çağırma.
XVI–3, XXIX–4

salâh (a)	: dine olan bağlılık. XXVIII–7, XXIX–4, CCLII–3
salavât (a)	: Hz. Muhammed'e edilen dualar. Uz IV–22
salın–	: yürürken hafifçe sağa, sola eğilmek. Uz VIII–32, IV–2, LXXIV–3, CLXXXIV–2, CCXCIV–3
salîb (a)	: haç. X–1, CCXXV–6
saltanat (a)	: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık. Uz IV–74, Uz IX–34, Mu 1
san	: sanki. Uz VI–18, Uz VI–19, X–1, XI–1
san–	: 1. sanmak, zannetmek. Uz VI–19, Uz X–50, IX–7 XX–7 2. farzetmek, saymak. XLIV–3
sana	: teklik ikinci şahıs zamiri sen'in datif şekli. Uz V–17, Uz VII–35, Uz VIII–26, Uz IX–12, Uz X–23
sanasın	: sanki. XXII–1, L–4, CVI–4, CX–5, CCLV–2
san'at (a)	: sanat, ustalık; hüner, mârifet LIII–8, CCCXI–4
sanç–	: saplamak. CX–1
sanem (a)	: 1 güzel kimse. III–1, V–3, VI–1, VII–7 2. put. Uz V–16, CCC–3
sânî (a)	: ikinci. CLII–2, CCL–7

Sâni'(a) : Allah .
Uz III–7, Uz III –9

sanki : 1. tut ki, farzet ki, faraza .
Uz VI–4, LXVII–4, CXLII–I, CCLXIV–3
2. güyâ
LV–I

sar– : 1. sarılmak, kucaklamak.
XXXV–3
2. bağ ve sargı ile bağlamak .
CIX–6
3. etrafını çevirip dolamak .
CCLXVII–5

sarîh (a) : belli, âşikâr.
Uz IV–60, XXXI–5

sarrâf (a) : sarraf.
Uz VI–57, CLXI–5

sat– : bir mal veya mülkü para karşılığında vermek.
LXV–9, CXCI–5

sath (a) : bir şeyin dış tarafı, dış yüzü
Uz VI–19

satıl– : satma işine konu olmak .
CCCXXXVI–3

satr (a) : yazı sırası .
Uz IV–15

savâb (a) : doğru, dürüst .
CCVIII–4

savlecân (a) : çevgân, cirit oynanılan eğri sopa .
CLXXXIII–3, CLXXXVI–4

savma'a (A) : ibadet yeri, tekke .
Mu 38, Müf 16

sa'y (a) : 1. koşma, yürüme (bu mânâ ile yalnız hac sırasında Safâ ile Merve arasındaki koşma hakkında kullanılır.)

Uz X–53, X–4, XVI–13
2. çalışıp çabalama, gayret, emek.
Uz IV–19, Uz VI–66

say– : 1. bir cinsten kaç parça bulunduğunu anlamak için, bunları birer birer gözden veya zihinden geçirirken bir sayısından başlayarak her parçada bir sayı arttırmak yolu ile bir sonuca varmak.
CXXXIII–5
2. kabul, itibar etmek, o gözle bakmak.
CCXXXVI–4

sayd (a) : 1. av.
Uz IV–100, LXXXIV–1, CXIII–3, CXV–6, CXXVIII–5
2. avlama.
CXXIII–6.

sâye (f) : 1. gölge.
Uz IV–105, Uz VI–96, IV–7, XXII–2, LXXXI–7
2. sahip çıkma, koruma.
Uz VI–96

sâye–bân (f) : 1. sayvan, gölgelik.
LXXV–6, CLXXXIII–1, CLXXXVI–2, CXCI–4
2. büyük çadır.
CCXCVII–2

saykal (a) : 1. cila âleti.
Uz IV–6
2. madenlere, ayna vesaireye cila veren adam, cilacı.
Uz IV–98

sayru : hasta, sayrı.
CCLXIII–7, CCLXV–6

sayyâd (a) : avcı .
XXXVIII–1, CLXIV–4

sâz (f) : çalgı .
CXIV–1, CXXIV–3,
CLXVII–3, CLXXXII–4,
CCLXXVIII–4

sebeb (a) : 1. sebeb .
Uz VIII–19, IX–4, LXI–4, CVI–1
CXLV–4
2. bahane .
CXLV–4

sebt (a) : yazma, kaydetme .
CCL–6

sebû (f) : testi .
CVII–5, CCLXII–3,
CCCXXIX–2

sebz (f) : yeşil, yeşil renkli .
LVI–3, CCCXXXVI–4

sebze (f) : yeşillik, çimen
Uz IV–123, Uz VI–20, VI–3
LXXVI–2, CXXXVI–3

sebze–zâr (f) : yeşillik, çayırlık, çimenlik .
Uz IV–67, XXXII–7, LVI–4,
CLXVIII–1, CCXXXI–7

seccâde (a) : seccade, üzerinde namaz kılınan küçük kilim, küçük halı .
LXXV–5, CCLII–3

secde (a) : namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yerde dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti .
CLXXXII–3, Mu 38
secde–i sehv (f): namazda yapılan bir yanlış için secde etme .
CCII–4

secde–gâh (f) : ibadet edilecek, namaz kılınacak yer .
XLIII–1, LII–3, LXXXII–1,

Uz IV–78, CCCXXVII–1

selef (a) : bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse (halef'in karşılığı).
Uz X–57, CLXVII–4

selîm (a) : sağlam, kusursuz, doğru.
Uz IV–84

Selmân (a) : has isim.
Mu 11, Mu 12

Selsebîl (a) : cennette bir çeşmenin adı.
CIV–2

sem (a) : zehir, ağı.
Uz V–12

semâ (a) : gökyüzü.
Uz VI–16, Uz XI–17, CLXI–8, CLXXXII–4

semâ' (a) : 1. işitme, duyma.
CLI–7
2. mevlevî âyinlerinde tarîkat mensuplarının cezbe hâliyle ayakta dönmesi, zikretmesi.
Uz VIII–24

semâvât (a) : semâ'nın c. gökler (kafiye gereği semâvâ şeklinde de kullanılmıştır.)
Uz VI–15, Uz VI–28, Uz X–32

semen (f) : yasemin.
LIV–2, LVI–3, CXXI–3, CLXXXVI–2

semen–beden (f) : yasemin vücutlu, vücudu yasemin gibi beyaz olan.
CCLXIX–4

semen–ber (f) : göğsü yasemin gibi beyaz olan, yasemin göğüslü (sevgili).
XCIII–1, CLXX–1

semend (f) : çevik ve güzel at.

CXCVIII–2, CCLXXIV–1, CCCXXXV–2

semender (f) : ateşte yaşadığına inanılan bir masal hayvanı.
CX–3

semen–sâ (f) : yasemin gibi, yaseminimsi.
I–1, XCII–5, CXXXVIII–5, CXLIX–4, CCVIII–1

semen–sîmâ (f) : yasemin yüzlü, yasemin benizli.
CCXXI–1

semer (a) : meyve, yemiş.
XXXIX–5

sen : teklik ikinci şahıs zamiri.
Uz I–2, V–1, XXXV–5, LXVII–1, CI–5

senâ (a) : övme, övüş.
Uz IV–24, Uz IV–117

senbûse (f) : samsa cinsinden bir tatlı.
LV–4, CLXXXV–3

sencileyin : senin gibi.
Uz VII–38, LXV–1, LXV–11

seng (f) : taş.
Uz III–5, Uz VI–36, Uz VI–57, CXIV–3, CLXXXIV–7
seng–i hârâ (f): mermer taşı, pek sert taş.
Uz I–4, XXXVII–3
seng–i melâmet (f): birini kınarken sözle atılan taş.
CXIII–2, CLXXVI–6

seng–dil (f) : taş yürekli.
X–3, LXIX–7, CCIX–3

sengîn (f) : taştan, taştan yapılmış.
XXIX–3, XLI–3, CII–2

sep– : serpmek, saçmak.

CCCI–7, CCCXLIII–1

ser (f) : 1. baş, kafa.
Uz VIII–22, VII–4, XV–1, LXXI–2
. 2. uç, kenar.
XXII–3, CCLVII–4
ser–i kûy (f): sevgilinin bulunduğu yer.
CCCXVIII–4

ser– (f) : "baş, başkan" mânâlarıyla başa gelerek birleşik kelimeler yapar.
CVI–1

serâ–perde (f) : otağ, padişah çadırı.
Uz VI–76

ser–â–ser (f) : baştan başa, büsbütün.
Uz VIII–7, CXXXVI–8

serây (f) : saray.
CLIII–5, CLXXXI–2, CCCXXXV–5

ser–be–ser (f) : başbaşa, baştan başa, büsbütün.
Uz IX–25

serd (f) : sert, haşin.
CCLXXIX–5

ser–efrâz (f) : başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.
Uz VI–21, XIV–4, CXV–4, CXXIV–4, Mu 19

ser–endâz (f) : çekinmez, korkusuz, pervasız.
LXXI–2, CCXLVIII–4

ser–gerdân (f) : 1. başı dönen, sersem, şaşkın.
2. perişan.
Uz LXI–1, CCXLV–3

ser–geşte (f) : başı dönen, şaşkın, sersem.
Uz VII–63, LXV–2, CCXLI–1

ser–hoş (f) : sarhoş.

VI–1

serîr (a) : taht.
Uz IV–94, CLIII–5

ser-mâye (f) : ana mal.
XL–5

ser–mest (f) : sarhoş.
CXV–1, CCLII–3, CCLXXXVI–3

ser–nigûn (f) : başaşağı olmuş, ters dönmüş.
Uz IV–107, Uz X–25,
CLXXIX–2, Müf 8

ser–tâc (f) : baş tacı olan, çok sevilen, sayılan.
CCL–1

ser–tâ–ser (f) : baştan başa, hep, bütün.
CCLXIX–5

serv (f) : 1. servi, selvi.
Uz IV–103, Uz VI–21, V–6,
XXXIV–6, LXV–7
2. mec. sevgilinin boyu bosu.
V–6, LXV–7
serv–i çemen (f): naz ve edâ ile salına salına yürüyen sevgili.
CCCXVI–3, CCCXXXVIII–1
serv–i hırâmân (f): nazlı sallanan selvi; mec. naz vee edâ ile salına salına yürüyen sevgili.
CLXXXIV–2, CCCXXV–1, Müf 10
serv–i nâz (f): dalları yana sarkan selvi; mec. uzun boylu sevgili.
CXCVII–3
serv–i revân (f): yürüyen selvi; mec. uzun boylu sevgili.
Uz IV–107, CXXX–3,
CLXXXVI–1, CCXXVIII–3,
CCXCI–2
serv–i sehî (f): doğru büyümüş iki

daldan ibaret selvi (güzellerin boyu buna benzetilir).
CXV–4, CXVI–9, CXIX–4, CXCIX–7, CCXIII–5
serv–i ser–efrâz (f): başı yüksek selvi; baş çeken selvi.
LXV–8

serv–kad (f) : servi boylu.
Uz IX–11

serv–kâmet (f): : servi boylu
XXII–1, CLXX–1

sev– : 1. sevgisi olmak, sevgi duymak, gönülden bağlı olmak, dostluk ve sevgi göstermek.
XXXV–5, XLIII–4, XLVI–3, LXXIX–4,
2. aşık olmak.
XLVI–3, LXXIX–4

sevâb (a) : Allah'ın rızasına uygun ve âhiret mükâfatına lâyık iyi iş
XLI–7

sevâbit (a) : sâbite'nin c. seyyar olmayan ve yerinde durur gibi görünen gök cisimleri, yıldızlar.
Uz VI–4

sevâd (a) : 1. kara, siyah.
XXXV–1
2. yazı, karalama.
CLVI–5

sevdâ (a) : çok kara, çok siyah.
XCI–7, CLXXX–2

sevdâ (f) : 1. aşk, sevgi.
CXXIX–7, XCI–7, L–3
2. aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık.

L–3, CVI–1
3. istek, arzu, heves.
CCI–4

sevdâyî (a) : sevdalı.
XXVI–1, LXIX–1, LXIX–4,
CCXCV–1

sevdâ–zede (f) : sevdalı, aşık.
CCXXIII–7

sevgi : aşk, sevme duygusu, muhabbet.
CXLV–7

sevin– : sevinç duymak.
XVII–3

seyf (a) : kılıç.
CLIX–7

seyl (a) : sel.
CLXXXIV–2, CC–4, CCXXXI–4

seylâb (f) : sel, sel suyu.
XXXVIII–3, CXVIII–2, CC–4,
CCCXLII–1

seyr (a) : 1. gezme, gezinme.
Uz VI–43, XVIII–5
2. uzaktan bakıp karışmama.
Uz VI–43, XVIII–5.
3. yürüme, yürüyüş; gitme, hareket.
Uz VIII–32
4. eğlenmek üzere bakma, temâşâ.
XXXIII–4
seyr ü sefer (f): gidiş geliş.
CI–4

seyyâre (a) : güneşin etrafında dolaşan gezegen.
Uz VI–2, Uz VI–43, XXXVII–2,
I–5, LXIII–1

sı– : 1. kırmak, bozmak, kesip mahvetmek.
IX–7, XXVII–5, XXIX–3,

CLXXVIII–1, CXCI–[illegible]
2. yıkmak, harap etmek .
CCXCV–6

sıdk (a) : 1. iç, yürek temizliği .
Uz IV–44, Uz V–21, Uz V–25,
Uz X–51
2. doğruluk, gerçeklik .
Uz IV–44, Uz VII–41

sıfât (a) : sıfat'ın c. sıfatlar, vasıflar
Uz III–15, Uz IV–13

sığ– : bir kabın içine girmek, alınmak .
Uz IV–12, Uz IV–34, XCVII–7,
CCLXXXVII–5

sığış– : sığmak .
CCXCI–3

sıhhat (a) : sağlık, sağlamlık .
XLV–4, LIII–4, CCVIII–5,
CCLXXVI–1, CCCIII–5

sın– : kırılmak, parçalanmak .
CXCI–5, CCLI–5, CCLXXXIII–2

sınuklu : kırık, mahzun, kırılmış .
XXXV–3, CXXXVIII–6

sırât (a) : yol .
sırâtü'l–müstakîm (a): doğru yol .
CCXVIII–2

sırça : cam, billur.
CCVII–2, CCLXXXIII–2,
CCCXXXI–3

sırr (a) : gizli tutulan, kimseye söylenmeyen
şey .
Uz IV–41, Uz IV–94, XI–5,
XXX–2, XLII–4

sîb (f) : elma .
Uz IV–53, X–2, XCIII–3,
CLXIII–6, CCXXV–4

sib–i zenahdân (f): sevgilinin elmayı andıran çenesi.
CCLXXXIV–5

sicill (a) : resmî vesikaların kaydedildiği kütük.
Uz VII–1

sidre (a) : nabek denilen meyveyi veren bir ağaç, Arabistan kirazı.
Uz IX–5, XVI–16, CXVI–9, CXXIII–4, CXCV–3

siidre–kad (f) : sidre boylu.
CI–5

sifâl (f) : çanak, çömlek ve çini gibi topraktan yapılmış şey.
CCXI–6

sihâm (a) : sehm'in c. oklar.
Uz IV–79, CXII–3

sihr (a) : 1. büyü; gözbağcılık, büyücülük.
Uz X–30, LXVI–3, CXCII–6, CXCVII–6
2. sihir kuvveti taşıyan kuvvetli cazibe, fettanlık.
LXVI–3

sikke (a) : para üzerine vurulan damga.
CCXVIII–4

sil– : yaş bir şeyi emdirerek kurutmak.
CCCXIX–3, CCCXIX–5

silsile (a) : zincir.
CCCXXXI–9

sîm (f) : 1. gümüş.
XCIV–4, CXIV–3
2. gümüşten, sırmadan.
CXIV–3, CXLI–3
3. gümüş para.
CCXVIII–4

sîm ü zer (f): gümüşve altın.
XLV–3, LVI–2, CIII–3, CXXIII–6, CCXXIX–2

simât (a) : sofra.
Uz IV–115

sîm–beden (f) : gümüş vücutlu, vücudu gümüş gibi beyaz olan.
CCXLII–7

sîm–ber (f) : göğsü gümüş gibi beyaz:
XCIV–1, CXI–1, CCCII–7, CCCXXIV–1

simid : simit.
Uz IX–24

sîmîn (f) : gümüşten, gümüş gibi, gümüşe benzer.
LXXXIX–5, XCI–4, XCIII–3, XCIV–1, XCVII–8

sîmîn–beden (f) : gümüş vücutlu, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu.
Uz IX–11, LXXVIII–6, CII–2, CCXXXIII–4

sîmîn–ber (f) : göğsü gümüş gibi beyaz olan.
CCXXI–1

sîmîn–sanem (f) : gümüş vücutlu güzel, vücudu gümüş gibi olan güzel.
X–1

sîmîn–ten (f) : gümüş tenli, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu.
CCXCV–1

sîm–sâḳ (f) : gümüş baldırlı.
Uz IX–29

sîm–ten (f) : gümüş tenli.
LXXV–3, XCIV–6, CCCXXVII–5, CCCXXXVIII–1

sîmürg (f) : anka kuşu, masal kuşu.

Uz IV–66

sin : teklik ikinci şahıs zamiri, sen.
CXXXIX–2, CLXXVIII–2, CCXXIV–1, CCCXLVII–5

sin : mezar.
V–2

sinân (a) : mızrak, süngü.
Uz IV–110, CLXI–17

sincâb (f) : ağaçlarda yaşayan kemirici, küçük kurşunî tüylü hayvanın postundan yapılmış kürk.
XIX–2, CCLIV–7

sîne (f) : göğüs, mec. yürek, gönül.
Uz VI–47, Uz VI–52, Uz VIII–12, Uz X–28, XXIX–2

sipâh (f) : asker.
Uz IV–118, VII–3, LII–6, CCCXXIV–2, CCCXXXIX–1

sipâs (f) : şükretme, dua etme.
Uz IV–11

sipeh (f) : asker
XCII–8, CCCXII–2

siper (f) : 1. kalkan.
LII–1, LXIV–4, LXXI–1, XCII–6
2. arkasına saklanılacak şey.
CXX–5

sipihr (f) : gök, sema.
Uz VI–2

sîr–âb (f) : taze, körpe.
CCLIV–1

sirişk (f) : gözyaşı.
CCCXXXVI–5

–sitân (f) : yer adı yapmaya yarayan ek.
Uz IX–20

sitâre (f) : yıldız.

Uz IV–26, Uz VII–61, LXXXIV–2, CLXXVI–10, CCCXXXV–2

sitem (f) : 1. eziyet, cefa.
Uz VIII–2, Uz X–43, LXXXVI–4
2. zulüm, haksızlık.
Uz VIII–2, Uz X–43

sitem–kâr (f) : zulüm ve haksızlık eden.
LXV–3

siyâh (f) : kara.
Uz III–5, Uz IV–121, Uz X–31, Uz X–34, VII–1

siyâset (a) : politika..
XXVII–1

siyeh (f) : kara.
VI–5, LX–2, CCVIII–1, CCLV–3, CCXCIII–2
siyeh baht: kara talih, karayazı.
CLXVI–6, CCXLV–2, CCXCVIII–7

siyeh–kâr (f) : kötü işler yapan, günaha giren.
XLI–5, LXV–12, CVI–1, CL–2, CCXXVI–3

siyeh–pûş (f) : karalar giyinmiş; matemli.
CXV–11, CCLII–7

siyeh–rîsmân (f) : kara ip.
CCLXXXIX–5

siyeh–rû (f) : yüzü kara olan, rezil.
CCCII–4

siz– : sezmek.
Uz XI–4

Skender (f) : İskender.
Uz IX–35

soffa (a) : sofa.
Uz X–9, LXX–7

sofra (a) : üzerinde yemek yenen sini veya masa, sofra.
Uz IV–86, Uz IV–115, Uz VII–32, XLIX–4, CCX–8

soğıl– : suyu çekilmek, kaynağı kaybolmak veya kurumak.
Uz XI–10

sohbet (a) : görüşüp konuşma; arkadaşlık.
LXXVIII–2, CLXXXV–5, CCXXXIX–3, CCLXXXIX–1, CCCXLVIII–6

sonra : 1. konuşulan veya içinde bulunulan zamana göre ilerisini anlatır.
Uz VII–47, Uz VII–52, Uz IX–35, CL–7
2. yoksa, aksi halde.
XLIV–3

sor– : 1. sormak, sual etmek.
Uz X–7, I–5, XV–5, XXVII–3, XLII–3, LXVI–6
2. öpmek.
LXVI–6
3. emmek.
I–5, XV–5

sög– : sövmek.
V–2, XVI–6

söyle– : 1. demek.
Uz VII–67, CVI–5, CCVII–6, CCXIV–4
2. anlatmak, ifade ve beyan etmek.
Uz VI–73, LXXXIX–2

söylen– : denilmek, ifade edilmek.
CCXXI–5

söylet– : söylemek zorunda bırakmak.
CCXVI–2

söyün– : sönmek, parlaklığı gitmek .
Uz VII–43

söz : 1. duygu, düşünçe ve isteklerin anlatılmasına yarayan kelimeler topluluğu, lâkırdı, kelâm .
Uz IV–47, Uz IV–117, Uz VII–67, Uz XI–1
2. hüküm, nüfuz .
Uz V–5

su : 1. tabiatta en bol bulunan, hidrojenle oksijenin birleşmesinden meydana gelen madde, su .
Uz VI–48, Uz VII–57, Uz VIII–23
2. akarsu, ırmak .
Uz IV–122, CII–4
–ya düşmek .
CCCXVI–2, CCCXXI–2
olsa teyemmüm câ'iz değül.
CCXV–4
–ya salmak .
CCCXXII–1

su'âl (a) : sorma, sorulma, soru .
Uz I–8, XXV–2, CCLXIII–1

Su'bân (a) : gökyüzünün kuzey yarımküresinde bulunan Tınnîn burcunun çevirdiği büyük kavsin ortasında ve Küçükayı dörtgeninin tam karşısında bulunan en parlak yıldız (Alpha Draco) .
Uz VI–17

subh (a) : sabah, sabah vakti .
I–3, XXV–3, XCII–8, CXXXII–5

subh–dem (f) : sabah vakti .
LXIII–1, LXXX–4, CXXXVIII–5

subh–gâh (f) : sabah vakti .
Uz X–12, Uz X–30, XLIII–2

suç	: 1. kabahat, hata 2. günah. CXXXI–2
suçsuz	: kabahatsiz, masum. LII–7, LXV–3
sûd (a)	: sevdâ'nın c. sevdalar. CXV–7
sudûr (a)	: sadr'ın c. göğüsler. Uz IV–94
sûfî (a)	: sofu. CCLXVIII–4, CCCXLV–3
sula–	: sulamak, su vermek. Uz VII–28, CCXLVIII–5, CCCXLII–5, CCCXLIII–1
sultân (a)	: padişah, hükümdar. Uz IV–58, Uz VII–3, Uz VII–15, Uz VIII–14, Uz IX–3
Sultân Bâyezîd	: II. Bayezîd. Fatih Sultan Mehmed'in oğlu ve Osmanlıpadişahlarından biridir. Alim ve şairdi. Şiirlerinde Adlî mahlasını kullanmıştır. Uz IX–45
Sultân Muhammed	: has isim. Mu 1, Mu 2, Mu 3
sun' (a)	: 1. eser, yapma, yapış, iş CCLII–2, CCXCII–3 2. kudret, tesir Uz III–9
sun–	: vermek, takdim etmek, sunmak. Uz IV–69, Uz VI–40, Uz VI–44, Uz VII–19, Uz VII–60
surâhî (a)	: uzun boyunlu su ve şarap şişesi, surahi. XXV–2, XXVIII–6, XXIX–6, CXVI–7, CCLXXIII–5
sûre (a)	: 1. sıra, dizi.

CLXII -2
2. Kur'an'ın ayrıldığı 114 bölümden her biri.
CCXLIX-6
sûre-i Duhân (f): Kur'an'ın 44. sûresi.
CLXI-6, CXCI-3, CCCVI-2
sûre-i İhlâs (f): Kur'an'ın 112. sûresi.
CLI-3
sûre-i Kevser (f): Kur'an-ı Kerîm' in 108. sûresi.
CCXLVII-4
Sûre-i Nûr (f): Kur'an'ın 24. sûresi
CLXI-6, CXCI-3, CCCVI-2

sûret (a) : 1. biçim, görünüş, kılık.
Uz VII-31, LXV-11
2. resim.
CXVII-1
3. tarz, yol.
Mu 8

sûsen (f) : susam.
Uz VI-29, CXCIX-7, CCX-7, CCLXVII-8, CCXCV-2

suvar- : sulamak, su vermek.
XXXIX-5, C-2, CCCXLV-8

sûz (f) : yanma, tutuşma; ateş sıcaklık.
LXIV-2, CXXIV-3
sûz-ı ciger (f): ciğerin yanması; ciğer yanıklığı.
CXCVIII-3

sûzân (f) : yanan, yanıcı.
CCXLVI-6

sûzen (f) : iğne.
CCXXXV-5

sûziş (f) : yanma, yakma.
Uz VII–42, LXXVII–2, CCVII–6

sücûd (a) : secde etme, namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan vaziyet.
XXXVI–3, LII–3, CXXIII–5, CLXXXVI–5, CCLXVI–4

süd : süt.
Uz IX–24

Süheyl (a) : gökyüzünün güney yarım küresinde bulunan sefîne–i Nuh burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı. Yemen'den daha iyi göründüğü için buna "Süheyl" i Yemânı" de derler.
CLXXIV–3, CCXCIV–4

sükkerî (a) : şekerle ilgili, şekere ait.
Uz IX–24, Uz IX–26

sükûn (a) : durma, kımıldamama.
Uz III–12, Uz IV–17

Süleymân (a) : 1. Benî İsrail peygamberlerinden biri olup, babası Davud peygamberin vasiyeti üzerine Beytü'l–Makdis'i yedi senede inşa ettirmiştir.
Uz III–14, Uz VII–17, Uz VIII–3, Uz IX–35, LXVII–4
2. has isim.
Mu 13

süls (a) : hatt–ı sülüs; bir yazı çeşididir.
CLXXIII–1

süm (f) : dört ayaklı hayvanların tırnağı.
CXCVIII–2

sünbül (f) : 1. sümbül.
Uz VI–20, II–6, LV–1, LXVIII–5, CXC–6
2. sevgilinin saçı, güzelin saçı, saç.

CVII–1, CXX–3, CXC–6, CCXXXVI–2, CCLXXI–1

sünbüllen– : sümbül haline gelmek, sümbül gibi olmak.
CCLIII–3

sündüs (a) : parlak renkli, çiçekli altın veya gümüş telle işlemeli, nakışlı olarak dokunmuş ipek kumaş.
LXXX–6, CXLIX–4

sünnet (a) : iyi ahlâk, iyi tabiat.
CCCXX–5

süpür– : süpürge ile tozu ve çerçöpü alıp temizlemek.
CCIX–2

sür– : 1. dokundurmak, değdirmek.
Uz III–10, Uz VI–83, CCXLVI–7
2. geçirmek.
Uz VIII–30, Uz IX–4, CCCIV–4
3. kovmak, uzaklaştırmak.
CXXV–3
4. bir maddeyi, bir satıh üzerinde, dokundurarak gezdirmek suretiyle ince tabaka halinde bırakmak.
CCXXIX–4

Süreyyâ (a) : Ülker yıldızı.
Uz VI–5, Uz VI–41

sürh (f) : kırmızı, kızıl.
LX–2, CCCII–2, CCCXXVIII–4

sürhî (f) : kırmızılık, kızıllık.
CXIV–6, CXLI–2

sürh–rû (f) : kırmızı yüzlü, yüzü kızarmış.
CVII–1, CCLXII–2

sürme (f) : sürme, göz kenarlarına ve kirpiklere sürülen siyah boya.
Uz IV–33, Uz VII–5, CCVIII–5

sürûr (a) : sevinç.
CCCXXXV–5

Ş

şa'bân (a) : arabî ayların sekizincisi, ramazandan önce gelen ay.
Müf 9

şâd (f) : sevinçli, memnun.
Uz X–40, XVIII–2, XCIII–5, CXXXIII–8, CXXXIX–1

şâdân (f) : sevinçli, keyifli.
Uz XI–32

şâd–mân (f) : sevinçli.
Uz VIII–14

şafak (a) : güneş doğmadan önceki alacalık.
Uz VI–38, CXIV–6, CLXXIV–3

şâh (f) : 1. padişah.
Uz I–7, Uz III–3, Uz XI–34, XXXIII–5, LII–6
2. satranç taşlarının en mühimi.
XXXIII–3

şâh (f) : dal, budak.
şâh–ı gül (f) gül dalı.
CXCIX–4

şahâdet (a) : şahitlik.
CCLXXVII–4

şâhâne (f) : hükümdara yakışacak şekilde olan, çok mükemmel
CCCXXIV–2

şâh–bâz (f) : bir cins iri ve beyaz doğan.
CCXXI–4

şâhid (a) : şahit.
Uz I–9, VI–5, IX–4, CCLXXVII–4, CCCXXIV–3

şâhid (f) : güzel.
IX–4

şakk (a) : yarma, çatlama.

Uz IV–28, Uz VI–92, CLXXIII–2, CCCXXII–3,

şâm (a) : şâme'nin c. (vücuttaki) benler.
LV–2, CXC–3, CCLI–2

şâm (f) : akşam.
XXV–3

Şâm (a) : Arapların Dimaşk dedikleri şehir.
Uz IV–80, LXXVIII–3

şân (a) : 1. ün, şöhret, şan.
Uz VII–15
2. âdet, huy, tabiat.
CXXVIII–1, CXXXI–5
3. hal, keyfiyet.
Uz VII–40
4. mertebe.
CCXCIII–1

şâne (f) : tarak.
II–2, XLI–6, LIX–6, CXIII–7, CXXXVII–1

şa'r (a) : kıl.
Uz IV–121

şarâb (a) : şarap.
Uz IX–29, XXXIX–8, CLIX–4, CCXXXI–2, Müf 12
şarâb–ı nâb (f): katkısız şarap.
VIII–1, XVI–10, LVI–6, CCCXXI–1

şark (a) : doğu.
şark u garb (f): doğu ile batı; bütün dünya.
Uz IX–35

şart (a) : vaziyet, hal.
CCCXXXIX–9

şast (f) : okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük.

XXXV–4

Şat (a) : Şattü'l–Arab; Fırat ile Dicle'nin Basra Körfezi'ne dökülmeden önce birleşmesinden meydana gelen geniş ırmak.
CLVI–4

şâyed (f) : eğer, ola ki, olabilir ki, olur ki.
Uz VI–68, CCLXXXIX–7

şeb (f) : gece.
Uz IV–121, CC–5, CCXIX–5, CCLIV–5, CCCXLVIII–2
şeb–i hicrân (f): hicran gecesi, ayrılıkla geçirilen gece.
Uz VII–45, CCLXXII–5
şeb ü rûz (f): gece gündüz.
XXI–6

şeb–âheng (f) : bülbül.
CXIV–2

şeb–dîz (f) : gece renkli.
LXXII–4, XCV–3, CCLXVIII–2

şeb–hûn (f) : gece baskını.
CCLV–2

şebîh (a) : benzeyen, benzeyici.
LXXX–4

şebî–hûn (f) : gece baskını.
CLXXX–2

şeb–istân (f) : harem dairesi.
Uz VII–61

şeb–nem (f) : çiy.
Uz II–3, Uz VII–68

şeb–reng (f) : "gece renginde olan", siyah.
CXXXV–3

şeb–rev (f) : gece giden, gece yolculuğu eden.
XLI–4, CLXII–6

şecâ'at (a) : yiğitlik, yüreklilik.

ölen kimse; savaşta ölen.
Uz VIII–27, XXXVII–5, LXXVIII–5, LXXXI–2,CVI–2

şehlâ (a) : 1.ela göz, koyu mavi göz 2. tatlı şaşı, yan bakan.
Uz IX–10, CCCIII–5, Mu 24

şeh–mât (f) : satranç oyununda şahın mat olması.
kılmak.
CCL–7
olmak.
Uz X–38

şeh–per (f) : kuş kanadının en uzun tüyü.
CXV–18

şehr (f) : şehir, büyük belde, büyük kent, il.
Uz IX–5, Uz IX–7, IX–7,LIII–8, LXXVIII–3

şehr–istân (f) : büyük şehir.
CXCII–9

şeh–zâde (f) : hükümdar oğlu, prens.
Uz VIII–19, Uz IX–7, Uz IX–12

şeker (f) : şeker.
Uz I–4, Uz III–4, XXXIX–4, LV–4, LXIV–1

şeker–bâr (f) : şeker yağdıran, etrafa şeker saçarcasına tatlı.
XXX–1, CVI–4, CCXXVI–1, CCLXXXVII–2

şeker–istân (f) : şeker kamışı tarlası.
Uz VII–60

şekerle– : tatlılamak, tatlı hale getirmek.
CCCII–1

şekker (f) : şeker (bu kelime nâzımda kullanılır).
Uz X–3, XXIII–4, LV–4, CV–4, CX–9

şekkerîn (f) : tatlı, şekerli .
LXXVIII–2

şekker –rîz (f) : şeker saçan, pek tatlı .
CXXXVII–4

şekl (a) : 1. şekil, biçim, kılık .
Uz IV–7, Uz VI–27, XCIX–3, CXVII–2, CXXXVI–3
2. resim .
CXVI–4

şem' (a) : mum .
Uz IV–25, Uz IV–62, Uz VII–43, Uz XI–28, XXVI–3

şem'–dân (f) : şamdan .
CLXI–3

şemme (a) : pek az şey .
Uz V–15, CLXXXII–6, CLXXXIII–10

şems (a) : güneş .
Uz IV–62
şems ü kamer (f): güneş ileay .
LXIV–1, CXX–2

şemse (a) : 1. yazma kitapların başına yapılan süs; cildin orta kısmında bulunan beyzî süsleme .
CXLVIII–4, CXCI–4
2. güneş şeklinde yapılan işleme resim .
CCCXXX–1

şemşîr (f) : kılıç .
CCXXVIII–2, CCCXLV–8

şer (a) : 1. kötülük, fenalık; kötü iş .
XLI–1, CXX–4
2. kavga, fitne .
XLI–1

şer' (a) : Allah'ın emri, âyet, hadis, icmâ–i

ümmet ve kıyas—ı fukahâ esasları üzerine kurulmuş olan din kaideleri.
Uz IV–1, Uz IV–108, Uz VI–93, CXXVI–6

şerbet (a) : şerbet, içilecek tatlı şey.
Uz IX–26, XXVI–1, LIII–4

şeref (a) : 1. (mânen) büyüklük, yükseklik, ululuk.
Uz IV–88, Uz VII–20, CLXVII–5, CCXC–1, CCCXX–7
2. övünme, iftihar.
Uz VII–3
3. bir şahıs veya şeyin benzerlerinden seçilmesi, seçkinlik, üstünlük, imtiyaz.
CXVI–4

şerh (a) : 1. açıklama.
Uz IV–27, Uz IV–116, LXXVII–3 LXXXII–6
2. bir kitabın ibâresini kelime kelime açıp izah ederek yazılan kitap.
XXV–3

şerha (a) : parça, dilim, yarık.
Uz X–28, LXXXII–6, CV–7, CXIII–4

şerîat (a) : 1. doğru yol. 2. Allah'ın emri 3. âyet, hadîs ve icmâ—ı ümmet esaslarına dayanan din kaideleri.
Uz IV–113

şerîf (a) : 1. şerefli, mübarek, kutsal 2. soylu, temiz.
Uz VII–26

şerm (f) : utanma, mahçup olma.
CXCIX–4, CCVII–2

şermende (f) : utanmış, utangaç, mahçup.
XXXIV–6, LXI–3, LXXIV–4

şerm–sâr (f) : utangaç
Uz III–10, Uz III–18,
XXXII–6, CCXXXVIII–3,
CCCXII–4

şevk (a) : 1. arzu, keyif, neşe, sevinç.
Uz III–13, Uz IV–96, Uz VI–66,
XXVIII–3, LXXII–1
2. ışık, şavk.
XXVIII–3, CCVII–3, CCLVIII–4

şey' (a) : şey, nesne.
CCCXXXIX–3

şeydâ (a) : aşktan aklını kaybetmiş, divane, düşkün, şaşkın.
Uz VI–31, Uz VI–65, CXXIX–5,
CCCXXXII–1

şeytân (a) : şeytan.
Uz IX–42, CXIX–2, CXXV–3,
CCXXXIV–2, CCLXXXIV–8

şibh (a) : benzer, misal.
XVI–10

şifâ (a) : hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma.
Uz II–2, Uz IV–49, XVI–10,
XLVI–2, LXIII–7
bulmak.
CXVII–4, CLIII–3

şîfte (f) : düşkün, tutkun.
CCLXVII–2

şihâb (a) : kıvılcım.
LXXXIV–2

şikâf (f) : yarık, yırtık, çatlak.
CCXXVII–6

şikâr (f) : 1. av.
CLXVI–5, CCXXI–4,CCCXIII–6, CCCXXV–4
2. avlama.
LXXXIV–1
itmek.
CLXXXIV–5
olmak
CCXXXVIII–1, CCLXXVIII–3, Mu 15

şikâyet (a) : sızlanma, yakınma.
Uz VII–67, XXI–1, CCXLI–2, CCLXXVII–5, CCXCV–10

şiken (f) : büklüm, kıvrım.
LIV–5, CCXL–3

şikest (f) : kırma.
CIX–6

şikeste (f) : kırık, kırılmış.
Uz X–5, LIV–5, CV–6, CLI–5, CCLXIX–3
şikeste beste (f): kırık dökük, şöyle böyle.
Uz XI–41

şikeste–dil (f) : gönlü kırık, kederli, mahzun.
Uz X–24

şimdi : içinde bulunulan zamanı gösterir.
Uz VI–59, Uz VI–98, Uz VIII–7, Uz X–15, Uz X–37

şimşâd (f) : şimşir ağacı.
XXXVIII–7, CLIII–6, CLXXVI–3

şîr (f) : arslan.
Uz IV–100
şîr–i ner (f): erkek arslan.
CXV–6

şi'r (a) : şiir, edebî değeri olan vezinli ve ka-

fiyeli söz.
XIV–4, CLXXX–5, CCXXI–5,
Mu 10

şîrâk (a) : tuzak.
Uz VI–91

şirâze (f) : kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam, tutan, ibrişimden örülmüş ince şerit.
CCCXX–3

şîrîn (f) : tatlı.
Uz VI–28, XV–5, XLII–1, LIV–3,
LXIV–1

Şîrîn (f) : Husrev ile Şirin hikâyesinin kadın kahramanı.
XXXVIII–6

şîrîn–dehen (f) : tatlı ağızlı.
LXXII–4, CCCXXXVIII–4

şîrîn–leb (f) : tatlı dudaklı.
XCV–3

şîrînlik : sevimlilik, cazibe.
CCLV–3

şîrîn–sühan (f) : tatlı sözlü.
CCLVIII–2

şîşe (f) : şişe, sırça.
Uz VI–28, IX–7, CVII–3,
CCVII–6

şîve (f) : 1. naz, edâ, işve.
XXXI–3, CXV–8, CXXIV–4,
CXCVII–1
2. tarz, tavır, üslûp.
XXXII–2
şîve–i reftâr (f): yürüyüş tarzı, yürüyüşteki eda.
CLXXVI–3

şîve–ger (f) : şiveli, işveli, cilveli.

CXXVII–4

şiyem (a) : şîme'nin c. huylar, tabiatlar.
Uz V–15, Uz VII–1

şol : şu, o.
Uz IV–51, Uz VI–84, Uz VIII–21, Uz IX–21
resme.
Uz VII–42, C–6

şöyle : öyle, şu türlü, şunun gibi.
Uz VII–74, LXXXI–1, CXII–3, C–5, CCXIX–4

şu : şu, orta uzaklıkta olan yer veya zamanı belirtmede kullanılır.
Uz IX–24, VI–5, LXII–3, CCLXXIV–3, CCCXI–3
resme.
LIX–7

şu'â' (a) : ışın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar.
CCVII–1

şuf'a (a) : bir mülk, kaça satın alınmışsa o mülke o para ile sahip olma.
CCLXXXV–3

şûh (f) : neşeli, şen, nazlı, şiveli.
CXXVII–4, CLXV–6, CCCXXV–1 CCCXLVII–2

şukka (a) : parça, kumaş veya kâğıt parçası.
Uz IX–17

şu'le (a) : alev, ateş alevi.
CCXX–2

şûr (f) : kavga, gürültü, patırtı.
XLI–1, CXX–4

şûrîde (f) : 1. karışık, perişan.
CXXXV–1, CCCXXIV–1
2. aşık, tutkun.

XCV–7

şübhe (a) : şüphe, kuşku.
CCLXXXIX–6

şükr (a) : görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık
Uz IV–11, Uz IX–3, Uz IX–42, CXXXVI–4, Mu 23

şükrâne (a) : şükran alâmeti, iyilik bilme nişânesi.
CCLXX–3

şükûfe (f) : çiçek.
LVI–2

T

tâ (a) : "tı" harfinin bir adı.
Uz IV–114

tâ (f) : 1. kadar, dek, değin.
Uz IV–48, Uz V–8, Uz IX–44
2. gaye ve sebep gösterirse ekseriya "ki" edatıyla beraber kullanılır.
Uz IV–95, V–7, VII–2, XVIII–6

tâ'at (a) : Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.
CCC–4

tâb (f) : 1. ışık, parlaklık.
CXV–3
2. kıvrım, büklüm.
Uz XI–22

–tâb (f) : "parlayan, parlatan, aydınlatan" mânâlarına gelerek birleşik kelimeler yapar.
Uz VI–37

tab' (a) : tabiat, huy, yaratılış.
Uz IV–84, Uz IV–98, CXCIV–3

tabak (a) : tabak (kap).

Uz VI–5

tâbân (t) : ışıklı, parlak.
XLII–1

tâb–dâr (f) : kıvrımlı, büklümlü.
CLXVI–1

tâbi' (a) : 1. birinin arkası sıra giden, ona uyan.
2. boyun eğen, bağlı kalan.
Uz V–16, Uz VII–64

tabîb (a) : hekim, doktor.
Uz IV–49, V–4, XXVII–3,
XLV–4, CXXII–2

ta'bîr (a) : rüya yorma.
XVIII–3, CLXXII–2, CCLXV–2,
CCCXLV–6

tâbût (a) : ölü taşınan sandık.
CXII–2

tâc (a) : hükümdarların başlarına giydikleri cevahirli başlık.
Uz VI–31, Uz VII–3, XXVI–4,
XXVII–4, CXV–13

ta'cîl (a) : acele ettirme, çabuklaştırma.
CCCXXXIV–7

tafsîl (a) : etrafiyle, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
CCXLIX–1

tağ : dağ.
Uz X–11, CCLXVII–2, CCXCV–5,
CCCXXXVII–5
–a düşmek.
CCXCV–5

tağıl– : dağılmak, saçılmak, ayrılmak.
Uz VI–41

tağıt– : dağıtmak. 1. toplu bir durumda bulunan şeyleri öteye beriye yaymak.
LXXXVIII–2, CIV–3, CCLII–6,

	CCXCII–2 2. bölüştürmek, ayrı ayrı vermek, pay etmek. Uz VII–31 3. saçmak, perişan etmek. Uz X–40
tağyîr (a)	: başkalaştırma; değiştirme; bozma. CLXXII–1
Tâhâ (a)	: Kur'an'ın 20. sûresi. Uz VI–84
tahayyür (a)	: hayran olma, hayrete düşme, şaşakalma, şaşırma. Uz VI–43
Tâhir (a)	: has isim. Mu 17
tahiyye (a)	: mülk, mali kıymet. Uz IX–37
tahmîr (a)	: yoğurma, yoğurulma. CXLI–4, CCXIV–5, CCXXVIII–8
tahrîr (a)	: yazma. CII–7, CXLI–2, CXLIX–2, CCXLVI–2, CCCII–2
tahsîl (a)	: 1. hasıl etme, ele geçirme, kazanma. CLXXVII–2, CCI–2, CCXLIX–5, 2. ilim öğrenme. CXXVIII–4
tahsîn (a)	: güzel bulup takdir etme, alkışlama, övme, beğenme. CCXCII–1
taht (f)	: 1. hükümdarların oturduğu büyük koltuk. Uz VII–2, Uz VIII–3, XI–6 2. hükümdarlık makamı. Uz VIII–3, Uz IX–12, XXVI–4

tahta (f) : ağaç, kereste, odun.
CIX–6, CXII–2

tâk (a) : 1. kemer, yarım daire şeklinde kapı, pencere vesaire üstü.
LXXV–6, CXLVI–3, CXCI–9
2. kubbe, künbet.
Uz VI–1, CLXII–1

tak– : giyinmek, takmak, kuşanmak, üstüne almak.
X–1, XXXIV–1, LXXII–5, CII–4, CXXXII–2

takbîl (a) : öpme.
CCXLIX–7

takdîr (a) : ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler.
CLXXII–1

Tâk–ı Kisrâ (f): : Sasani kralı I. Şahpur'un (241–272) Ktesiphon'da yaptırdığı saray. Eski çağın en büyük eserlerinden biridir. Kralın, kabul salonu olan elips biçiminde kemer kubbeyle örtülü geniş orta sahnı ilgi çekicidir.
CXLVI–3, CCLII–5

takrîr (a) : anlatma, anlatış.
Uz VII–33, XXI–6, CCCXLV–7

taksîr (a) : 1. suç, günah, kabahat.
CLXXII–3
2. bir işi eksik yapma.
CCXXXVIII–4

takvâ (a) : Allah'tan korkma, Allah korkusu ile dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
CLVIII–7, CCLII–3, CCCXXII–1

takvîm (a) : 1. her seneye ait olarak düzenlenen ve yılın günlerini gösteren yıllık,

takvim.
CCXLVII–2
2. ülkeleri veya yıldızları yerleri ile belirten kitap veya cetvel.
CCXXIII–5
3. tertip, düzen.
CCXXIII–5

tal– : dalmak, aşağıya varmak, batmak.
Uz VI–66

tal'at (a) : güzellik.
LXXXVII–1, CXLVII–1

taleb (a) : 1. istek, arzu.
IX–3, CVI–2, CXXXVIII–3
2. isteme, dileme.
Uz VI–67, LXXXIX–7

tâli' (a) : talih, kısmet, kader, baht.
Uz X–31, XLIII–5, CXXXV–1, CLIX–3, CCCXLVI–3

tâlib (a) : isteyen, istekli.
Uz IV–55, Uz IV–96, Uz X I–15, IX–3, CXXXIX–3

ta'lîk (a) : İran yazısıdır, bütün harfleri devirlidir. Rivayete göre Hoca Ebü'l–Âl, Pehlevî yazısı ile kufî fürûâtını birleştirmek suretiyle icat etmiştir.
XIX–4

ta'lîm (a) : 1. okutma, ders verme, öğretim.
CCX–5, CCXLVII–4
2. öğretme.
CCCXX–5
3. öğrenme.
CXVI–13

tallâhü'l–azîm (a) : Yüce Allah'a yemin ederim.
CCXVIII–7

tam– : damlamak, damla damla akmak.

	LXIII–1, LXIII–7
tamâm (a)	: 1. eksiksiz, tam olma.
	Uz VII–52
	2. bitme, bitirme, son.
	XXV–1
tamâmet (a)	: tamamiyle.
	XLIV–4, CLXXXIV–9, CCX–9
tamga	: damga, nişan, alâmet.
	Uz VI–79, CXVI–4
tan	: şaşılcak şey, hayrete değer.
	Uz IV–31, Uz IV–62, Uz V–17
	değül.
	CCXIV–2, CCLXXXVI–5
	mı
	CIV–4
ta'n (a)	: sövme, yerme, ayıplama.
	Uz IV–58, CLXIII–4, CLXXXII–3
	CLXXXIV–7, CCCXXIX–2
tanbûr (a)	: tambur.
	CLXXXII–4
ta'ne (a)	: sövme; zemmetme, çekiştirme, yerme.
	XXVI–7
Tanrı	: Allah.
	Tanrı te'âlâ.
	CCCXXXII–8
tap–	: 1. ibadet etmek 2. tapınma derecesinde sevmek.
	CCC–3
tapu	: 1. huzur, nezd, makam.
	Uz III–11, Uz III–16, Uz IX–14
	2. hizmet, vazife, hürmet
	Uz IX–30, Uz XI–34
	3. zat, kendi.
	Uz VII–24, CXXI–4

târ (f)	: 1. karanlık . LXXX–7, CXXII–3 2. tel; saç teli . CCCX–1 târ–ı zülf (f): saç teli . LXXXVIII–4, CLXVI–1
tarab (a)	: sevinçlilik, şenlik; sevinçten gelen coşkunluk . CCLXXII–4
târâc (f)	: yağma, çapul, talan . XXVII–1, CCL–5, CCCXXXIV–5
taraf (a)	: yan, yön . Uz IX–29, XXXI–4, CLXVII–1, CCLVIII–3
tarâvet (a)	: tazelik, taze olma . LXIV–1, CXX–2
tarh (a)	: çıkarma . XXXIII–3, LXXIII–7
târ–mâr (f)	: karmakarışık; dağınık; perişan . CLXXXIV–1, CCXXXVIII–5
tarrâr (a)	: yankesici . XXIV–1, LXV–9, CCXLI–5, CCCXVII–1
tart–	: ölçmek . XX–7
tarz (a)	: usûl, yol . Uz IV–52
tâs (f)	: tas, su kabı . Uz VI–14, Uz VIII–33, XCIII–2, CXXXVI–7, CCLXXVIII–5
tâsa (f)	: tasa, kaygı . CCXXXV–1
tasavvur (a)	: zihinde şekillendirme, kurma .

XXXI–2

tasnîf (a) : sınıf sınıf, takım takım ayırma, sınıflama, bölümleme.
Uz VI–10

tasvîr (a) : 1. yazı ile tarif etme.
CCXXVIII–6
2. resim; portre.
CCCXLV–5

taş : 1. yeryüzünde çok bol bulunan sert cisim.
Uz VI–47, Uz VI–64, Uz X–10, X–3
2. taş gibi sert ve katı.
Uz X–29
atmak.
CLXXXIV–7

taş– : çok gelip yerine veya yatağına sığmayarak çevresine yayılmak, etrafı basmak.
Uz VIII–21, CXXXVIII–7

taşra : dışarı.
XCII–2

Tâtâr : Tatar.
CL–5, CCLXXIX–6

tavâf (a) : etrafını dolaşma.
Uz IX–2, II–3, III–4, XVII–2, CXXXVIII–6

tavk (a) : gerdanlık.
Uz VI–91

tâvus (a) : tavus kuşu.
Uz VII–12, XCVIII–2, CLXXXIII–4

tay (a) : yok etme, lağvetme, kaldırma.
CCCXIV–4

tayan– : güvenmek, itimat etmek.

LII–4, CXXIX–8

teferrüc (a) : eğlenmek için gezinme, gezme.
XCI–3

tefe'ül (a) : fal açma, fala bakma.
CLI–3, CCLXXXI–4

tefsîr (a) : yorum.
Uz IV–27, XXVIII–5, CXCI–3

tehî (f) : boş.
CXCIII–1, CCCXXX–3

te'hîr (a) : sonraya, geriye bırakma, geciktirme.
CXLI–5, CLXXII–5

tek : ancak, yalnız, yetişir ki.
LXIV–3, CXC–3, CCXIII–5,
CCXXXIII–3, CCLIII–1

tekellüf (a) : külfetli, sıkıntılı.
CXII–4

tekrâr (a) : 1. yine bir daha, yeniden.
XXXIX–4, CCIII–5,
CCLXXIII–7, CCLXXXVII–3
2. bir işi bir daha yapma, yenileme.
XCIII–4

tekye–gâh (f) : dayanılacak yer.
CCXII–1

telef (a) : boş yere harcama, yıpratma.
CLXVII–2, CCCXXX–3

telhîs (a) : özetleme, hulâsa etme.
Uz IV–116, CCCXXVIII–6

telkîn (a) : (fikir) aşılama, kulağına koyma.
CCVI–2

telvîh (a) : açıklama.
Uz IV–27

temâşâ (f) : 1. bakıp seyretme.
Uz VI–6, Uz VI–33, I–3,
CXLVI–6,
2. gezme.

CXXXVIII-3

temennâ (Osm) : dileme, dilek, istek.
Uz VI-98, I-7, XXXI-5, CXLVI-7

ten (f) : 1. gövde, vücut, beden.
LXXXIV-6, CXX-7, CLXXIX-3, CLXXXVII-2
2. insan vücudunun dış yüzü.
XCVIII-5

tenâvül (a) : alıp yeme veya içme.
CXCV-2

teng (f) : denk, eşya, yük dengi.
XXI-3, C-4, CCLXII-6

tenhâ (f) : yalnız, tek.
Uz XI-27, III-3, XVIII-2, XXXVIII-6, Müf 9

tenkîh (a) : bir şeyin fazla ve lüzumsuz kısımlarını çıkartıp düzeltme, ayıklama, arıtma.
Uz IV-27

tennûr (a) : fırın.
CXCVIII-3

tenùr (f) : tandır.
Uz VIII-4

tenzîl (a) : 1. indirme.
CCXLIX-6
2. Kur'an-ı Kerîm.
CCXC-1

ter (f) : 1. taze.
X-2, XXXIX-1, XLI-6, XCIV-5,
2. yaş, ıslak.
CX-7, CCLXIV-3

terahhum (a) : merhamet etme, acıma.
Uz VI-68, Uz VI-95, Uz X-29
XXXVIII-1, Mu 24

terâzû (f) : terazi, tartı âleti.
XX–7, CIII–3

terbiyet (a) : görgü.
Uz VII–13

tercemân (a) : tercüman.
CLXI–20

tercîh (a) : üstün tutma, daha çok beğenme.
XXXI–1

terennüm (a) : şakıma.
CCXV–2

ter–gonce (f) : taze konca.
Uz IX–20

terk (a) : bırakma, vazgeçme, salıverme, koyuverme.
VI–5, XII–3, XLIV–2, CCXLII–3, Mu 41
–in eylemek.
CXII–5
–in itmek.
CCXLVIII–7, CCCXXXII–6
–in urmak.
XXII–5
–itmek.
LIII–7, LVIII–5, LXVI–5, CXCVI–7, CCLXVIII–3
–urmak.
CCXLV–6

terkeş (f) : sadak, ok kuburu, ok çantası, ok mahfazası.
CII–5, CCXLVI–5, CCCI–6

terkîb (a) : bir kaç şeyden meydana getirilmiş şey.
Uz IX–26

tersâ (f) : Hıristiyan.
Uz VI–97

tesbîh (a) : 1. "sübhânallah" kelimesini söyleyerek Allah'a ta'zîm etme.
Uz I–3, Uz IV–76
2. tesbih.
XXXI–4

tesellâ (a) : avutma, avundurma.
Uz VI–63

teshîr (a) : ele geçirme, elde etme.
CCXLIII–5

te'sîr (a) : işleme, dokunma; içe işleme.
CII–2

teskîn (a) : sakin kılma, yatıştırma, durdurma.
Uz XI–38, XLVIII–4

teslîm (a) : bir şeyi yeni sahibine verme.
CCXLVII–1

teşbîh (a) : benzetme.
XX VIII–6, XXX–4, LXXIX–3, CLIII–2, CXCIX–5

teşne (f) : çok istekli.
CXV–19, CCLIV–3

teşne–dil (f) : can ve gönülden istekli.
Uz VII–48

tevakkuf (a) : durma, bekleme, eğlenme.
CCXCI–5

tevbe (a) : tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir dahaişlenmeyeceğine dair verilen söz.
XXIX–4, CXXXVI–4, CCXXXIX–2, CCLX–5
tevbe–i nasûh (f): bir daha bozmamak üzere edilen tövbe.
CCXXXIX–2.

tevehhüm (a) : kurma, kuruntuya düşme.
CCXV–5

tevhîd (a) : Allah'ın varlığına ve birliğine dair

yazılan manzume.
CCVI–71

te'vîl (a) : sözü çevirme, söze ayrı mânâ vermeye kalkışma.
CCXLIX–1, CCXC–2

tevkî' : 1. padişah buyruklarına çekilen nişan.
CIX–4
2. hatt–ı tevkî': eski hattatlarımızın icâzet dedikleri yazıdır. Ferman, menşûr, süferâ, nâme, mahkemelerde çıkan vakfiye suretlerinde kullanılmıştır. Ebü'l–Fazl bin Hâzin tarafından icat olunduğu söylenir.
CLXXIII–1

tezvîr (a) : 1. yalan, dolan.
LIII–6, CCLXXVII–4
2. ara bozmak ve bilhassa fenalık kasdiyle yapılan kovuculuk.
CXLVI–5, CCCXXIV–3

tezyîn (a) : zinetlendirme, süsleme, süslenme.
CCXXIX–2, CCXLIX–3,
CCXCII–3

tıbb (a) : hekimlik, tabiplik, doktorluk.
CCXXII–6

tıfl (a) : küçük çocuk.
LXIX–1, LXXXV–6, XCVI–2,
CXLVII–2; CCX–5

tılısm (a) : tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey.
CLI–6, CCXXII–5, CCXCV–7,
CCCXX–6

tın– : ses çıkarmak, bir şey söylemek.
V–4

tınâb (a) : kazığa bağlanan çadır ipi.

Uz IV–69, LXXV–6, CXCI–4, CCXCVII–2, CCCXXX–2

tırâş (f) : kazımak, düzlemek.
CC–2

tırâz (a) : 1. ipek ve sırma ile yapılan işleme, nakış, süs.
CXC–4, CCXCV–4
2. üslûp, tutulan yol.
Uz IV–52

tıynet (a) : yaratılış, mizaç, maya.
Uz IV–49, Uz IV–101, CCXCV–5

tîb (a) : pâk, temiz.
Uz IV–49

tîğ (f) : kılıç.
Uz VII–33, Uz VII–64, Uz VIII–17, VII–6, XXIX–5
–oynamak.
LXXXI–3

tîhû (f) : çil kuşu.
CCXXI–4

tîmâr (f) : 1. yara bakımı.
Uz XI–25, CXXII–2
2. tasa.
CLXXXVIII–1
itmek.
CXCIX–2, CCIII–2

tîn (a) : balçık, çamur, toprak.
Uz IV–39

tîr (f) : ok.
Uz IV–97, Uz IV–102, Uz VI–51, Uz X–45, XXXV–4
tîr ü kemân (f): ok ile yay (sevgilinin kirpiği ve bakışı).
CLXV–2

tîr–endâz (f) : ok atıcı, ok atan.
LXIII–5

tiryâk (f) : panzehir.
Uz V–12, Uz VII–44, XCV–4, CLIII–3, CCLXXXVII–1

tîz–âb (f) : kezzap.
Uz VI–9

toğ– : doğudan belirmek, gökyüzünde gözükmek.
Uz IV–118, Uz VI–37

toğra– : doğramak, parça parça kesmek, paralamak.
CCCXXXVII–1

toğrı (toğru) : 1. yalan olmayan, gerçek.
I–6, XXXIV–6, LXXXIII–2, CCCIII–6
2. eğri olmayan, düz.
LXXXIII–2, CCXXXII–9, CCCXXIII–2, CCCXXVI–1
3. doğru olarak, bir tarafa ve istikamete sapmayarak ve eğrilmeyerek.
XXXIII–2
4. semt ve yön bildirerek yönelmeyi gösterir.
Uz II–1
–sı
I–6, XXXIV–6

tohm (f) : tohum.
Uz VII–38, CCLIX–2

tokın– : isabet etmek, düşmek.
Uz VI–52, CXX–5

tokuz : dokuz, sekizden sonra gelen sayı.
CII–1

tol– : 1. (boş kap vesaire) içine bir şey konup boşluktan kurtulmak, dolu

hale gelmek .
Uz IV–63, Uz VI–40, LVI–4
2. boş yeri kalmamak, artık alamamak .
Uz VI–4, LI–5

tolan– : 1. dolanmak, dolaşmak .
CLXXXIII–10, CCCXXXVII–5
2. elden ele gezmek, dönüp devretmek .
CCLXXIII–5

tolaş– : dolaşmak, birbirine geçmek, karışmak, girift olmak .
LIV–5, LXII–5, LXXXV–7, C–7, CIX–2

toldur– : doldurmak, boş şeyi dolu hale getirmek, içine bir şey koymak
Uz IV–76

tolı (tolu) : 1. dolu, dolmuş; boş olmayan
Uz I–4, Uz II–9, XXXV–2, LXXX–4, XCV–4
2. bir kap vesaire içine birikip toplanmış olan .
Uz IX–41
3. sağrak, içki ile doldurulmuş kadeh .
XCV–4, CLXI–5

ton : elbise, kılık kıyafet .
XCV–1

tonuzlık : domuzluk, domuz huyluluk, merhametsizlik .
CV–8

topdolu : dopdolu, çok dolu .
CCCV–4

toprak : 1. arzın üzerini kaplayan madde.
Uz IV–109, Uz VI–76, Uz VII–5

2. toprak renginde.
Uz X–13, CCXLVIII–3
3. yer, zemin.
Uz VI–83
–(ğ) ı çekmek.
LXXXIX–7

toz : 1. ince, un halinde toprak, ki, rüzgârla havaya da kalkar.
Uz VI–88, Uz VI–91, XXVII–4, LII–4, CXXIX–8
2. her şeyin incesi, un halinde bulunanı.
CCCXXII–7

tozlu : toza bulaşmış, tozu olan.
CXCI–7

Tûbâ (a) : cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen ilâhî ağaç.
Uz IV–107, Uz VI–21, Uz XI–10, I–6, IV–2

Tûbâ–kad (f) : Tûbâ boylu.
CCCXLVII–3

tudacuk : sevimli dudak, dudakçık.
CCCXXVIII–1

tudak (tutak, tutak) : dudak, ağzın üst ve alt kenarı.
XLII–1, XLIX–2, CIV–1, CX–7, CCLVII–4
ısırmak.
II–5

tûfân (a) : 1. Hz. Nuh zamanında yoldan çıkmışları tedîp etmek için Allah tarafından hem gökten yağdırılan, hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su. (Bunun neticesinde yeryüzündeki bütün canlılar yok olmuş, ancak Hz. Nuh'un gemisine

alınmış çiftlerden ikinci defa olarak canlılar türemiştir.)
Uz VIII–4
2. ortalığı kaplayıp çeviren umumî ve pek şiddetli yağmur ve fırtına.
Uz VII–46

tuğra : tura, padişah adı taşıyan ve imparatorluk Türkiye'sinde paralar ile resmî yazılar üzerine basılan nişan.
Uz VI–27, CXLVI–5, CCXLVII–5

tuhfe (a) : hediye, armağan.
LXXI–5

tûl (a) : uzunluk.
tûl–ı emel (f): hırs, tamah, tükenmez arzu.
LXXXV–7, CXCIII–1, CCIV–1

tulû' (a) : doğma, doğuş.
CXLVII–3, CLIX–3, CLX–4, CCLXXIII–1, CCLXXVI–2

tûmâre (a) : tomar, sarılıp tomar biçimine konulmuş (eşya), dürülmüş (şey).
Uz VII–73, CLXI–6, CLXXIV–4

tûb, tûp : top, oyun oynanan küre.
Uz VII–19, Uz XI–21, LXXI–2, CLXXXIII–3, CCXLVIII–4

tûr (a) : dağ.
CCLII–1

ṭur– (tur–) : 1. hareket etmemek, oynamamak.
LXXXVIII–6, CX–7
2. oturmak, ikamet etmek.
Uz X–15
3. ayağa kalkmak.
CCLV–2

turak : durak, durulacak yer, makam.
CIV–5

Tûrân (f) : eski İranlılar tarafından Türk diyarına verilen ad.
Uz IX–12

turfe (a) : turfe; görülmemiş, yeni, şaşılacak şey.
Uz X–47

turmadın : durmadan, devamlı.
LXIII–3, CCCXXXIII–5

turna : balıkçıl ve leyleğe benzer büyük bir kuş
Uz IX–25

turre (a) : alın saçı.
Uz IV–43, Uz IV–80, XXIV–1, CXIII–7, CCXLI–5

turunc (f) : turunç.
Uz IX–28, Müf 13

turuncî (f) : turuncu renk.
CCLXXXII–2

tûşe (a) : ölmeyecek kadar yenecek şey, azık.
CIX–2

tut– : 1. kabul etmek, saymak, bilmek.
LII–6, LIV–2, LXIV–5, LXVIII–6, LXIX–4
2. istila etmek, zaptetmek, kaplamak.
VII–3, LXVI–4, CLI–1, CLV–7, CCLII–7
3. farzetmek.
Uz X–36, CCXXXIX–5, CCXL–2
4. yakalamak.
CXLI–1
5. zihne koymak, düşünmek, kurmak.
XVII–4

tut– : elde etmek, seçmek.

CXCVI–4

tutıl– : tutulmak, yakalanmak.
Müf 5

tûtî (f) : dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.
XL–2, XCVIII–2, CXXXV–2, CLXXV–3, CCXLIII–2

tûtiyâ (a) : sürme.
Uz IV–33, Uz X–56, XVI–9
LXVIII–7, CCVI–6

tutsak : esir.
CCLXVII–5

tutuş– : yanmak. CCCXLI–3

tuy– : duymak, sezmek, işitmek, hissetmek
CL–7, CCXXXVI–1

tuyıl– (tuyul–) : 1. duyulmak, işitilmek.
XC–3
2. yayılmak.
CXXXI–2

tuyûr (a) : tayr'ın c. kuşlar.
Uz IX–40

türâb (a) : toprak.
Uz IV–65, Uz IV–129, VIII–1, LXXVI–4, CXLVIII–7

türbe (a) : mezar.
Uz IV–129, XXXVIII–7

Türk : Türk.
Uz V–5, CCX–6

tüvânâ (f) : güçlü, kuvvetli.
Uz VI–68, Uz VI–100

U

u (f)	: ve. Uz IV–42, Uz IX–36, CLVIII–5, CXCII–7, CCXIII–1
uc	: uç, baş, tepe. LI–7, LXXIV–2, CXXIV–2, CXXVI–3, CCLVII–2 –dan uca. LIV–5 –ından. LI–7, LXXXIX–2, XCVII–1, CCXII–3, CCLXXV–2
uç–	: havaya kalkıp gitmek, uçmak. Uz VI–87, Uz X–18, CLXXIII–5
uçmak	: cennet. CLXXIII–5, CCLXVII–4
ûd (a)	: 1. yanarken güzel koku veren bir ağaç, ödağacı. XLVIII–5, CXII–2, CXLIV–3 2. ağaç, odun. XXXVI–5 3. mızraplı bir çalgı, ut. XXXVI–2
uğra–	: 1. geçerken bir yere ilişmek, geçici olarak durmak. Uz VII–37, V–2, LIX–3, CXVI–5, CCLXXIII–4 2. düşmek, tutulmak. Uz X–29 3. geçmek. CXCI–5
uğrak	: sık sık uğranılan yer. CXVIII–2
ukâb (a)	: 1. kartal 2. Hz. Muhammed'in san-

çaklarından birinin adı.
Uz IV–66

ukbâ (a) : ahiret, öbür dünya.
Uz VI–78, Uz VI–82, CCXXI–1

ukûl (a) : akl'ın c. akıllar, zihinler, uslar.
Uz I–14, Uz IV–30

ulaş– : 1. yaklaşmak yakınlık meydana getirmek.
CCV–3
2. erişmek, vasıl olmak.
Mu 13

ulı (ulu) : çok büyük, pek önemli, yüksek.
Uz II–8, Uz VI–87, XXVII–4

ulyâ (a) : daha yüce, çok yüce.
Uz VI–58, CXXXVIII–6

um– : 1. ümit etmek, 2. beklemek.
Uz I–2, Uz III–17, Uz IV–18, Uz V–21, Uz VII–53

umac (umaç) : hedef, gaye, amaç.
XXVII–2, Uz VI–51

umdâ (a) : (aslı umde) ilke, prensip
Uz VI–56

ummân (a) : büyük deniz, okyanus.
Uz VII–7, Uz VII–48, XV–3, CIV–7, CIX–3

unıt– : hatırından çıkmak, unutmak.
CCIII–1

unıtdur– : unutmasına sebep olmak, unutturmak.
CCLX–5

unnâb (a) : hünnap.
XXXIX–6, CCLIV–2, CCCXXXIII–5

ur– : 1. atmak.
LXIII–5

2. batırmak, sokmak.
II -2, XLI-6, LIX-6
3. sürmek.
CCXI-4, CCXXX-7
4. koymak.
CCLXVII-3

urın– : giyinmek
CCCXXVI-1

urve (a) : kulp.
urve–i vuskâ (f): (sağlam sap) Müslümanlık.
Uz VI-74

uryân (a) : çıplak.
Uz VII-59, Uz IX-17

usan– : usanmak, bıkmak, bezmek.
CIII-2, CXCII-2, CCLVI-1, CCCXVI-5, CCCXVIII-1

usturlâb (a) : (eskiden) yıldızların arza nazaran yükseklik derecesini bulmakta kullanılan âlet.
CLVIII-4

uş : işte, şimdi.
Uz III-10, Uz VI-27, Uz VI-81, Uz VII-41, CL-1

uşşâk (a) : 1. âşık'ın c. âşıklar.
XVI-3, XXXVIII-5, XLIV-3, LX-3, LXV-1
2. Türk müziğinde 5 numaralı basit makam. Yüzyıllardan beri en çok kullanılmış olan uşşak, bugün elimizdeki Türk müziği eserleri içerisinde birinci gelmektedir. 917 parça uşşak eserin notası tesbit edilmiştir.
CCLXXVIII-4

utan— : bir kötü iş veya sözden veyahut sebepsiz olarak kızarmak, mahçup olmak.
Uz VII–16, CVII–1, CXXXIX–7

Utârid (a) : Merkür.
Uz VI–8

uy— : 1. uymak, tâbi olmak, arkasından gitmek.
Uz V–5, Uz V–13, CXCIII–3, CCV–3
2. çatmak, sataşmak.
LXXVII–7

uyan— : uykudan kalkmak, uyku kaçmak.
CXVI–3, CCXLIV–3

uyar— : 1. uyandırmak, irşat etmek, ikaz etmek.
LXXV–4
2. yakmak, ışığı parlatmak.
CLXI–3, CLXXIV–1, CCXX–2

uyhu : uyku, insan ve bir çok hayvanlara her gün ve bilhassa geceleri gelen tabiî uyuşukluk hâli.
CXXXIII–8, CXC–5
–ya varmak;
XC–2

uyu— : 1. uykuya varmak, uykuda olmak.
CXXXIII–1, CXXXIII–9, CCXLIV–3
2. gafil olmak, gaflet uykusunda bulunmak.
CXXXIII–9

uzat— : 1. sürmek, ilerletmek.
LXXIV–2, CCLXXV–5
2. lüzumsuz yere tafsilatla uzun tutmak.

alt karşılığı.
CLXXXIX–2, CXCI–2,
CCXCVI–1
2. bir şeyin dış yüzü.
Uz IV–73
3. üzerine
Uz IX–22
–ine.
CCXXXII–5
–ine ditremek.
LXV–8

üstâd (f) : bir ilim veya sanat alanında üstün yeri olan kimse.
CCCXI–1, CCCXI–5

üstühʷân (f) : kemik.
CLXI–18, CLXXXIII–14,
CCXXVII–1

üşen– : sıkılmak, rahatı kaçmak, çekinmek, korkmak.
XLI–4, XCVI–2, CCXCVI–2,
CCCXVIII–4

üzre : üzerine, üzerinde.
Uz I–3, Uz VI–3, LII–1, LV–1,
XCVII–8

V

vâ (a) : "vah, yazık!" mânâsına gelerek, esef, hayır, hasret gibi kelimelerle kullanılır.
IV–3, CCCXLIV–1

va'de (a) : bir iş için önceden belirtilen zaman.
CCXLIV–5
va'de–i ferdâ (f): yarın için verilmiş söz.

Uz VI–12, III–2, CXXXVIII–3

vâdi (a) : yol, alan, saha.
Uz VI–99

vahdet (a) : yalnızlık, teklik, birlik
Uz IV–32, Uz IV–52

vahş (a) : yabanî, ürkek, insandan kaçan (hayvan).
Uz IX–40

vaḳâr (a) : ağır başlılık, temkinlilik.
Uz III–6

vaḳâyi' (a) : vakıa'nın c. vak'alar, olaylar, hadiseler.
CLIX–1

vakf (a) : 1. bir malı veya mülkü–satılmamak kaydiyle– bir hayır işine bağışlama, bırakma.
LX–2 Müf 16
2. durak.
LX–2

vâkıf (a) : bir işte bilgisi, vukufu olan.
Uz VII–67, CCL–3, CCLXXXI–2

vâḳi' (a) : vuku bulan, olan, düşen.
CLIX–1

vakt (a) : vakit, zaman.
Uz VII–65, Uz X–49, Uz X–57, I–7, VIII–2

vâlâ (f) : yüce, yüksek.
Uz VI–2

vâlih (a) : şaşakalmış, hayran, hayrete dalan.
Uz VI–31, Uz VI–65, I–2, CXV–1

vallâhi (a) : "Allah için, Allah hakkı için" mânâsına gelen büyük yemin.
XCVIII–3, CLXXIV–5, CCI–5, CCXVIII–7, CCLIX–6

var : 1. var, mevcut.

Uz VI-20, Uz VIII-26
2. servet, varlık, mal.
CCXXI-1, CCCXIII-7,
CCCXVII-5
3. varlığı mevcudiyeti.
Uz IV-36
eylemek.
Uz IX-39
ola.
CCCX-1
olmak.
Uz VI-24, CCXXXVIII-4

var : 1. haydi, durma (müsbet fiillerle birlikte gelince teşvik pekitmesi olarak kullanılmıştır.)
LXXVII-7, XCIII-5, CXXIII-5
2. sakın! ((menfî fiillerle birlikte kullanılınca sakındırma pekitmesi olmuştur).
CXXXIV-7

–vâr (f) : benzetme edatı, gibi.
XXXIII-3, L-5, LXXVI-7,
CXIII-2, CXVI-9, Müf 14

var– : 1. gitmek, yetişmek, ulaşmak.
Uz II-1, Uz IX-2, XI-3, XLI-4,
CLIX-6
2. anlamak, fehmetmek.
Uz VI-66

varak (a) : yaprak.
Uz VI-7, CLXXIV-4

varduğınca : gittikçe, gitgide.
CXXXVI-4

–vârî (f) : benzer, gibi.
CCXXVI-2

varlık : var olma, mevcudiyet.

Uz I–9

varta (a) : 1. uçurum 2. mec. tehlike .
Uz VI–101

vasf (a) : nitelik, bir kimsenin veya şeyin taşıdığı hal, sıfat .
Uz IV–25, Uz IV–116, Uz VI-73, Uz VII–34, LXI–1

vâsıta (a) : aracı, arada bulunan, araya giren.
Uz IV–44, Uz VII–35

vasl (a) : kavuşma.
Uz IV–63, Uz X–53, I–7, IV–6, XIII–5

vasle (a) : mevlevî tarikatında olanların giydiği elbise türlerinden birinin adı .
CXXXVI–5, CXC–4

vaşak : kedi cinsinden bir hayvanın postundan yapılmış kürk .
XIX–2

vatan (a) : yurt .
LIV–7, LXXIV–5, CXLV–7, CCXII–2, CCXLIX–5

vâ–veylâ (a) : çığlık, feryat.
Uz VIII–13

vây (f) : teessüf, üzüntü bildirir; eyvâh, yazık!
Uz VI–80

vâz (f) : bırakma, terk, ferâgat .
–gelmek
CCVI–1, CCXXVII–4, CCXXXIII–5, CCLXXVIII–1

vaz' (a) : meydana getirme
Uz V–4

vech (a) : 1. sebep, vesile, münasebet.
CLXXII–3, CCLVI–3
2. üslûp, tarz.
XIV–5

vefâ (a) : 1. sözünde durma, sözünü yerine getirme.
Uz VII–2, Uz VII–7, IV–4, XVI–7
2. sevgide sadakat, devam ve sebat
LXVIII–1

vefâ–dâr (f) : vefalı, sözünde, sevgisinde duran.
CLXXXVIII–8, CCCXV–1

vefâsuz : vefası olmayan.
Uz VIII–1

v'eger (f) : eğer.
Uz VI–82

v'eger–ni (f) : yoksa.
CCLVI–4

veh (a) : vah, yazık, ay, vay.
CLXXVIII–2, CCLI–5, CCXCV–1

vehm (a) : kuruntu, yersiz korku, şüphe.
Uz I–14, Uz IV–30, Uz IV–35, CLXXXV–6

velâyet (a) : velîlik, ermişlik.
XXI–4

velî (a) : ermiş, eren.
CCXIII–2, Müf 4

velî (f) : amma, fakat, velâkin.
Uz IV–6, Uz VII–66, Uz IX–8, XVII–4, LXVIII–6

velîkin (f) : lakin, amma, fakat.
XCVI–1, CXVIII–3

verd (a) : gül.
CXV–9

–veş (f) : "gibi" mânâsını veren bir benzetme edatı.
CCLI–6, CCXCIV–6

ve'ş–Şems sûresi : Kur'ân–ı Kerîm'in 91. sûresi.
CLXI–12

vezîr (a)	: valilik, vekillik gibi yüksek nitbelerde bulunan "paşa" ünvanını taşıyan kimse. Uz I–1, Uz III–2
vezn (a)	: tartı Uz VIII–16
vir–	: 1. hasıl etmek, meydana getirmek Uz III–9, Uz IV–53, Uz VII–51, Uz IX–38 2. vermek, teslim etmek. Uz VIII–11, Uz X–3 3. hediye ve ihsan etmek, bağışlamak. Uz I–8 4. çıkarmak, neşretmek. Uz V–15
vîrân (f)	: yıkık, yıkılmış, harap. Uz VIII–3, Uz VIII–25, Uz IX–33, XV–4, CXXV–2
vîrâne (f)	: yıkılmış veya pek harap olmuş yer, yapı. Uz VI–47, V–3, XI–6, CIX–5, CLI–6
vird (a)	: belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an cüzleri duaları. XXVIII–2
virmezlen–	: vermemek. CCXXVI–2
visâl (a)	: sevgiliye kavuşma, ulaşma. Uz XI–32, XII–2, LII–5, CLXXV–2, CCXLVI–4
v'iy	: ve ey! Uz I–1, Uz VI–72, Uz VI–84, Uz VIII–1
vuslat (a)	: (sevgiliye) kavuşma.

XII–2, LIII–1, XCIX–8,
CLXXV–7, CCXXII–3

vü (f) : ve
Uz IV–34, Uz IX–42, CLXXXV–5

vücûd (a) : 1. bulunma, var olma, varlık.
Uz IX–38, XXXVI–1
2. gövde.
Müf 3
–a gelmek.
Uz V–16

Y

ya : yay, ok atmaya yarayan eğri ve esnek silah, yay.
Uz VI–51, XV–7, XVI–11, XXXV–4, XL–1

yâ (a) : ey, hey!
XXVIII–2, CXXXII–6

yâ (f) : 1. yahut, veya.
XXXVII–3, LI–4, LIV–2, CI–3, CXVI–1
2. anlatılan bir düşüncenin tersi olan bir ihtimali hatırlatmak için kullanılır; peki ama, iyi ama.
CIX–6
3. kuvvetlendirme için olup ya cevapta veya kuvvetlendirilecek sözün sonunda bazen de art arda olarak kullanılır.
Uz VI–51

yad : yabancı.
LXXIII–3
–eylemek.
LXXIII–3, CCLXXXVIII–3

	–itmek.
	XLVII–3, CCVI–2
yâd (f)	: 1. hatırlama, anma.
	Uz V–26, Uz IX–45, XIV–1, XIV–3
	2. hatır, gönül.
	XXXIX–5
	–itmek.
	LXXVIII–2, CCXXXIV–5, CCLXXXVII–2, CCCXVII–5
yâd–gâr (f)	: yâdigâr, bir kimseyi veya nesneyi hatırlatacak şey.
	XXXII–4, CVIII–3, CLV–1, CLXVI–4, CLXVIII–7
yâfte (f)	: kitap, kutu gibi şeylerin üzerine yapıştırılan yazılı kâğıt, etiket.
	CCCXXXIII–2
yağ	: etin içinde bulunan beyaz ve eriyici madde.
	CLXII–8
yağdur–	: çok atmak, dökmek, serpmek.
	Uz IV–67, Uz VII–10, CCXXI–2
yağmâ (f)	: çapul, zorla mal kapma.
	Uz VI–5, Uz VI–39, LXVI–2, XCVII–6, CLXIX–4
yahşı	: iyi, güzel.
	Uz IX–34
yâhud (f)	: 1. veya
	XXI–4, LXVII–1, CLVIII–6, CCXLIX–6
	2. iyisi.
	Uz VI–23
yak–	: 1. yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, ateşe vermek.
	VI–4, XIII–1, XXXVI–5

2. tutuşturmak, alevlendirmek
Uz VIII–33, XIII–1
3. acıtmak
Uz VIII–29

yak– : sürmek, koymak.
Uz VI–30

yaka : elbise boynu.
Uz V–23, Uz VI–46, Uz VIII–8, Uz X–12, II–4
yırtmak.
Uz VIII–8

yakıl– : 1. son derecede mahzun olmak.
LXVI–1, CCXXVII–2
2. tutuşturulmak.
Uz XI–28

yakın : fazlaca yakın olan, aralarında sıkı ilgi bulunan.
Uz IV–55
–da
CLXI–7

yaḳîn (a) : sağlam, bilgi, iyi, kat'î olarak bilme.
Uz IV–44, Uz X–43

Ya'kûb (a) : Hz. Yusuf'un babası, Hz. İshak'ın oğlu olan Yakub peygamber. (Oğlu Yusuf'un başına gelenler dolayısıyla ünlü olup, edebiyatta gam ve kaygı sembolüdür).
Uz VII–49, Uz VIII–5, Uz VIII–20, CCXLVIII–2, CCCXXXVIII–3

yâḳût (a) : yakut, değerli süs taşı (kırmızı, beyaz, sarı, mavi renklerde olur).
Uz III–5, Uz VII–6, Uz VII–10, Uz IX–26, XXXI–1

yalan : gerçek ve doğru olmayan, sahte, asılsız, esassız.
Uz IX–34, XXIV–3, CCXLIV–5

yalunuz : yalnız, sadece.
CCLXXII–7, CCCXLII–4

yalvar– : yardım isteyerek rica etmek.
CXCVIII–3, CCLVII–1

yan : 1. ön ve arka, üst ve alttan başka olan taraf, kenar.
Uz VI–29, CVII–4
2. yan, nezd, huzur, kat.
CXV–15
3. civar, yakınlık.
Uz X–11
–una kalmak.
CCXCIII–2

yan– : 1. tutuşmak, parlamak, alevlenmek.
Uz IV–90, CLXI–13
2. dert dökmek, şikâyette bulunmak.
LXVI–1, CXCII–1, CCXXVII–2
3. mec. çok elem, keder veya aşk ve hicran çekmek.
Uz X–48, XXIV–1, XXXIV–5, CXI–4, CLXI–13
–up yakılmak.
CLXI–19

yana : tarafa.
Uz VII–30, Uz VII–31, CIII–3, CXXIX–3, CLXX–4

yanadan : taraftan.
XCII–4, LVII–3

yanak : yüzün iki tarafının her biri.
Uz VIII–31, Uz IX–31, XLII–1, LXI–4

yanıl–	: bir hata ve kabahatte bulunmak, istemeyerek yanlışlık yapmak XXXII–6, LIV–6, CXXVI–7, CLXI–1, CCII–4
ya'nî (a)	: 1. sözün kısası, doğrusu . Uz IV–111, Uz VI–11, Uz X–2, CXLI–1 2. demek, şu demek . Uz IV–111, CXLIII–2
yap–	: 1. inşa etmek, kurmak . Uz VI–77, CCXC–4, CCXCVII–6 2. etmek, eylemek . Uz VI–47
yapış–	: 1. dokunmak . CVI–3, CL–8 2. koyuvermemek üzere tutmak, âdeta yapışmış gibi bırakmamak . XIII–3
yaprak	: bitkilerin az çok yassı ve cinsine göre çeşitli şekillerde olan kısmı . V–6, XXXII–3, LXV–8, CXXIV–4, CCLXVII–9
yâr (f)	: 1. sevgili . X–3, XXII–3, LXXI–3, CCIX–5 2. dost . Uz IV–48, Uz XI–29, XCIII–5 3. tanıdık, bildik, aşina, ahbap . Uz VI–55, CLXVIII–4 –olmak . Uz X–31, LIII–2, CLXXVII–2, CCLXXXV–6, CCLXXXVIII–3 yâr–ı bî–vefâ (f): vefasız dost . CXXXIV–7 yâr–ı kadîm (f): eski dost . Uz IV–48, CCXI–7, CCXVIII–1

yara	: 1. vücutta silahla açılmış gedik. LXXXIV–6, CCCX–4 2. mec. acı, büyük keder. L–1, CCLXIX–1, CCCXXXVI–1 urmak. CCCXL–1
yara–	: faydalı olmak, yaramak. XXVIII–7, CCLXIX–1
Yâ–Rab (a)	: 1. Ey Rab! 2. Ey Rabbim! Uz III–18, Uz IV–11, Uz IV–129, Uz V–27, Uz [illegible]–35
yaraş–	: 1. yakışmak, uymak. Uz VII–21, Uz VII–22, I–4, XXXVIII–4, LXXV–3 2. uygun gelmek Uz VII–21, Uz VII–61, LXXV–3
yarat–	: 1. yoktan var etmek. Uz VII–27, CCCXXXII–8 2. meydana getirmek. Uz III–4
yarıl–	: paralanmak, parça parça kesilmek. CCXCVIII–1
yarın	: içinde bulunulan günün ertesi, bu günden sonraki gün. CCV–7, CCC–2
yaslu	: yaslı, yasta olan, yas tutan, matemli. CXIII–8
yasa–	: 1. tertip, tanzim etmek, kurmak, hazırlamak. VII–3, CCXXXV–3, CCLII–7 2. yığmak. VII–3
yasağ	: yasak, bir işin yapılmaması buyruğu. CCLXXXVI–4
yasdan–	: yaslanmak, dayanmak, kendine yas-

tık edinmek .
XCVII–2, CXCVII–4

yâsemen (f) : 1. yasemin.
LIV–2, LVI–3, CCXXXVI–4,
CCLVIII–4
2. yaseminden yapılma.
LIV–2, CCXXXVI–4

yaş : ağlarken veya başka sebepten gözden akan su.
Uz VI–38, Uz VI–42, Uz VIII–18,
XIV–1, CXLIII–3

yat– : 1. eğilmek, serilmek, düşmek.
Uz VI–31, LXIII–4
2. geceyi geçirmek, konmak.
XIX–2
3. mahpus olmak, hapsedilmek.
CL–3
4. hastalanmak, hasta olmak.
CLXXI–1
5. yere uzanmak.
CCLVII–4

yatak : barınak, in.
CCLXXXVI–6

yatur : yatan, yatmakta olan.
LXXX–7

yavuz : fena, kötü.
CCCXXVI–3

yay : ok atmaya yarayan eğri ve esnek silah, yay.
LXIX–1, LXXXIII–2, CCCXLV–4

yay– : sermek, açmak.
Uz IV–86

yayıl- : yaymak işine konu olmak.
CCLXV–5

yayka– : yıkamak.

CCCV–I

yaz– : 1. harfleri, heceleri veya fikir anlatan işaretleri yan yana getirip istenilen şeyi anlatan biçimler ortaya çıkarmak.
Uz IV–73, Uz IV–119, Uz V–4, Uz VI–86, III–7
2. yardımcı fiil olarak "az kaldı, neredeyse" mânâlarında kullanılır.
CCXXII–1, CCXXII–7

yaz– : şaşırıp yanılmak, hata etmek.
XXXIII–5, CCXXII–1, CCCXXIX–1

yaz– : nakşetmek, resmetmek, süsleyip bezemek.
XXXIII–5, CXCI–8, CCCXLV–5

yazıl– : yazmak işine konu olmak.
Uz VII–31, Uz VIII–22, Uz X–17, XXXI–1, CXLII–1

yazıl– : yayılmak, dağılmak.
CXLII–1

yazılmış : takdir olunmuş, mukadder.
CXLII–3

yazuk : günah, cürüm, suç.
CCXXIV–5, CCCXXXVII–2

yebân (f) : çöl, sahra.
–a atmak.
LXXXIII–2, CLXXV–7

yed (a) : el.
yed–i beyzâ (f): en beyaz el. Hz. Musa'nın Firavun'a karşı; mucize olarak görünen parlak eli.
Uz VI–17

Yedigir : Büyük Ayı'yı meydana getiren yedi yıldız.

	Uz VI–41
yel–	: 1. esmek . XCII–1 2. koşmak, acele yürümek . CXXXIII–2
yeldâ (f)	: uzun . Uz VI–50
yem (a)	: deniz . Uz VII–7
Yemen (a)	: Arap yarımadasının güneybatısını teşkil eden bölge . Uz IX–12, CCXCIV–4
yerekân (a)	: ekinlere musallat olan sam hastalığı . Müf 11
yeşm (f)	: yağmur taşı da denilen bir yeşil taş . yeşm–i ahdar (f): yeşil yeşm . Uz IX–18
yetîm (a)	: 1. yalnız, tek, eşsiz, bir tek . Uz IV–8, Uz IV–32, CCXXIII–3 2. babası veya anası babası ölmüş (çocuk) . Uz IV–88
yık–	: bozmak . Uz VIII–29, CXVIII–2, CCXCVII–6, Müf 16
yıkıl–	: 1. yıkmak işine konu olmak . Uz IV–45, Uz X–8, CCXLII–6 2. perişan olmak . CCXLII–6, CCXCVII–6
yıl	: dünyanın güneş çevresini bir defa dolaşması müddeti, sene . Uz IV–29, Uz VIII–4, XCII–1, CXX–7, CXXXIII–2
yılduz	: yıldız, uzaktan ışıklı bir nokta gibi

görünen, kendisine has parıltısı olan muayyen şekılli gök cismi.
CCXCVIII–6

yıllık : şu kadar senelik, oluşundan beri şu kadar sene geçmiş olan.
Uz IX–29

yırt– : bez ve kâğıt gibi şeyi çekip paralamak, yarmak.
CCXCIV–5

yi– : yemek, beslenmek ve lezzetini almak için ağızda çiğneyip yutmak.
Uz VI–49, CCLXXXVII–3
–dügi hakkını bilmemek.
CCXXV–3
–yüp içmek.
VIII–3

yidi : yedi, altı ile sekiz arasındaki sayı.
Uz VI–10, Uz VIII–4
deryâ.
Uz VI–42, LXIX–3, CIV–7, CXXXVIII–7
iklîm.
Uz IX–3, Uz IX–21, CXIX–3, CCXLVII–5

yidinci : yedi derecesinde olan, altıncıdan sonra gelen.
Uz VI–6

yig : daha iyi, üstün
CXXIII–2, CLXXXII–3, CCXLIII–4

yigit : genç.
CCII–1

yil : yel, rüzgâr.
CCXXVI–2, CCXXXI–1, CCLVIII–3, CCXCV–5,

Uz X–27
–e geçmek
CCLI–3
idinmek .
Uz VI–6
–idür.
CCC–3, CCCX–5, CCCXXXIII–3
itmek.
CLIII–6, CCLXI–3

yirin– : pişman olmak, teessüf etmek, acınmak.
–i yirini.
CCLI–3

yirine : yerine, bir şeyin yerini almak üzere.
Uz III–4, Uz IV–33, Uz VI–4,
Uz VII–10, Uz VII–13

yir yüzi : yeryüzü, yer küresinin üstü.
Uz VI–43, LXII–3, CCXXXI–3

yit– : yetmek, kâfi gelmek.
Uz VII–67, XIX–1, XXXIX–1,
LI–4, LII–7

yitiş– : 1. ulaşmak, ermek, vâsıl olmak.
Uz IV–6, CXXXVIII–2,
CCLXXIV–1
2. (meyve) olmak, kemâle ermek.
CVI–4

yoğ : olmayan, mevcut olmayan, var karşılığı, yok.
Uz IV–73, Uz VI–70, Uz VI–86,
CXVI–12
eylemek.
Uz IX–39

yoğrıl– : yoğrulmak, koyulaştırılmak, hamur edilmek.
Uz IV–39, Uz IX–24

yohsa : 1. ters bir ihtimal söz konusu olunca "aksi takdirde" mânâsıyla kullanılır.
Uz IX–33
2. merak, kararsızlık, umut vesaire duyguları belirtir.
CCCXVI–2

yok : 1. olmayan, mevcut olmayan, var karşılığı.
Uz I–6, Uz III–17, Uz IV–8, Uz VIII–13
2. değil, olmaz, hayır.
Uz IV–98, XVI–12, XCIII–3, CLXX–1, CCXVIII–7
dimek.
CXLVI–7
yire.
Uz VI–9, XII–5, XXXVIII–6, XLII–4, LXVI–6

yoksa : 1. aksi takdirde, aksi halde.
CXXXIII–4, CCXLII–6
2. merak, kararsızlık gibi duyguları belirtmek için kullanılır.
LIX–6, LXXXVIII–2, CCVI–2
3. (soru cümlelerinde) yahut, veya olmadığı halde
XLII–2

yol : 1. geçecek yer.
Uz VI–14, Uz VI–53, Uz VII–28, Uz VII–45
2. uğur, amaç.
Uz IV–77, VI–5, CXXXIX–2
azmak.
LXXXII–3
–ın bağlamak.

CCCXXXIV–7
–varmak.
XXXV–5

yoldaş : arkadaş, yol arkadaşı.
Uz VIII–4, CI–7

yu– : yıkamak.
Uz IV–68, Uz VII–57, CXXIX–2, CXLVIII–2

yum– : kapamak.
CXXXI–3, CXXXII–5, CXLIX–6

Yûnân (a) : Balkanların güneyinde bir yarımada.
Uz VIII–7

Yûsuf (a) : 1. İsrailoğullarından Hz. Yakub'un oğlu olup kardeşleri tarafından kuyuya atılmıştır. (Mısır'da köle diye satılan, sahibinin karısı Zelîha'nın sevgisine karşılık göstermediği için zindana atılan, Mısır hükümdarının rüyasını yormakla zindandan çıkıp Mısır'ın idaresini ele alan meşhur peygamber. Güzelliğin sembolüdür. Yusuf ve Zelîha hikâyesi Kur'an'da da anlatıldığı gibi Şark müelliflerinin mühim konularından biri olmuştur.
Uz VII–49, Uz VIII–5, XX–7, CLII–2, CCXIX–1
2. has isim.
Mu 31

Yûsuf–cemâl (f) : Yusuf cemalli, yüzü Hz. Yusuf'un yüzü gibi güzel olan.
CCXXIX–5

yüce : yüksek.
Uz IV–23, XXVII–4

yürek : 1. kalp.

Uz X–29, VIII–3, CLXIV–2,
CCXXX–3, CCXCVIII–1
2. gönül.
Uz X–29, CCXXX–3
3. bağır.
CLXIV–2, CCXCVI–1

yüri : haydi.
LXXVII–7, XCIII–5, CXIV–7,
CXLIX–1, CL–4

yürü– : 1. ayakları kullanarak hareket etmek.
XXXIII–2, CCI–4
2. yol almak, süratle gitmek.
Uz X–10
3. ayrılmak, uzaklaşmak.
LXIX–7
4. dönmek, devretmek.
XCII–5
5. gezmek, dolaşmak.
CLXX–2

yüz : 1. çehre, yüz.
Uz VI–59, Uz VI–83, Uz VII–57,
Uz VIII–10, Uz IX–10
2. cihet, sebep.
XXXIII–3
akı.
VI–5
–den.
CXX–3
–e urmak.
Uz VI–81, Uz VII–40
göstermek.
CLXIX–3
–i ağ.
CCXCVI–2

–ine bakmamak.
LXXIII–2
–in siyâh eylemek.
LII–2
karası.
Uz X–59, XXXII–6,XXXV–1
CLV–3, CCXXX–2
suyı.
CIX–7
sürmek.
Uz IV–105, Uz IV–108, Uz V–23,
Uz VI–90, Uz VII–74
tutmak.
CCXXXI–6, CCXXXII–6,
CCLXXII–6
urmak.
Uz VI–21, Uz VII–40, CLXI–10
CCXXX–7
–üne karşu.
XV–2, XLI–2
virmek.
XLI–5, XCI–5, CXCVII–3
vurmak.
CCLXVI–2

yüz : on kere on, doksan dokuzdan bir fazlası.
Uz VI–21, CCLII–3, CCXCII–1

Z

–zâ (f) : "doğuran" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.
CLXXVI–8

zabt (a) : idaresi altına alma.
Uz IV–72

zâd (a) : azık
XXXV–5

–zâde (f) : "doğmuş, meydana gelmiş" mânâlarıyla birleşik kelimeler yapar.
Uz IX–30, Uz IX–32, XCVIII–4, CCXII–4

za'ferân (a) : safran.
CXXX–2, CCLXXXIX–4

zâğ (f) : karga.
CXXVIII–3, CLXIV–1

zâhid (a) : çok aşırı sofu; kaba sofu.
CLIII–7, CLXXXII–3, CCXIII–2, CCXXXIX–2, CCLII–3

zâhir (a) : görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.
XCIX–3, Mu 17

zahm (a) : yara.
Uz II–2, LXVIII–2, LXXXIV–6, CXLIII–4, CLXXII–4

zahmet (a) : eziyet, sıkıntı.
CCXCII–3
çekmek.
CXXXV–5, CLXXII–2

za'îf (a) : zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz.
Uz VII–32, Uz VII–36, CXX–7, CCVII–5, CCXII–3

zalâm (a) : karanlık.
Uz IV–4

zâlim (a) : zulmeden, haksızlık eden.
CLXXIII–7, CXCII–11

zamm (a) : arttırma, katma, ekleme.
Uz IV–17, Uz VII–54

zâr (f) : (sesle) ağlayan, inleyen.
Uz VII–63, Uz X–20, LXV–5, XCIII–1, CXXII–7

zar (a) : zarar.
CXLIX–1

zarar (a) : ziyan, eksiklik, kayıp.
XLI–2

zârî (f) : ağlayıp sızlama.
XXXVI–2
itmek.
CCLXXIX–3
kılmak.
CCCVI–5, CCCVII–1

zât (a) : 1. kendi.
Uz I–14, Uz IV–13, Uz IV–31,
Uz VI–98, Uz VII–26
2. asıl, öz, cevher.
Uz IV–13

zav (a) : aydınlık, ışık.
XXVIII–4

ze : Osmanlı alfabesinin on üçüncü harfi olup ebced hesabında yedi sayısının karşılığıdır.
XXXV–4

zebân (f) : 1. dil, lisan.
Uz IV–111
2. (anatomi) dil.
LXXVII–3, CLII–4, CLIII–2,
CLXI–1, CLXXIII–2

zebâne (f) : alev, ateş yalını.
CCCXXXIII–3, CCCXXXIX–5

zebânî (a) : cehennemlikleri cehenneme atmaya memur edilen melek.
Uz V–23

zebîb (a) : kuru üzüm.
Uz IV–54

zebûn (f) : güçsüz, zayıf, aciz.
Uz X–25, CLXXIX–1,

CCXXVIII–4,, Müf 8

zehr (f) : ağu, zehir.
Uz VI–40, Uz VI–45, Uz VII–44, Uz VII–60, Uz X–3

zehrâ (a) : yüzü pek beyaz ve parlak olan.
Uz VI–10

zekan (a) : yüzün alt ucu, çene.
XCIII–3

zekât (a) : İslâm'ın beş şartından biri olan, mal ve paranın pâklığını ve helallığını sağlamak üzere, kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılması.
XXIII–5, LI–6, CLXXIV–5, CCCXXXIX–4

zelîl (a) : hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan.
CXL–4

zemân (a) : zaman, vakit, çağ, devir.
Uz III–6, Uz IV–106, Uz VI–3, Uz VI–32, Uz VII–17

zemâne (f) : 1. devir, vakit, şimdiki zaman.
Uz I–3, Uz IV–18, Uz V–20, Uz V–21, LVI–4
2. baht, talih, felek.
CCCXXXIX–8

zemîn (f) : yer, yeryüzü.
Uz II–9, Uz III–6, Uz III–12, Uz IV–118, Uz VI–3

zemistân (f) : kış, kış mevsimi.
Uz III–9

Zemzem (a) : Kâ'be civarındaki meşhur kuyu.
Uz VI–59

zemzeme (a) : ezgili, nağmeli ses; nağme.
CXIV–1

zenah, zenahdân (f) : çene.

XX -2, LXXXVII -4, CIX -2, CXVII-3, CL-3

zencîr (f) : zincir.
XX -6, LXIX -1, CII-4, CX-2, CXLI-1

zengî (f) : zenci, siyah adam.
Uz IX-22

zer (f) : sarı
CXLI-3, CCIV-5, CCXXVIII-7

zer (f) : altın.
Uz VI-16, Uz VII-5, Uz VII-30, Uz X-54, I-3

zerd (f) : solgun, soluk.
CLXXXVIII-4

zer-endûd (f) : altın yaldızlı.
CCLII-5, CCXCIV-8, Müf 11

zer-feşân (f) : altın saçıcı.
CXXXI-4

zer-kâr (f) : altın işleme, sırma ile işlenmiş.
Müf 13

zer-nişân (f) : kılıç, kalemtıraş gibi şeyler üzerine kakma altınla yapılan işleme, süs, yazı.
CCLXXX-3

zerrâḳ (a) : çok mürâî, ikiyüzlü.
CCCXLV-3

zerre (a) : pek ufak parça, molekül.
Uz V-6, Uz V-18, Uz VII-7, Uz VII-13, CCXXIII-4

zerrîn (f) : 1. altından yapılmış, altın.
LXXV-2, CXVI-4, CLXI-6, CCLXXXII-1
2. parlak.
Uz VI-15

zerrîn-kemer (f) : altın kemerli.

Uz IX–17

zevâl (a) : ortadan kalkma, yok olma, sona erme.
Uz IX–36, CCXXXII–1

zevk (a) : 1. eğlence, cünbüş, eğlenme, safa.
Uz VI–33, Uz VIII–30, Uz IX–4, Uz IX–32
2. manevî haz.
Uz III–13

zeyn (a) : süs, bezek.
Uz IV–24, Uz IV–42, Uz VI–28, Uz VII–18, Uz VII–25

zılâl (a) : zıll'ın c. gölgeler.
Uz IV–31

zıll (a) : gölge, mec. koruma, sahip çıkma.
Uz IV–110, Uz IV–126, Uz VII–34, II–1, CXLVII–4
zıll–ı zalîl (f): koyu gölgeli.
Uz IV–66, CCCXXXV–3

zî– (a) : "sahip" mânâsına kelimelerin başına getirilerek birleşik kelimeler yapar.
Uz VII–41

zîbâ (f) : 1. güzel, yakışıklı.
Uz IX–6, Uz XI–2, CXVI–12, CLXXVI–8, CCCIV–4
2. süslü.
Uz VI–23

zih (f) : yay kirişi.
CCLXXXII–4, CCCXXX–5

zihî (a) : 1. ne güzel, ne hoş.
Uz XI–2, I–6, XXXIV–6, CLXVI–1
2. aferin, bravo!
CCXCII–5

zikr (a) : anma, anılma.
Uz I–3, Uz IX–41, LXIV–2, CLXXII–3, CCXXVI–5

zîn (f) : eyer (binek atlarına vurulan).
Uz IV–40, Uz IV–77

zindan (f) : karanlık, yeraltı hapishanesi.
Uz VII–56, Uz VIII–5, LVIII–4, C–7, CXVII–3

zinde (f) : diri, canlı, yaşayan.
Uz VI–33, Uz VII–69, Uz XI–39, CLX–2, CCCXIV–5

zînet (a) : süs, bezek.
Uz VII–1, Uz VII–3, C XV–9

zinhâr (f) : sakın! asla, aman!
CCIII–1, CCCXLV–3

zîrâ (f) : çünkü, şundan dolayı ki.
Uz IV–59, I–4, XV–4, XVIII–2, XXXIX–4

zirih (f) : zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.
LXXXVIII–2, CCLXXXII–1

zirih–pûş (f) : zırh giyinmiş.
CCXCV–6

zîver (f) : süs, bezek.
Uz IV–42, XIX–4

ziyâ (a) : ışık, aydınlık.
Uz IV–4

ziyân (f) : zarar, kayıp (kazançtan).
XLIV–3, LXXXV–4, CXL–5 CLVII–4, CLXXXIII–2

ziyâret (a) : görmeye gitme, görüşmeye gitme.
CXXXVIII–6

ziyâret–gâh (f) : ziyaret yeri, türbe.
CCXXXI–5

zû– (a) : "sahip" mânâsı ile kelimelerin başı-

na gelerek birleşik kelimeler yapar.
CLXXIX–5

zuhûr (a) : görünme, meydana çıkma, baş gösterme.
CXII–1

zulem (a) : zulmet'in c. karanlıklar.
Uz V–10

zulm (a) : zulüm, haksızlık, eziyet, cefa.
Uz VI–46, Uz VIII–2, Uz VIII–6, CLXV–1, CLXXVII–7

zummâ (a) : susuzluk.
Uz VI–94

zulmet (a) : karanlık.
Uz VII–16, Uz VIII–20, XLIX–3, LXI–2, CLXII–4

zü– (a) : "sahip" mânâsıyla birleşik kelimeler meydana getirir.
Uz IX–37

zübde (a) : 1. öz.
Uz IV–3
2. bir şeyin en seçkin parçası.
Uz VII–24

zücâc (a) : sırça, cam, şişe.
XXVI–3, XXVII–5, LXXVIII–3, CCVII–8

zühd (a) : her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
XXVIII–7, CLVIII–7, CCXIII–2, CCLII–3, CCCXXII–1

Zühre (a) : Çoban yıldızı, Çulpan, Kervankıran, Venüs.
Uz VI–10

zülâl (a) : saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.
CIV–2

zülf (f) : 1. yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.
Uz VIII–32, Uz IX–22, Uz XI–3,

LXXXVI–2, LXXXVIII–1
2. sevgilinin saçı.
Uz VIII–32, Uz XI–3
zülf–i anberîn (f): anber kokulu saç.
CCXL–3
zülf–i müca"ad (f): kıvırcık kâkül.
XXXIV–1
zülf–i müşg–bâr (f): misk saçan saç
CCCXIII–1
zülf–i müşgîn (f): siyah saç.
Uz IX–10, XLVIII–5, LXXXI–4,
CXXIII–1, CXLVI–3
zülf–i perîşân (f): karışık, dağınık
saç.
XXXIV–3, XLI–6, CXXVI–1,
CL–4, CXCVIII–7
zülf–i siyâh (f): kara saç.
LXXXVIII–3, XCI–5, CV–2,
CXV–19, CLXXXI–5
zülf–i yâr (f): sevgilinin saçı.
CCCIX–3, Müf 14

Zü'l–celâl (a) : celal, ululuk, sahibi olan Allah.
Uz I–1, Uz III–10, Uz IX–37

zü'l–menn (a) : ihsan sahibi, bağışlama sahibi.
Uz III–7

zümürrüd (a) : zümrüt.
Uz VII–6

zünnâr (a) : papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örülme kuşak.
LVII–2, LIX–4,

DEYİMLER
Ve
KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

A

ağıza söğ–	: küfür etmek. CLXXXV–2, CXCV–5, CCLXXXVII–2
ağzınun suyı ak–	: çok beğenerek imrenmek. CCCXXVIII–5
ağzunı tut–	: dilini tutmak, gelişigüzel söz söylememek. LXXXIX–6
âh al–	: zulmedilen kişinin bedduasını almak. CCII–1
âh it–	: beddua etmek CLXV–4, CCLXXV–3, CCCXLII–5
aklı ir–	: anlayabilmek. Uz II–14
araya gir–	: aracılık etmek. CXIV–5
âşikâr it–	: meydana çıkarmak XXX–3, CLXXXIV–3
âşikâr ol–	: meydana çıkmak, zâhir olmak. CCCXX–6
ayağa düş–	: 1. acz içinde kalmak, kuvvetten düşmek 2. itibardan düşmek, değerini kaybetmek. Uz V–23, LI–7
ayağa sal–	: ayak altında bırakmak, ayak altına atmak. CCCXXXVII–2
ayağına düş–	: ayağına kapanmak. CCXLI–3
ayak altı	: ayakaltı, gelip geçenlerin çok olduğu yer. CXXI–5

az kaldı : hemen .
Uz X–21

B

bağrı kan eyle– : büyük acı çekmek, çok kederlenmek .
CLXV–7, CCXXXV–4

bağrı kan ol– : acısı büyük olmak .
LXXXVIII–6, CLXXXIII–10
CCXCII–4

bahş it– : ihsanda bulunmak, manevî bir huzur ve rahatlık vermek .
CXCII–11

barmak kaldur– : şehadet getirmek.
CLXII–5

başa gel– : (kötü duruma) uğramak .
CLIX–1

başa su koy– : çok üzülmek. XXIII–4

başa var– : başa çıkmak. CCXCVIII–7

baş çek– : ayrılmak, vazgeçmek .
CCCXX–6

başdan ayağa : bütün, tekmil .
Uz IV–31

başdan başa : bir uçtan bir uca .
Uz X–8, XLVIII–5, CXLIX–2,
CCLXVII–4

başdan çıkar– : ayartmak, kötü yola sürüklemek .
CVI–2, CCCXLIV–7

başın aşağa sal– : başını önüne eğmek .
CCCXXXII–4

başına toprak dök– : ölümünü istemek .
CLV–3, CCLXXXI–2

baş ko– : saygı ile baş eğmek .
CCLXXVII–3

baş koş– : 1. başbaşa vermek, fikir birliği yapmak.
XLI–5, LXXXVIII–1
2. bir işin üzerine canla başla düşmek.
CXXI–2, CLXVIII–5
3. yarış etmek.
CLXXVII–4

baş oyna– : hayatını tehlikeye koymak, canını feda etmekten çekinmemek.
XVI–3, CXXXVIII–8,
CLXXXIV–9, CCLXVIII–3

baş vir– : bir gaye uğruna ölmek.
CV–2

belâya uğra– : başına çok kötü bir iş gelmek.
CXCVI–1

belâya uğrat– : tehlikeli ve sıkıntılı bir işe sokmak.
CCCIII–4

bend it– : bağlamak.
CCXXXIX–4

benzi sarar– : benzi solmak, benzi uçmak.
CCXXX–5

ber–dâr it– : asmak, darağacına çekmek.
XCVII–4, CLXXXII–6

bin bin : binlerce, türlü türlü.
Uz VIII–11

bir arada : birlikte, toplu olarak.
CLV–4

bir bir : etraflıca ve tafsilatiyle bir bir sayarak.
XVIII–6

bir dürlü : hiç bir şekilde.
Uz VI–67, CIV–6

bir gün : bir vakit, bir zaman.
Uz IX–2, Uz X–30, Uz X–38,

	CXXXI–2, CLXI–16
biri biri	: birbiri. Uz VI–88, CXV–20
biri, birisi	: bir tanesi. XCII–8, CXV–14, CXXVIII–2
bir iki	: bir kaç, az ve belirsiz miktarda. XXXIX–9, CCIII–3, CCXIX–2
bir'lahzada	: göz açıp kapayıncaya kadar. Uz VI–39
bir lokma vü bir hırka bes	: bir lokma ve bir hırka yeter. CXXXV–8
bir yana ol–	: uzaklaşmak, ayrılmak, bir tarafa çekilmek. CXVIII–7
boş elle gel–	: eli boş gelmek, umulan şeyi getirmeden gelmek. CLXXXVI–6
boynına sal–	: kendisine bırakmak, uhdesine tevdî etmek. CCCVIII–3
boyın tut–	: boyun eğmek, itaat etmek, rıza göstermek. Uz IV–10
boynuna al–	: üzerine almak, deruhte etmek. CCXXIX–4
bu gün	: içinde bulunulan gün. XVIII–3, CXVI–8, CLIV–4, CLXIX–3, CLXXV–6
bu resme	: böyle, bunun gibi. XL–4, XLII–5, XCIX–5, CXXIII–4, CXXVII–4
bu sana kal–	: bu (ettiğin) yanına kalmak. CCXLIV–3

C

cana kıy–	: öldürmek. CCCXI–2
cân al–	: öldürmek. Uz IX–38, XII–4, LXXII–2, LXXXV–6, CLVIII–1
cân at–	: çok arzu etmek, pek fazla istemek. Uz VI–90, CCLXXXIII–6
câna ateş düşür–	: içini yakmak. CCLXXVIII–4
cândan	: büyük bir samimiyetle, gönülden, ciddî bir sevgiyle. Uz V–8, Uz VI–24, Uz VII–55, LIII–7, LXXXII–4
cân gel–	: canlanmak, güçlenmek. LVII–1
cân gözi	: kalp gözü, gönül gözü. Uz IV–33, Uz IV–114
cânı iste–	: heves duymak. LVIII–1
cânını erit-	: çok üzmek. CCIV–5
cân ısmarla–	: can vermek, ruh teslim etmek, ölmek. CCX–1
cânı tudağa getür–	: çok tehlikeli bir durumda ölüm korkusu geçirtmek. CLXVIII–2
cân mülki	: canevi, kalp, yürek. LXXXVII–1
cân nakdi	: (birinin) en değerli şeyi. XL–5, CXCVIII–6, CCCXXXIV–5
cân oyna–	: canını feda etmeğe hazır olmak. CCCIX–5, CCCXLVII–1

cânuma mihnet	: arayıp da bulamadığım şey. CCLXX–4
cânunı al–	: öldürmek. CCLXX–4
cân ü dilden	: çok isteyerek, candan, gönülden. XVI–3, XXVII–1, CXVII–5
cân üstine	: başüstüne. CCCI–3
cân teslîm eyle–	: ölmek. CCLVIII–4
cân tudağa gel–	: canı ağzına gelmek, çok tehlikeli bir durumda ölüm korkusu geçirmek. CCLXV–4, CCCII–7
cân vir–	: 1. ölmek. Uz XI–6, Uz XI–12, III–4, IX–3 2. diriltmek, ihyâ etmek. Uz VII–60, Uz IX–38, XXXI–3 3. çok fazla arzu etmek. III–4, LIII–8, CCLVIII–5
cûşa gel–	: coşmak. Uz VIII–21

Ç

çâk it–	: yırtmak, paralamak. Uz X–27, LIV–8, XCIV–7, CCXXIII–6, CCXXXIII–4
çokdan	: çoktan, hayli zamandan, eskiden. Uz VI–63, CVI–6
çok gör–	: çok sayıp yakıştırmamak, çekememek. Uz VII–48, LXXIII–1, CXXXVIII–9, CCLXXXII–3, CCCXL–1

D

dâma düşür–	: tuzağa düşürmek . CCLX–3
dâr it–	: asmak . CCCXXVI–5
dâr ol–	: asılmak . CL–2, CCCXV–5
dek tur–	: uslu, sessiz, sakin durmak, susmak. LII–5
der–miyân it–	: ortaya koymak, öne sürmek, ileri sürmek. CLXXXVII–6
dil al–	: düşmanın durumunu söyletmek için esir almak . XIV–5, XCVII–3
dilini tut–	: ağzına geleni söylemekten sakınmak . CXIII–6
dillü dilince	: hâl diliyle, kendine mahsus dil ile . Uz IV–76, Uz VI–25
dil ur–	: dem vurmak, bahsetmek . Uz VI–58
dil uzat–	: iftira etmek, yermek, kötülemek . VII–2, LII–2, XCV–2, CLII–4, CLXI–1
diş bile–	: hırslanmak, iştahalanmak . CLXIII–6,CCXLII–4,CCXCVIII–2
dögün ur–	: yara açmak, dâğ basmak . XVIII–1
dün ü gün	: gece gündüz . CCCVI–5, CCCXXIX–2

– E –

ecel ir–	: ecel gelmek . CCCVIII–5
egri çek–	: yanlış yola kılavuzlamak, götürmek . LXXXIII–2
eksük it–	: kesmek, ara vermek, devam etmemek . XVI–15, CCCXIII–3, CCCXLV–4
eksük ol–	: ortadan kalkmak, yok olmak. CCLXXV–3, CCCX–4, CCCXII–3, CCCXLIV–6, Mu 30
el aç–	: dua için alınan durum . XLVIII–6
el al–	: elden tutmak, yardım etmek . CCCIV–2
el bağla–	: divan durmak, saygı için elleri göbeğin üstüne kavuşturup durmak . Uz IX–30
el bir it–	: elbirliği yapmak, ittifak etmek . CLXXVII–5
elden çık–	: malı olmaktan çıkmak . LXX–4
elden düşürme–	: kitap, tespih vesaire gibi elde kullanılan şeyleri ara vermeksizin kullanmak, LVI–5, CXXXVIII–4
elden gel–	: yapabilmek, iktidarı dahilinde olmak . XIII–4
elden git–	: kendini kaybetmek, mahvolmak CCCXVII–1
elden ko–	: vazgeçmek, terketmek, yapmamak. Uz VI–46
elden ne gelir	: ne yapılabilir? LIII–1, LIII–9

ele al– : almak, kazanmak, kendi tarafına çevirmek.
CXCVI–2

ele gir– : elde etmeyi başarabilmek, ele geçmek.
LII–4, LIII–3, LXXVI–4, C–6, CL–6

eli ir– : gücü yetmek, vakit bulmak, fırsat bulmak, meydan bulmak.
CCXXVI–4

eli kanda : çok sıkışık durumda.
CCLVII–5

elinden : yüzünden, sebebiyle.
Uz IX–29, XXIV–1, CLXI–13

elinden hiç nesne gelme– : bir şey yapma imkânı bulamamak.
LXXXVI–5

elin tut– : elinden tutmak, yardımda bulunmak.
XCVII–9, CCLVII–3

el öp– : el öpmek.
CCXLI–3, CCLVII–1, CCLXXXIX–3

el sun– : 1. el uzatmak.
XII–7, CCV–2, CCXLI–4, CCXCVIII–2
2. cesaret etmek.
CCLVII–2

el ur– : el atmak, el uzatmak, yapışmak, el sürmek, dokunmak.
CCXCV–4, CCC–1

el uzat– : 1. el atmak, tutmak, kavramak.
CCIV–1, CCXVIII–5, CCCXXXVII–1
2. dokunmaya kalkmak.
CCXCIII–1

elünden : elinden, yüzünden, ...den dolayı .
Uz VIII–8, Uz VIII–15

el vir– : yardım etmek, fırsat vermek.
Mu 36

el yu– : vazgeçmek, el ekmek .
CCXXXI–4

epsem ol– : susmak.
CXVIII–5, CXXXIV–2, CCXLV–5

ezel bezmi : bezm–i ezel, Allah'ın ruhları yarattıktan sonra onları toplayıp "ben sizin Rabbiniz değil miyim" diye sorduğu meclis.
CCXXXI–2

F

fâş it– : meydana çıkarmak, açığa vurmak, dile vermek, duyurmak .
XXX–2, CXXXVI–7, CLXXXII–6

fikr it– : akıl etmek, düşünmek .
CXLIX–5, CLXXX–2

G

gel gör : anla, düşün .
Uz IV–84

gice gündüz : gece gündüz, daima.
LXXI–4

gönül ak– : temayül etmek, heves göstermek .
CIX–7

gönül düşür– : gönül kaptırmak .
CCCIV–4

gönül evi : kalp . CCCXXXI–3

gönül var– : gönül arzu etmek, istemek .
CXCVIII–1

gönül vir–	: aşk ile bağlanmak. CCX–9
gör ki	: dikkat et, iyi bak, düşün ki ! LXXXV–5, LXXXVIII–7, XCIX–4, CXII–5
göz bunarı	: göz pınarı, gözün burun tarafındaki ucu. CCXI–1, CCXXXI–4
gözde uç–	: gözde tütmek. Uz VI–61,
göze göz	: göz göre göre. XLIV–2
göze kan görin–	: gözü kan bürümek. CCVI–4
göze tur–	: nankörlüğün cezası olmak. Uz VII–39
göze yasağ olmaz	: göze yasak olmaz, bir kimseye veya bir nesneye bakılmasını kimse önleyemez. CCLXXXVI–4
göz göre	: göz göre göre. Uz VI–56, Uz VI–97, LXXXVIII–1, CL–4
gözine toprakg ir–	: ölmek. CLXXIII–8
göz nûrı	: görme. CCVII–5
göz ucı	: gözün yanı. CCCXXIV–1
gözüm	: sevgi ifade eden bir hitap. CXCVI–4, CCVI–6
göz üzre	: başüstüne. Mu 35
göz yaşı	: ağlarken gözden dökülen su. XXIII–3, XCV–6, CXI–3, CXVI–3, CXXXIX–7

göz yaşı dök–	: ağlamak . CCCXLII–5
göz yumup açınca	: bir anda . CXXXI–3, CXLIX–6
gûş it–	: işitmek . Uz XI–23, LXI–1
gün toğ–	: arzu edilen duruma ulaşmak, feraha çıkmak veya eline fırsat geçmek . CXLVII–4

Ğ

ğam çek–	: kederlenmek, üzülmek . CXVIII–6, CCXIV–5, CCCXIII–2, Mu 5
ğam degül	: zararı yok, ne çıkar? CLXVIII–4
ğam yi–	: üzüntülü olmak, endişelenmek . LXXIX–2, CXLIII–5, CL–4, CCXLVII–7, CCLV–7

H

hâ diyince	: hemen, derhal, bir anda . LXVI–3, Mu 39
haddini bil–	: neler yapabileceğini veya neler yapması gerektiğini bilerek sınırı aşmamak . CL–5
hâke berâber it–	: yerle bir etmek . CCCVIII–2
hâk–ile yek–sân ol–	: toprakla bir olmak, yerle bir olmak . Uz VIII–12
hakkı (içün)	: yemin deyimi olarak kullanılır . Uz VI–84, Uz X–57, Uz X–58,

LXVIII–4

hâl sor– : birinin nasıl olduğunu anlamak istemek, hatır sormak.
CCXXXVII–4

halâs bul– : kurtulmak.
CLI–1

haste yat– : hastalanmak.
CCLXXI–1

haşre dek : kıyamete kadar.
LIV–3, CLXI–18, CCCVIII–4, CCCXXXI–7

hayrân ol– : şaşakalmak, çok beğenmek.
Uz XI–19, CCCI–7

helâ it– : helal olsun diyerek bir şeyi terkedip hakkından vazgeçmek.
CCXXXII–2

hem de : bir de.
CCXCIV–8

her bir : her.
L–3, CCIX–4, CCXCIV–5, CCCXL–5

her biri : beheri.
Uz IV–76, Uz IX–5, Uz IX–31, IV–1, XCIII–2

her gün : art arda devam eden bütün günler.
LII–7, CXXXVIII–3, CLXXXIX–5 CXCVI–5, CCLXXV–3

her kim : her hangi bir kimse.
Uz IV–48, Uz IV–109, Uz V–13, Uz VI–3, Uz VII–38

her kişi : herkes.
CCLXXXIII–3

her ne : 1. her şey.
Uz VII–64, Uz IX–43, LII–6, LXI–5

	2. her hangi CCCXXX–2
her neyse	: nasılsa, tafsilâta lüzum yok. XLII–2
her niçe	: her ne kadar. CLXVIII–2
her yirde	: her tarafta. XCI–3
hey di–	: dikkat, sakın demek. XV–1, XLII–4, XLVIII–1, LXXXIV–8, CXXVIII–5
hınnâ yak–	: kınayı su ilekarıştırıp bulamaç kıvamına getirerek boyanacak yere sürmek. Uz VI–38

I

ışkına	: sevgisine. CCXXXII–9

İ

iki cihân	: dünya ve âhiret. Uz V–20, XIII–1, LXXVII–1, LXXXII–1, CCCIV–3
iki eli kanda ol–	: çok sıkıntıda olmak. Uz VII–66
îmâna gel–	: Müslüman olmak. CCLXI–2
irtifâ tut–	: öğle vakti, güneşin yüksekliğini ölçerek zamanı tayin etmek. CLVIII–4
iş eyle–	: fenalık yapmak. Uz X–50, CCCV–5

K

kadem bas– : ayak basmak .
CXIV–4

kaldı ki : ne var ki .
XIII–4

kalem çek– : çizmek, iptal çizgisi çekmek.
Uz IV–15, LXXXVI–2, CLVI–5

kana boya– : kan içinde bırakmak .
Uz VIII–9, Uz X–28

kana gir– : öldürmek .
CXCII–11

kan ağla– : çok ıstırap çekmek, üzülmek .
XLVII–2, LX–4, CLXVI–6,
CCXXIX–3

kana kan : kısas, öldürenin öldürülmesi .
LXXXV–6

kan bahâ (sı) : diyet .
LXXXV–4

kan dök– : yaralamak, öldürmek .
LIII–6

kan eyle– : öldürmek, cinayet işlemek .
LXII–4, CLXV–2, CXCIV–5,
CCCXXXIV–7

kanına gir– : bir şeyi ziyan etmek .
CXXXIII–4

kanına susa– : öldürülmesine sebep olacak aşırı hareketde bulunmak .
CCCXI–2

kanın iç– : büyük bir kinle intikam almak.
Uz VIII–2

kan iç– : büyük bir kinle intikam almak .
XXIV–2, CCCXX–4

kan it– : cinayet işlemek .
IX–4, XV–1, LXII–4, CXLII–2,

CCXXXIV–5

kan ol– : kan dökülmek, cinayet işlenmek .
XLII–4, CXXXVIII–4

kan yut– : eziyet çekmek, çok ıstırap çekmek .
Uz VII–58, XXX–5, XXXIX–8
CCXLI–4, CCXLII–1

kara gün : üzüntülü, sıkıntılı zaman .
XVIII–2

kara haber : ölüm haberi, çok üzücü haber.
CXIII–8, CCCII–4

karalar giy– : yas tutmak.
Uz VIII–28

kasd it– : 1. hedef olarak almak.
X–3, XXIV–2, XLVIII–1,
LXVII–4, CXXXV–7
2. kötülük etmek.
X–3

kaş kur– : kaş çatmak.
CXCI–1

kendüye gel– : kendine gelmek, ayılmak, aklı başına gelmek.
CXCVIII–1

kılı bin yar– : inceden inceye araştırmak .
Uz IV–35

kıyâm it– : kalkmak .
XXII–1

kıyâmet kop– : 1. kıyamet günü gelerek ölüler dirilip kalkmak, 2. büyük gürültü, sıkıntı ve bela olmak .
XXII–1

kıyâmet kopar– : aşırı derecede bağırıp çağırmak, büyük sıkıntılara yol açmak .
Uz X–47, XCVII–5, CCLXXVII–1

kudret eli : Allah'ın, yaratanın eli .
Uz V–4

kulağa düş– : dile düşmek .
CCLXV–5

L

lâyık gör– : uygun görmek, münasip görmek .
Uz VII–56

lisâna gel– : dile gelmek .
Uz IV–68

M

mühr ur– : mühür basmak .
CXCI–8

N

neden : ne sebepten, neden dolayı, ne için .
Uz VII–49, LIV–1, LIX–1,
CCXXXII–9

ne denlü : ne kadar, nasıl .
CXX–2, CXLII–2, CCXXII–4,
CCCX–1

ne gam : zararı yok, ne çıkar?
V–1, XXI–7, XLVI–5, LXXIV–5,
CLXVI–3

ne gerek : ne lâzım, gerek değil .
CXCVI–2, CCCXXII–2

ne hâcet : ne ihtiyaç var, ne lüzum var, gereksiz .
XIX–1, XIX–5, XXXVI–4,
CLXVI–3, CCXCII–3

ne kim : 1. her ne .
LXVIII–1
2. ne kadar
CCLXIV–2

ne resme : nasıl .
CIV–6, CCXXI–7

ne tan : şaşılır mı?
UZ VIII–6, CCXXXIII–2

ne var : şaşılır mı, ne çıkar, ne lâzım gelir?
LXIX–2, CCCXXXI–4

neye : ne için, ne maksatla .
XXIII–1, CI–6

nice (niçe) bir : ne zamana kadar, daha ne kadar .
Uz VI–99, Uz VII–58, III–2,
XLVII–4, CCXLIV–5

nice (niçe) kim : her ne kadar, ...dığı miktarda, ...dığı kadar .
Uz VII–68, LXXV–4, CXXXIII–1,
CLXV–5

nicesi : nasıl ne suretle .
Uz VIII–8, CXVII–3, CXXII–3,
CCCXVIII–2

niçe kez : çok kere, bir çok defa .
CCXIV–3

nihâyet bul– : bitmek, tükenmek .
CCCXXVII–5

nutka gel : konuşmaya başlamak .
Uz VI–71, XXI–4

O

oda at– : ateşe atmak, yakmak .
Mu 7

oda yak– : ateşe yakmak, yakmak, ateşe vermek .
LXXVII–2, LXXXII–4, CLXI–9,
CLXXIII–4, CLXXXVIII–6

oda yan– : ateşe yanmak .
LXXI–4, LXXVII–1, LXXXVII–3, CLXI–1, CLXII–7

oda tutış– : ateşe yanmak.
CCXXIV–3

od ur– : ateşlemek, ateş vermek.
CCXCV–9

ola ki : belki, ihtimal ki.
CCXXVI–1, CCLXIX–1, CCCVIII–2, CCCXXXIII–4

ola kim : belki, olabilir ki.
CCXXVI–4

ola mı : olur mu, mümkün müdür?
CCXXVI–5, CCCXXI–1, CCCXXI–7

ol araya : oraya.
LXXXIX–7

ol kadar : o kadar, o miktarda, o derecede.
Uz V–3

ol ki : o kimse ki.
CXVIII–5, CXLI–3

P

pâ–mâl it– : pâymâl etmek.
CCLXXXI–5, CCCXLIV–2

pây–mâl it– : ayak altına alıp çiğnemek; mec. riayet etmemek, hor kullanmak.
CCXXXII–8

peydâ ol– : meydana çıkmak, zuhûr etmek.
Uz XI–8

pîş–keş çek– : bir isteğin yerine getirilmesi için armağan vermek.
CCCXXXIX–3

R

raks ur– : raksetmek, oynamak, sıçramak.

	Uz VIII–32, CV–6
râm eyle–	: baş eğdirmek, itaat ettirmek, kendine tâbi kılmak . CCXCIII–4
râst gel–	: tesadüf etmek . CCLXII–4
redd it–	: 1. geri çevirmek, defetmek . CCXX–1 2. tanımamak, inkâr etmek . CCLXV–7, CCCXLIV–6
rehâ bul–	: kurtulmak . XIII–4

S

su olsa teyemmüm câ'iz degül	: şu olursa teyemmüm etmek câiz değildir. CCXV–4
suya düş–	: suya dalmak, suya atılmak . CCCXVI–2, CCCXXI–2
suya sal–	: suya atmak . CCCXXII–1

Ş

şeh–mât kıl–	: satranç oyununda rakibe en önemli taşı (şahı) kaybettirip yenmek . CCL–7
şeh–mât ol–	: satranç oyununda şahı kaybedip yenilmek. Uz X–38
şifâ bul–	: hastalıktan iyi olmak, arılmak . CXVII–4, CLIII–3
şikâr it–	: avlamak .

	CLXXXIV–5
şikâr ol–	: avlanmak. CCXXXVIII–1, CCLXXVIII–3, Mu 15
şol resme	: şöyle, öyle, şu şekilde. C–6
şu resme	: şöyle, şu şekilde. LIX–7

T

tağa düş–	: büyük bir üzüntü dolayısıyla insanlardan kaçıp ıssız, dağlık, kırlık yerlerde dolaşır olmak. CCXCV–5
tan degül	: şaşılmaz. CCXIV–2, CCLXXXVI–5
tan mı	: şaşılır mı? CIV–4
taş at–	: imâ yolu ile birisinin lehinde olmayan söz söylemek. CLXXXIV–7
tebessüm it–	: gülümsemek. Mu 17
terkin eyle–	: terketmek. CXII–5
terkin it–	: Bırakmak, vazgeçmek. CCXLVIII–7, CCCXXXII–6
terkin ur–	: terketmek, vazgeçmek. XXII–5
terk it–	: bırakmak, vazgeçmek. LIII–7, LVIII–5, LXVI–5, CXCVI–7, CCLXVIII–3
terk ur–	: bırakmak, terketmek.

	CCXLV–6
tīğ oyna–	: kılıç çalmak . LXXXI–3
tīmār it–	: (hastaya) bakmak. CXCIX–2, CCIII–2
toğrusı	: doğrusu, yalansız . I–6, XXXIV–6
toprağı çek–	: öleceği yakın olmak. LXXXIX–7
tudak ısır–	: hayrette kalmak . II–5

U

ucdan uca	: bir uçtan bir uca . LIV–5
ucından	: için, sebebiyle, yüzünden . LI–7, LXXXIX–2, XCVII–1, CCXII–3, CCLXXV–2
uyhuya var–	: uyumaya başlamak, uykuya dalmak, uyumak . XC–2

Ü

üstine	: için, sebebiyle . CCXXXII–5
üstine ditre–	: birine çok sevgi duyup fazlaca dikkat etmek . LXV–8

V

var eyle–	: vücuda getirmek, yaratmak .

	Uz IX–39
var ol–	: mevcut olmak, bulunmak. Uz VI–24, CCXXXVIII–4
var ola	: olsa gerek. CCCX–1
vâz gel–	: vazgeçmek, feragat etmek. CCVI–1, CCXXVII–4 CCXXXIII–5, CCLXXVIII–1
vücuda gel–	: meydana gelmek, peydâ olmak, vücut bulmak. Uz V–16

Y

yad eyle–	: yabancı saymak. LXXIII–3, CCLXXXVIII–3
yad it–	: yabancı saymak, uzak tutmak. XLVII–3, CCVI–2
yâd it–	: anmak. LXXVIII–2, CCXXXIV–5, CCLXXXVII–2, CCCXVII–5
yaka yırt–	: büyük bir üzüntü ve ümitsizlik içerisinde bulunmak. Uz VIII–8
yakında	: çok geçmeden, az zaman sonra CLXI–7
yanuna kal–	: yanına kalmak, cezasız kalmak. CCXCIII–2
yanup yakıl–	: derdini döküp sızlanmak, şikâyet etmek. CLXI–19
yâr ol–	: 1. yardım etmek, faydalı olmak. Uz X–31, LIII–2, CCLXXVII–2 2. samimî arkadaş olmak. CCLXXXV–6, CCLXXXVIII–3

CCXLV–6

tîğ oyna– : kılıç çalmak.
LXXXI–3

tîmâr it– : (hastaya) bakmak.
CXCIX–2, CCIII–2

toğrusı : doğrusu, yalansız.
I–6, XXXIV–6

toprağı çek– : öleceği yakın olmak.
LXXXIX–7

tudak ısır– : hayrette kalmak.
II–5

U

ucdan uca : bir uçtan bir uca.
LIV–5

ucından : için, sebebiyle, yüzünden.
LI–7, LXXXIX–2, XCVII–1, CCXII–3, CCLXXV–2

uyhuya var– : uyumaya başlamak, uykuya dalmak, uyumak.
XC–2

Ü

üstine : için, sebebiyle.
CCXXXII–5

üstine ditre– : birine çok sevgi duyup fazlaca dikkat etmek.
LXV–8

V

var eyle– : vücuda getirmek, yaratmak.

	Uz IX–39
var ol–	: mevcut olmak, bulunmak. Uz VI–24, CCXXXVIII–4
var ola	: olsa gerek. CCCX–1
vâz gel–	: vazgeçmek, feragat etmek. CCVI–1, CCXXVII–4 CCXXXIII–5, CCLXXVIII–1
vücuda gel–	: meydana gelmek, peydâ olmak, vücut bulmak. Uz V–16

Y

yad eyle–	: yabancı saymak. LXXIII–3, CCLXXXVIII–3
yad it–	: yabancı saymak, uzak tutmak. XLVII–3, CCVI–2
yâd it–	: anmak. LXXVIII–2, CCXXXIV–5, CCLXXXVII–2, CCCXVII–5
yaka yırt–	: büyük bir üzüntü ve ümitsizlik içerisinde bulunmak. Uz VIII–8
yakında	: çok geçmeden, az zaman sonra CLXI–7
yanuna kal–	: yanına kalmak, cezasız kalmak. CCXCIII–2
yanup yakıl–	: derdini döküp sızlanmak, şikâyet etmek. CLXI–19
yâr ol–	: 1. yardım etmek, faydalı olmak. Uz X–31, LIII–2, CCLXXVII–2 2. samimî arkadaş olmak. CCLXXXV–6, CCLXXXVIII–3

yara ur– : yara açmak .
CCCXL–1

yebâna at– : itibar etmemek, dikkate almamak, hiçe saymak, değer vermemek.
LXXXIII–2, CLXXV–7

yidi deryâ : heft–muhit de denilen yedi deniz; Pasifik, Atlantik, AKdeniz, Karadeniz, Tabariye, Hazar, Aral.
Uz VI–42, LXIX–3, CIV–7, CXXXVIII–7

yidi iklîm : Batlamyos'un ayırdığı, dünyanın yedi bölgesi.
Uz IX–3, Uz IX–21, CXIX–3, CCXLVII–5

yidügi hakkını bilme– : nankör olmak.
CCXXV–3

yile var– : heba olmak, havaya gitmek, boşa gitmek, heder olmak.
CLXVI–4

yile vir– : telef etmek, heder etmek, mahvetmek.
Uz VIII–3, CCLXXIX–6

yil bul : oturacak yere sahip olmak.
LI–5

yirden göge dek : pek çok, anlatılamayacak kadar çok.
XCIX–4

yire çal– : yere vurmak, kötü bir duruma sokmak.
Uz X–27

yire geç– : çok mahçup ve ümitsiz olmak.
CCLI–3

yir idin– : mevki tutmak.
Uz VI–6

yiridür : sırasıdır, lâyıktır, uygundur.

	CCC–3, CCCX–5, CCCXXXIII–3
yir it–	: yerleşmek, yer tutmak, mekân tutmak · CLIII–6
yir tut–	: yerleşmek, mesken tedarik ederek oturmak. CCLXI–3
yirini yirini	: yerinerek, üzülerek. CCLI–3
yiyüp iç–	: eğlence ve ziyafette bol bol içki içip yemek yemek. VIII–3
yoğ eyle–	: mahvetmek, yok etmek. Uz IX–39
yok di–	: red ve inkâr etmek, kabul etmemek. CXLVI–7
yok yire	: 1. nafile, beyhude. Uz VI–9, XII–5, XXXVIII–6, XLII–4, LXVI–6 2. sebepsiz. I–5, XLII–4, LXVI–6
yol az–	: yolunu şaşırmak, doğru yoldan sapmak, yanlış yola gitmek. LXXXII–3
yolın bağla–	: yolunu kesmek. CCCXXXIV–7
yol var–	: yol gitmek, yola devam etmek, doğru yoldan gitmek. XXXV–5
yüz akı	: namus. VI–5
yüzden	: sebebiyle. CXX–3
yüze ur–	: yüze vurmak, kabahati yapanın yüzüne karşı söyleyip mahçup etmek.

	Uz VI–81, Uz VII–40
yüz göster–	: nasip olmak, kısmet olmak, kendini göstermek, meydana gelmek. CLXIX–3
yüzi ağ	: suçu ve utanılacak durumu bulunmayan. CCXCVI–2
yüzine bakma–	: önem vermemek. LXXIII–2
yüzin siyâh eyle–	: utanç verecek duruma düşmek. LII–2
yüz karası	: Namussuzluk, utanç, gözden düşme, ayıp. Uz X–59, XXXII–6, XXXV–1, CLV–3, CCXXX–2
yüz suyı	: ar, hicap, namus ve şeref, haysiyet, itibar. CIX–7
yüz sür–	: fazla saygı göstermek, tazimde bulunmak. Uz IV–105, Uz IV–108, Uz V–23, Uz VI–90, Uz VII–74
yüz tut–	: yönelmek, teveccüh etmek, rağbet etmek, meyletmek. CCXXXI–6, CCXXXII–6, CCLXXII–6
yüz ur–	: yüz sürmek, yere kapanmak. Uz VI–21, Uz VII–40, CLXI–10, CCXXX–7
yüzüne karşu	: karşısında ve kendisinden çekinmeden. XV–2, XLI–2
yüz vir–	: yüz göstermek, teveccüh etmek. XLI–5, XCI–5, CXCVII–3
yüz vur–	: yüz sürmek, yere kapanmak, secdeye kapanmak. CCLXVI–2

Z

zahmet çek–	: eziyete girmek. CXXXV–5, CLXXII–2
zâri it–	: ağlayıp sızlamak. CCLXXIX–3
zârî kıl–	: ağlayıp sızlamak. CCCVI–5, CCCVII–1

ATASÖZLERİ

eşek dîbâ çul ile âdem olmaz: altın kolan vursan eşek yine eşektir.
CXVIII–3

eylik eyle suya at : iyilik eyle suya (denize) at (balık bilmezse Hâlik bilir).
XXIII–3

güneş dokınduğı yirde nem olmaz : güneş giren yerde nem olmaz.
CXVIII–4

ARAPÇA VE FARSÇA UNSURLAR

ahsente zihî hüsn takaddes ve te'âlâ (a): aferin, ne kadar hoş bu güzellik; yüce ve kutlu olsun. I–2

aslaha'llâhü şânehu ebedâ (a): Allah, onun hâlini, tabiatını ebedî olarak ıslâh etsin. II–2

bi–hamdu'llah (a): Allah'a şükür olsun. CCCXLVIII–1,Mu 1

bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm (a): rahîm ve rahmân olan Allah'ın adı ile. CCXVIII–1

dânâ–yı bî–nazîr ü şehen–şâh–ı bî–vezîr/sultân–ı her mekâN ü hüküm–rân–ı her–diyâr (f): eşsiz bilgin ve veziri olmayan bir padişah, her yerin sultanı ve bütün ülkelere hükmedici. Uz III–2

der na't–ı nebî sallallahü aleyhi ve sellem (a): Hz. Peygamberin (S.A.V.) vasıflandırılması hakkında. Uz IV–Başlık

ed–devâ'u ebkey (a): onun ilacı (kızgın demirle) dağlamaktır. CCCXIV–2

elcinsu ile'l–cinsi yemîl (a): her cins, kendi cinsine temâyül eder. Mu 19

el–hamdüli'llah (a): Allah'a hamdolsun, Allah'a şükür. CCXVIII–2

el–kâssu lâ–yuhibbü'l–kâs (a): kıssa söyleyen, kıssa söyleyeni sevmez. CLI–5

el–leyletü hublâ (a): gece gebedir. Uz VI–37

ente melîh (a): sen güzelsin. XXXI–1

eşhedüen lâ–ilâhe illâhû (a): şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. CCLXI–2

ez sun'–ı bî–nihâyet–i hod şâh–ı rûz–râ / mansûr kerde ber sipeh–i şâh–ı zengibâr (f): gündüzün şahı sonsuz yapışı ile gece şahının askeri üzerine galip geldi. Uz III–3

gafaru'llâhu zenbehu ve afâ (a): Allah, onun günahını mağfiret ederek affetti. III–7

hamdi li'llah (a):Allah'a hamdolsun. CXXVI–2

ihdinâ's–sırât (a): (Allahım doğru) yola ulaştır, hidayet eyle. Uz IV–127

iyyâke ve'l–ruhas (a): ruhsatlardan (kolay olan işlerden) kaçın. CLII–3

izâcâe'l–kazà amye'l–basar (a): kaza geldiği zaman basiret kör oluyor. CXI–5

kad sayyereni ışkuke fânî feverânî (a): beni, senin aşkın galeyana getirip mahvetti. CCCXXXIII–7

ke'ttayri fi'l–kafas (a): kafesin içindeki kuş gibi CLII–1

küllü sirrin câveze'l–isneyni şâ' (a): ağızdan çıkan sır yayılır. CLVIII–2

küllü şey'in leyse fi'l–kırtâsı zâ' (a): kâğıtta yazılı olmayan her şey kaybolur. CLVIII–3

lâ–hayre illâ fi'l–vasat (a): vasat (orta) olmayan bir şeyde hayır yoktur. CLVI–2

lâ–ilâhe illa'llah (a): Allah'tan başka ilâh yoktur. Uz II–1, Uz II–2, Uz II–17

la'l ile el–firâk fîhi şifâ (a): (kırmızı) dudak ile beraber olarak diğer şeylerden ayrılmakta şifâ vardır. III–1

lâ–tahîne menâs (a): kaçacak, sığınacak yer yok. CLI–1 (Kur'an'daki Sâd sûresi, 3. âyetten alınmıştır.)

lâ–takrıbu mâle'l–yetîm (a): yetimin malına el uzatma. CCXVIII–5 (Kur'an'daki El İsrâ sûresi, 34. âyetten alınmıştır.)

leyse bişey (a): önemli değil. CCCXIV–1

mâ hüve'l–maksûd (a): istenilen şey. XXXVI–1

meger zamîrine gelmez ki el–cürûhu kısas (a): meğer vicdanına gelmez ki yaralar kısastır. CLI–2 (Kur'an'daki El–Mâîde sûresi, 45. âyetten alınmıştır.)

min zeylike levfî kefenî sâra kefânî (a): senin eteğinden kefenimde (bir parça) olursa bana kâfidir. CCCXXXIII–1

nevver–Allâhu (a): Allah nurlandırsın LXXIX–7

nûrun–alâ–nûr (a): (nur üstüne nur); daha iyi, daha âlâ. LXVII–2 (Kur'an'daki İbrâhîm Sûresi, 35. âyetten alınmıştır.)

söz budur vallâhi a'lem bi's–savâb (a): söz budur (ki) doğruluğunu (ancak) Allah bilir. XI–7

sübhâne kadîre ca'alel leyle libâsâ (A): tükenmez kudret sahibi olan Allah'ı her türlü arazlardan, kusur ve eksikliklerden

tenzih ederim ki, geceyi dinlenmek için yarattı. I–1 (Kur'an'-daki En–Nebe' sûresi, 10. âyetten alınmıştır.)

sübhâne men yüsebbehu fi'l–berri ve'l–bihâr / sübhâne men takaddese fi'l–leyli ve'n–nehâr (a): Allah'ı tenzih ve tesbih ederim ki, karada ve denizde bulunan yaratılmışlar onu tesbih ve tenzih ederler.

Allah'ı tenzih ve tesbih ederim ki, gece ve gündüz mukaddestir. (Bu beyit Kur'an'dan alınmış bir âyetin biraz değişik şeklidir.) Uz III–1

takaddes ve te'âlâ (a): yüce ve mukaddes olsun. Uz VI–73

tastîr–geşte resm–i tu der defter–i sûdur/ tahrîr–geşte ism–i tu der levh bâ–kalem (f): senin resmin gönüllerin defterinde nakşedilmiştir.

Senin ismin kalemle levh (Levh–i Mahfûz) üzerineyazılmıştır. Uz V–2

tayyiba'llâhu serâh (a): Allah, onun toprağını (mezarını) hoş kokulu etsin. CCLXXV–7

tûlicü'l–leyle fi'n–nehâr (a): geceyi gündüzün içinde gideriyorsun. CVIII–1, (Kur'an'daki El–Hadîd Sûresi, 6. âyetten alınmıştır.)

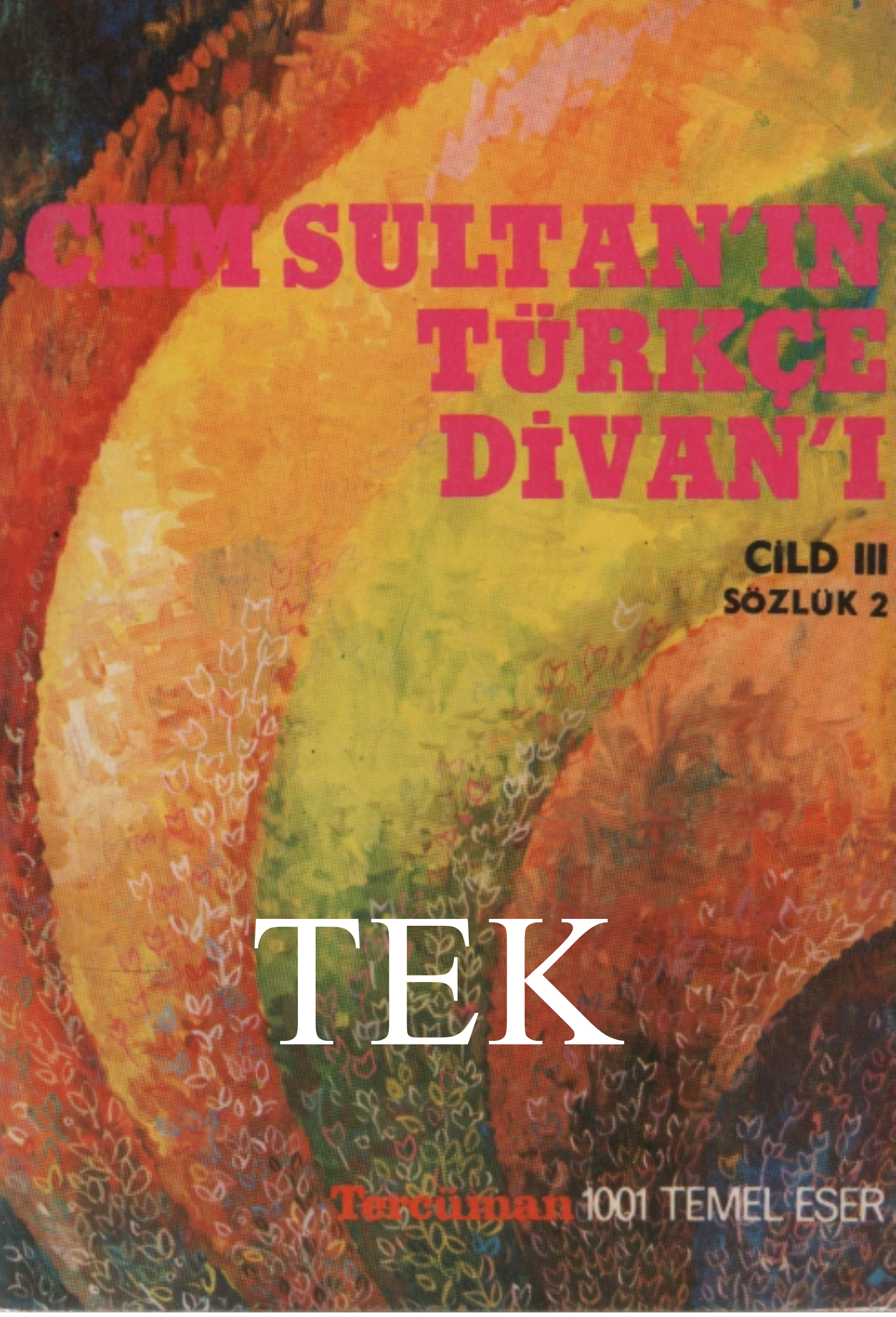
ve min el mâ'iküllü şey'in hay (a): bütün şeyler sudan can buldu, (bu âyetin tam karşılığı Kur'an'da "bütün her şeye sudan can verip yarattık" şeklindedir.) CCCXIV–5 (Kur'an'daki El–Enbiyâ sûresi, 30. âyetten alınmıştır.)

yâ–kerîm (a): ey kerim (cömert)! CCXVIII–6

yâ sâhibe'n–nübüvveti yâ hâdi'el–ümem/ente'llezi tefaddale bi'l–cûdi ve'l-kerem (a): ey peygamberliğin sahibi, ey ümmetlerin doğru yolu göstereni!

Kerem ve cömertlik faziletinin sahibi. Uz V–1

zelzeletü's–sâ'ati şev'un azîm (a): saatin (kıyamet günü) depremi çok büyük bir şeydir. CCXXIII–8 (Kur'an'daki El–Hâc Sûresi, 1. âyetten alınmıştır.)

CEM SULTAN'IN TÜRKÇE DİVAN'I
CİLD III
SÖZLÜK 2
TEK
Tercüman 1001 TEMEL ESER